HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
VII-1

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
VII-1

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
DİVÂN-I KEBİR

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
Sertifika No: 40077

EDİTÖRLER
EMRE YALÇIN
ALİ ALKAN İNAL

DANIŞMAN
NURİ ŞİMŞEKLER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

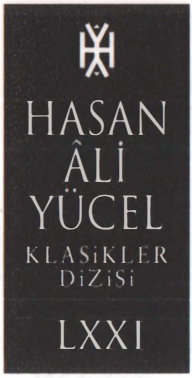
I. BASKI REMZİ KİTABEVİ, 1957

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASKI ARALIK 2007, İSTANBUL
IV. BASIM MAYIS 2022, İSTANBUL

TAKIM ISBN 978-9944-88-231-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO: 6 / 31
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 44871

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
VII-1

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

YEDİNCİ CİLTTEKİ ŞİİRLER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ vii
BAHR-İ HEZEC –MEKFÛF– 3
BAHR-İ HEZEC –MAHBÛN MATVÎYY– 125
BAHR-İ HEZEC –MATVÎYY– 303
BAHR-İ REMEL –MAHBÛN MEKŞÛF– 381
BAHR-İ REMEL –MAHBÛN MAHZÛF– 471

Yedinci Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Mevlânâ'nın dîvânının, *Dîvân-ı Kebîr*'in uzunca bir hikâyesi var. Sunduğumuz bu cildin sonundaki bitim tarihi 1960 yılı; ilk baskıya girerkense 1973 yılı bitmek üzere. Bu muazzam eseri bir cilt halinde basmanın imkânı yoktu. Aziz Remzi Bengi, beş cildini yayınladı. Birinci cildin basım yılı 1957. Biz bu büyük işe ne vakit başladık? Unuttuk gitti; herhalde 1957'den çok önce. Beşinci cilt 1960'ta yayınlanmış; yâni bizim, tercemeyi bitirdiğimiz yılda. Ondan sonra ricalar, niyazlar, vasıtalar boşa çıktı; aziz dostumuz, kalan kısmını basamayacağını söyledi; bastırmayı isteyenlere de nasip olmadı. Derken *Milliyet* gazetesi bizden bir eser istedi. Basılmayan bölümün bir kısmını verdik; bu kısım 1971'de yayınlandı. Nihayet Mevlânâ'nın ölümsüzlüğe doğumunun bu 700. yılında İnkılâp ve Aka Kitabevi geri kalan kısmın basımını uhdesine aldı; işte sunduğumuz cilt bu son bölümdür ve *Dîvân-ı Kebîr* tercemesi bu ciltte, şükürler olsun, bitmiş oluyor.

Birinci ciltte 3.610, ikincide 4.052, üçüncüde 4.527, dördüncüde 4.181, beşincide 6.588, altıncı ciltte 4.000 beyit var ki tutarı 26.958 beyit oluyor. Sunduğumuz bu son bölümdeyse 8.987 beyit var ki bu sûretle *Dîvân-ı Kebîr*'in beyit sayısı 35.945 oluyor.

Dîvân-ı Kebîr nüshalarının en doğrusu ve tamı, Osman oğlu Hasan tarafından 768 Şevval'inin ikinci günü (1.VI.

1367) yazılmaya başlanıp 770 Rebiülâhır'ının ilk günü (13. XI.1368) yazılması ve karşılaştırılması bitirilen nüshadır. İki cilt olan bu dîvân, Konya Mevlânâ Müzesi'nin 68. ve 69. numaralarında kayıtlıdır. Çevirimizde bu nüshayı esas tuttuk. Her iki cilt 0,325x0,47 ebadındadır. Cildi siyah meşindir; arabesk hendesî taksimatla kenarları "bağ" denen hendesî şekillerle bezenmiştir. Her sahifesinde dört sütun, otuz üç satır vardır. Başlıklar tamamıyla, yahut kısmen müzehheptir. Cildi yapan Ebû Bekrü'l-Mevlevi'dir. Ketebe, ikinci cildin 289. sahifesindedir. 290. sahifesinde altın cetvel ortasında, Selçuk tarzında fevkalâde güzel ve yedi dâireden meydana gelmiş tezhip var ve burada dîvânın Husâmeddin Hasan oğlu Mevlevî Hâce Şerefüddin Emîr Satı adına yazıldığı belirtilmektedir. Aynı sahifede dîvânın, miras yoluyla Emîr Satı'nın oğlu Erzincanlı Müstencid'e, dergâhına vakfettiği kaydedilmiştir. Müstencid, Sultan Veled'in Erzincan'daki halifesi Husâmeddin Huseyn'in ve oğlu Celâlüddin Muhammed-i Müneccim'in dervişidir; belki de Celâlüddin'den sonra onun yerine geçmiştir. Celâlüddin Muhammed'in, Gevherşâd adlı bir hattata yazdırdığı *Makaalât-ı Şems* nüshası da Müstencid'e geçmiştir ki bu nüsha İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nin Fâtih kitapları arasında 2788 No. da kayıtlıdır (*Mevlânâ Celâleddin* adlı eserimize bkz. İstanbul, İnkılâp K. III. basım; 1959; s. 29-31).

Bu nüshayı esas ittihâz etmekle beraber, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Farsça Yazmaların 334 no.sunda kayıtlı nüshadan da faydalandık. Koyu kahverengi, ortası küçük kafesi şekilli, kenarları gömme ince altın zencîrekli, altınları solmuş bir cilt içindedir; cilt yıpranmış, sırtı tamir görmüştür. 20,2x17,2 ebadında olup yazı kâğıdın 16x7 kısmını kaplamaktadır. Kâğıdı ince, güzel aharlı, filigransız samanî renktedir. Yazı güzel bir İran ta'lıykıdır. Başlıklar surhla yazılmıştır. Yazı kenarları ve ortadaki iki cetvel, siyah çizgi içinde ince ve kenarı surh çizgili altındır. Şiirler de enine olarak

aynı tarzda cetvelle ayrılmıştır. 699 yapraktır. Her sahifede 25 satır vardır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Başta İrankâri, fakat solmuş bir müzehhep safiha var. Yazı ve kâğıt bakımından IX. asr-ı hicrîye (XV. milâdî), nihayet X. asrın ilk yıllarına (XVI) aittir. Maalesef ketebesi yoktur. Bu nüshada huzurdaki nüshada bulunmayan beyitler dahi vardır.

Ayrıca 1079 hicrîde Bağdad'da yazılmış olan ve Mevlânâ dergâhına tarafımızdan vakfedilen kitaplar arasında bulunan nüshayla rahmetli Bedîu'z-Zaman Firûzanfer tarafından hazırlanan ve basımı 1345 şemsî hicrîde tamamlanan 8 ciltlik *Külliyât-ı Şems yâ Dîvân Kebîr*'den de faydalandık.

Mevlânâ, hemen bütün şiirlerini bir olay dolayısıyla, yahut bir söze, bir duruma karşılık olarak ve çok kere semâ' ederken, vecd halinde, irticâlen söylemiş, "kâtibü'l-esrâr – sırları yazanlar" denen kişiler onları yazmışlardır. Bu yüzden birisinin zapt edebildiği beyitler, öbürü tarafından zapt edilememiş, bâzı beyitler aynı vezin ve kafiyede söylenen başka bir şiire girmiş, böylece bir gazelde geçen birkaç beyit, aynı gazelin başka biri tarafından zaptında noksan kalmış, bunlar tebyiz edilirken hiçbirinden vazgeçilememiş, böylece de bir şiir, iki, üç, hattâ daha fazla şekillerde yazılmıştır ki bunları da notlarımızda anlattık. Gene bu yüzden iki, üç beyitlik gazeller olduğu gibi, kaside kadar uzunları da var; kıt'a ve mesnevi tarzında olanları da mevcut.

Eflâkî, Mevlânâ'nın şiirlerinin söyleniş sebeplerinin bir kısmını açıklar. Meselâ bu bölümde, birinci bahrin XXXVIII. şiiri Şems'in şahâdetinden sonra Şam'a giderken söylemiştir. (*Menâkibü'l-Ârifîn*, Tahsin Yazıcı tashih ve hâşiyeleriyle TTK yayını, Ankara, 1961, c. II, s. 698-699). Esasen gazel, bilhassa son beyti bunu açıkça bildirmektedir. Gazeldeki "Cebel-i Sâlih"i görüp şiirin İbni Arabî hakkında söylendiğini sananların, *Menâkibü'l-Ârifîn*'i dahi okumadıkları da bu sûretle meydana çıkmaktadır. Aynı bahrin XXXIV. gazelini Pervâne'nin bir davetinde söylemiştir (Aynı eser, c. I,

Ankara, 1959, s. 191-192). Remel Müseddes Mahbun bahrinin IX. gazelini Pervâne'nin evindeki bir semâ' meclisinde, onun uyumak istemesi dolayısıyle inşâd etmiştir (Aynı, s. 452-453). Sonradan bulunup yazılan gazellerden IV. gazel, Ulu Arif Çelebi'nin doğumu münasebetiyle söylenmiştir (Aynı, c. II, s. 828-829).

Menâkibü'l-Ârifîn'de bahsedilen bu şiirlerden başka, hemen bütün şiirlerinin söyleniş sebepleri de şiirlerden anlaşılmaktadır. İlk bahirdeki X. ve XI. şiirler, bahâriye XVI. şiir, hacca gidenlere hitâb etmekte, Gönül Kâbesi'ni hatırlatmakta. XX. şiirdeki "zünnâr, hırka, kâfir çocuğu" gibi terimler, bu mecazların ne kadar eski olduğunu belirtiyor. Esasen Senâî'de, bilhassa Attâr'da bunlara pek sık rastlarız. Hicrî VIII. yüzyılın başlarında (milâdî XIV.) vefat eden Mahmud-ı Şebüsterî, *Gülşen-i Râz*'ında bu mecazların tasavvuf ehline göre anlamlarını pek güzel izah etmiştir. LXI. şiir birisine mersiyedir. LXXII. şiir de öyle. LXXXIII. şiir hakikat şehrini, gerçeklik ve birlik yurdunu anlatıyor. LXXXVII. şiir, Tanrı'ya hitap. Bu şiir, Mevlânâ'daki sevgilinin Tanrı olduğunu bütün açıklığıyla belirtmekte. Mevlânâ'nın şiirlerinde konu birliği olduğundan her şiirinin neden ve ne için yazıldığı hemen anlaşılıyor. Bundan dolayı bu bahsi burada keseceğiz. Ancak birazcık da Mevlânâ'nın şarabından söz etmeyi gerekli bulduk:

Mevlânâ bir şiirinde, "Sarhoşların şu varlığı, şu sarhoşluğu, şu oyunu, sanma ki üzümün özünden meydana gelen şaraptandır" diyor (B. 149). Bir başka şiirinde, "Muhammed, gayb meyhanesinin kapısını açtı da arı duru şaraba iyiden iyiye kesat düştü" demekte (B. 265). Başka bir şiirinde, "Elest sarhoşlarıyız, şaraptan başka bir şey içmeyiz; aş için, tirit için dünya sofrasının çevresinde dönüp dolaşmayız biz" buyuruyor (B. 370). "Tanrı şaraplarından koca bir sağrak doldur da sun" mealindeki beyit (B. 600), "Ölüm meleğine ecel kesilen o can sağrağı, ne gönlü kabar-

tır, ne baş sersemliği, baş ağrısı verir" tarzında çevirdiğimiz beyit (B. 857) ve "O şarap, gönül bulandıran, üzümden sıkılıp yapılan şarap değil; Tanrı elinden geldi, bağış küpünden sunuldu" beyti (B. 986), bu şarabın hangi şarap, ne biçim şarap olduğunu açıklar.

Sözü uzatmayacağız. Mevlânâ'nın meyhanesi, gönül meyhanesidir, kudret meyhanesi. O'na şarap sunan, kudret elidir, Tanrı Habibi'nin tertemiz eli. O'nun sevgilisi, bir tek sevgilidir; sevgiyi yaratan Eşsiz, Ortaksız Sevgili. O'nun mecazlarını anlamayanlar, hiç olmazsa anlamadıklarını, anlayışsızlıklarını anlasalardı.

Mevlânâ'nın şiirlerinde bütün bir hayat var. Hemen her şiirinde âyetler, hadisler, onların tefsir ve şerhleri, yorumları, peygamberlerin, erenlerin hikâyeleri, İran-Yunan mitolojisi, mezhep anlayışları, bunların intikadı, fıkıh ve tasavvuf, zamanının bütün bilgileri, hattâ tıp bilgisi ve tamamıyla hayattan alınan benzetişler, atasözleri, örf mecazları, devri, devrindeki olaylar yer almakta. Bunlardan başka insanî görüş, ileriyi görüş, insanî duyuş ve düşünüş hâkim ve Mevlânâ bu yüzdendir ki yüzyıllar geçtikçe yeniden yeniye doğmakta, çağlar geçtikçe ölümsüzlüğünü sürdürmekte, insanlığa yayılmakta.

Bu sunuş yazısını bitirirken yüceler yücesi Mevlânâ'nın dîvânının tamamlanmasını sağlayan yayınevlerine, dîvânı dizen mürettiplere şükranlarımızı sunmayı bir borç bilir, aziz okuyucuları Mevlânâ'mızla baş başa bırakırız.

16 Zil'ka'deti'l-Harâm 1393
11 Aralık 1973, Salı

Bede-i bendegân-ı Mevlânâ
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ HEZEC
–MEKFÛF–

mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

— A —

I

Lebrâ tu be her bûse-vo her lût meyâlâ
Tâ ez leb-i dildâr şeved mest-o şeker-hâ

Sevgilinin dudağıyla sarhoş olmayı, şekerler çiğner bir hale gelmeyi istiyorsan, dudağını her öpüşe verme, her yemekle bulaştırma da,

Dudağından başkasının kokusu gelmesin; yalnız ve yalnız aşk kesilsin, tertemiz, eşsiz bir hale gelsin o dudaklar.

Eşeğin ardını öpüp duran dudağı, Mesîh şeker gibi bir öpüşle öper mi hiç?

Şunu bil ki evveline evvel olmayan Tanrı ışığından başka ne varsa hepsi de pislikle dolu bir yerde pislikten ibarettir, bir bak da seyret hele.

Fakat gübre olup bostanın gönlüne giren pislik, yok olur gider de pislikten kurtulur, kavunun, karpuzun lezzetini arttırır o.

Sen, pislik oldukça kutlanmanın tadını ne bilirsin? Yürü, pislikten geç de kutluluk, yücelik tarafına git.

Mesîh'in eliyle, bütün dünyayı iyileştirecek, diriltecek ilaç geldi; fakat nerde her yemek çanağından korunacak el?

Mûsa, Firavun'un nimetinden elini, dudağını yudu, arıttı da yed-i beyzâ, kerem denizini bağışladı ona.

Ham kişilerin midelerinden, dudaklarından kaçıp kurtulmak istiyorsan deniz gibi incilerle dol, gene de yüzünü buruştur.

Kendine gel, gözünü yum ki o göz pek kıskançtır; aklını başına al, mideni boş tut ki hazırlanmış yemek var.

Köpek toktur da onun için av tutmaz; saldırıp bağırmak, isteyip çırpınmak, hep açlık ateşinden meydana gelir.

* Nerde tertemiz elle dudak ki kadehi alsın, içsin. Nerde çevik sûfî ki helvanın bulunduğu yere gelsin.

A bize kahve dağıtan, fincanı sunan;* bu sözlerden gerçek şekilleri göster bize.

Bu kısım, beytin ikinci mısra'ıdır ve Arapçadır.

II

Afdâ kamaran lâha alaynâ ve taâlâ
Mâ ahsanahu Rabbu tabârak ve taâlâ

Bir ay parçası güzel, bize göründü; parıl parıl parlamaktaydı; kutlu, yüce Tanrı, ne de güzel yaratmış onu.

Canımla birleştin a güzelim de yaşayışımı arttırdın; bugün benden üstünlükler, ululuklar doğmada artık.

Sevgi beni eritse, hayale döndürse gene de gizlice onu çağırırım; apaçık ona hitap ederim ben.

Örtüler yırtılsın, buluşma suyu, susuzluğu gidersin diye boyuna ona yalvarırım; zaman beni dilim dilim kesse bundan ayrılmam.

Yüzyıllar geçse aşktan bıkmam; ben aşktan usanayım ha; hâşâ, hâşâ; böyle bir şeye imkân yok.

Âşık balıktır, aşksa denizdir sanki... Balık denizde oldukça usanır mı, bıkar mı denizden?*

Bu gazel Arapçadır.

III

Reftem be suy-i Mısr harîdem şekerîrâ
Hod fâş begû Yusuf-i zerrin-kemerîrâ

* Mısır'a gittim; bir şeker satın aldım. Hadi, apaçık söyle; de ki: Altın kemerli Yusuf'u satın aldım ben.

* Şehirde böylesine güzeli kim görmüştür? Böylesine Süheyl'i, böylesine Ay'ı kim bağrına basmıştır?

Padişah, kötü bir kulu işe tâyin etti; keremi, incileri verdi de bir tabiatsızı satın aldı.

* Hızırların Hızır'ıdır o; abıhayat kaynağından sunar da bir ciğeri tazelerse hiç de şaşılmaz.

Yap-yapma emirleri, kulları üst etmek, devlete ulaştırmak için geldi; altüst olmuşu büsbütün altüst etmek için değil.

Geceleyin uyumasak yeri; çünkü gizlice Ay, her gece yıldızları sayana öpücük verir.

Eserler, canı, gönlü, eserleri yaratana eriştirir. O padişah, eserleri hammâl eder; canı, gönlü onlara yükler.

* Bil ki buraya gelen, Tanrı iksiridir; her solukta bir taşı kızıl altın eder.

* Eşek leşi, göğe yol bulamazsa gam değil; İsa'ya dönmüş canlar gökyüzüne ağar ya.

Dünyada kuşkulanıp neye baktıysam göremedim, bulamadım; çünkü bu yücelik, bu ululuk, Tanrı görüşüne sahip olanda var ancak.

Seher çağı gelinin gözüne sürme çekmesi için güneşin padişahça gönül ateşi gerek.

Bizim zerre kadar aklımız yok; yoksa aklı başında olan ceylan, hiç erkek arslanı ister mi?

Dostum, akılsızca gölge gibi peşine düşmüşüz; koşup duruyoruz; çünkü o güneşe benzeyen yüzün, başka birinde yok.

Güneş, kalkanı olmayanın her yanını yaralamak için her gün o kılıcı sallar durur.

Akıl öylesine gönül kıranı bağrına basar; can öylesine yol uğrağından geçeni tutar, eve sokar.

Göz öylesine lâ'l dudaklara inciler hediye eder; yüz öylesine gümüş bedenli güzel için sararır solar; altınlar basar.

Yürü a hoca, kaş gibi o Ay'ın perdecisi kesil; çünkü o her eğri görüşlünün gözünü, görüşünü doğrultur.

A temiz yürekliler, ondan başkasıyla aşk oyununa girişmeyin; her olur olmaza gönül vermek, can feda etmek olamaz.

Sus; âşıkını kendisi çeker kendisine; niceye bir her hünersizin eteğine sarılacaksın?

— T —

IV

Ender dil-i her kes ki ezin ışk eser nîst
Tu ebr bero keş ki be cuz hasm-ı kamer nîst

Kimin gönlünde bu aşktan bir eser yoksa üstüne bir bulut çek onun; çünkü o, Ay'a düşmandır ancak.

Ne de kuru ağaçtır bu bahçede yetişmeyen ağaç; ne de hor, hakirdir ağacın gölgesinde bulunmayan aziz.

Eşsiz inci bile olsa bu aşktan başkasından kesil gitsin; çünkü bu aşktan başka ne akraba vardır sana, ne baba.

Her gün bu dertten daha da beter bir hale gelmeyen, âşıklar mezhebinde ölüm hastalığına tutulmuştur.

Kimin yüzünde o renkten bir örnek, bir eser görürsen, gerçek olarak bil ki o, şu bildiğin insanların cinsinden değildir.

Hangi kamışın belinde aşk kemerini görürsen sıkı sıkıya bağrına bas onu, çünkü o şekerkamışı dengidir ancak.

A Tebrizli Tanrı Şems'i, seni tuzağa çektiler; münkirler var solda sağda, sakınmaya da imkân yok.

V

Ez evvel-i imrûz herîfân-ı herâbât
Mihmân-ı tuend iy şeh-o sultân-ı herâbât

Bugün seher çağından beri, meyhane erleri senin konuklarındır a meyhane padişahı, a meyhane sultanı.

Bugün ne gündür? Söyle: Kutluluk günü. Şu gönül kıblesi kimdir? Cevap ver: Meyhanenin canı.

Âşıkların gönülleri asla bir kimsenin buyruğuna uymaz; çünkü sarhoştur, yıkılmıştır meyhanenin buyruğuyla o gönüller.

Yüzlerce Zühre, sırlara mahrem olmuştur da feryada gelmiştir: Çık buluttan a meyhanenin parlak Ay'ı.

Biz ecelin dudağından, dişinden hiç mi hiç korkmayız; çünkü meyhanenin o güleç güzeli diriltmiştir bizi.

Can, yükünü öküze yükler de aşka sarhoş bir halde gelir; bu yükü der, meyhane kapısına rehin ver gitsin.

* Tebrizli Tanrı Şems'ine gönül veren, kendisinin kâfiridir, meyhanenin Müslümanı.

VI

Bâr-ı diger on dilber-i eyyâr merâ yâft
Ser-mest hemîgeşt be bâzâr merâ yâft

O yankesici dilber bir kere daha buldu beni; sarhoş bir halde pazarda dolaşıp duruyordu; buluverdi beni.

Gizlendim; o mahmur nerkis gözler gördü beni; meyhanecinin yurdundan kaçtım; tuttu, yakaladı beni.

Kaçmam da nedir? Kimsecikler can kurtaramamıştır ki ondan; gizlenmem nedendir? Yüzlerce defa bulmuştur beni.

Dedim ki: Şehrin kalabalığı arasında kim bulur beni? Sırların çokluğu içinde beni bulan, bulur beni.

Ne muştuluk bu ki o gözetleyen bakış aradı beni; ne bahttır, ne devlettir ki o büklüm büklüm saçlar buldu beni.

Sarhoşların başlarında sarık, rehine uçar gider; çünkü o, yüzünü sarıkla örten, sarığımın ucunu tuttu benim.

Ben tabanımdan diken çıkarmadaydım; o yüzlerce gül bahçesinin selvisi, buldu beni.

Kendi gül bahçesinden başına güller serpti sevgili, o bülbül, o eşsiz güzel gene buldu beni.

* Ben o Ay'ın harmanında kile gibi kayboldum; bugün o Ay ambarın dibinde buldu beni.

Her yola kanımdan katreler damlamıştı, iz olmuştu kandan; peşimdeydi, izimden buldu beni.

Ceylan gibi, o arslandan çöllere kaçtım; o av dağının arslanı dağda, ormanda buldu beni.

Göğe çıkıp ceylanı yakalayan, sabırla, yavaşlıkla, hem de anacaddede yakaladı beni.

Damağıma iğne takılmış, bense denizin dibindeyim; balıkçı, av çeken bir iple, oltayla tuttu beni.

O incitmesi az sevgili, beni bulur bulmaz, gönlümden incinmeyi gideren bir kadeh sundu bana.

Şu ağırcanlı can çevikleşti de uçtu; çünkü o ağır sağraklı dost tezce buldu beni.

Bugün ne akıl var, ne kulak var, ne söz var; çünkü o her düşüncenin temeli, o her sözün aslı buldu beni.

VII

İn hâne ki peyveste dero bang-i çegannest
Ez hâce beporsîd ki in hâne çi hânest

Bir ev bu ev ki boyuna çeng çalınıyor, müzik dinleniyor burda. Sahibinden sorun: Nasıl ev bu ev?

70 * Burası Kâbe'yse şu put nedir? Muğların eviyse şu Tanrı ışığı da ne?

Bu evde bir define var ki dünyaya da sığmaz, âhirete de; bu ev de bahaneden ibaret, şu ev sahibi de.

Zulüm evi diye el uzatma bu eve; ev sahibine de bir şeycikler söyleme; çünkü geceden kalma sarhoş zaten o.

Bu evin taşı, toprağı tamamıyla amber, tamamıyla misk; bu evin damı, kapısı baştan başa beyit, baştan başa rubai.

Hasılı, bu eve yol bulan, yerin padişahıdır, zamanın Süleyman'ı.

A ev sahibi, bir kerecik olsun şu damdan başını eğ; güzelim yüzünde devlet, ikbâl izi var çünkü.

Canına and olsun, senin yüzünü görmekten başka, yeryüzünün padişahlığı bile olsa, hepsi de afsun, hepsi de masal ancak.

Bahçe, bu ne yaprak, bu nasıl çiçek diye şaşırıp kalmış; kuşlar, bu ne çeşit tuzak, bu ne biçim yem diye şaşkınlığa dalmış.

Bu, gökyüzünün zengini, Zühre'ye, Ay'a benziyor; bu ev aşk evi; ne ucu var, ne bucağı.

Can ayna gibi şeklini kucaklamıştır; gönül tarak gibi saçlarına baş aşağı dalmıştır.

80 Yusuf'un karşısında kadınlar ellerini doğradılar ya; benim canım, sen bana gel de canımı ortaya koyayım ben.

Bütün evdekiler sarhoş; kapıdan filân girmiş, feşman girmiş; kimseciğin haberi bile yok.

* Uğursuzdur, eşiğe oturma, tez gir içeriye; yeri eşik olanın gönlü kararır gider.

Tanrı sarhoşları, isterse binlerce olsun, hepsi de birdir; fakat hevâ ve hevesle sarhoş olanların hepsi de iki tanedir, üç tane.

Arslanların ormanına git, yarayı düşünme; düşünmek, korkmak kadınların işidir.

Orada yaralamak yoktur; baştan başa acımak vardır, sevmek vardır orda; fakat senin vehmin, kapı ardındaki mandal gibi kakılakalmış.

Ormana ateş verme, sus a gönül; dilini çek; çünkü dilin yalıma benziyor senin.

VIII

Zon şâh ki ûrâ heves-i tebl-o elem nîst
Dîvâne şodem ber ser-i dîvâne kalem nîst

* Davula, bayrağa hevesi olmayan o padişahın yüzünden deli oldum; deliye de kalem olmaz, suçu yazılmaz onun.

Uzaktan beni yürüyüp giden biri olarak görüyorsun; fakat o gördüğün bir hayal, yokluktan başka bir şey değil o.

Beri gel, yok ol; yokluktur can madeni; fakat gamdan, gussadan başka bir şey olmayan şu can gibi can değil.

Ben bensiz, sen de sensiz, şu ırmağa bir dalalım gitsin; çünkü bu kurulukta zulümden, sitemden başka bir şey yok.

Bu ırmak, adamı batırır ama öldürmez; abıhayattır, lûtuftan, keremden başka bir şey yapmaz.

— D —

IX

Tâ bâd-ı seâdet zi Muhammed haber efkend
Zon merdiy-o zon hamle şakavet siper efkend

Kutluluk yeli Muhammed'den haber getirir getirmez; o erlik, o hamle yüzünden bütün kötülük, kalkanını yerlere attı gitti.

Yoksul alçalırsa şaşılmaz; senin gamın, yoksul şöyle dursun, yüzlerce padişahın başını yerlere düşürdü.

* Günün birinde Edhemoğlu, felek gibi boz atını ceylanın peşinden koşturdu.

Derken ona öylesine bir şerbet sundun ki tadı, kokusu başını bürüdü; kendinden geçti de attan düştü, yerlere serildi.

Herkes şaşkınlık mahallesinin başında, yoksul Edhemoğlu dedi, tacını, kemerini bıraktı gitti.

* Süleyman bir kuşla Belkıys'in saltanatını yendi ya; senin adınla yendi ancak.

* Muhammed bir işaretle yeryüzüne Ay'ın ikiye bölündüğü haberini yaydı, bir kavgadır kopardı ya, o da senin adınla oldu.

X

"Tercî-i Bend"

Zon bâde-i sûfi buved ez câm mücerred
Kez gaayet-i mestî zi kefeş câm beyofted

Sûfî'nin o şarabı kadehten münezzehtir; çünkü körkütük sarhoş olmuştur Sûfî, elinden kadehi düşmüş gitmiştir.

Sarhoşluk haline gönülle akıl bile sığmaz; iş böyleyken kadehin, sağrağın sığmamasına şaşılmaz artık.

* Elif bütün harfleri geçmiştir; elifte bir şey yoktur da o yüzden öne düşmüş, kumandan olmuş, güç kuvvet sahibi kesilmiştir.

Ha'nın da elif gibi hiçbir şeyi yok ama cim şekline büründü; halbuki cim bağlarla bağlanmıştır.

Mim, yazılışta elifle, ha'dan meydana gelmiştir; birleşmek de ayrı bir varlık sahibi olmaya sebeptir.

Peygamberin meclisi sağraksız, kadehsiz kuruldu; maksat da Muhammed'in varlığının başlı başına meydana gelmesiydi.

Gökyüzü damının ne direği vardır, ne duvarı; fakat her dam çöker de o durur.

Şu köhne gökyüzünden daha yüce bir lûtuf âlemi var; canlar o âlemde sanki yepyeni meydana gelmiştir.

Bu ırmağın kıyısında yıkanmak için soyunmuşsun; fakat billur döşemede ırmak gibi görünmedi mi?

Şişenin zincirleme akan bir su şeklini göstermesi için, yanıltmak maksadıyla dev yapar, peri halk eder o.

Düzenden, hileden kaç, razılık çevresine yürü de sayılı soluklara muhtaç olmadan yaşa.

Tercî beytini söyleyeyim hoca; çünkü bu kafiye dar; soluk bile almayayım, çünkü soluğumuz zaten buğuluyor aynayı.

* Ben soluk almıyorum ama "Biziz üfüren" soluğu boyuna üflüyor bana; feryadım ta Ülker burcuna dek gidiyor.

O yüce, o üstün Tanrı, yokluk kamışlığından kesti, onardı bu beden kamışımı.

Gönül, neyin bir başıydı, ağız öbür başı... o baş, aşk dudağından boyuna ballar yemede, şekerler çiğnemedeydi.

Bedenim onun soluğuyla doldu, iki dudağıyla sarhoş oldu da kabına sığmıyor, sarhoşça naralar atıyor.

Onun soluğuyla dolup, onun o iki dudağıyla sarhoş olunca daraldı da sarhoşça coşup köpürmeye başladı.

* Allah'a and olsun, dağ bile o dudakların şarabını içse tecelli vuruşuyla erir, kum olur gider.

Dudağını yummuştu; yoksa bir açsa o dudakları, ne gökyüzü kalır, ne aşağısı kalır, ne yukarısı kalır.

* A ney, bir yokluk âleminden seslen de seyret yüzlerce Leylâ'yı, yüzlerce Mecnun'u, yüzlerce Vâmık'ı, yüzlerce Azrâ'yı.

Her zerre ağız açar da var ol der; her zerrenin gönlüne hor gelir, değersiz gelir, dar gelir ova.

* Tez beden Habeş'inden Rum ülkesine yürü, öylesine var ki kayser seni yüce tahta oturtsun.

Hey gidi hey; ne de güzel yer, ne de hoş ırmak, ne de coşkun savaş safı; burada onların bulunmasına imkân yok; öyle bir yer orası.

Kendine gel, savaş vakti, erlerin saldırış zamanı şimdi; safran kabarmasın; saldır, safı yar.

* Üçüncü tercî geldi; sen de Tanrım; dedin ki: "Kaybettiğine ağlama; karşılıkları var bende."

*

O hoş nağmeli, şeker ağızlı çalgıcı geldi; canların hepsi de sarhoş; çünkü o can bana geldi.

Çiçekler gülmeye başladı, gül elbisesini yırttı; çünkü yokluk ülkesinden sünbül geldi, yasemin geldi.

Gül bahçesinin canları karakışın soluğuyla uçmuştu; ilkbahar mevsimi geldi, her can kendi bedenine girdi.

Güzelliğini kırıp geçiren güz mevsimi kör olsun diye, gizlilik puthanesinden güzeller çıkageldiler.

Onlar sabrı seçmişlerdi, ardından hemencecik ferahlık geldi; güzel huya sahip olmuşlardı, bir güzel sevgili çıkageldi.

Bahar bayramında bulut gülsuları serpti; o gök gürlemesi de havanın yücelerinde davul çaldı.

130 Bir bağ, bir bahçe ki güzellerle dopdolu; fakat ne Türk onlar, ne Rum; gizlilik perdelerinden binlerce Hutenli güzel geldi.

Nice canlar, Yusuf gibi helâk olma kuyusuna düşmüştü; kaybolmuş sandılar ama yurda çıkageldi onlar.

Hızır'ın abıhayat yolu kapkaranlıktır; fakat sonunda gül, diken yolundan yurda geliverdi.

Gazelin çok kısmı kaldı ama gene de sus da padişah söylesin; çünkü şu topluma geldi o.

Bütün ağaçlar sabrettiler; o ayrılık kuyuya benziyordu, sabırsa ip oldu o kuyuya.

A benim ay yüzlüm, usûl boylum, kalk ki aşkından kıymet koptu.

XI

Mehtâb berâmed kelek ez gûr berâmed
Vez rîk-i siyeh çirde sakanguur berâmed

Ay ışığı vurdu da kelek kavun, karpuzlar mezarlarından çıktılar; karalara batmış kumdan timsahlar baş çıkarıp göründüler.

Kalemiyle İsa'nın, Mûsa'nın resmini, şeklini meydana getirenin üfürüğünden Sûr'un âvâzı, gürültüsü duyuldu.

Yardımı, devlet havanında bir inci dövdü de körün gönlünde yüzlerce gerçeği gören göz peydahlandı.

Toprağın gönlü, ilkbaharın ısısından ne haber aldı ki kara topraktan karınca sürüleri belirdi.

140 Balarısı onun bal denizlerinden nasıl haber aldı ki misk gibi ballarla arı sürüleri meydana geldi.

Bir arık ipekböceği onun kerem mahzenine nasıl yol buldu ki birçok ipekler dokudu, ibrişimler ördü.

Sedef, gözü, kulağı olmadığı halde nerden rızklandı da inci elde etti, haznedara döndü.

Bir sert demir, bir katı taş parçası, ışıklara yumuşak yumuşak ne biçim bir yol buldu da demir, taşa çarpılınca bir ışık bayrağıdır belirdi.

Bak da seyret, toprak yurdundan nasıl bir gül bahçesi güldü; zift gibi sürmeden nasıl bir kâfur meydana geldi.

Gaz boyaması yokken, gelin bezeyen kadın yokken, gül o rengi nerden buldu da parıl parıl parlayıp ışıl ışıl ortalığı parlatarak gizlilik perdesinden nasıl yüz gösterdi.

O işi gücü iyi padişahın devleti, ikbali sayesinde şu bozguna uğramış ordu üst gelmiş gibi çıkageldi.

Onun yüzünün, onun güzelliğinin bağında bir elma ağacı gördüm ki her elması yarılınca içinden bir huri belirmedeydi.

Elmanın gönlünden huri belirince gülüyordu; onun gülüşünden de hastaların ihtiyacı gideriliyor, hepsi sağlık elde ediyordu.

Sarhoşların şu varlığı, şu sarhoşluğu, şu oyunu, sanma ki üzümün özünden meydana gelen şaraptandır.

Tebrizli Tanrı Şems'i, bu coşkunluğu meydana getirince can doğusundan doğdu, o tanınmış Ay, candan belirdi.

XII

On surh-kabâyî ki çu meh pâr berâmed
İmsâl derin hırka-i jengâr berâmed

Bıldır, Ay gibi doğan o kızıl kaftanlı güzel, bu yıl boz bir hırkaya büründü de çıkageldi.

* O yıl yağmada gördüğüm O Türk'tür bu yıl Arap şeklinde gelen.

Elbisesini değiştirdi ama sevgili gene o sevgili. O elbiseyi değiştirdi; başka bir elbiseyle tekrar geldi.

Şişe değişti ama şarap gene o şarap, bak da seyret, sarhoşun başını ne de hoş döndürmede.

Gece geçti; a sabah şarabı içenler, nerdesiniz? O meşale, sırlar penceresinden belirdi çünkü.

Habeşlerin devrini gördü de Rum ülkesinin dilberi gizlendi; fakat bugün şu koca orduyla geldi gene.

Tebrizli Tanrı Şems'i erişti; temizlik göğünden o nurlar saçan Ay doğdu, belirdi.

XIII

Ber çerh seher-gâh yekî mâh iyan şod
Ez çerh furûd âmed-o der mâ nigeran şod

Seher çağı gökyüzünde bir Ay göründü; gökten indi de bize baktı.

O Ay, doğan nasıl avını kaparsa o çeşit kaptı beni, göğe doğru uçtu gitti.

Kendime baktım da göremedim kendimi, çünkü o Ay lûtfetti de bedenimde can oldu benim.

Ezelî tecelli sırrı tamamıyla anlaşılınca can âlemine sefer ettim, o Ay'dan başka bir şey göremedim.

Dokuz kat gök de o Ay'a karşı baş eğdi; varlık gemim tamamıyla denizde gark oldu gitti.

O deniz bir dalgalandı da aklı gitti; ortalığa, böyleydi, şöyleydi diye bir sestir yayıldı.

Köpüklendi o deniz; köpüğün her biri de filânın şekli oldu, feşmanın bedeni.

O denizden beliren her beden köpüğü, hemencecik eridi, denize karıştı gitti.

Efendiler efendisi Tanrı Şems'inin devleti olmadıkça ne Ay görülebilir, ne deniz kesilebilir insan.

XIV

Morgan ki kunun ez kafes-i hîş codâyîd
Ruh bâz nemâyîd-o begûyîd kocâyîd

A şimdicek kafeslerinden kurtulan kuşlar; gene yüzlerinizi gösterin de söyleyin: Nerdesiniz?

Geminiz şu suda kırık bir halde kalakaldı; balık gibi bir soluk, görünün şu sudan.

Ya kalıbı kırmış da o dosta erişmişsinizdir; yahut da tuzak elinizden çıkmıştır da avdan kalmışsınızdır.

170 Bugün siz ya kendi ateşinize odunsunuz ya da ateş sönmüştür de siz Tanrı nuru olmuşsunuzdur.

O yel ya soğuk yel olmuştur da sizi dondurmuştur; yahut da her vardığınız yere esen seher yeli kesilmiştir.

Cevap vermek için ağzınızı açmazsınız ama her söze canınızda bir cevap var sizin.

Günlerin havanında dövdüğünüz inciler sürmedir gözlere; çekin o sürmeyi, çekin.

A doğanlar, ölüm ânına geldiniz mi bilin ki bu ikinci bir doğuştur; doğun, doğun.

* Hintli olarak mı doğdunuz, Türk olarak mı; ikinci defa yüzünüzdeki peçeyi açtığınız gün belli olur bu.

* Tebrizli Tanrı Şems'ine lâyık olursanız vallahi de siz o lâyık olduğunuz günün hasbekisiniz.*

Beyitte, bey sözü, Türkçe, "bik" tarzında kullanılmıştır; söz "hasbik"tir.

XV

Der halka-i uşşaak be nâgeh haber oftâd
Kez baht yekî mâh-ruhî hûb der oftâd

Bahtımız yaver oldu da ansızın âşıklar halkasına bir ay yüzlü güzel düştü diye bir haberdir ulaştı.

Âşıkların gözleri de, gönülleri de o güzellikle öylesine bir doldu ki adları anılan güzellerin hikâyeleri unutuldu gitti.

O güzellikten nice abıhayat kaynakları coştu; o eşsiz şaraptan nice gözlere, başlara mahmurluklar çöktü.

Ay, kalkanı, kılıcı olduğu halde, onun nice saldırışlarını gördü de kalkanını tezelden kırdı, sipere sığındı.

Kuluyuz kölesiyiz o gecenin ki onun avlandığı ordugâhta hepimiz de şeker yağmasına koyulmuştuk.

Kanlı ayrılık beyi bozguna uğradı, bayrağını yere attı; gönlümüz ayrılık ordusuna üst oldu.*

Dediler ki: Tebrizli Tanrı Şems'inden ne gördünüz? Dedik ki: O ışıktan bir bakıştır düştü bize.

Beyitte "bey" sözü, Türkçe "bik" tarzındadır.

XVI

Ey kavm-i be hac refte kocâyîd kocâyîd
Ma'şuuk derincâst beyâyîd beyâyîd

A hacca giden topluluk, nerdesiniz, nerdesiniz? Sevgili buracıkta; geliniz, geliniz.

Sevgilin, senin komşun, hem de duvarı duvarına bitişik komşun; hal böyleyken siz başı dönmüş bir halde çölde hangi havaya uymuşsunuz?

Sûretsiz sevgilinin yüzünü bir görürseniz ev sahibi de sizsiniz, ev de sizsiniz, Kâbe de siz.

On keredir o yoldan o eve gittiniz; bir kere de şu evden şu dama çıkın.

O ev güzel; eserlerini, izlerini söylediniz; o ev sahibinin izlerini de gösterin.

O bahçeyi gördüyseniz nerde bir demet gül? Tanrı denizindenseniz nerde bir can incisi?

190 Bütün bunlarla beraber o zahmetleriniz define olsun size; fakat yazıklar olsun ki kendi definenize kendiniz perdesiniz.

XVII

Der kûy-ı herâbât merâ ışk keşan kerd
On dilber-i eyyâr merâ dîd nişan kerd

Aşk, bir çadır gibi meyhane mahallesine kurdu beni; o düzenbaz güzel, gördü de nişanladı beni, oraya dikekodu.

Ben o düzenbaz güzelin ardına düştüm gittim; oysa o anda yüzünü gene gizledi benden.

* Ben o eşsiz, o tek kutbun yüzünden şaşkınlığa düştüm, çünkü bir bakışla bütün bedenim baştan başa can kesildi gitti.

Ansızın yüzlerce renkte bir ceylan görünüverdi; öylesine bir ceylan ki güzelliğinin yalımından Ay da feryada geldi, güneş de.

* O göbeği güzel ceylan Tebriz'e gitti; dünya Bağdat'ını can gözüyle Hemedan ediverdi (bütün dünya görür, bilir oldu gitti).

Olgunuz, tekiz diyenlerin başlarını döndürdü, âvâre etti, sevdalara düşürdü, dünyada rezil rüsvây etti.

* "Hakkıyla bilemedim seni" diyen padişahtı onun sırlarına mahrem olan; böylece de ezel tecellisinin sırlarını tamamıyla anlattı o.

XVIII

Her nükte ki ez zehr-i ecel telhter âyed
Onrâ çu begûyed leb-i tu çün şeker âyed

Ecel zehrinden daha da acı olan sözler, senin dudaklarından çıktı mı şekere döner.

Çene topağının kuyusunu yurt edinen kişi, tezcek saçlarının ipiyle gökyüzüne ağar.

Bir toplan, toparlan da cana, gitme çağı gelmeden o güzelim kaşından bir azık ver.

Senin davetinden, senin güzelim sesinden gönül kokusu geliyor; ben de lebbeyk, geliyorum demedeyim ve soluğumdan ciğer kanının kokusu gelmede.

XIX

Ez behr-i Hodâ ışk-ı diger yâr medârîd
Der meclis-i con fikr-i diger kâr medârîd

Allah için olsun, bir başka aşka düşmeyin; can meclisinde başka bir düşünceye dalmayın.

Başka bir dost seçmek, başka bir işe girişmek, olmayacak bir küfürdür; din meclisinde kâfirlerin mezhebine girmeyin.

Can meclisinde düşünce şuna benzer: Hani söz, mademki gizli kalmıyor, bâri gizlemeye kalkışmayın.

Bokböceğinin sesi gelmese bile kokusu gelir; gönlünüzde izi, eseri kötü bakış bulundurmayın.

O gönül bekçisi, o cana şerefler veren, pek kıskançtır. Onun kıskançlığına karşılık siz de yabancılara yüz tutmayın.

Her vesveseden bahsetmeyin, her vesveseyi konuşmayın; her yitip gitmiş kişiyi kendinize baş etmeyin, kılavuz yapmayın.

Kerem yakutu gıdanızı geri almaz, vermezlikte bulunmaz; kendinizi ot otlayan nefse rehin etmeyin,

* "Üstünlük Allah'ındır" âyetini duydunuz ya; artık bıyık, sakal; külâh, sarık düşüncesine dalmayın.

210 * Yazının başlangıcı da noktadır, sonu da nokta; artık kendinizi pergel gibi dönüp dolaşmaya vermeyin.

O ulu görüş yerinde oturun, fakat aklınızı dönüp duran gök kubbeye kaptırmayın.

Tanrı'nın birliği, eşi-ortağı olmayışı söylendi mi, bu söz yalımlandı, parladı mı, inkârı yakar, yandırır; Tanrı güzelliğine, gerçek güzelliğe karşı inkârın kötülüğüne sarılmayın.

Dünyanın yarısı akbabadır, yarısı leş; kendinize gelin de akbaba gibi leşe göz dikmeyin.

O aldatan nefis, ululuktan, aldanıştan, aldatıştan ibarettir; kendinize gelin de o aldatıcıya gönül vermeyin.

Gâh saçlarını döker, gâh göğsünü açar; onun allığını, boyasını diken görün ancak.

O dost değildir, vefası yoktur onun, dosttan ayırır insanı; o on gönüllüyü sırlara mahrem sanmayın.

O, şarabı döker de yerine sirke satar; o ekşi suratlıyı sâkî sanmayın, meyhaneci sanmayın.

Biz kendi sâkîmizin güzelim sarhoşlarının halkasındayız; bizi boşlamayın, üşütmeyin, ayık bırakmayın.

* Bokböceğine göbek verirsen miskin değeri batar gider; onun göbeğini Tatar ülkesinde bulunan, göbeğinden misk veren ceylanın göbeğiyle bir tutmayın.

Öğüt verme, anlatma minberine can çıkınca artık kendinizi söz perdesi ardında tutmayın.

XX

Çun ber ruh-i tu aks-i cemâl-i tu berâyed
Ber çihre-i mâ hâk çü gul-gûne nemâyed

Yüzünün ışığı yüzümüze vurunca, toprak bile gözümüze yüze sürülen allık gibi görünür.

* Zünnârdan yüzlerce hırka göstermek isterim ama kâfir çocuğu ört, ört diyor, yakışmaz bu.

Âşıkların şu havanına düşen tohum ne yana kaçsa, ne yana sıçrasa çaresiz ezilir durur.

Aşk evinden güvercin gibi uçup giden nereye giderse gitsin, işin sonunda kalakalır.

Tebrizli Tanrı Şems'inin düzüp koştuğu ayna, nerden paslanır, nasıl cilâya muhtaç olur?

XXI

On surh-kabaayî ki çü meh pâr berâmed
İmsâl derin hırka-i jengâr berâmed

Bıldır, Ay gibi doğan o kızıl kaftanlı güzel, bu yıl şu boz hırkaya büründü de çıkageldi.

A o meşaleleri söndü sanan topluluk, işte gene o meşale, şu sırlar penceresinden vurdu, ışıttı ortalığı.

Bu söz tenasühü bildirmez, birliğin ta kendisidir; hem de o uçsuz bucaksız, o dalga dalga coşup köpüren denizden gelen bir söz.

* O denizden bir katrecik ayrıldı; ayrı değil ya; hani insan da pişmiş toprağın ta dibinden doğuverdi.

230 Habeşlerin devrini gördü de Rum ülkesinin dilberi gizlendi; fakat bugün şu koca orduyla geldi gene.

Sözü bırak da öz aynasına bak sen; çünkü o işkil, o yadırgama, hep sözden meydana geldi.*

Bu gazelin birinci beyti, XII. gazelin birinci beytinin aynıdır. Beşinci beyti, aynı gazelin altıncı beytinin aynıdır, iki gazelin, bir tek gazel olduğunu, bâzı beyitlerinin ayrılması yüzünden iki gazel olarak yazıldığını sanıyoruz.

XXII

Bâr-ı diger on mest be bâzâr derâmed
V'on serdeh-i mahmûr be hammâr derâmed

Bir kere daha sarhoş bir halde pazara daldı o; bir kere daha o mahmur sarhoş, meyhaneciye geldi çattı.

Ağaçların dalları neden meyvelerle doldu? O güzel sesli bülbül, tekrar tekrar çileyip şakımaya koyuldu da ondan.

Bir daha sıçrayalım da hepimiz sarhoşça, dostça oynamaya başlayalım; çünkü o dost gene geldi.

Bir daha davranalım da hepimiz eteklerimizi açalım; o taç taht sahibi padişah, saçılar saçmaya geldi gene.

Bir kere daha kalkalım da şeker yurduna girelim; çünkü böyle bir şeker Mısır'dan yüklerle geldi gene.

Bir kere daha sıçrayıp kalkalım da uykunun evini barkını kökünden yıkalım gitsin; böylesine uyanık bir devlet geldi çünkü.

Bir kere daha davranalım, şu gece nöbetini tutalım; çünkü o gece hırsızı şuh güzel geldi gene.

Davran, sıçra gene; şarap yetiştir; çünkü kavgada sarığı çözülmüş, çıkageldi o güzel.

240 Kimdir şu can besleyen, şu cana canlar katan şerbetin sâkîsi? Hastanın başucuna gelmiş bir Mesîh'in eliyle sunuyor sağrağı.

* Şimdicek dünya gamlarının boyunlarını vurur; çünkü senin devletin Hayder-i Kerrâr gibi çıkageldi.

Bugün tasa yurdu, ferahlık yurduna döndü; o neşe geldi, o sayısız, sınırsız sarhoşluk geldi çünkü.

Şimdi yum dudağını; çünkü dudak, kara yüzlü harf olmaksızın söz söylemeye başladı artık.

XXIII

Tâ nakş-i tu der sîne-i mâ hâne-nişin şod
Her câ ki nişestîm şu ferdovs-i berin şod

Şeklin gönlümüzü yer yurt edineli nerde otururşak oturalım, orası güzelim cennete döner.

* Yecüc-Mecüc'e benzeyen o hayallerin her biri huriye döndü; bir Çin güzeli kesildi.

Elinden herkesin feryat ettiği, o nefis yok mu? Önce ne de kötü bir eş dosttu; fakat şimdi ne de güzel bir eş dost oldu.

Yüceler baştan başa bağ bahçe oldu; aşağılar baştan başa define, hazine. Ne biçim bir şeysin sen ki a güzel, âlem senin yüzünden bu hale geldi.

Onu gördüğümüz günden beri ömrümüz arttı; onu arayan, dileyen her diken, inanç gül bahçesi kesildi.

Her koruk, güneşin tesiriyle üzüm oldu, şekerleşti; o kara taş da onun yüzünden değerli bir lâ'l oldu.

250 Birçok yerler üst oldu, gök kesildi; birçok sollar, devletin eliyle sağ oldu gitti.

Gönül karanlığıydı; şimdi gönül penceresi haline geldi; din yolunu vururdu; şimdi din yolunda kendisine uyulur bir er oldu.

Yusuf'un hapishanesi olan belâ kuyusuydu; şimdi onu dışarıya çıkarmak için sağlam bir ip kesildi.

* Her parça buçuk, Tanrı ordusu gibi Tanrı buyruğuna uymuş; kula eminlik olarak gelmiş, ululuğaysa pusu kurmuş.

Sus ki senin sözün Nil gibi; Kıbt topluluğuna kan olmuş; İsrailoğullarına arı duru su.

XXIV

Bâr-ı diger on âb be dûlâb berâmed
V'on çerhe-i gerdende der eştâb berâmed

Bir kere daha o su dolaba geldi; o dönüp duran değirmen taşı, hızlı hızlı dönmeye koyuldu.

O ateşlerle, sularla dolu olan can, bir kere daha güneş gibi, cıva gibi titremeye başladı.

Bir kere daha âlemin o gizli şekli, dün gece can penceresinden ay ışığı gibi vurdu.

Yüzünden doğunun da, batının da yırtılıp paralandığı güneş, usturlaba girerse, kendi lûtfundan girer.

Yüz yıllık ölü bile uykudan uyansın diye o sabah çağı bir kere daha güldü, ışıdı.

260 Bir kere daha o dilekleri yerine getiren seslendi; kalkın, o kapıları açan geldi dedi.

Peygamberlik bir kere daha kıble yönünden aktı da Muhammed mihraba geçince sesi kulağına erişti.

* Muhammed, Nâsût Hayber'inin kapısına gidince kapıda bir yardım deliği açıldı, kapıları delen çıkageldi.

* Meleğin korkusundan gökler yarıldı; sebepleri yaratanın korkusundan sebepler, çıkageldiler.

Evet, kişiler adla sanla belirmeden önce de onun adı sanı dünyanın kutluluk beyiydi.*

Muhammed, gayb meyhanesinin kapısını açtı da arı duru şaraba iyiden iyiye kesat düştü.

Susuz gönlü suvarmak, böylesine bir kanı yatıştırmak için o unnab gibi lâ'l renkli şarap kadehi geldi.

Bugün sus, söz günü değil bugün; zahmet verme; dostların o sâkîsi geldi.

"Bek" sözü böyle, Türkçe geçiyor.

XXV

Tedbîr kuned bende vu takdîr nedâned
Tedbîr be takdîr-i Hodâvend nemâned

Kul tedbirde bulunur, takdiri bilemez; Tanrı takdiri de gelince tedbir kalmaz.

Kul düşünür; fakat ne görebileceği meydandadır; düzenler düzer, fakat Tanrılık edemez ya.

Doğru attıysa öyle iki adımcağız daha atar; fakat o sırada takdir onu nerelere çekiyor, kim bilir?

İnat etme; aşk ülkesini, aşk padişahlığını iste; ölüm meleğinden bu padişahlık kurtarır seni.

Padişaha av ol, az avlan; çünkü avladığın avı ecel doğanı geri alır.

Sus, karar edecek bir yer seç kendine; çünkü neresini seçersen padişah oraya diker seni.

XXVI

Der hâne neşeste but-i ayyâr ki dâred
Me'şûg-ı kamer-rûy-ı şeker-bâr ki dâred

Kimin evde oturan düzenbaz bir güzeli var; kimin ay yüzlü, şekerler, ballar yağdıran bir sevgilisi var?

Gözü zahmet çekmeden kim görür güneşi? Perdesiz, apaçık kim bakabilir o yüze?

Meyhanede artık işim yok dedin; zaten iş senin, senden başka kimin ne işi var?

Sabah şarabını içen rintlerin hepsi de mahmur; a Zühre, meyhane kapısının anahtarı kimde?

* Biz gayb âleminin şekerler yiyen âşık dudularıyız; o kantar kantar şeker madeni kimde?

Sevgilinin bir bakışı, etek dolusu paradan yeğ; sevgilinin yüzü varken para derdini kim çeker?

Canlar o arslandan avlanma yolunu gördüler ya; artık köpekler gibi leşe kim meyleder?

Apaçık ortadayken ikrardan kim dem vurur? İkrar bile bir işe yaramazken inkârı kim neyler?

* A yüzünde kıyamet gününün depremi görünen güzel; senin güzellik cennetinde ateşin derdine kim düşer?

O vefalı güzelin kıya kıya bakışı dururken, şu gaddar dünyayı kim düşünür artık?

Dedin ki: Aziz dostlardan bir haber ver; senin o güzel habercin varken kimin ne haberi var kimden, kimseden.

A bilen, anlayan, tatlı soluklu, güzel sözlü çalgıcı, bir yardım et de söyle: Kimin böyle bir sevgilisi var?

Güzellerin pazarı senin yüzünden yıkıldı, kesada düştü; pazar da nedir, kimde pazar düşüncesi var ki?

Bugün sevginle kimseciklerde baş kaygısı yok; kimde sarık olabilir, sarığın ucunu kim tutar?

Tebrizli Tanrı Şems'i bizimle, apaçık ortada; artık bıldırdan kim söz açar, gelecek yılın gamını kim yer?

XXVII

Ger yek ser-i mûy ez ruh-ı tu rûy nemâned
Ber rûy-i zemin kırka-vo zünnâr nemâned

Yüzünün bir kılı yüz gösterse, yeryüzünde ne hırka kalır, ne zünnâr.

İki dünyadan kendisine bir soluk yüz gösterdiğin kişi, yanar tutuşur; o bağrı yanıkta senin gamından başka ne iş kalır, ne güç.

O güzelim yüzünden perdeyi bir kaldırsan güneşle Ay'ın yüzünden bir iz bile kalmaz.

Yanmış yakılmışları, senden başka sırlara mahrem kimsecikler kalmasın diye aşk şarabıyla sızdırır, uyutursun sen.

XXVIII

Tedbîr kuned bende vu takdîr nedâned
Tedbîr be takdîr-i Hodâvend nemâned

Kul tedbirde bulunur, takdiri bilemez; Tanrı takdiri de gelince tedbir kalmaz.

Bir yol kendi dileğini bırak da aklın dileğine uy; çünkü bu dilek tezce ümitsizliğe ulaştırır seni.

Padişaha av ol; başka hiçbir av arama; çünkü avladığın avı ecel doğanı geri alır.

Mademki padişahın doğanısın, yürü, onun doğan yuvasına git; o yuva sana şekerler verir, davulla çağırır seni.

Bugün padişahtan daha vefalı kimse yok; onun yanına eşek sür; o seni yanından hiç sürmez.

Şunu iyice bil ki bütün halk ölüm hapishanesindedir; mahpus olan, seni zindandan kurtaramaz.

Biliyor musun, şu razılık köyündeki köpek sesleri nedir? Kim karı huyluysa onu ürkütür o sesler.

300 Hâşâ; bu yolun âşıkı olan atlı erin yüreğini bile oynatmaz köy köpeklerinin havlaması.*

Bu gazelin ilk beyti, XXV. gazelin ilk beytinin aynıdır. Üçüncü beyti, aynı gazelin beşinci beytine pek benzer, hattâ ikinci mısra'ı aynıdır.

— R —

XXIX

Ey âşık-ı bîçâre şode zâr be zer ber
Gûyî nezened merk turâ halka be der ber

A altın sevdasına tutulup ağlamaya, inlemeye koyulan, sanki ölüm gelmeyecek de kapının halkasını çalmayacak.

Bir düşün o günü ki sen sayılı nefeslerini ala vere bitirmedesin; karınsa bir başka koca düşüncesinde.

Ecel oku gelip de siperini delmeden bütün buyruklara amaç ol, teslim et kendini gitsin.

Adamlıktan maksat anlayıştır, bakış, görüştür; ey anlayışa, görüşe, bakışa biteviye yağıp duran rahmet.

İhsânın şeker madenidir; şu halksa dudu kuşlarına benzer; dudu şekere gönül vermez de neyler?

O şekerkamışı, aşkınla yüz yerde kemer kuşandı; kemerin çevresine de senin şükrünü yazdı.

A ışığı Güneş'e de, Ay'a da bol bol vuran, Güneş'ten, Ay'dan başka bir ışık ver göze, görüşe.

Arif kişinin hatırı, dünya madenine doymuştur da başka bir cünbüşe gönül vermiştir, başka bir işe âşık olmuştur.

* Görmüştür, bilmiştir ki dünyanın suyunu içse, sen olmadıktan sonra ciğeri kandırmaz o su.

* Tutalım, bütün gece uyanık değilsin, ağlayıp inlemiyorsun; hiç olmazsa a özü doğru kişi, seher çağında uyan da virde koyul.

Geceleyin de, seher çağı da dinlenmeyenler, ansızın o defineye, o inciye ulaşmışlardır.

Mûsa bütün gece ışık aradı da sonunda ağacın tepesinde görülmemiş bir ışıktır gördü.

Yakub canla, gönülle gecenin karanlık saçlarını yurt edindi de sonunda oğlunun yanağını, saçını öptü.

Fakat maksat Tanrı'ydı, oğul bahaneydi; hiçbir peygamberin canı bir insana âşık olmaz.

O Halil'in soyundandır, bâtıla meyletmez, dolunan, batan şey, onun gözüne diken kesilir.

* Halil olan gerçek dosttan başkasını dost tutmaz; yoksa bedenini ateşe atamazdı o.

A can putu kesilen, sen bir resimden, bir kerpiçten ibaretsin; inkârın, taşa tapanların yolundan, yordamından başka nedir ki?

A güzelim gözü terütaze nerkisi kınayan, bir soluk kulak ver; bir şey söyleyeceğim:

Ey gözünü n'olaydı ya, olaydı ya kaygısına tutmuş kişi, a dost, peşin verilene sarıl; senin dostun peşin verilendir ancak.

Dudağımı yumdum; göz yoluyla söylüyorum artık: Sarhoşluğu geçip giden şey, başa yüktür, yük.

Hayır, hayır, söylemeyeceğim; görüş kuşudur o, acayip bir kuştur; harabelere konup eğlenmez ki.

XXX

Gîrem ki buved mîr-i turâ zerr be hervâr
Ruhsâre-i çün zer zi kocâ yâbed zerdâr

Tutayım, beyinde eşek yüküyle altın var; altına dönmüş yüz, altın sahibini nerden bulacak?

Gönülden feryat etmeye koyuldun da feryadını duyunca gül de, gül bahçesi de seyretmek için topraktan baş çıkardı.

Aklını başına al; elbiseni çıkar da hemencecik dal şu havuza; dal da baş derdinden de kurtul, sarık tasasından da.

Biz de şu gürültüyü patırtıyı senin gibi inkâr ederdik; fakat sevgilinin bir bakışıyla şu hale düştük, elden çıktık gitti.

Ne vakte dek kıskançlıklar edecek, seni seveni kırıp geçireceksin? Şu hasta gönül, bırak da iki üç feryat etsin.

Hayır, hayır, bırakma onu; çünkü feryadından ne yeryüzündeki halk kalır, ne dönüp duran gök.

Bugün her şeyi örten Tanrı'nın izniyle o gizli, kapalı âlem meydana çıkar, yayılırsa şaşılmaz.

Gene bu deli gönül zincirden boşandı; aşkla gene yakasını yırttı.

330 Sus ki aşk padişahından buyruk öyle; diyor ki: Dayan da gönlün, canın boğazına sarıl, sık.

XXXI

Ey raht fekende tu ber ümmîd-o hezer ber
Âhır nezerî kun be nezer-behş-ı fiker ber

A ümitle, korkuyla pılısını pırtısını atmış kişi; sonunda bir kere de bakışı, görüşü bağışlayana bak.

A isteyen, a seven, isteği verene bak; eseri yaratanı gör, ne diye esere sarılıp kalmışsın?

Odur seni barışa, savaşa çeken, odur kimi dostlarla görüşmeye, kimi de yolculuğun yücelerine süren?

O sana bakıp durmada; senin gözünse solda sağda. O sana söz söylemede; sense kulağını masala vermişsin.

Bu şişi o saplıyor, o gözün aklıysa hay-hayda; yoldaşı İsa, fakat eşekçinin aklı ancak eşekte.

Her öküz, her eşek, sağrısından, sırtından nodullanır; sense nedamet şişini göğsünden, gönlünden yiyorsun.

Gönlün o kebap şişini anlamazsa, onun aşçısı cehennemde pişirir seni.

Kimi zaman eline çanağı alır, aşure nerde, yiyecek ağız hani diye dolanırsın; kimi vakit de kükrer, köpürür, çetinlikle savaşa kalkışırsın.

Ölümün sıkışıyla yüzün sararır, altına döner; altını geri verirsin de taşa baş kor, yatarsın.

Yeter, niceye dek körlerin meclisinde işveleneceksin? Yeter, ne zamana kadar sağırın kulağına bağırıp duracaksın?

— M —

XXXII

Ez evvel-i imrûz çu âşofte-vo mestim
Âşofte begûyîm ki âşofte şodestîm

Bugün seher çağından beri darmadağınız, sarhoşuz; mademki darmadağın olmuşuz, darmadağın sözler söyleyelim.

O körkütük sarhoş sâkî bugün girdi içeriye; yüzlerce özür getirdik, fakat o sarhoştan kurtulamadık gitti.

O şarabı sen sundun. Şu akıl da bizim aklımız ya hani; eh artık hoşgör kadehi kırarsak.

Bugün saçının ucunu sarhoşça bir tuttuk; yüz kere çözdük, açtık, yüz kere ördük durduk.

Meyhane rintleri içtiler, sızdılar; biziz ki içtikçe içtik; fakat oturduk kaldık, sızmadık.

Perdeden çıktık gitti; güzellerin hepsinin de parmaklarını şıkırdatarak oyuna koyulmalarının tam çağı.

* Bir soluk önüne ön olmayan aşkın belâsını içmedeyiz; bir soluk Elest münâcâtına belâ demedeyiz.

Yukarısı tamamıyla bağ bahçe olmuş, aşağısı baştan başa define kesilmiş; bizse ne şaşılacak kişileriz ki ne yukardanız, ne aşağıdan.

Sus; onun varlığı bir vurdu mu öylesine bir var oluruz ki var mıyız, biz de bilmeyiz.

A bilgin hekim, nabzımıza bir el at; elden çıkmışız, hangi elin yüzünden ama, bunu bir gör.

Puta tapmak kâfirliğin temelidir ama bu puta tapmazsak aşk kâfiriyiz biz.

Tebrizli Tanrı Şems'inden başkasından bahsetmeyin; Ay'dan söz etmeyin bize, Güneş'e tapanlarız biz.

XXXIII

Çün der adem âyîm-o ser ez yâr berârîm
Ez seng-i siyeh na're-i ıkrâr berârim

Yokluktan çıkagelir de sevgiliden bir baş gösterirsek, kara taşın bağrından ikrar narasını coştururuz.

Sevgilinin iş yurdunda pergel gibi bir oturduk mu, bütün dünyayı işten güçten alıkoruz.

Sevgilinin gül bahçesine benzeyen yüzünü perdesiz gördük mü, aşkla gülden de, gül bahçesinden de yüzlerce yalım alevleriz, yüzlerce alev belirtiriz.

XXXIV

On hâne ki sed bâr der o mâide hordîm
Ber gerd-i hevâlîgeh-i on hâne begerdîm

İçinde yüz kere nimet yediğimiz, çevresinde dönüp durduğumuz o ev yok mu?

O devlet eviyiz, o devlet evinin çevresiyiz biz; o evin nimetini unutmadık biz.

O ev erlik evi, orada arslan yürekliler var; erlik evinden kaçarsak ne biçim er olabiliriz?

Orada tamamıyla sarhoşluk var, dışardaysa baş ağrısı, sersemlik. Orada tamamıyla lûtuf kesiliriz, başka yerdeyse baştan başa derdiz biz.

Orada lâ'l renkli şaraptan da daha neşeliyiz; fakat burada iki yanağımız da sapsarı; sarı şişeden daha da sarı.

Orada hepimiz de hararetle temmuz güneşiyiz; buradaysa soğuklukta karakış gibiyiz.

Orada hepimiz de sütle şeker gibi karılmış, birleşmişiz; buradaysa hepimiz kavgayla, savaşla birbirimize düşmüşüz.

Orada iki dünya yaygısında satranç oynayan padişahlarız; buradaysa hepimiz tavla zarlarından daha şaşkınız, daha fazla başımız dönmede,

Bir gök var ki o gökten bir şimşek çaktı mı gökyüzüne ağarız, orada belirir iz, şu yeryüzünü de dürüveririz.

XXXV

Hîzîd-o mehospîd ki nezdîk resîdîm
Avâz-ı heros-o sek-i on kûy şenîdîm

Kalkın, uyumayın, yaklaştık; o köyün horozlarının, köpeklerinin seslerini duyuyoruz.

Şu yayıldığımız yerdeki nerkisler, ağustos gülleri, karanfiller yok mu? Vallahi sevgilinin köyünün korozunun izleri bunlar.*

O yayım yerinin zevkinden, yayımdaki hızdan hırsla dilimizi, dudağımızı ısırdık, ağzımızı yaraladık biz.

Buyruklar yolundan yay gibi eğildik ama ok gibi de uçtuk, bir hayli avlar elde ettik.

* Sarhoş âşıklarız, yüzlerce kılıç çekilse dönmeyiz biz; arslanlarız, fağfurun yüreğinin kanını içmişiz.

370 Elest sarhoşlarıyız, şaraptan başka bir şey içmeyiz; aş için, tirit için dünya sofrasının çevresinde dönüp dolaşmayız biz.**

Çekişme çağında bizden ne çektiler, biz onlardan ne çektik? Tanrı görmüştür.

Kalkın, uyumayın, sabah şarabı içilecek çağ; sabah yıldızı doğdu, izini gördük.

Geceydi, bütün kervan halkı kervansarayda mahpustu; kalkın artık, o karanlıktan sıyrıldık, o hapisten kurtulduk biz.

Güneş, işte doğunun yüzüğü, biz de hazır bir orduyuz diye her yana elçiler gönderdi.***

"Koroz" [horoz] sözünü Türkçe ve bu tarzda kullanmıştır.
"Aş" kelimesini, aynen böyle ve Türkçe kullanmıştır.
"Yüzük" sözü Türkçedir.

Kendine gel de gündüz kuşuysan yüzünü tanyerine tut; çünkü tanyerinden sabah soluğu gibi belirdik biz.

Tanyeri kızıllığının elçiliğini tanıyana ne mutlu; biz de onu meydana çıkarmak için çalışmadayız, apaçık gördük onu da meydana çıktık işte.

Fakat dünyadaki panzehiri görüp zehir sanana ne denir? Muştuluk o kişiye ki onu zandan, işkilden satın almışızdır, kurtarmışızdır.

Tanyerinin elçiliğini kabul etmeyen kişi, hem bizim mahremimiz değildir, hem de bir perde örmüşüzdür ona biz.

Yarasa kabul etmedi, göz yumdu ondan; fakat o gözünü yumanın perdesini yırttık biz.

380 Sus da vaaz eden güneş söze başlasın; çünkü o, minbere çıktı, bizse hepimiz müridiz ona.

XXXVI

Subhest-o sebûhest berin bâm berâyîm
Ez sevr gerîzîm-o be borc-ı kamer âyîm

Seher çağı; sabah şarabı hazır... şu dama çıkalım; Öküz burcundan kaçalım da Ay burcuna girelim.

Savaş aramayalım, yabancıların sözünü etmeyelim; buluşma çağı, o güzel yüzlünün yanına gidelim.

Yüzün gül bahçesi, dudağın şekerkamışlığı... şu ikisinin gölgesinde hepimiz de gülbeşeker haline gelelim.

Mademki Güneş'e benzeyen güzelim yüzün kılıç çekti; Ay gibi sana karşı geceleyin bir kalkana sığınsak yeri.

* Saçların kadir gecesi, yüzünse tamamıyla nev-rûz; biz de senin gecenle, senin gündüzünle seher çağı gibi belirelim.

Bu şekilde göründün ya, bu şekli bilelim; yok, bir başka çeşit görünürsen biz de o şekle bürünelim.

Dünyanın güneşisin sen, bizse gizli zerreleriz; senin ışığınla şu pencerede görünelim artık.

Güneş bile senin yüzünden şaşırır kalırsa, onun bile başı dönerse bizim gibi zerrelerin şaşkın şaşkın bakışına şaşılmaz elbet.

Dedim ki: Gelirseniz yüzlerce kapı açarsınız; dediler ki: Bu olur, olur ama gelirsek olur.

390 Dedim ki: Deniz ırmağa doğru gelmezse biz yola düşer, akarsu gibi onun yanına gideriz.

A gayb sözlerini söyleyen, sen söyle de senden haber veren güzelden, senin güzelim haberlerinden güzel bir haber alalım.

XXXVII

El-minnetu lillah ki zi peygâr rehîdîm
Zin vâdi-i ham der ham-ı por hâr rehîdîm

Hamd olsun, şükür olsun Tanrı'ya, savaştan kurtulduk; şu yokuşlarla, bellerle dolu vadiden halâs olduk.

Şu vehimlerle dopdolu, şu eğri düşünceli candan geçtik; şu düzenlerle dopdolu, şu ciğerler yiyen felekten kurtulduk.

Harislerin dükkânları, düzenle herkesin varını yoğunu sildi süpürdü; bizse dükkânımızı yıktık, o işten vazgeçtik gitti.

O devlet gül bahçesinin gölgesinde uyuduk; o coşup köpüren uçsuz bucaksız denizde boğulmadan kurtulduk.

Atımız yok ama hepimiz de süvariyiz; şarabımız yok, fakat hepimiz sarhoşuz, sağraktan da kurtulmuşuz, meyhaneciye minnet etmekten de.

* Tövbeyi bozduk, sonra yüzlerce kere gene tövbe ettik; derken tövbe ayını görünce bir uğurdan kurtulduk gitti.

* O âşıklar İsa'sının yüzünden, onun Mesîh'inin afsunundan öylesi bir hale geldik ki illetten de kurtulduk, idrara bakmaktan da, hastadan, hastalıktan da.

* Gören ve görünen, dünyayı bezeyince güzelden de vazgeçtik; Bulgar cariyeden de kurtulduk.

A yıl, ne yılsın ki güzel talihinin sayesinde bıldır masalından da kurtulduk, daha evvelki yıl hikâyesinden de.

Aşkla üç günden de geçtik, kırk günden de; anılan tapıya gelince kurtulduk anıştan.

Sus, çünkü bu aşkla, aşkın Tanrı katından verdiği bilgiyle medreseden de kurtulduk, kâğıttan da, dersi tekrarlamadan da.

Sus, şu maden, şu ilâhî define yüzünden kazançtan da kurtulduk, keseden de, kârdan da.

Aklını başına devşir de şununla bitir sözü: Güneş doğunca bekçiden de kurtulduk, hırsızdan da, karanlık geceden de.

XXXVIII

Mâ âşık-o ser-geşte vo şeydâ-yı Demışkıym
Can dâde vo dil-beste-i sevdâ-yı Demışkıym

Biz Şam'ın âşıkıyız, sevdasıyla başımız dönmüş, delisiyiz divanesiyiz. Şam'ın sevdasına can vermişiz, gönül bağlamışız.

O yandan doğup parlayan o kutluluk sabahı yok mu? Her akşam, her seher çağı Şam'ın seherlerine sarhoş kesilmişiz.

* Sevgiliden ayrıldığımızdan dolayı koşa koşa Bâb'a geldik; o âşıklar camiinden Şam ülkesinin yeşilliklerine daldık.

* Osman'ın mushafına el basayım da and içerek söyleyeyim ki o güzelin inci gibi dişleri yüzünden Şam'a lala kesilmişiz biz.

* Ferec kapısından da uzaksın, Ferâdîs kapısından da; nereden bileceksin, nasıl anlayacaksın ki biz Şam'da nasıl bir seyirde seyrandayız?

410 * Mademki Mesîh'in beşiğindeyiz, Rebve'ye, o yüksek yere çıkalım, görünelim; sarhoş keşiş gibi Şam'ın kızıl şarabıyla sarhoşuz biz.

* Padişahçasına yücelmiş Neyreb'de bir ağaç gördük, onun gölgesinde oturduk, şaşırdık kaldık Şam'a.

Şam ovasındayız, meydan yeşermiş; çevgene benzeyen saçlarla top gibi meydanda yuvarlanalım gitsin.

* Ne vakte dek tatsız tuzsuz kalacağız; binelim eyere; Şam'ın yüreğindeki kara noktanın doğu kapısıyız biz.

* Cebel-i Salih'te duyduk, bir inci madeni varmış; o inci yüzünden Şam denizine gark olup gitmişiz.

Şam, buluşma yüzünden dünya cennetiymiş; biz de Şam güzelini görmeyi beklemedeyiz.

Şam'ın akşama benzeyen o güzelim siyah saçları yüzünden Rum ülkesinden kalkalım da üçüncü defa Şam'a doğru at sürelim.

Tebrizli Şems ordaysa, onu orada bulursak Şam'a kul köle oluruz; ama ne kul, ne köle.

XXXIX

Bâr-ı diger ez râh suy-ı câh resîdîm
Vez gurbet-i ecsâm be Allâh resîdîm

Bir kere daha yoldan geldik, mevkie, makama ulaştık; bedenlerin gurbetinden kurtulduk, Allah'a eriştik.

O padişaha hiç kimse atla, pusatla erişemedi gitti; biz de atı, pusatı verdik de sonra ulaştık o padişaha.

Bulut gibi şu toprağa pek çok gözyaşları döktük; buluttan geçtik de o Ay'a öyle eriştik.

A davul dövenler, bizim nöbetimiz geldi çattı; çalın, çalın. Ey Türk, dışarı çık, çadır yerine ulaştık işte.

Bir zaman Yusuf gibi kuyunun dibinde oturduk; derken o yandan ip geldi, kuyudan çıktık gittik.

Gönül alan, gönlün isteği güzele ulaşıncaya dek Muhammed'in önünde nice putlar kırdık biz.

Daha yakın gelin, uzaktan geldik; halimizi, hatırımızı sorun, yoldan geldik biz.

XL

Mâ âteş-ı ışkıym ki der mûm resîdîm
Çün şem' be pervâne-i mezlûm resîdîm

Aşk ateşiyiz biz, muma ulaştık; zulümler çeken pervaneyi yakıp yandırmak için mum gibi çıkageldik.

Sarhoşçasına erce bir saldırdık da bilgiyi verdik, bilinene ulaştık.

* Daha ilk konakta, acınmış ümmetin kervanıyla iki fersahlık varlık yolunu aştık gitti.

Hani ne yukarıda olan, ne aşağıda bulunan bir Ay var ya; ona... Hani bir yer var ya, orada ne övülmüş var, ne kınanmış; oraya ulaştık.

Her taş yürekli kutsuzun inadına varlık âlemine sığmayan o lâ'lin ta kapısına vardık.

430 * Kürsî âyetiyle Arş'a doğru uçtuk da daimî diriyi gördük, daima tedbirde, tasarrufta bulunana ulaştık.

Bugün o bağdan bahçeden ne dallarımız, ne yapraklarımız, ne çiçeklerimiz, ne meyvelerimiz var; hocam, mahrum olarak geldik sanma; seyret de bak.

Doğanlar gibi yıkık yeri baykuşlara bırakalım; baykuş değiliz ya, ne diye bu yıkık ülkeye geldik biz?

Rum kayserinin tapısında zünnârımızı çözdük, hikâyeyi Tebriz'e götürün de orada söyleyin; Rum ülkesine ulaştık biz.

XLI

İmrûz mehâ hîş zi bigâne nedânîm
Mestim bedon hed ki reh-i hâne nedânîm

A ay yüzlüm, bugün bildikle yabancıyı fark edemiyoruz; öylesine sarhoşuz ki evin yolunu bile bulamıyoruz.

Aşkınla akıl bağından kurtulduk; darmadağın olmaktan, deli divane kesilmekten başka hiçbir şey bilmiyoruz.

Bahçede sevgilinin yüzünden başka bir şey görmüyoruz; daldan, sarhoş bir halden başka bir şey seyretmiyoruz.

Şu tuzakta bir tohum gizli dediler, tuzağa öylesine tutulduk ki taneden haberimiz bile yok.

Bugün şu nükteye ait sözlere dalmayın, masal okumayın; gönül afsun kabul etmez, masal nedir, bilmiyoruz biz.

Gönlümüz o saçlara tarak gibi öylesine daldı ki saçı taraktan ayırt edemiyoruz artık.

Şarap sun, bu kaçıncı kadeh diye az sor; seni hatırlıyoruz da şarapla kadehi birbirinden ayırt edemiyoruz.

XLII

Halkan heme nîkend coz in ten ki gozîdîm
Ki ez sefeheş bes ser-i engoşt gezîdîm

Şu seçtiğimiz tenden başka bütün halk iyi; fakat bunun ahmaklığı yüzünden parmağımızı çok dişledik.

Bir şeyden kaçacaksan kendi hevesinden kaç; çünkü gördüğümüz bütün eziyetler, çektiğimiz bütün zahmetler, boş, olmayacak hevesten meydana geliyor.

Onun yeşilliğine, onun gül bahçesine bakıyorum da görüyorum ki yüzünün nurundan başka kaçılacak, sığınılacak bir yer yok vallahi.

Her sabah kalkıp yüzünü bir temiz yıkayınca, gönül dert zamanında koşulan yere koşar gider;

Hani halkın gönlü, güç bir hale uğradı mı, Tanrım, hepimiz de sana muhtacız, irâdemizi sana vermişiz diye bir yere yönelir ya, işte oraya varır.

Devşirip topladığımız her tohum, her yem, belâ tuzağıymış meğer; kanadı kırık, bedeni yorgun bir halde sana doğru uçuyoruz, sana geliyoruz artık.

XLIII

İmrûz çunânem ki her ez bâr nedânem
İmrûz çunânem ki gol ez hâr nedânem

Bugün öyle bir haldeyim ki yükü eşekten ayırt edemiyorum. Bugün öyle bir haldeyim ki gül hangisi, diken hangisi bilemiyorum.

Sevgili bugün beni öyle bir hale getirdi ki; bugün sevgiliyle öyle bir haldeyim ki ben kimim, sevgili kim; bunu da bilemiyorum.

Sarhoşluk dün beni sevgilinin kapısına götürmüştü; fakat ne çare ki bugün kapıyla evi ayırt edemez olmuşum.

450 Bıldır korkuyla ümitten iki kanadım vardı; bugünse bir hale geldim ki kanat nedir, uçuş ne; bıldır nerde? Farkında bile değilim.

Şikâyetim, altına dönmüş yüzümdendi; altınla feryadın farkında değilim de şikâyetten de kurtuldum gitti.

Âşık kişi dünya işlerine karşı kör olur; fakat benim gibi değil gene de; çünkü ben ne sağırın, körün farkındayım, ne işin gücün farkında.

Diyordu ki: Benim eteği bulaşmış elbisemi tel tel yırtın gitsin; çünkü sarhoşluktan suç nedir, sevap ne; haberim yok.

Çenge benziyorum; çıkardığım nağmelerden haberim yok; sırlar söylemedeyim; fakat sırlar da nedir bilmiyorum ki.

Tıpkı terazi gibiyim hani; pazarları düzüp koşmadayım; fakat pazar nedir bilmem.

Kalem gibi aşkın parmakları arasında kendimden geçmişim, ona uymuşum; tomarlar yazıyorum da tomar nedir bilmiyorum.

XLIV

Sâkıy zi pey-i ışk revânest revânem
Leykin zi melûlî-i tu kundest zebânem

Sâkî, canım aşkın peşine düşmüş, gidip duruyor; fakat senin usancından da dilim tutulmuş.

İçip neşelenmeye, zevk alıp safâ sürmeye ok gibi uçuyorum; dostum, cefalarla yayımı kırma benim.

Kapında çadır gibi bir ayak üstünde durayım; sevgili, çadır kurduğun yere götür, çadır gibi dik beni.

460 Hadi, sağrağın dudağını kupkuru dudaklarıma koy da ondan sonra ağzımdan gerçek büyüler işit.

Babil'den haber al, helâk oluş masalını dinle; çünkü düşünce yoluyla dünya seyyahıyım ben.

Coşkunluğum haddi aştıysa mazur gör; aşk bir soluk bile aman vermiyor ki bana.

Sen usandın da neşesizlendin mi benim de neşem kalmaz, senin neşesizliğinden neşesiz bir hale gelirim; bir zerre benden el yursan parmağımı dişlemeye koyulurum.

Ay gibi seher çağına dek bana ışık verdiğin gece, senin Ay'ının peşinde yıldız gibi koşar dururum.

Güneş gibi doğudan baş gösterdiğin gün, ben de güneş gibi baştan başa can kesilirim.

Can gibi dünyanın gözünden gizlendiğin gün, ben de kuşun yüreciği gibi düşüncelerle çırpınmaya koyulurum.

Işığın pencereme vurduğu gün, ev içinde zerre gibi oynamaya başlarım.

A söz, sus, düşünce gibi gizli yürü de sebepler düşünen, bahaneler düzen, dönüp geri gelmesin, tekrar çatmasın bana.

XLV

Bişken kedeh-i bade ki imrûz çonânîm
K'ez tovbe şikesten ser-i tovbe şikenânîm

Şarap kadehini kır gitsin; bugün öyle bir haldeyiz, öylesine tövbemizi bozmuşuz ki âdeta tövbe bozanların başı olmuşuz.

Şarap tükendiyse yokluk şarabı yeter bize; utancımız yok, bu renk nedir, bilmiyoruz biz.

Şarapta da ne varsa o yokluk yüzünden olur? Şarap içmekten kalsak bile o şeyden geri kalmayalım.

A şey, şeyliğinden geç de hiçbir şey olma; şu bir şey oluş, bir perde değil mi, biz de perde yırtanlar değil miyiz?

Senin sarhoş bakışlarınla hem beyiz, hem tutsak; senin bahtı genç aşkınla hem ihtiyarız, hem genç.

Dedin ki: Ne diye öğüt verirsin, ne faydası var öğüdün? Resmi yapan, nasıl yapmışsa oyuz biz.

Fakat bu benim öğüdüm, ezelî resimden hiç de ayrı değil; bu resmi, o ezelî resimden ayırt edemeyiz.

Dedin ki: Sevgilinin kucağından ayrı düşmüşsün; hayır; biz sevgilinin kucağındayız, kederlerden de eminiz.

Sevgili, bir ağaçtır ki biz onun meyvesiyiz, ondan bitmişiz; o bizden ayrılsın, imkân yok buna; böyle bir şey olursa biz hiç kalmayız zaten.

Hiç kalmadık mı da gamdan hiç kıvranmayız; hem de hiç kalmadık mı hem bu oluruz biz, hem o.

Şeker gibi tatlı tatlı yediğimiz gam, neşe kesilir; a gam, bizim kucağımıza gel, gamların iksiriyiz biz.

İpekböceği yaprak yerse koza olur; biz de aşk kozasıyız, dünyanın dalı, yaprağı yok bizde.

Biz hiç kalmadığımız vakit biziz; ayak yok olunca koşup giden kamış kesiliriz.

Ağzımı yumdum; gazelin kalan kısmını ağzımızı kapadığımız zaman söyleyeceğiz.

XLVI

Çûn âyine-i râz-nemâ bâşed cânem
Tânem ki negûyem netuvânem ki nedânem

Canım sırlar gösteren ayna kesilince, söylememeye gücüm yeter ama bilmemeye gücüm yetmez ki.

Bundan kaçtım, candan çekmiyorum; fakat and olsun ki ne bundanım ben, ne ondan.

A benden hir koku almak isteyen, ölmek şart. Diriyken bakma bana; gördüğün gibi değilim ben.

Eğriliğime bakma, şu doğru söze bak; ben yay gibiyim ama sözüm oktur.

Şu baş, tepemde bir kabak sanki; şu hırka da bedenim... Bu dünya pazarında kime benziyorum ben, kime benziyorum?

Bir de başımın üstündeki kabak şarapla dopdolu... Baş aşağı çeviririm onu, fakat damlamam ondan ben.

Ondan ben bir damlasam da, Tanrı'nın gücüne kuvvetine bak ki, o katreyle denizden inciler devşiririm ben.

İki göz bulutum o denizin incisini aldı mı da yürüyüp giden bulutum vefa göğüne ağar.

Fakat dilimden süsenler bitip gelişinceye dek bunları Tebrizli Tanrı Şems'inin kapısına götüremem de götüremem.

XLVII

Ey hâce beferrnâ be ki mânem be ki mânem
Men merd-i garibem ne ezin şehr-i cihânem

Hocam, sen söyle, kime benziyorum, kime benziyorum ben? Garip bir kişiyim ben, şu dünya şehrinden değilim ben.

Halk haset etmesin diye soluk almasam, söz söylemesem buna gücüm yeter, yeter ama bilmemeye gücüm yetmez.

O kel, bir külâh buldu da kendini gülden gizledi; sonra da ben dünyayı biliyorum diyor, kızgın bana.

Barışır, uzlaşırsa ona tam bir ilaç veririm; kel olma ayıbından da kurtarırım onu, gül kaydından da.*

Konya nüshasında beytin birinci mısra'ı, bundan sonraki gazelin birinci mısra'ıdır. İstanbul Üniversitesi nüshasına uyduk.

XLVIII

Ez şehr-i tu reftîm-o turaâ sîr nedîdîm
Ez şâh-ı deraht-ı tu çonin hâm fotîdîm

Senin şehrinden gittik, fakat seni doyasıya göremedik; ağacının dalından böylece ham düştük gitti.

Ay yüzlüm, selvi boyunun gölgesinde doyasıya uyuyamadık; gözcünün korkusundan bağında bahçende doyasıya yayılamadık.

Sevgi tavana balık gibi düştük; yandık yakıldık ama pişemedik.

Defineye benziyorsun, sevginle yıkık yerlere yöneldik; sonunda yılan gibi toprağın dibinde gizlendik.

Gölge gibi her çeşit pisten, temizden arındık; şimdi sende yok olduk biz; ne temiziz artık, ne kirli.

Bizi arayacaksanız sevgilinin yanında arayın; bedenimizden yok olduk, sevgilinin kucağından belirdik biz.

Tuzuna, ekmeğine el banalı nice ayrılıklarla, nice acılarla parmağımızı dişledik durduk.

Göç davulu dövüldü, çan sesleri duyuldu; varımızı yoğumuzu göklere çektik gitti.

Bütün halkın tattığı zehri biz de tattık ama şükürler olsun ki panzehirin bizdeydi.

Şu dünya deresinden su çekilince susuz kalmış balık gibi toprak üstünde çırpınmaya başladık.

Derenin susuzluğu yüzünden gözlerimiz ırmak oldu da sonunda o kaynağa ulaştık gitti.

Sabır ferahlıktır, sabır olmayınca da güçlük gelir çatar; sus, feryat etme, sabrı seçtik biz.

— N —

XLIX

Befrîftiyem dûş-o perendûş be destan
Hordem degel-i germ-i tu çün işve-perestan

Dün gece de, daha evvelki gece de masallarla aldattın beni; işvelere, cilvelere tapanlar gibi sıcacık düzenini yuttum gitti.

Dün, giderim, tekrar gelirim diye ahd etmedin mi; sarhoşların gönüllerini sorar, alırım diye and içmedin mi?

Kuşluk çağı dedin, bahçeye bir gelin de bulun beni; seher çağı gittin, bahçe kapısını da kapattın.

A işvesi, cilvesi temmuz rüzgârından da sıcak güzel; ey yüzü gül bahçesinin yüzünden de güzel dilber.

Bilirsin ki senin gibi sevgilinin düzeni neye benzer? Temmuz ayının içinde kış şimşeği çakar tutalım hani; işte tıpkı bu.

Sana da birisi işveleniyor, seni de birisi aldatıyorsa az şikâyet et; yüzlerce oyun oynadın, biri de sana oyun oynasın, n'olur ki.

Vaad etti ya, sabret. Çünkü sabır olmasaydı yoktan-yokluktan varlara-varlıklara hiç yardım olmazdı.

Sabretmezsen gammazlarım, söylerim, sebebi ne? Hem de öylesine söylerim ki sen de evet, o diye ikrar edersin.

L

Bâ rûy-ı tu kufrest be ma'nî negerîden
Yâ bâg-ı sefârâ be yekî terre herîden

Yüzün dururken bir başka yüze bakmak, yahut da temizlik bahçesini bir tereye satmak kâfirliktir.

Gönül kuşlarımızın senin verdiğin kanatlarla Firdevs cennetinde uçmaları haramdır.

A ay yüzlüm, aşk göğünde parlayan her Ay senin bulutundur; onu yırtmak, paralamak farzdır.

Sana av olanların yayıldıkları yaylada arslanlar bile yayılamazlar.

520 Senin güzellik ateşinden başka bir yerden kopup beliren her aşk haram aşktır, insanı donmaya, buz kesmeye çağırıştır.

Canım, ta içimden, senden başka ne varsa her şeyden kesildi; hem de bu ayrılışın, bu kesilişin sesini apaçık duydum ben.

Şu uyanık devletten gaflet eden uykudadır; ne kadar sıkarsan sık, tatlı bir su nerden çıkacak kuru deriden?

* Kötülük hastası, ölüm çağında "Yâ Sîn" okunacak çağa düştü mü lâ havle okumaktan, parmağını dişlemekten başka bir çaresi mi kalır?

Tebrizli ulular ulusu Tanrı Şems'inin aşkından başka her aşk gözde bitmiş kıldır, kesilmesi gerek.

LI

Sed gûş-ı novem bâz şod ez râz şonûden
Bî bûd-ı de dehende netuvan zâden-o bûden

İşitip duymak için yüz tane yepyeni kulağım açıldı. Veren olmadıkça ne kimse doğabilir, ne kimsenin varlığına imkân vardır.

Bir bağ, bir bahçe kesilmişim; seni övmek için bahar yeli esti de bütün cüzlerim bir güzelce gebe kaldı o övüşten.

A benim güzelim, yüzünün aşkıyla gönül aynasını hurafelerden, aslı olmayan masallardan silip arıtmak, gerçekten de vaciptir.

Sarhoşların birbirlerine düşmeleri, birbirlerinden vefa kadehini kapmaları ne de hoştur, ne de güzel.

Islığını duydum; şu can kuşunun ayağındaki bağı çözmek farzdır artık.

530 Şu Ay ne vakte dek bulut altında gizli kalacak? Canlar dudağa geldi; görünme çağıdır şimdi.

Ey yüzünün gül bahçesi karakıştan emin olmuş, ey sünbül kaşları biçilmekten aman bulmuş güzel.

Sen sâkî olduktan sonra ayık kalmak küfürdür; senin Ay gibi doğduğun gece uyuklamak haramdır.

Senin gibi bir Yusuf'un güzel kokulu gömleği ele geçtikten sonra, güzel kokulu şeyleri övüp söylemek pek soğuk bir işe girişmektir.

Ayağının altını öpeyim dedim de bana dedi ki: O, ancak gözlere sürülür, çekilir.

Yeter, artık sus da padişahımız anlatsın, söyledikçe söylesin; söz onundur zaten.

LII

Mâ dest-i turâ hâce behâhîm keşîden
V'ez nîk-o bedet pâk behâhîm borîden

Hoca, elini tutup çekeceğiz senin; iyiden de, kötüden de adamakıllı ayıracağız seni.

Gaflet gecesidir, sarhoşluğun da sürdükçe sürdü ama biz sabah gibi her yana doğup, her yanı ışıtacağız.

Ne vakte dek âr namus perdesinin ardına kaçacaksın? Perdeleri yırtma zamanın yaklaştı.

Dünya bahçesindeki her meyve oldu; a taş kesilmiş koruk, sen bir türlü olmayacak mısın?

Şu tuzakta çırpınıp duran şu cana bir acı; yoksa kulağın onun çırpınma sesini duymadı mı?

Gönülde bir can gözün var, o göz de ağrılara uğramış; derdin, tasan o gözü yaralamaktan başka nedir ki?

O göze iğneler batmaya başladı mı derman aramaya, ilaç aktarmaya koyul, koyul da o ağrıdan, o göz yaşarmasından kurtul.

A güzeller Yusuf'u, gönlün de ilacı, dermanı senin yüzünü görmektir ancak, gözün de.

Aklını başına al da sus, artık bu gazelin mahlasını sen söyle, tamamını sen buyur; çünkü senin sözünü, buyruğunu duymak, işitmek farzdır, sevaptır.

LIII

Ger zon ki melûlî zi men ey fitne-i hûran
İn silsile bugzâr-o kesîrâ bemeşûran

* A hurilere bile fitne kesilen güzel, benden usanmışsan bırak şu zinciri, şakırdatma da kimseyi coşturma.

Bir gün körlerin sokağından geçtin de onların gözlerine bile yüzlerce diken battı.

Bir gece boyunu bosunu selviye gösterdin; selviler senin yüzünden boy attılar, uzadıkça uzamaya koyuldular.

A bu aşkın cünbüşüne, hareketine sahip olmayan, yeni huzura çıkmışlar gibi olduğun yerde şaşkın bir halde kala-kalmışsın.

Deve, Bedevi'nin nağmesiyle çölleri aşar gider; sense şu nağmeye ne de yabancısın a hayvandan da aşağı adam.

* A aşk, sen bir Süleyman'sın ki ordun müziktir, rakstır; karıncalar senin korkundan deliklerine girdiler, yuvalarına sığındılar.

Tebrizli Tanrı Şems'i güneş gibi doğdu, zaten çıplakların elbisesi güneştir.

LIV

Her şeb ki boved kaaide-i sufra nihâden
Marâ zi heyâl-i tu boved rûze guşâden

Her akşam âdettir, sofrayı yayarlar; bizse orucumuzu senin hayalinle açarız.

A lûtfu, ihsanı oruç tutanlara Mesîh gibi gökten sofrayla yemek vermeyi töre haline getiren.

Mademki gönül gıdası senin sevgi mutfağından geliyor; oraya varmak, o gıdanın tam üstüne düşmek gerek.

Bize abıhayat da o gönül ateşinden coşmada; gönül ateşinde lâden gibi neşeli bir halde yanar dururuz biz.

Toprakta çürümek, topraktan doğmak hayvanın işidir; gönlün, canın işi değil.

— V —

LV

On dilber-i ayyâr-ı ciger-hôre-i mâ kû
On Hosrov-ı Şîrîn-i şeker-bâre-i mâ kû

* O ciğerler yiyen düzenbaz güzelimiz nerde? O şekerler yağdıran tatlı, şirin Husrev'imiz nerde?

Onun yüzünü görmezsek meclisimizin tadı tuzu yok; o tatlı tuzlu, o hileci, düzenci dilberimiz nerde?

Onun gamından gökyüzündeki Ay bile inceldi gitti. Nerde o hünerli, sanatlı, nerde o gezip duran güzelimiz bizim?

560 * Hârût gibi kanadım bağlı, Mârût gibi susamışım, dudağım kupkuru; nerede o Babil kuyusunun bile haset ettiği güzelimiz.

Mûsa gibi şu kayamızdan bir sopa vuruşuyla bu kupkuru çölde yüzlerce kaynak fışkırtan, yüzlerce ırmak akıtanımız nerde?

Nerde şu yaban otuna benzeyen bedenimizden beş görünür, bilinir, beş de görünmez duyguyla on kaynak akıtanımız bizim?

O dilberin ayrılığıyla gönülde öylesine bir dert var ki; nerde o gönül derdimizin devâsı, nerde o bize çare olan?

Sabah ışımasa bile günün yıldızıdır o; kötüyüm dedim mi, nerde yıldızımız der bana.

Hızır abıhayat aramak için karanlıklara daldı; bizim o güzel güzel fışkıran abıhayatımız nerde?

Can, beden beşiğinde Mesîh'e benziyor; nerde bizi beleyip beşiğe bağlayan Meryem?

Nerde o dünyadaki bütün şekillerle şekillenen, fakat her çeşit şekilden de ayrı olan aşk? Nerde o hem kendisinden uzak düştüğümüz, hem de yayımızın kirişinde, parmaklarımızın altında olan sevgi?

Her köşede, her bucakta bir gamlara batmış mahmur oturmuş; nerde o deniz gönüllü mahmur sâkîmiz bizim?

Nerde şu beden kapısına can veren, şu kalp duvarını dirilten? Nerde o tavanımızı, kapımızı düzüp bezeyenimiz bizim?

570 * Yaptığını kınayan nefisle kötülüğü buyuran nefis, gece gündüz savaşmada; nerde onları savaşa sokanımız bizim?

Biz kudret elinde dönüp duran, yoğrulup giden bir avuç balçığız; sonra da gafletimizden tutuyor da balçığımızı yoğuran nerde diyoruz.

Tebrizli Tanrı Şems'i nereye gitti, nerdedir? Nerde peşine düşüp giden âvâre gönlümüz?

LVI

Elyevme mine'l vaslı nesîmun va su'ûdû
Elyevme era'l hubbi ala'l-ahdi ku'ûdû

Bugün dostla buluştuk, buluşma, kavuşma yelleri esmede, kutluluklar doğmada; bugün görüyorum, sevgi, ahdinde durmuş, vefa göstermiş.

Engel gitmiş, sevgilinin yanında yok artık; sevgili, düşmanın zahmetini çekmeksizin âşıkların feryatlarını duymuş.

A gönül, müjdeler veriyorum, buluşma müjdesi, arı duru şarap müjdesi; zaman senden neler aldıysa geri verecek.

Şükürler olsun, düşman gitti, biz de kadehle hemdemiz; bizim yüzümüz ağarmış, yanaklarımız al al; oysa kör olmuş, yaslara batmış gitmiş.

A sevgi, ne mutlu sana, buluşmayla göründün; canına canlar feda olsun; zaten cömertlik canla olur.

Bize hasetçilerin gönülleri olsun diye cefa etti ama bugün yalnız kaldık, bizi övmeye başladı o.

Bir Ay ki bu, ışığı Güneş'ten de üstün; bugün onu gören, Güneş'i kararmış bulur.

580 Bugün Ay gibi yüzünden perdeyi kaldırdı; ışığıyla Güneş'ten de üstün, Ay'dan da, Zühre'den de.

Ayrılıkla ne rahat kalmıştı, ne huzur; bugünse yaşayışımız düzene girdi, kutlandı.

Yeniay boyuna Güneş'ten ışık alır; bu Ay'sa Güneş'e ışık veriyor, ne biçim Ay bu.

A gönül, faydalan, şükret artık; sevgi seni esirgemeye başladı, Allah'sa seviyor seni.

Şu anda aşk ordusu ne de güzel el gösterdi de onun büklümlerle dolu saçlarının bir büklümünü açıverdi.

Sevgi bizi suvarmak için meclise çekiyor; kahvenin verdiği sarhoşluksa zaman gibi uzadıkça uzuyor, yeniden yeniye sarhoşluklar doğuruyor.

Âşıklara tozup duran o gam şu anda kapı dışında, damdan da aşağı indi artık.

* Bugün buluşma ihsan ediyor, şifalar veriyor; bugün sarhoşlukla rükû ediyoruz, secdelere kapanıyoruz.

O incelmiş kadehi gönül şifası olarak sun bize; çoktandır onun zevkinden mahrumduk biz.

A topluluk, aşka sarılın, onun çağrısına cevap verin, ona gidin; çünkü Allah, aşka ölümsüzlük vermiştir.

590 O uyumayan, uyuklamayan aşk, o gökyüzündeki sevgi, bugün gönülleri uyumuşları çağırıyor.

Aşktır varlık âlemindeki yaşayış, duyuş; aşksız yaşayış kabuktur ancak, kabuk.

Seni aşktan alıp dünyaya çeken dost, iyice bil ki düşmanındır, sana haset edendir o.

Aşkta konuşma yoktur, inleyiş yeter sana; âşıkı kurtaran ancak sabırdır, sabır.

Sus, hiç söyleme de gözyaşı söylesin; gönül yanmaya başladı mı, ödağacı gibi koku verir.*

Bu gazelin, birinci beyitten itibaren tek beyitleri Arapçadır.

— H —

LVII

Rindan heme cem'end derin deyr-i mugaane
Derdih tu yekî rıtl bedon pîr-i yegâne

Rindlerin hepsi de şu muğların manastırında toplanmış; o eşsiz, tek ihtiyara koca bir sağrak sun.

Kanlar döken aşk beyi kapıyı da tutmuş, damı da; o akılsa evden eve kaçmaya koyulmuş.*

O ulu güzel bir perdedir kaldırmış da bütün zamane ehli, perdeden dışarı çıkmış.

Âşıklar bu denize öylesine düşmüşler ki ne kurtulmalarına imkân var, ne kurtarmaya fırsat.

Aşk ne vakit kaynamasından soğur ki? Arslan, karı feryadından asla ürküp kaçmaz.

Sen Tanrı şaraplarından koca bir sağrak doldur da sun; tabiat erlerini araya sokma.

Önce o sağrağı sonradan meydana gelen nefse sun da artık masal söylemesin, hikâyeden söz açmasın.

Söz bağlandı mı bir sel gelir ki ne varlıktan bir iz görebilirsin artık, ne mekândan.

Tebrizli Tanrı Şems'i ne biçim bir ateş yalımlandırdı... aşkolsun, ne de ateş; alkış, ne de yalım.

Beyitteki "bek" sözü, Türkçedir.

LVIII

İn kîst çonin mest zi hammâr resîde
Yâ yâr buved yâ ziber-i yâr resîde

Kimdir bu o meyhaneciden böyle sarhoş gelen? Ya sevgilidir, ya sevgilinin kucağından gelmiştir.

Ya can güzelidir, yüzündeki peçeyi açmış; yahut da Mısır Yusuf'udur, pazardan gelmiş.

Ya Zühre'yle Ay'dır, birbirine karılmış, birleşmiş; yahut da yürüyen selvidir, gül bahçesinden gelmiş.

Ya Hızır'ın kaynağıdır, bu yana akmış; yahut da bizim hoş Türk'ümüzdür, Bulgar ülkesinden gelmiş.

* Ya avlanan hakanın külâhının köşesindeki mücevherdir, parıldamakta; Tatar ülkesi ceylanını istemeye gelmiş.

Ya deniz gönüllü sâkîmiz meclis kurmuştur; yahut da kantarlarla mezeler, şekerler gelmiştir.

610 Ya bütün anlara can olan gayb şeklidir; yahut da ışıklar âleminden bir meşale gelmiştir.

Periler padişahını seyret, Süleyman Peygamber'den, uçup giden hüthütü istemeye gelmiş.

Dünya güzelleri onun ardından yenlerini, yakalarını yırtmışlar; akıl kadısı onun yüzünden gönülsüz, sarıksız kalmış.

* O Mirrîh'e benzeyen kanlar dökücü gözlerin heybetinden, Mirrîh bile adalet dilemek için gökten inmiş.

Onun öldürdüğü her dirinin kan pahasını vermek, altınlar döküp saçmak için de altın çuvalı getirmiş.

Onun ilk kan pahası, elindeki kadehtir; arıdır durudur, çek onu; sırlar âleminden gelmiştir o.

"A ziyanlara düşmüş, zarara uğramış insan", sus; buluşma gül bahçesinden sözler söylemeye başladı o.

LIX

İn nîm-şeban kîst çu mehtâb resîde
Peygamber-ı ışkest zi mihrâb resîde

Bu gece yarısı ay ışığı gibi gelip çatan kim; aşk peygamberi mi ki mihraptan çıkagelmiş?

Bir meşale getirmiş de uykuyu ateşlere atmış; uyumayan padişahlar padişahından gelmiş o.

Kimdir bu ki şehre böyle bir gürültüdür salmış, yoksulun harmanına sel gibi gelip çatmış.

620 Söyleyin, kimdir bu ki varlık âleminde ondan başka kimsecik yok; bir padişah ki kalkmış, kapıcının kapısına gelmiş.

Kimdir bu ki böyle bir kerem sofrasını açmış gene; güle oynaya dostları çağırmaya gelmiş.

* Elinde yok-yoksul kişinin önünü-sonunu yapıp yıkan alın yazısı bir kadeh var; bir kadeh ki içindeki üzüm suyundan renk gelmiş unnaba bile.

Bütün gönüller tir tir titremede, bütün canlar sabırsız; o titreyişin bir zerreceğizi de cıvaya düşmüş.

* Kula gösterdiği o yumuşaklık, o lûtuf var ya hani; işte o yumuşaklıktan, o lûtuftan bir parçacığı da sincap postuna nasip olmuş.

* Aşkın kuruluğu, yaşlığı olan o feryattan, iniltiden, o gözyaşından bir ıslak nağme de dolaba verilmiş.

Aşkın koltuğunda bir deste anahtar var; kapıları açmaya gelmiş.

A gönül kuşu, avcı kanadını kırdıysa gam yeme; o tüy, mızrap olmuş; kurtulur artık gönül kuşu tuzaktan.

Sus, görünür örnekler göstermek edebe aykırıdır; yoksa edeplere ait bahisler kulağına değmedi mi senin?

LX

Ey on ki turâ mâ zi heme konv gozîde
Bugzâşte mârâ tu vo der hod negerîde

Bütün varlık âleminden seçtiğimiz güzel, biz seni seçmişiz, sen de tutmuş, bizi bırakmışsın da kendine dalmışsın, kendine bakmadasın.

630 Senin aynan biziz, böyle olduğu halde adamı eğri büğrü gösteren kötü bir ayna olmaktan utanmaz mısın?

A kendinden haberi olmayan, gönlünün aksi canların yanaklarına vurdu da güller açıldı, gül bahçeleri yeşerdi.

* Yüzlerce can sana kul köle olmuş; sense bir halayıkcağız gibi her solukta süslenip pazara koşuyorsun.

A canı tasalarla yay gibi iki büklüm olmuş kişi, gökyüzünde senin güzelliğinin neşesiyle düğün dernek var.

Yüzlerce çeşit nimet harmanı sana armağan çekilmede; sense bir tek tohum için şu tuzağa uçmuşsun.

A aşk sözünü duymuş kişi; bir de aşkı gör. İşitmek nerdedir, görmek nerde?

Dün gece seni süsleyip bezeyenin aşkıyla kalk, sen de bu gece yalnızca aşkın halvet yurduna gel.

Tebrizli Hak Şems'i padişaha nasıl sabredilebilir? Ey ölümsüz abıhayat, ey ölümsüzlüğü tatmış padişah.

LXI

Ey tabl-ı rehîl ez teref-i çerh şenîde
Vey reht ezin cây bedon cây keşide

A gökyüzünden göç davulunu duymuş olan, a varını yoğunu burdan oraya çekip götüren.

A nerkis gözlü, a yüzü lâleye benzeyen güzel, nerdesin? Bugün o nerkis, o lâle, senin mezarından bitiyor.

Kapısız, damsız mezarı yurt edinmişsin, a kapıda, damda yüzlerce nazla salınıp koşan dilber.

Nerde kaşlarının cilvesi, nerde gözlerinin süzgün bakışı? A her ikisine de ölümün kötü gözü değen güzel.

A eli aziz kişilerin öpüş yeri olan; eli kesilmiş bir halde yokluk elinde kalmışsın.

Gönül kuşun gökyüzüne uçmuş, tuzağı yırtıp kurtulmuşsa bunların hepsi de kolay.

Can esenliğe kavuşursa şekil eksik olmuş, ne çıkar? Ayak kurtulduktan sonra çizme yırtılmış, ne olur ki?

A can lezzetinden haberi olmayan, can şu bedenden kurtulursa yüzlerce şükreder.

Nerde çamurlu suyun tadı, nerde abıhayatın tadı. Nerde gök kubbe, nerde kubbe şeklindeki dam?

Yarabbi, ne tılsımdır bu ki şu boz bulanık cehennemin dibinde oturuyoruz da o ölümsüzlükten tiksiniyoruz.

Gökler haset ediyor, melekler secde ediyor bize; fakat pis himmetimiz yüzünden de şeytan bile kaçıyor bizden.

Söze yum ağzını, dudak şarabını iç de mahmur gözler gördükleri şeyleri hikâye etsin.

LXII

"Tercî-i Bend"

Ey cân-ı merâ ez gem-o endîşe herîde
Canrâ be siten der gol-o golzâr keşîde

A bizim canımızı gamdan, düşünceden satın alan; canımızı sitemler ederek güle, gül bahçesine çeken.

Görmüş ki dünya, gözünden uzak düşmüş... göz görsün diye tutmuş, bir kere daha gözlerin görmediği şeyleri belirtmiş.

Cana hafiflik, çeviklik vererek işten güçten alıkoyan, böylece de onu yalnız kendisine heveslendiren.

Örümcek de kim oluyor ki ona padişahlık veresin? Ayağı kuyuda onun; sevdalar (kara ağlar) örüp durmada.

Bahçende yayılan, üzüm sıkan kişi sonunda tatlılaşır, tatlı bir inanca sahip olur a dostum.

Güz mevsimlerinde her bağ, her bahçe yandı yakıldı mı, senin ağaçların meyvelerle dolar da yerlere eğilir.

* O bahçe, canları "Gelin" diye çağırır; cansa kanlarla dopdolu bedendedir, yaralarla, berelerle doludur.

A can, define gibi şu pis yerden çık da dünyaları tut; a bir bucağı seçip sinmiş can, şu öğüdümü kulağına küpe et.

Şu geceyle gündüz, alaca bezden yapılan bir iptir; çekin. Yılana ısırılan herkes alaca ipten korkar.

Bizim boynumuz da hür kişilerin boyunları gibi ne vakit günlerin alaca ipinden kurtulacak?

* Ebû Leheb'den, onunla çift oluştan kurtulduk mu, görürüz ki boynumuz hurma lifinden örülmüş ipten kurtulmuş.

Can gül bahçesi güz mevsiminden emin, açılıp saçılmış; her can atı damaksız, ağızsız yayılıp otlamada.

At yularını atmış, ovaya gitmiş, yaylayı, koruyu, açılmış çiçekleri görmüş.*

Tercî beytini söyleyeyim de duyanlar sözün ucunu bulsunlar; sarhoşların hepsi de böylesine bir define için harap olmuş gitmiş zaten.

Yel esip geldi de söğüte, hey söğüt, hey dedi, şu oynayış, şu darmadağın oluş, şu oyun ne vakte dek sürecek?

Söğüt de yele, kendine sor a bizi baştan çıkaran, a bize şarap sunan dedi.

Bedenimde ayık bir tek damar bile kalmadı; şarabın damarlarıma, iliklerime işledi.

A ayık insanlar, a aklı başında olanlar, hikâyeyi arayın, tarihi aktarın; şu geldi geçtinin başlangıcı ne vakitti, sonu ne zamana dek sürecek?

O Türk, bana selâm verir de Key misin der; ben de sus derim, ne Key'i biliyorum ben, ne beyi.**

O Mu'tezilî, yok olan şey, bir şey değil midir ki diye sorarsa derim ki kendinden geçince bir şey olur, kendinde olunca hiçbir şey değildir.

670 Dudağını sevgilinin dudağına koymak istiyorsan kendinden boş ol; bunu neyden öğren.

Düşünce beni seher çağında öyle bir bahçeye götürdü ki o bahçe ne dünyadan dışarda, ne de dünyada.

Sordum, a acayip bahçe dedim, nasıl bahçesin sen? Dedi ki: Ne kasımdan korkarım, ne karakıştan.

Ay gibi, güneş gibi hem yakınım sana, hem uzağım; fakat Tanrı yolu aşıldı mı bu uzaklık kalmaz.

Tutalım, güneşi gözünle görmüyorsun; ıssılığın güneşten, soğukluğun gölgeden olduğunu da duymuyor musun?

"Koru" sözü Türkçedir.

"Keysen" ve "bey" sözleri Türkçedir.

Kendine gel de soğuktan uzaklaş, ısılığı arttır; arttır da karakışın yaz olsun, azgınlık, doğru yolu buluş kesilsin.

* Güneş soluksuz, harfsiz haberler verir; sözler söyler; ebced, hevvez, huttî demeyi bırak, yum ağzını.

Üçüncü tercîi söylemeye başladık deyince gizli kuşların kanatlarını açtık gitti.

Sıçra, kalk ayağa, bahar elçileri geldi; avcı padişah yeni yeni avlar sürdü ortaya.

Yokluk çölünden varlığa dek bir hayli yol var; fakat padişah yokluğa ata binmeyi, atı sürmeyi öğretti.*

680 Bahçede her mezardan yeni bir ölü çıktı, belirdi; yüce kişileri seyret, hepsi de horluktan kurtuldu.

Yeryüzü depremlere uğradı da o anda Tanrı yeryüzüne, sende ne kadar ölü varsa dedi, bugün hepsini dirilteceğim.

Onun bulutu yağmur yerine can yağdırırken arıklıktan ağlamaya utanmaz mısın sen?

"Ata binmeyi" diye çevirdiğimiz söz, Türkçe "ulak"tan, "ulâkıy" tarzından kullanılmıştır.

LXIII

Ey dilber-i bî sûret-i sûret-ger-i sâde
Vey sâgar-i por fitne be uşşaak bedâde

A şekiller yapan şekilsiz güzel, a âşıklara fitnelerle dolu kadehi sunan sâkî.

Sırları söylemeye ağzımı bağladın ama söylemediğim sırlar, gönlümde açtığın kapıdan çıkmada.

Güzelliğin gizlice perdeyi atınca gönül sâkîye düştü, baş şarapla bağdaştı.

Hayalin bir seher çağı ata binip sürdü mü, toprağın zerreleri kadar kutlu can, yaya olarak ardına düştü.

Göklerde Tanrı'yı tespih etme yüzünden ad san sahibi olanlar, tespihlerini koparıp attılar, seccadelerini rehine verdiler.

Can, perdesiz olarak yüzünü göremez, o güç yoktur onda; ne söylersem söyleyeyim, güzelliğin ondan da artıktır.

Can, ardına düşmüş esrik deveye benziyor; bedenim de bu esrik devenin boynuna bağlanmış bir gerdanlık.

690 A Tebrizli Tanrı Şems'i, gönlüm senden gebe; devletinin sayesinde o çocuğu ne vakit doğmuş göreceğim?

— Y —

LXIV

Ey mûnis-i mâ Hâce Ebû-Bekr-i Rebâbî
Ger-dil-şodeî çend pey-i nân-o kebâbî

* A bizim eşimiz dostumuz Rebâbî Ebû Bekir, âşıksan ne vakte dek ekmek, kebap peşinde koşacaksın?

Devekuşu gibi aşkla ateş ye; ne diye lokma peşinde kuzgunun şakirdisin sen?

Şu aldatıcı felek, şu buluttan çakıp sönen şimşek, seni kendisine lokma yapmak için lokma verir sana.

Kendine gel de lokma da yeme, onun ateşine de lokma olma; onun lokması olmazsa, gönlünde, canında bir rızıktır bulursun.

Hani bedenin göbekten kan emerdi ya; o vakit ne ağzın vardı, ne boğazın, ne de kuru hurma.

Balık ne yedi de bize lokma oldu? Gerçekten de deniz yaratıklarının yedikleri göze görünmez.

Şu meydanda ki nimeti gizli nimetten elde eder de yer; o yoldan semirir, o yüzden kızarır gider.

Dışardaki aşk seni harap eder ama tohum da şu yıkıklık gününde bir başak kesilir.

O başak, topraktan baş çıkarır da ölmüştüm der, lûtuflara erdim de dirildim.

Bugünkü apaçık kıyameti görmek istersen bahçeye gel de toprak ölülerinin yeşermesini seyret.

Diyorlar ki: Çürümüştük, toprak kesilmiştik biz; bugün boy atmışız, yücelmişiz, selviye dönmüşüz.

Harfsiz söz söyle de düşman, bu söz insanların sözü, kitaplarda yazılmış söz demesin.

LXV

Ey mâh eger bâz berin şekl betâbî
Mârâ vo cihanrâ tu derin hâne neyâbî

A Ay, bir kere daha bu şekilde parlarsan bu evde ne bizi bulabilirsin, ne dünyayı.

* Akıykın ne gördü, utandı da Uhud Dağı gibi su kesildi gitti; su yaratığının su kesilmesi, görülmemiş bir şey de değildir hani.

İki yüz kanadı olan aklın bile ancak iki üç kanadı kaldı; hattâ o da perde altında ancak.

A aşk, iki âlem de senin yüzünden sarhoş oldu, yerlere serildi; bâri sen, kimin yüzünden sarhoşsun, yerlere serilmişsin deme.

Şarap önceden o küpte coşup köpürmeseydi, bir yudumuyla herkesi coşturamazdı.

Rebâb çalan önce kendisi coşmazsa rebâbıyla herkesi feryada getiremez.

A dünyanın çevresini gezip dolaşan, fakat şekilden başka bir şey görmeyen, iyice bil ki uyuyorsun sen, bir avuç su vur yüzüne.

710 Ekin istiyorsan bizim harmanımıza gel; kebap eriysen gönlümüze meylet.

Yok, eğer gelmezsen seni çeke sürüye getiririm ben; bizim halkamızdansın; ne garipsin, ne de karga.

Çocuk kendiliğinden mektebe gitmez, onu zorla götürürler; a hocam, kendini hesaptan dışarı mı sanmışsın yoksa?

İşret kadehini al, bağdan-kayıttan sıçra, kurtul; kendinden haberin oldukça soruya, cevaba bağlı kalırsın.

Sonunda, her solukta sarhoşların naralarını işit; a bunamış ahmak, bir bak da gör, ne çeşit bir azap içindesin.

İki üç gün elini tutayım da coş, köpür, bir daha da yüzünü devletten, ikbalden çevirme sakın.

Sarhoş olduğun yere yıkılıp orda uyuma; sâkî nerdeyse oraya koş.

Ne vakte dek ateşe gireceksin a gönül, demir değilsin ya; a ağlayan göz, yeter artık, bulut değilsin sen.

A ay yüzlü sâkî, gözlerin ne de sarhoş; parmacıklarını şıkırdat; doğru yoldasın.

Ağzını aç da söylemediklerimi sen söyle; gönüller kapısını aç, söz söyleyecek padişahsın sen.

LXVI

Ger ilm-i herâbât tura hem-nefesestî
İn ilm-o hüner pîş-i tu bâd-ı hevesestî

Meyhane bilgisi seninle solukdaş olsaydı, şu bilgi, şu hüner, sana bir yelden, bir hevesten ibaret görünürdü.

* Gayb kuşu başına gölge salsaydı, dünya Zümrüdüanka'sı gözüne bir sinek görünürdü senin.

Gerçek padişahın yıldızı, debdebesi görünseydi, şu padişahların davulları çan sesi gibi gelirdi kulağına.

Kutluluk sabahı seni bir ışıtsaydı, eteğin, sakalın bekçinin elinde olur muydu hiç?

Önden gidenler sana bir yardım etselerdi, gönlündeki düşünce sana boş görünür giderdi.

Can kulağın sağır değilse tersine duy; zaten âşıklar defterinden bir harf bile yeter gider.

Hepsi de öldü, bir tanesi bile geri gelmez diyor; o ahmak, adam olsaydı geri geleni görürdü.

Can alevin, ölüm kasırgasından tir tir titriyor; ölümsüzlükten bir payı olsaydı titremezdi.

Aşağılık tabiatın, aşağılık kişilere yoldaş olmasaydı, şu geçici şerbet, boğazına pek tatsız, pek bayağı gelirdi.

* Akıl çocuğun "Tebâreke"ye çıksaydı, neşe mektebinde nerden "Abese"de kalacaktı.

Sus, bunların hepsi de vakte muhtaç; vakit olsaydı söz de, feryat da imdada yeterdi.

LXVII

İmrûz semâ'est-o şerâbest-o surâhî
Yek sâki-i bed-mest yekî cem' mubâhî

Bugün semâ' var, şarap var, sürahi var; körkütük sarhoş bir sâkî, her şeyi mubah sayan bir topluluk.

Fakat o çeşit her şeyi mubah sayanlar ki o varlık âleminden onlar; işin alayında olan, afyona, esrara düşkün olup her şeyi mubah sayanlar değil onlar.

Her şeyi mubah sayan, o şaraptan tatmış olan candır; nerde evveline evvel olmayan can, nerde yel gibi esip giden can.

Böyle bir sınanma karşısında, böylesine bir şarabın elinde doğru düzen Müslüman'ın canı ne olur yarabbi.

Bu şaraptan, bu yolda kanlar dökmeyi âdet edinerek ciğerinin kanını döküp giden kişi tadar; onun yanıp kavrulmuş ciğeri tazelenir.

Ömür, sabahleyin içilen bu şarapla ölümsüz bir hale gelir; ölümden aman bulur, feryattan, figandan kurtulur.

* Bu, gayb güzelidir, benzinin al al oluşu kandan değildir; beyazlığı da Rebah kâfurundan değil.

Bir mumdur ki yanmış, parlatmış ortalığı, ışığı Arş'ı da aşmış; pervanesi, kurtulmuş kişilerin göğüsleri, gönülleri.

Işığından yedi göğün de perdeleri yanmış; canlar, gönüller her yandan uçmaya koyulmuş.

740 Bu, yıkık meyhanedeki sarhoşların halkasıdır; a bağırıp çağıran hoca, senin dudağından da uzaktır, dişinden de.

Alkış; ne de güzel hal ki halden de kurtuldunuz... Alkış, ne de güzel bir sabah işreti, ne de hoş şarap sabahı.

Ölüm meleği bile kendi kendine geri dur der; senin silahın hiç mi hiç sığmaz buraya.

Bizim hiç haberimiz yok; zaten haber de ne oluyor ki? Yarlıgama dediğin de bu işte, her suçu yok edip giden bağışlama bu.

Sarhoşların naralarını gayb âleminden işit; ama öyle bağırıp çağıranların seslerinden arınmış bu naralar; öylesine bir gürültü bu.

Yok, duymayacaksan, işitmeyeceksen var git, iki lokma ekmek için aşağılık kişilere kul ol, üç parça ekmek için mızrak yaraları al.

Tebrizli Tanrı Şems'i, daima güneşler güneşine biner, at edinir onu, ama öyle güneş gibi geçip gidivermez o.

LXVIII

Yâ sâkıyu şarrif bi şarâbâtike zendî
Fe'rrâhu ma'ar-rûh min, ifdâlike indî

A sâkî, şaraplarınla elimi, bileğimi şereflendir; lûtfunla, ihsanınla şarap da yanımda, can da.*

Bu, tek bir beyittir. Bundan sonra başka bir matla' ile Farsça başka bir gazel başlıyor.

LXIX

Berhîz ki şûrîd herâbât efendî
Mestan-neger-o nokl-o şerâbât efendî

Kalk efendi, meyhane coştu, sarhoşlar birbirlerine girdi; sarhoşları seyret de meze getir, şarap sun a efendi.

Her sarhoş, sarhoşlukla bir sarhoşa sarılmış; sâkî de yer yer dönüp şarabı sunmada a efendi.

Oyundan, hey-heyden, birbirinin hatırını görüp gözetmekten başka bir kıl bile sığmaz sarhoşlar halkasına a efendi.

* A bizi nimetlerle besleyen, hadi, bismillah, kalk; kalk da a efendi, buna karşılık can verelim sana.

Efendi, senin yüzünü görmekten başka keramet, iki dünyada da yoktur, olmamıştır, olamaz da.

Meyhane beyi, şeker dengi gibi geldi de meyhaneye girdi mi, kavuşup buluşmak ne de güzeldir a efendi.

Güler, sarhoş bir halde uyumuştum, a efendi, hey-hey seslerini duydum, işittim de geldim der.

O gülmeden, o konuşmadan, o tatlı edalardan gözlerin tavanlarına yüzlerce gürültü vurur a efendi.

* Güneş bile senin yüzünün yalımını görünce gözünü yumar; sırçadan da artıktır, üstündür a efendi, kandil konan yerden de.

Meyhanecinin evinde, meyhanede miracı, tecelliyi, makamları kim görmüştür a efendi?

Tanrı meyhanesinin sarhoşuyla kavgaya, onunla itişmeye kalkma da damarlarını bir bir sökmesin senin a efendi.

Gönül evinde çeneni, acıklanarak eğme; bugün bütün gizli şeyler apaçık a efendi.

Bir gün anlamlar denizine gidersem a efendi, bütün bu sözler hatırına gelir senin.

A şeker madeni, hoşlar geldin, safâlar getirdin; kul o ayağını öperse ayıplama a efendi.

A efendi, yüzlerce öz doğruluğuyla saçlarının gölgesinde münâcâta dalmak vacip oldu bana.

* Yüzünün mushafından Kasas sûresini, görülmemiş âyetleri okuyalım a efendi.

Senin kadehinden sarhoşuz a efendi, senin sarhoş nerkislerinden sarhoşuz; senin padişahlığının sayesinde şaha mat olmaktan kurtulduk gitti.

Bütün dünya kederlerle, tasalarla dopdolu; o mahmur nerkislerse başlangıçlara da boş vermiş a efendi, sonlara da.

Gölge gibi güneşe benzer yüzünde, güzelliğinde yok olmuş gitmişiz; bütün belâlardan, kazalardan emin olmuşuz a efendi.

Sarhoşçasına pazara gel de bir bak; bak da bütün önemli işler düzene girsin a efendi.

Ecel gününe dek ne şiir söylersek budur ancak, bundan başkası aslı olmayan şeyler a efendi.

Bu gazel, gazellerin padişahıdır; öbürleri hep bunun kuludur kölesidir; bu gazelin her beyti, muratların, isteklerin anahtarıdır a efendi.

Ben sustum, kalanını sen söyle, söyle ey işaretlerin, sözlerin canı efendi.

A Tebrizli Tanrı Şems'i, zamanın Mûsa'sı sensin, gönlümün Tur Dağı'na vade verilen çağda gitmişsin a efendi.

LXX

Ey dil tu derin gaaret-o târâc çi dîdî
Tâ reht goşodiyy-o dükân bâz keşîdî

A gönül, şu yağmada, şu talanda ne gördün ki varını yoğunu döktün, dükkânını bırakıp gittin?

Hırs örümceği gibi şu yıkık evde, ağzının tükürüğüyle sinekleri avlayan ağlar örmeye giriştin.

Şu dünya tohumunun tadı, sarhoşluğu yüzünden, gönlün şu tuzaktan kurtuldum zannına düştü.

Sel uğrağında kim balçıktan ev kurar? Tuzakta yem yiyeni hiç duydun mu sen?

Çağı gelmişken ey gönül, uç tuzaktan, sıçra, kurtul; canlar bahçesinde uçup gezdiğin yerlere git.

A tavus kuşuna benzeyen can, akıl kanadını aç; yoksa Arş'ta uçtuğun aklına gelmiyor mu?

Arş'tan uçtun, bir kazadır geldi çattı, yeryüzüne düştün; kanadını verdin de iki üç yem yedin.

Kıtlıktan çıkmış gibi şu lokmaya bir düştün ki. Kimi dudağını ısırmadasın, kimi elini yaralamada.

780 Nerde padişahça himmet? O kutluluk sabahının sütünü devlet dadısından emmedin mi sen?

O sütle canına katılan padişahça huy, and olsun Allah'a ki kanla, pislikle karışıp birleşmez.

* Bizim çamurumuzu eliyle yoğurdu o padişah; o himmeti, o bağışı padişahın elinden tattın sen.

Vallahi o Elest sesinin duyulduğu zaviyede, padişah sana şeyhliği de öğretti, müritliği de.

Gönülle sevgilinin bir olduğunu öğretti sana; gâh kilit olduğunu, gâh anahtar kesildiğini belletti sana.

Kimi öğüttür o, kimi bağ-kayıt; kimi zehirdir, kimi şeker, kimi tazeleşir, boy atar; kimi eskir, kurur kalır.

A sel, bu yolda kimi yukardan boşalırsın, kimi aşağıya akar gidersin; fakat denize ulaştın mı, renkten renge girmek kalmaz artık.

A toprak, şu biteviye yaralanmadan paramparça olmadın mı? A gök, şu ağır taşın yüküyle belin bükülmedi mi?

A gerçekler denizi, yeryüzü senin dalgandır, senin köpüğün; hem gizlisin, hem işte güçte; ne de meydandasın, ne de görünmede.

A güneş kaynağı, o denizden coştun da karanlıklar perdesini ışıklarla yırttın gitti.

790 Eline aldığın her toprak altın kesildi; hangi taşı seçtiysen lâ'l oldu, zümrüt oldu.

Nice acılar, nice ekşiler, senin yüzünden helva oldu, şekere döndü; seçtiğin meyve olgunlaştı, seçildi.

Kimin talebesisin ki dünyaya usta gelmişsin: şu araçsız sanatı kimin elinden gördün, öğrendin?

* Cebrâil'in bineğine benziyorsun; nalının ucu hangi toprağa dokunuyorsa yeşeriyor o toprak; sonucu hangi yaylada yayıldın sen?

Sus da şu anıştan, şu düşünüşten uçup o kapıya yüzlerce kere gittin hani, onu hatırla artık.

LXXI

Bagdâd hemonest ki dîdiy-o şenîdî
Rov dilber-i nov cûy çi der bend-i kadîdî

Bağdat, gene o gördüğün Bağdat; yürü, yeni bir güzel ara, ne diye eskimiş, kadid olmuş kişiye bağlanıp kalırsın.

Şu dünya kazanından bir iki kepçe nimet yedin ya; tencerede kalanın da tadı tuzu aynı.

Muradım da Allah, mürşidim de Allah; eskimi de Allah'a vermişim, yenimi de.

Onun kaza ve kader ayaklarının altına döşenmişim; döşeme kendini temizden, pisten çekemez ki.

Ulu Tanrı'dan başka ne hayır var, ne şer; bir soluk bile ondan ayrılmam doğru bir iş değil.

800 Rahatından, derdinden kendimi çekmem, çekinmem; Tanrı buyruğu kimi kilit eder beni, kimi anahtar.

Göz yumup açıncaya dek bile gözümü ondan ayırmam; yeni elde ettiğimi de Rabbimden sakınmam, eskiden elde ettiğimi de.

Ayna gözdür; canım da gözle güzelleşir, bedenim de; dayancım da onunla bezenir, güvencim de.

Var kendini top gibi meydana at; padişah çevgeniyle sana vursa bile aldırma; bayram eğlencesi değil misin sen?

Şu halk çevgene benzer; vuransa ancak melektir; uzak olsun, yakın olsun, iyice bil ki her işi yapan odur.

Şu nazı bırak, daha da değerlisin bundan; sen Huseyn'in gözünün ışığısın, Yezîd'in değil.

Aşkla uzlaştım, onun dileği, zevki bana yardımcı olacak, tanık kesilecek, bu şartla ahitleştim onunla.

And olsun vaade, and olsun vaadinde gerçek olana; varım yoğum da aşkla doldu, azım, çoğum da.

Nerde bir kurumuş, kadid olmuş varsa şu denize çekin de tazeleşsin, ululuk ıssının denizine dalsın gitsin.

Dertlere batmak, kendinde olmak, nekes kişinin cezasıdır; şarap içmek, sarhoş olmak da kutlu kişiye düşer.

Yücelik, üstünlük, ulu Tanrı'nındır, gelin, artık; Tanrı'dan gelen ululuk, kullara bir bağıştır, bir saçıdır.

A yanmayan, a donup kalan, a sarhoşluğumu inkâr eden; a yalnız şekille duran, a bana haset eden.

Canlar şu gül bahçesinde sel gibi yürür giderler; ne diye menekşe gibi gençlikte boynun bükülmüş senin?

* Evirip çevirme de her şeye sahip olan Tanrı kuvvetiyledir; güç, kudret de; seni de her şeye sahip eder, her yaratığa ışık kılar.

A göbeği güzel ceylan, o göbekte miskler peydahla, amberler doku; çünkü o sevgilinin süsenlerini, sünbüllerini otladın sen.*

Bu gazelin üçüncü, beşinci, yedinci, sekizinci, on ikinci, on üçüncü, on beşinci, on altıncı, on yedinci ve on dokuzuncu beyitleri Arapçadır.

LXXII

Tu dûş rehîdiyy-o şeb-i dûş rehîdî
İmrûz mekun hîle ki on vekt ki dîdî

Sen dün kurtuldun, dün gece kurtuldun; bugün hile yapma, kimi gördün o vakit?

Masallar söyleyerek beni evin kapısına götürdün, kapı önünde dikekoydun, sense dama çıktın.

Mazlum komşunun yüzlerce kâsesini kırdın; bu yolda düzenlerle yüzlerce kese yırttın.

Düzenlerle uyutmadığın kim? Uyuyanın başının altındansa bir kilim bile çekmedin sen.

O âlemden kimse geri gelmez dedin hani; bugün şu hale geldin ya, görürsün sen.

Ne biçim kuşsun, ne renktesin; bugün görürsün, çünkü ecelin açtığı yarayla kafes bağını kopardın gitti.

Kimleri saldın, kimleri seçtin; bugün görürsün, bugün görürsün sen.

Ya kerametler memesinden süt tattın; yahut da kara şeytanın memesinden süt emdin sen.

A doğan, başından, yüzünden külâh çıktı; iyice bak, duyduğunu bir güzelce duy.

Ayak nereye hevesin varsa oraya götürür seni; göz nereyi gördüyse oraya ulaştırır seni.

Gül bahçesine ektiğin gülü gene sen devşirirsin; sevgiliye batırdığın diken, gene seni yaralar.

Şu ovada otladığın padişahlık zehri yok mu, bugün senin gönlüne de acılık verir, damağına da.

Görürsün, o demirin yumuşadı bugün; çünkü ya kapının kilidisin sen, ya kilidin anahtarı.

Şu anda tertemiz bir özsen, meleğin boynuna gerdanlıksın; fakat çirkinsen, pissen göklerden kovulursun.

Abıhayatsan da, kara suysan da şu gözünü yumdun mu, hangi kaynaktansan o kaynağa varırsın sen.

830 Nefisten kaçıp kurtulduysan bütün canlarla beraber can kanadıyla uçarsın, lâyığın budur.

Rahatı, huzuru yaratanla rahata erer, huzura kavuşursan yabancının kara balçığından kurtuldun gitti.

O ışığın yalımı bugün tekrar seni satın alır; çünkü sen de can vermiş, gönül vermiştin de canla, gönülle onu satın almıştın.

Saçılmış altın gibi onu şu topraktan dermiş, toplamıştın ya; o gümüş bedenli de senin gümüş kucağına geliverir.

A aşk, arıkların hallerine acı, bağışla onları; çünkü ne üfürdüysen topraktan o biter.

Sus da gönlündeki sırrı herkese söyleme; çünkü her zerrenin gözünde güneş gibi görünüyorsun sen.

Sus da ağza susmakla ilaç ver; çünkü sen kara şeytanın memesinden süt emdin.*

Konya nüshasında bu beyit, bundan sonraki LXXIII. gazelin son beytidir.

LXXIII

Ey on ki be dilhâ zi hesed hâr helîdî
İnhâ heme kerdiyy-o der on gûr herîdî

A hasedinden gönülleri dikenlerle yaralayan, bütün bunları yaptın da sonra da gittin, o mezara sığındın.*

Konya nüshasında bu gazelin ancak şu matla' beyti vardır ve âdeta bundan önceki gazelin son beyti gibidir. İstanbul Üniversitesi nüshasında bu beyitten sonra bundan önceki gazelin on ikinci, on üçüncü, on altıncı, on yedinci, on sekizinci, on dokuzuncu ve yirminci beyitleri var; bundan önceki gazelin son beyti bu gazelin son beytidir. İki matla' beytin bulunması da gösteriyor ki iki gazel birbirine karışmıştır.

LXXIV

Âşık şov-o âşık şov begzâz zehıyrî
Sultan-beçeî âhir-o tâ çend esîrî

Âşık ol, âşık, bırak şu sersemliği; padişah oğlusun sen, ne vakte dek tutsaklık?

Padişah oğluna beylik de ayıptır, vezirlik de; sakın aşktan başka bir şeye yapışma.

840 O, ulu bey değildir, ecel beyidir; vezirlik sevdasından, vebalden başka bir şey meydana gelmez.

* Hamam resmi değilsen can iste; şekle âşık oldukça nerden can bulacaksın?

Toprağa karılma, tertemiz incisin sen; sirkeye karışma, şekersin, sütsün sen.

Bu yanda seni halk bilmez; bilmez ama yanı-beli olmayan o yanda ne de eşsiz, örneksizsin sen.

Ölümlü dünyadır bu, şu geçici dünyada bey değilsen ne çıkar? Ölmüyorsun, yaşıyorsun ya, yetmez mi bu?

* Sen insanoğlu şeklinde Tanrı arslanısın; bu bütün saldırmandan, çalışıp çabalamandan, erliğinden görünmede.*

* Senin üstünlüğünü, senin makamlarını, kerametlerini gördüm göreli bu üstünlükten de bezdim, Makamât-ı Harîrî'den de.

Ömür geldi geçti; fakat mademki sen varsın; Tanrı ışığındasın, ha er olmuş, ha geç.

Sevgilinin kadri, sevenin yüceliğincedir; a çaresiz âşık, bak bakalım, kadrin ne, değerin ne?

Beyitteki "çalış" Türkçedir.

Pervanenin güzelliği, mumun derecesincedir; sen de şu aydın mumun pervanesi değil misin?

A Tebrizli Tanrı Şems'i, ya görüşün bakışın temelisin sen, yahut da görensin bakansın, o yüzden seni görmeye imkân yok.

LXXV

Berhîz ki subhest-o sebûhest-o sükârî
Bugşây kenâr âmed on yâr-ı kenârî

Kalk, sabah çağı, sabah şarabı içilecek vakit, tam sarhoşluk demi; kucağını aç, o kucaklanası sevgili geldi.

Kalk, gel de ölümsüz ömrün debdebesini gör; sayılı soluktan kurtuldu gitti şu ömür.

Hani devlet, başımızı kaşırdı; geçti o çağ; bundan böyle a gönül, sen devletin başını kaşı.

Definesin sen, toprak yığınında bulunmana şaşılmaz; Ay'sın sen, tozlarla örtülüp görülmezsen şaşılacak şey değildir bu.

Devlet Kâbe'sinin hareminde salınmaya koyuldu; çölden de kurtuldu, kervancının nazını çekmeden de.

Yüzlerce Ay'a sahip olan gök, dönmeye başladı; a gökyüzü, bir günlük parlayıştan başka neyin var senin?

Ölüm meleğine ecel kesilen o can sağrağı, ne gönlü kabartır, ne baş sersemliği, baş ağrısı verir.

Yeter artık, sus; can şu şeklimizi yerse, dudakları bir güzel yanaklıya yüzlerce özür getirir.

LXXVI

Ey cân-ı gozer-kerde ezin kunbed-i nârî
Der seltenet-i fakr-o fenâ kâr tu dârî

A şu kapkaranlık küreden geçip kurtulan can, yoklukyoksulluk saltanatında işin var.

860 A varını yoğunu gizli görüş yurduna çeken, a her şeye varlık kesilen, tutuyor, bir de ağlıyorsun sen.

Kutlu sıfatlar elbiselerini giyinmişsin; yüzlerce yamadan dikilen insan hırkasından soyunmuşsun.

Gül senden utancından, yapraklarını güzellik ayağına döküp saçmış; senin lûtfunla her diken, dikenlikten geçmiş.

Bugün meyhanede sen koruk sıkıyorsun; artık olmayacak yere koruk sıkmanın sırası değil.

Devlet, lûtfedersin de başını kaşırsın ümidine düşmüş de ayaklarına kapanmış, tabanlarını yüzüne, gözüne sürmede.

Var-yok, her şey senin ışığınla mağaradan çıkıyor da ezel bahçesine geliyor; a sevgili, nasıl sevgilisin sen, a mağara, ne biçim mağarasın sen.

Senin elinden bir iş şerbeti içen kişi, kendince işe dalar, fakat âlemde işsiz güçsüz kalır.

LXXVII

Der bâg-ı sefa zîr-i derahtî be nigârî
Oftâd merâ çeşm-o begoftem çi nigârî

Safâ bahçesinde, bir ağacın altında bir güzele gözüm düştü; nasıl bir güzelsin sen dedim.

Dedim ki: Ağaçlar güzelliğinin tadına daldılar, çiçeklere gebe kaldılar senden, yoksa baharın canı mısın sen?

Kendimden geçtim de secdeye kapandım, a sevgili dedim; sonucu söyle, Allah için söyle, nasıl bir sevgilisin sen?

870 Dedi ki: Yüzünün güzellik vasıfları sayıya sığmayan Tebrizli Tanrı Şems'i var ya, onun ışığından bir ışığım ben.*

İstanbul Üniversitesi nüshasında bu gazel, bundan önceki gazelle bir. Konya nüshasından da ayrı olduğu anlaşılmıyor. Fakat hem konu bakımından, hem ayrı bir matla' taşıması bakımından başka bir gazel olması gerekir.

LXXVIII

Mâ gûş-ı şumâyîm-o şumâ tenzede tâ key
Mâ mest-o herâbâtiy-o bî hod şode tâ key

Sizin sözünüze kulak vermedeyiz; ne vakte dek susacaksınız siz? Biz de ne vakte dek sarhoş olacağız, meyhaneye düşeceğiz, kendimizden geçeceğiz.

Biz yanmış yakılmış bir halde kalacağız, siz bezmiş, usanmış bir halde kalacaksınız; peki, söylemiyorsunuz da, bu töre ne vakte dek sürecek böyle?

Gönül altüst oldu, a Ay, ne zamana dek tas çalacaksın? Meclis birbirine girdi, herkes coştu, köpürdü; a güzel, bu kavga gürültü ne zamana dek gidecek?

Dün akıl yerlere düştü de derken eline bir sopa aldı, rintlerin halkasına girdi; fakat bu kötü iş ne vakte dek sürecek?

Sâkîmiz ona bir kadeh şarap sununca manastırın kapısını kırdı da şu tapınak ne zamana dek duracak dedi.

Şimdi neşe zamanı, boş yere ne vakte dek gam yiyeceğiz dedi de tespihi attı, yobazlıktan, mürâîlikten arındı gitti.

Susanlar, sarhoşlukla şaraplar içerler, mezeler yerler; a tatsız tuzsuz sözlere kızışıp girişen, ne vakte dek sürecek bu.

LXXIX

Megrîz zi âteş ki çonin hâm bemânî
Ger bechi ezin helke der on dâm bemânî

Ateşten böyle kaçma da ham kalma; bu halkadan sıçrar, kaçarsan o tuzakta kalakalırsın.

Dostlardan yağmurdan kaçar gibi kaçma, baş çekme; baş çekersen zamanede başın döner, öylece başı dönmüş bir halde kalırsın.

880 Dosta karşı vefakâr ol, vefa Elest meclisinin borcunu ödemektir; korkarım ölürsün de borçlu gidersin.

Seni tasalar kaplamış, halin şu: Acze düşmüşsün, hamam tasıyla kalakalmışsın.

Korkuyorsun bu başla, bu huyla hasta bir halde, sersemleşip kalakalmaktan.

Vakit geldi çattı, bizimle aynı kafada ol da baştan geçenlerden neşelenmiş başlara dön.

Tutayım, o Çin güzelinin oynayışını görmüyorsun, şu perdenin oynayışından onun oynayışını da mı anlamıyorsun?

Göklere gizli olan o Ay'ın parlayışından, yeryüzünün her parçasında yüzlerce Ay seyrettin.

A aykırı yellerden darmadağın olmuş yaprak, yeli görmüyorsan, şu düştüğün hali de mi görmüyorsun?

Yel, düşünceyle oynaşıp esmezse sen de oynamazsın; o yel durdu mu, sen de yerinde kalakalırsın.

Arş da, gökyüzü de, can da şu halden hale dönüş âleminde deve katarına benzer; sen de en artta gelmedesin.

Şarap yanı başında, o kanı içedur; gökyüzü karnında kan emen bir çocuksun sen.

890 Fakat gönül göğüne ansızın bir dert gelirse gökyüzünden baş çıkarırsın, anlarsın, bilirsin ki böyle değilsin artık.

A iki dünyanın da amanına emin olan kişi, dokuzuncu ayda Tebrizli Tanrı Şems'inin yüzü görünür sana.

Dokuzuncu aya dek bu kan içinde kal, dayan; o Ay sensin ey padişah, Tanrı ve din Şems'isin sen.

LXXX

Berhîz ki cânest-o cihânest-o cuvânî
Horşîd berâmed beneger nûr-feşânî

Kalk, can var, cihan var, gençlik var; bak, güneş doğdu, ışıklar saçıyor.

Zelîhâ'nın rüyasında arayıp bulamadığı o güzellik vardı ya, a zamanın Yusuf'u, ondan yüz kat daha da güzelsin sen.

Kalk, kıyamet terazisi kuruldu; bir kendini tart bakalım, hafif misin, yoksa ağır mısın?

Her yanda yaratıktan yaratana bir iz var; gönülsüz âşık, bir tek izi yeter bulamaz.

Gökyüzü kağnısından her solukta, a öküz, sen bilirsin, biz kutluluk yolunu gösterdik diye ses gelmede.

Kalk da ölümsüz ömrün debdebesini seyret, seyret de şu geçici dünyadan çabucak geç, kurtul.

O aziz ömürdür; çaresiz, geçemezsin ondan. O dünyanın canıdır, sense dünyadaki bir şekilsin ancak.

900 Taştan yonduğu şekle bile bir vursa, taş canlanır; yazıktır bu candan mahrum kalırsan.

O akıyk madenidir, madenlerin de sermayesi, akıyk madenine gel, ne diye dükkâna bağlanmışsın?

LXXXI

Der hâne-i hod yâftem ez âh ni ânî
Engo teri-i lâ'l-o kemer hassa-i kânî

Evimde padişahtan iz buldum, eser buldum. Bir lâ'l yüzük, hazine malı bir kemer buldum.

Dün gece o gönül huzurum, o can mahremim gelmiş, bense uykuya dalmışım.

Padişahım kavgalarla, o sarhoşça işvelerle dün gece yüzlerce kâse kırmış, yüzlerce testi kırmış; o işveyi sen de bilirsin ya hani.

Sarhoşlukla sanki yüzümü ısırmış; yüzümde padişahtan hediye bir altın makasının izi var.

Bugün şu ev güzelimin kokusuyla dopdolu; bu kokudan da her bucakta bir güzel belirmede.

Bu kokuyla bedenimdeki kan salt şarap kesildi; ağzımdan çıkan her koku geceleyin bir sarhoş Hintli'ye dönüyor.

Bir kulak ver de çeng gibi bükülmüş boyumdan sarhoşçasına naralar işit.

Ateş de önümüzde, şarap da hazır, çadır da kurulu; artık tarikat pîrleri gençliği hoş görürler elbet.

910 Tanrı ve din Şems'inin aynasında Tebriz, hem tamamıyla tüm bir şekil kesilmiş, öyle tanınmış, hem anlamlar denizi olmuş gitmiş.

LXXXII

İmrûz derin şehr nefirest-o fegaanî
Ez câduyi-i çeşm-i yekî şo'bede-hânî

Bugün bu şehirde bir gürültü, bir feryat var; bir oyuncu güzelin gözlerinin büyüsünden bütün bu işler.

Böylesine halka kapan, böylesine tatlı dilli olan o güzelin aşkıyla şehrin her bucağında kulağı küpeli bir alay kul köle.

Öylesine katı yaylının ok bakışlarından bu şehirde bir tek yaralanmamış gönül bulamazsın sen.

A şehir, nasıl bir şehirsin ki her günün bayram senin; a şehir, letafetle mekânın, zaman haline gelmiş.

Mekânın da yeri mi, zamanın da sevdasına düşme sırası mı? A güzelim, senin soluğunla görülmemiş bir hale dönmüş her yer.

Bir şehir ki Tanrı aşkının taht kurduğu yer; gizli bir Bağdat, gönül de onun yüzünden Hemedanlı olmuş, her şeyi bilir bir hale gelmiş.

Bugün bu Mısır'da şu güzellik Yusuf'unun yüzünden buyruksuz, azarsız her kurt çoban kesilmiş.

İki yüz yaşına basmış yüzlerce ihtiyar, şu hoş soluklu Yusuf'un yüzünden aşka düşmüş, o aşkla Zelîhâ gibi gençleşmiş.

Odur bu şehirde gönüllere, canlara hükmeden; odur Tanrı takdiri gibi buyruk yürüten.

Yüzlerce tam inanç nuru, Ay'a benzeyen yüzüne karşı secdeye kapanmış; onun Ay'ına nerden yol bulacak şüphe bulutu?

Gece karanlığı nasıl Dünya Ay'ının ışığında yok olur giderse benim, senin gibi yüzlercesi, o benlikten, bizlikten geçmiş güzelin ışığında yok olup gitmiş.

Tapısından başka yoka, yoksula değer bir huzur tapısı yok; güneşe benzeyen yüzünün gölgesinden başka bir dilek, istek yok.

Onun vasfına ait bir iki söz de dinle; gücüm kuvvetim yok ki filândır o deyivereyim.

Fakat adını da söylemesem, vasfını da söylemesem can şişesi şu şarap yüzünden çatlayıp gidecek.

Hadi, elin titremesin, çek aşk kadehini; mademki panzehirin var, zehir ziyan vermez.

Ne istersen aktardan elde edersin; her şeyi kaplamış, kavramış bir dükkân bu, bu dükkândan başka dükkân yok.

Gökyüzündeki güneşe yeni bir devir vermek, onu yeni bir tarzda döndürmek için Tebrizli Tanrı Şems'i, doğudan doğdu işte.*

Bu beyit Konya nüshasında yok. İstanbul Üniversitesi nüshasından yazıyoruz.

LXXXIII

Zon cây beyâ hâce bedincây ne câyî
K'in câst turâ hâne kocâyî tu kocâyî

Hoca, ordan buraya gel, orası da neresi? Evin burda senin, nerdesin sen, nerdesin?

Hiçbir yer olmayan orası, yayıldığın yermiş senin; şu tanınmış yayladan ne diye mahrumsun sen?

930 Yokluk padişahının perdecisi, çavuşu ol da şu yelden başka bir şey olmayan canın soluğundan kurtul gitsin.

Kimi ayak, kimi baş olma, kaç bu yandan; sarhoşluğu, yıkıklığı seyret, başsızsın, ayaksızsın sen.

A kılavuz, şarapla, konakla sarhoş oldun mu, ne kendine bir yol bulabilirsin, ne kılavuzluk edebilirsin.

Ezel sarhoşları yoklukta mahvolup gitmişlerdir; var görünmenin temeli yok oluştadır.

* Hıtaylı Türklerle dolu gayb Huten'i gibi canlar da can âleminde sarhoşluktan birbirlerine düşmüşler, altüst olmuşlar.

Bu, hey gidi hey, ne de güzellik diye nara atmada; o, ne de cana canlar katmada diye secdeye kapanmada.

A efendiler efendisi Tebrizli Tanrı Şems'i, sen hem yeryüzünün ışığısın, hem gökyüzünün güneşi.

LXXXIV

Ey şâh tu Turkî acemîvâr çerâyî
Tu cân-o cihânî tu vo bîmâr çerâyî

A padişah, Türk'sün sen, ne diye yabancı gibi duruyorsun? Dünyanın canısın sen, neden hastasın?

Gül bahçesi bile senin sadakalarından renk alır; o yüzden gül bahçeleri ver bize, ne diye o dikenlerle dopdolusun?

* Ben Hakk'ım sözünü sen söylemedin, onun şarabının esintisi söyledi; a Hoca Mansûr, iş böyleyken neden darağacındasın?

940 Gönülle sevgili, birbirine eş dost olduktan sonra ko, mağarada olayım; fakat sevgili gittikten sonra ne diye mağarada kalırsın a gönül?

O padişah gitmedi, gitmedi ama kem göz değmesin diye böyle söyle sen; yoksa o padişah gitseydi nasıl olur da sırlara mahzen kesilirdin?

Gönlünün kökü onun abıhayatında değilse, nasıl oluyor da böyle meyvelerle dolusun, terütazesin a bahçe?

Gönlün, gül bahçesine yol almamışsa neden böyle güzel kokulusun? Neden şeker gibi gülmedesin, gönüller almadasın?

Dev, Süleyman yok diye kınarsa kınasın; a dev, Süleyman yoksa ne diye işe güce koyulmuşsun sen?

* Gönül kaynağında güzellik perisinin evi yoksa, a başı dönmüş can, ne diye böyle perilere uğramışsın?

A can Meryem'i, İsa'ya gebe değilsin de neden o saça benzeyen saçlara uymuşsun da zünnâr peşine düşmüşün?

* Tebriz'li Tanrı Şems'inin şarabıyla sarhoş değilsen ne diye meyhanecinin evinde itikâfa girmişsin?

LXXXV

İmrûz semâ'est-o mudâmest-o sekaayî
Gerdan ode her cem' kedehhâ-yı etâyî

Bugün semâ' var, şarap var, boyuna sunulmada; ihsan edilen kadehler, topluluğa döndürülüp durmada.

* Tanrı suvarsın buyruğu erişti, için. A beden, tamamıyla can kesil, İhvân-ı Safâ'dan değil misin sen?

950 A devir, ne devirsin sen; a gün, ne günsün sen? A devlet gül bahçesi, ne de yapraklandın, ne de bol yemişin var.

Şu zamanda yaratıklar yerden bitip çıkmada; yoksa bu Sûr sesi mi, Sûr mu üfürüldü?

* Dağdan yüzlerce Salih devesinin sesini duy; toplumdan İsrâfîl'in çağırış sesini işit.

Hadi, ıhtır develeri, gözünü bir aç da bak. Razılık çölündesin.

A ölü, diril, a ihtiyar, gençleş; a mahşeri inkâr eden, niceye bir yaveler geveleyeceksin?

Bir söz söyleyeceğim, ağzımı tutmayın; bugün sırları yaymak helâldir ona.

Kıskançlık yüzünden bu sözü söyletmezseniz hayallere dalarım, o yolu açarım da o tarzda söylerim.

Biz de hayallerden ibarettik zaten; şu solukla varlığı kabul ettik, Tanrı soluklarıyla var olduk.

Bu varlıktan başka yüzlerce varlığa sahip olursun; a hoca, bunu unuttun mu yoksa, nerdesin?

LXXXVI

Her rûz be geh ey şeh-i dildâr derâyî
Canrâ vo cihanrâ şogofâniyy-o fezâyî

A sevgili padişahım benim, her gün tam vaktinde gelirsin, canı da açar, saçarsın, cihanı da; cana da canlar katarsın, cihana da.

Hani dolunay gibi doğarsın, başköşeye geçer, kurulursun; o anda yüzünü görmek ne de kutludur yarabbi, ne de kutlu.

Nerde iki sevgili buluşursa senin yüzündendir bu; buluşmaya da tat tuz, zevk, safâ veren sensin, görüşmeye de.

Söze anlam vermezsen, anlama bir zevk katmazsan şu harflerle anlatılan buluşmanın da bir mânası kalmaz.

Dişler verdin de şekerler yiyorlar, fakat anlamı yiyip sindirmek, faydayı dişleyip yemek için de başka dişler verdin.

Ney sesini işiten, fakat neyinin bilgisini, hünerini anlamayan kulaktan bezmişim ben.

Saka, sakalık etmeye girişmedikçe şu kırba nasıl gider de kendi kendine su çeker?

Şu gökyüzü de dönüyor ama susuz dönmüyor elbet; baş olmazsa ayak nerden bulacak ayak oluşu?

Sevgili nerde diye sorup duran gönül; kendine gel. A arayıp soran gönül, sen nerdesin, sen nerde?

Çöl, gül bahçelerini, şakayıkları nerden bulacak? Bir yağ parçası, ışığı, görüşü nerden elde edecek?

Geceleri incilerden uzak kalan duygular, bilirler ki bağış denizinde inciler var.

O denizde öylesine inciler var ki sedeflere sığmaz. A sedef, ne diye burda kalakalmışsın; o yana git.

Sen o derecede değilsin ki a hocam, tutsun da Kâbe sana gelsin; Kâbe, bizim hacımızsan bize gel demekte.

Bu Kâbe'nin ne yeri vardır zaten, ne de bir yere sığar; yücelik de sana lâyıktır, güzellik de der durur.

Durma, yücelik denizine dal, kendinden geç de yüceliğe lâyık ol; dal o denize de senin yok olduğunu görünce can versin sana.

Sus, susma yolundan yokluğa yürü; yok oldun mu, baştan başa övüş kesilirsin.

LXXXVII

"Tercî-i Bend"

Şâhenşeh-i mâyî tu vo beklerbek-i mâyî
Her câ ki gerîzî ber-i mâ bâz beyâyî

Padişahlar padişahımızsın, beylerbeyimizsin sen bizim; nereye kaçarsan kaç, gene döner, bize gelirsin sen.*

Ağacın nerde bittiyse orayı yurt edin; çünkü cana canlar katmak törendir senin.

Bedenin burda ama a cilveli güzel, nerdesin sen, gönül yoluyla biliyorum ben.

A yoksul, padişahlar padişahının tahtının basamağına secde et de canını yoksulluk ayıbından kurtarsın.

Yıkık yeri baykuşlara bırak, yolculuğa düş; tecelli Kafdağı'na gel, devlet kuşusun sen.

980 Bunların hepsi de geçti; gül a güzeller padişahı, yaşayışın direğisin sen, sarayın kandili.

Sofrayı kurdular, kapıyı açtılar; çabuk, sarhoşça gir içeriye, ne diye çağrılmayı beklersin?

Bütün dünyayı mum, şarap ve içiş tutsa Tanrı mahmurunun başka bir sevdası vardır.

Kafesin içinde bol bol yem olsa, su bulunsa ne çıkar? Nerde havalarda uçan kuşun devleti, ikbali?

Bu da geçti a geçmesi gitmesi olmayan güzel? Vefa sağrağını al, vefa padişahısın sen.

O padişahlara lâyık erlik kadehini döndür de canlar güzelleşsin, canlarıyla oynasınlar, ölümsüzlüğe kavuşsunlar.

Beylerbeyi, beklerbek şeklinde Türkçe kullanılmıştır.

O şarap, gönül bulandıran, üzümden sıkılıp yapılan şarap değil; Tanrı elinden geldi, bağış küpünden sunuldu.

A benim gözüm, iki âlemin de gözü seninle aydın; bana bir sağrak sundun, ölümden kurtardın beni.

A sarhoş olup gelen, a zamanın zahidi benim diyen, evet, yüzünün rengi de, güzelim gözlerin de sözüne tanıklık etmede.

Sarığını, cübbesini rehine vermiş ama gene de bu aşkta tekim diye neşelenmede can.

Dünya onun bakışından, umumî rahmetinden güldü; yeter artık, sus da tercîe geçeyim, tamamını söyleyeyim.

*

A bakışıyla adı da, adın sahibini de sarhoş eden; a dudakları can dudusuna şekerler yediren.

Öküz gelmiş, eşek gitmiş; bu masaldan bize ne? Hadi, dön geri, o kavgayı bırak, gel buraya, ne güzel zaman.

A her Vâmık'ın, her Azrâ'nın canı, velinimeti, a padişahım, padişahlık et, meclisi beze.

Sen hem canların dadısısın, hem şarap ve süt ırmağı; hem cennetsin, Firdevs'sin, hem de yemyeşil Sidre ağacı.

Bundan başka bir şey söylemeyeyim; çünkü söylersem aşağılık kişiler, olmayacak şey, kuru gürültü derler.

Söylememi istiyorsan sabah şarabı sun da gökyüzü de oyuna girişsin, yüzlerce parlak Zühre de.

Dünya gamıyla her yer ekşi; o yüzden gönlümüz coşup köpürmede, ordan uçup gitmede.

Kalk da cömertliğin aksine, ört kapıyı; sen nerdeysen orası gül bahçesi kesilir, ova olur gider zaten.

Bu ay da nerden geldi, bu yüz de ne yüz... Tanrı nuru bu; kutlu olsun, ululandıkça ululansın.

Hem gücü kuvveti yeter, hem övünür, hem evveldir, hem âhir. Evveli gamdır, sevdadır, sonu yed-i beyzâ.

Sana karşı oynamayan gönüle, sana ağlamayan göze şu işareti söyle, bu seyirden haber ver yarabbi.

Haber ver de deli divane olsun, dağ başına çıksın, seni istiyorum, seni, diye feryada başlasın.

O aşk, başını kaşımaya bile meydan vermez adama; aşkolsun, ne de güzel bir çekiş, bağlayış zinciridir o.

Şehirde benim gibi bir aptal göremedi galiba ki boyuna yücelerden beni tutup çekiyor aşk.

Doğru da olsa, şaka da olsa yücelerden gelen her tutuş, her çekiş güzeldir.

Kapıcının kovuşu, işvesi bahanedir, şakadır; git der ama gerçekten, padişah evde, sakın gitme demektir o söz.

*

Hiç kimseyi sevgilimizden üstün tutmayın; onun eşi, benzeri yoktur, yaveler gevelemeyin.

O, size kötü, ayıplı görünürse kötü olan, ayıplı olan sizsiniz; çünkü o tertemiz bir aynadır.

Yoksa şu dünya evinin penceresi kapalı mı? Güneş doğdu, dama çıkın da görün.

Pencere açık olmadı mı ev köre benzer; pencereyi açmıyorsanız kazma neye yarar ya?

Mademki önden de haberiniz yok, sondan da; top gibi yuvarlanın durun; ne de güzel başsız-ayaksızsınız.

İster zevkte, safâda olun, ister belâda... İlâhî çevgenin büklümüne teslim olmuş gitmişsiniz.

Şarap gibi dünya küpüne tutulmuşsunuz; iyice coşup köpürdünüz mü küpün ağzına çıkarsınız.

Nice dilekleriniz var, bağış istemedesiniz; bir kendinize gelin artık, bağışın ta kendisi sizsiniz.

Gece gündüz kavuşup buluşma aşkındasınız; fakat kavuşmanın da ışığı sizsiniz, buluşmanın da; bundan haberiniz yok, bunu anlamıyorsunuz.

Şaşılacak bir şey arıyorsunuz; fakat her şeyden fazla şaşılacak şeysiniz; öylesine şaşılacak şeysiniz ki hem padişahsınız siz, hem yoksul.

BAHR-İ HEZEC
–MAHBÛN MATVÎYY–

müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

— A —

I

Mâh-ı durustrâ bebin k'o beşikest hâb-ı mâ
Tâft zi çerh-i heftumin der veten-i herâb-ı mâ

Gediksiz dolunaya bak; o kırdı geçirdi uykumuzu bizim; şu yedinci kat gökten parladı da yıkık yurdumuzu ışıttı.

Mademki senin yüzünden gündüz oldu, gözümüzden uykuyu al; susuzlara su ver, suyumuzu, selimizi aşk aldı, götürdü.

Aşkının kılıcından, yerlere kanlar damlamada; bütün yol kan içinde; yanıp kavrulmuş ciğerimizin kokusu her yanı tutmuş.

1020 Pahalı, değerli şekere değersiz, ucuz şeker dedi; kendi zevkine dalmışsın sen, bir de cevabımızı duy bizim.

Yüzünü neden ekşittin, şarabın arı duru değil miydi ki? Sınamak için bir kadeh de bizim şarabımızdan iç.

Yüzü peçeli güzelimizden dünya kırıldı, birbirine girdi; Tanrım, âşıklar buluşma günü ne hale gelirler ki?

Âşıklar, Şemseddin'in Tebriz'inden yüz gösterdiler; binlerce aferin Ay'ımıza, Güneş'imize bizim.

II

Bâ tu heyât-o zindegî bî tu fenâ vo mordenâ
Z'on ki tu âftâbi-yo bî tu buved fosordenâ

Yaşayış da seninle, neşe de seninle; sensiz kalış, yok oluş, ölüm. Çünkü sen güneşsin, sensizlik donmaktır, buz kesilmektir.

Şu yaygılar üstündeki halk, senin elinde zara benzer; mat olmak da senden, zarı kapmak, oyunu kazanmak da senden.

Dedi ki: Ne diye üflüyorsun beni; soluğu veren benim sana; üflemediğin zaman senden haberim yok değil ki.

Önünde secde ettim; sırtımı eğdim de deveye döndüm; gülerek dudaklarını açtı, a uzun boyunlu dedi.

Bir bak bakalım, ne yapmak istiyorsun, ne yapmak? Boynunu uzatmışsın; yoksa pamuk yemek mi istiyorsun?*

Konya nüshasında, bu gazelin son beyti olarak bundan sonraki gazelin matla' beyti yazılmış; bu beyit de ondan sonra. Apaçık yanlış olduğundan İstanbul Üniversitesi nüshasına uyduk.

III

Bâ leb-i o çi hoş boved goft-o şenîd-o mâcerâ
Hâssa ki der goşâyed-o gûyed hâce ender â

Onun dudağıyla konuşup görüşmek, baştan geçtiler anlatmak ne güzeldir; hele kapıyı açar da hoca gir içeriye derse.

* Kupkuru dudaklara Hızır kaynağından bahseder; aşkın terzisi insanın boyuna elbise biçer, diker.

Gözünün bakışlarından gözler sarhoş olur; ağaçlar seher yelinin önünde oynarlar ya hani, tıpkı onun gibi.

Bülbül gül fidanına der ki: Gönlündeki nedir, söyle; şimdi kimsecikler yok, bir sen varsın, bir ben.

Gül fidanı der ki: Sen senliğindeyken hiç umma bunu, düşme bu ümide; çalış, çabala da senlik pılını pırtını çek, götür burdan.

İyiden iyiye bil ki heves iğnesinin gözü dardır; ipliği iki kat gördü mü, yol vermez ona.

Boğazına dek ateş içindesin; bir güneşe bak da onun yüzünden yeryüzü ışıklarla dolsun.

* Tanrı Kelîm'i ateşten ağaca doğru gidince, ben Kevser suyuyum dedi ağaç, ayakkabılarını çıkar da gel.

Ateşimden hiç korkma, çünkü ben suyum, güzel bir su; devletin bulunduğu tarafa geldin, başköşe senin, merhaba.

Kuyumcusun, lâ'l madenisin, mekânın da canısın, mekânsızlığın da; zamanede görülmemiş bir şeysin sen; halk nerde, sen nerdesin?

Aşk avcunda her şey bağış tapısı kesilir; senin yüzünden de vefasız dünya, vefa iş yurdu haline gelir.

Daha gün başlarken geldin, elinde de koskoca bir sağrak; hadi, gel diye ne vakit çekeceksin canımı meclise?

Gönlün eli, bir güzelin elini tuttu mu ne hale gelir gönül? Bakır, kimyanın çağrısını, sesini duyunca ne olur?

Arap gibi, elinde mızrak, şaşılacak bir güzel çıkageldi. Dedim ki: Bir isteğin mi var, bir iş mi çıktı? Evet dedi, yanımıza gel dedi.*

Gönlüm, ben koşayım diye sıçradı; aklım, ben gideyim dedi. Güzel, lûtfetti de ikiniz de gelin dedi.**

Gökyüzünden sofra geldi mi elini de yıka, ağzını da; yıka da elinden soğan, pırasa kokusu gelmesin.

Alımlıysan, âşıksan bak da gör, tat tuz madeni geldi; kâseyi bırak, kadehi al; coşkunluğu seç, çorbayı değil.

Şu iki dudağımı yumayım da gündüzle gecenin mumu, yalım diliyle size hikâyeyi anlatsın.

Beytin sonundaki "yanımıza gel" sözü Arapçadır.
Beytin sonundaki "ikiniz de" sözü Arapçadır.

IV

Ey tu çü mâh-ı âsman mâh kocâ vo tu kocâ
Der ruh-ı meh kocâ buved in ker-o ferr-o kibriyâ

A gökteki Ay'a benzeyen; fakat sen nerdesin, Ay nerde? Ay'ın yüzünde nerde bu ululuk ışığı, nerde bu güzellik?

Herkes Ay'a âşık, Ay'sa senin aşkına tutsak; senin elinden feryat ediyor, ey Allah diye yalvarıp duruyor.

Ateş gibi yüzüne karşı Güneş de secde ediyor, Ay da; çünkü yüzün, Ay'la, Güneş'le baştan geçtilere girişiyor.

Dün gece Ay, karşında secde etmeye geldi; âşıklarının kıskançlığı, git, gelme diye naralar atmaya koyuldu.

Yeryüzünde salına salına bir hoşça yürü de melekler bile gökyüzü pencerelerinden başlarını çıkarsınlar, yere eğip seni seyre dalsınlar.

Yüzünden şimşekler çakmaya başladı mı, gözlerini korumak için gönüller elleriyle kapar gözlerini.

Gönül bahçesi, zevke, çalgıya çağnağa dair ne elde etse karakışa benzeyen şu ayrılık yüzünden hepsini kaybetti gitti.

Güze benzeyen ayrılık gamıyla can bahçesi sarardı soldu; senin baharın ne vakit gelecek de boy atmaya, yeşerip açılmaya başlayacağım?

Dün gönlüm, mahallenin başında yorgun argın uyuyakalmıştı. Hayalin geçti de onu, o halde gördü.

Şu ağır dertten nicesin, söyle; öyle daralmışsın ki bedenin gözlere görünmez olmuş dedi.

Dedi, geçti gitti; fakat bu sözün tadından şu gönlüm sağlık buldu; yarabbi, sen sevabını ver onun.

V

Der du cihan latîf-o hoş hemçu emîr-i mâ kocâ
Ebru-yı o gereh neşod gerçi ki dîd sed hetâ

İki dünyada da beyimiz gibi alımlı, beyimiz gibi güzel nerde? Yüzlerce yanlış gördü de gene kaşları çatılmadı gitti.

Gözünü aç da yüzünü seyret; suçunu getir de huyu gör, deredeki su gibi huyu... Baştan başa aparı, tamamıyla ışık mı ışık.

Onun o sıcak selâmından utandım da utancımdan su kesildim; onun yumuşak sözlerinden taşlar bile su kesilir.

Zehri ona götür de şekerden de tatlı bir hale getirsin; kahrı önüne koy da tamamıyla razılık yapsın.

Abıhayatını gör de ecelden hiç korkma; onun razılık kapısının iki kanadına dayan da kazadan hiç titreme.

* A hasır gibi ayaklar altında kalıp horlanan kişi, ona karşı secdeye kapan da mescidin yüceliğini versin sana.

Aşk beyini çağırdım da dedim ki: Sen bunu anlıyor musun? Çünkü şekle rehin olmuşsun sen, senin şeklinse kılavuz.

Gönül senden kalksa da yolculuğa düşse ciğer ateşe düşer; ona gel demeyi bekliyor, ayak üstünde durakalmış.

Gönül bir güvercin gibi damından uçsa bile, adının hayali havalarda canına kıble olur.

Dam da sensin, hava da sen, ikilik bir hevesten başka bir şey değil; canın abıhayatı sensin, şekillerse saka.

Uzak gitme, yolculuğu arama; Ay'ın senin önünde; nara atmaya kalkışma; fısıltıyla bile çağırsan seni duyar o.

* Senin duanı duyar, çağırmana cevap verir, a benim sağırım der, sağırlığı bırak, kulağını tam aç.

1070 Onun sözü olmasaydı, canın nerden ah çekecekti; ah çek, ah çek; ahındır Tanrı'ya yol olan.

Bostana su çekiyorum, bu yüzden dönmeden hoşlanıyorum ben; çünkü çorak yerden, hattâ taştan, kumdan bile can suyuyla meyveler biter.

Bahçe sarardı, kurudu mu can suyunu çeker; söyle kırık dala, soğanımız su içsin artık.

Geceleyin git, erken gel de sözler işit; fakat geceleyin Ay gibi hep uyanık dur, oturma.

VI

Ey beginifte ez vefâ gûş-ı geran çerâ çerâ
Ber men-i heste kerdeî rûy geran çerâ çerâ

A vefaya kulak asmayan, neden böyle yapıyorsun, neden? Bu yorguna yüzünü asmışsın; neden, neden?

Her solukta, senin yerin yurdun olan, senin vefa tezgâhın kesilen gönlümü mızrakla yaralıyorsun; neden, neden?

İncin, kuyumcuda müşteriden ödülü aldı; canı da götürüp gidiyorsun, cihanı da; canı da, cihanı da; fakat neden, neden?

Hızır'ın kaynağısın, Kevser'sin, abıhayattan da güzelsin; senin ayrılık ateşinle ağzı, dudağı, dili damağı kupkuru olan benim ancak; neden neden?

Senin kahrın can gibi gizlidir, mührünün izi yoktur; fakat gönlümde senin için bu izler neden, neden?

Dedi ki: Cana can benim, canı görmeyi umma; fakat yüzün canın şeklini gösteriyor; neden, neden?

1080 A başlı başına ışık olan, yıldızlar bile seni görüp utanıyorlar kendilerinden? Peki, böyleyken gene de şüphe bulutuyla örtülüp gönülde ikiyüzlülüğün peydahlanması neden, neden?

VII

Ger tu melûli ey peder cânib-i yâr-ı mâ beyâ
Tâ ki behâr-ı cânhâ tâze kuned dil-i turâ

Usanmışsan a babam, sevgilimizin yanına gel de can baharı gönlünü tazelendirsin.

Seher yeli cana sevgilimin selâmındaki kokuyu, baharımın, bağımın bahçemin, gülümün, meyvelerimin kokusunu getirmede.

Sarhoşluk ama bilinmez bir sarhoşluk; varlık ama görülmemiş bir varlık; devlet, ikbal, güç kuvvet, haydi gelin diye nara atmada.

Ayağını vur, elini çırp, el at o dosta; seyret o iki güzel nerkis gözün önünde şehit olmuş gönlümü.

Serkeş aşkla diriyim, ne diye canın minnetini çekecekmişim? Sevgilimin yanı başındayım, hoşum; beyhude ne diye yelip yortacakmışım?

Can, yurduna gitti mi, su da dereme akar; pis, herzeler yiyen tabiatsa kaçar, külhana sığınır.

Padişahlar padişahımın yüzünü görmek, şarabımın parıltısını seyretmek. Bu yurt pek güzel, pek hoş; bu saraydan bir yerceğize gitmem ben.

Neşeye tapan canımız, yıkılmış, sarhoş aklımız... hele can sağrağı da elimizde; pek hoş bu ey Tanrı.

Akıl gittiyse de ki: Var git; karşılık nerde, kendini rehin et gitsin; gündüz olduysa varsın olsun de; ey gecesiz, gündüzsüz güzel, sen gel.

1090 Güzel sevgilim, sarhoş bir halde yanıma, kucağıma geliyor; hiç söz etme; sevgilim kerem sahibi, vefalar göstermede.

Canımın canı, gül bahçemin parlaklığı, razılık bahçesinin süsü, düşmanları kör etmek için geldi işte.

VIII

Dâd zi hîş çâşnî cân-ı sitem-keşîderâ
Dî benevâht yâr-ı men bende-i gam-resîderâ

Sitemler çekmiş cana, kendisinden bir çeşni verdi; sevgilim dün yeni yetişmiş kulunu görmeye geldi.

Anlayışıma anlayış fazlalığı verdi, kulağa küpe gösterdi, zevki safâyı coşturdu, gözlerimin ışığını arttırdı.

Dedi ki: A benim arık, yeni avlanmış avım, kerem sahibiyim, kendi satın aldığım kulu satmam ben.

Bir bak da gör, ne lûtuflar ediyor, ne ferahlıklar veriyor; Yusuf kendisi için ellerini doğrayanı hatırlıyor.

Canı gibi kucakladı beni, kötü zannı gitti benden; o omzuma yeni gelmiş elbiseler koydu.

Beni acze düşmüş, kimsesiz kalmış görme; atlas gibi gözyaşlarıma bakma; eğnimdeki altın kılaptanlı atlas elbiseyi seyret.

Kim bu istekteyse pek acayiptir, şaşılır mı şaşılır ona; fakat kendisinden kurtulmuş, varlığından geçmiş cana yüzlerce neşe içinde neşeler var.

Onun deliliğinin tadı mı daha hoş, afsunu mu? Çünkü gizlice, gamın ısırdığı hastaya karşı dudağını ısırıyor.

1100 Sevgilisine vaadlerde bulunur, kucağından güller verir; kan ağlayan gözleri mahmurluğuyla doldurur.

Gözlerine sürmeler çeker onun; kerem eliyle okşar onu; şu beli bükülmüş feleğin, hasetten göğsünü, gönlünü yakar.

Kendisinin Elest şarabını kendi sarhoşuna kadeh kadeh kendi sunar; uçmuş gönül doğanına kendi eliyle kendisi davul çalar.

* Allah için sus, susma huyunu öldürme; asîde geliyor çünkü, kasideyi kısa kes.

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün; kapıyı açma, yeni açılmış gül bahçesini az göster.

— T —

IX

Âmedeem ki ta behod gûş keşan keşânemet
Bî dil-o bî hodet kunem der dil-o can nişânemet

Kulağını tutup çeke sürüye seni götürmeye, gönülsüz koymaya, kendinden geçirmeye, kendi gönlüme alıp dikmeye gelmişim.

Gelmişim hoş bir bahar gibi, seni kucaklamaya, güzel güzel döküp saçmaya a gül fidanı.

Gelmişim bu sarayda sana cilvelenmeye; âşıkların duaları gibi seni alıp gökyüzünün yücesine çıkarmaya.

Bir güzelden bir öpücük çalmışsın; tatlılıkla, güzellikle geri ver hoca, geri almaya gelmişim o öpücüğü.

* Kül nedir ki? Sensin tüm. "Söyle" emrini veren sensin; başkası seni bilmiyorsa ben biliyorum seni, çünkü sen bensin.

1110 Canım da sensin, gönlüm de sen, Fâtiha okuyanım da sen; tamamıyla Fâtiha kesil de okuyayım seni.

Avımsın benim, tuzaktan sıçramış, kaçmışsın ama geri dön, gene tuzağa git; gitmezsen sürer, götürürüm seni.

Arslan bana dedi ki: Görülmemiş bir ceylansın; var git, tez uzaklaş benden. Ne diye peşimden koşuyorsun, şimdi paralarım seni.

Yarayı kabullen, mademki yiğitlik kalkanısın, önde yürü; fakat kirişten başkasına kulak asma da yay gibi bükeyim seni.

Topraktan insana varıncaya dek kaç binlerce konak var; şehirden şehre götürdüm seni, yol başında bırakmam.

Hiç söylenme, köpüklenip durma, tencerenin ağzını açmaya kalkışma; güzelce kayna, sabret, seni pişiriyorum ben.

* Arslan eniği değil misin sen, ceylan bedeninde gizlenmişsin; fakat ben seni bir uğurdan, ceylanlık perdesinden geçiririm.

Benim topumsun, buyruğumun çevgeniyle koşup durmadasın; seni koşturup dururum ama ben de peşinden koşar dururum.

X

On nefesî ki bâhodî yâr çu hâr âyedet
V'on nefesî ki bîhodî yâr çi kâr âyedet

Kendinde olduğun zaman sevgili diken gelir sana; fakat kendinden geçtin mi sevgili ne de işine yarar senin.

Kendinde oldun mu, bir sineğe av olur gidersin; kendinden geçtin mi fil bile av olur sana.

Kendinde olursan gam, gussa bulutuyla örtülürsün; kendinden geçtin mi Ay doğar kucağına.

Kendindeyken sevgili yan çizer, yanına gelmez senin; kendinden geçtin mi sevgilinin şarabı sunulur sana.

Kendinde olduğun zaman güz mevsimi gibi donarsın; buz kesilirsin; fakat kendinden geçtin mi karakış bile bahar gelir sana.

Bütün kararsızlığın, karar aramandan ileri gelmektedir; kararsızlığı iste de karar gelsin sana.

Bütün sinmezliğin, yiyip sindirmeyi istemenden doğar; sindirme isteğini bıraktın mı zehir bile içsen siner, bal kesilir.

Dilediğini elde edemeyişlerinin hepsi, dilek peşinde koşmandan ileri gelmede; yoksa bütün dilekler, saçılar, bağışlar gibi gelir, önüne dökülür, saçılır.

Sevgilinin cefasına âşık ol, sevgisine değil; böyle ol da o nazlanan güzel ağlayıp inleyen bir âşık kesilsin sana.

Doğunun padişahlar padişahı Şemseddin, Tebriz'den erişirse vallahi Ay'dan bahsetmekten de utanırsın, yıldızlardan bahsetmekten de.

— D —

XI

Bî hemegan beser şeved bî tu be ser nemîşeved
Dâg-ı tu dâred in dilem cây-ı diger nemîşeved

İş herkesle başa çıkar, düzelir, fakat sen olmazsan olmaz da olmaz; açtığın yara şu gönlümdedir, başka yeri yok onun.

Aklın gözü senin sarhoşun. Feleğin çarkı sana karşı alçacık. Zevk, neşe kulağı senin elinde; sensiz hiçbiri de yürümez.

1130 Can senden coşar, gönül senden şarap içer; akıl senin yüzünden köpürür; sensiz hiçbirinin işi başa çıkmaz.

Şarabımsın, mahmurluğum; bahçemsin, baharım. Uykumsun, kararım; sensiz hiçbiri düzene girmez.

Mevkiim, şerefim sensin; saltanatım, malım sensin; arı duru suyum sensin; sensiz bunlar da yürümez.

Kimi vefaya doğru gidersin, kimi cefaya doğru, benimsin sen, nereye gidiyorsun? Sensiz hiçbirinin işi başa çıkmaz.

Sana gönül verirler, gönlünden söker, atarsın; tövbe ederler, tövbeleri bozdurursun; bütün bunları sen yaparsın, sensiz bir iş olamaz ki.

* Sensiz bir iş başa çıksaydı dünyanın altı üstüne gelirdi; İrem bağı cehennem kesilirdi; sensiz hiçbir iş başa çıkmaz.

Başsan sen, ayak olayım, avuçsan bayrak olayım; fakat gidersen yok olurum ben, sensiz iş yürümez.

Uykumu bağlamışsın, şeklimi yıkamış, silmişsin; beni her şeyden geçirmişsin, sensiz iş yürümüyor.

Dostum, sen olmazsan, işim gücüm yıkılır gider; a benim eşim dostum, a benim dertdeşim, sensiz iş yürümez.

Sensiz yaşayış da hoş değil bana, ölüş de hoş değil; gamından nasıl baş çekeyim? Sensiz hiçbir iş başa çıkmıyor ki.

1140 A dayancım, güvencim benim, ne söylersem söyleyeyim, iyiden, kötüden ayrı değil; lûtfunla sen söyle, sensiz hiçbir iş yürümüyor.

XII

İn ruh-ı reng reng-i men her nefesî çi mîşeved
Bî hevesî mekun bebin k'ez hevesî çi mîşeved

Şu renkten renge giren benzim, her solukta ne oluyor? Hevessizlik etme, bir bak da gör, hevesten neler olmada.

Gönlümde her gece bir şeker dudaklının hevesi var; gece yol alanların mahallesi başında bekçiden neler oluyor, neler.

Şu gönlümde birisinin aşkının ateşinden neler oluyor? Hiç kimsecik gösterebilir mi, hiç kimsecik ne olduğunu aklına, vehmine getirebilir mi?

O lûtuf, o nezaket onda varken kar gibi bembeyaz şekerinde, o tatlı mı tatlı balında bir sinek yüzünden neler olmada.

Aşkın arı mı arı, duru mu duru; deniz gibi açılmış, saçılmış... Oraya çerçöp düştü mü ne olur acaba?

Şemseddin, Tebriz'den gönlüme elini uzatır; eli gönlüme erişince gönlüm neler olur, neler.

XIII

Âb zenîd râhrâ hin ki nigâr mîresed
Müjde dehîd bâgrâ bûy-ı behâr mîresed

Yola su serpin, şimdicek sevgili geliyor; bahçeye müjde verin, bahar kokuları gelmede.

Sevgiliye yol açın, yol açın o Ay'ın on dördüne; ışıklar bağışlayan yüzünden ışıklar saça saça geliyor o.

Gökyüzü yerlere inmede, dünyaya bir uğultudur yayılmada, amberle misk bitmede, sevgilinin sancağı gelmede.

Bağın bahçenin alımı gelmede; göz gelmede, mum gelmede... Gam bir kıyıya gitmede; Ay kucağımıza doğmada.

Ok uçup gitmede, varıp amaca ulaşmada; ne diye oturmuşuz biz? Padişah avdan gelmede.

Bağ bahçe selâma duruyor; selvi ayağa kalkıyor; yeşillik yaya koşuyor; gonca ata binmiş, geliyor.

Gökyüzünde halvete girenler, nasıl bir şarap içiyorlar ki can sarhoş oldu, yerlere serildi, akıl mahmurlaşmış, geliyor.

Köyümüze ulaştın mı, bil ki susmaktır huyumuz bizim; çünkü dedikodumuzdan toz kalkıyor bizim.

XIV

Çeşm-i tu nâz mîkuned nâz-ı cihan turâ resed
Hüsn-o nemek turâ boved nâz deger kerâ resed

Gözün nazlanmada; bütün dünyaya nazlansan değer; güzellik de sende, alım da sende; senden başka kime nazlanmak değer?

Gözün nazlanır, lâ'lin insafa gelir; hasılı kulları öldüren de Tanrı'dır, diriltip haşreden de.

Gözün hançer çeker, lâ'lin şekerlikler eder; olur ya, şu çekişme arasında bir armağandır saçılır; umulur hani.

Güzellik, kulu hoş tutmak, padişahlıktır, ululuktur; söze sığmaz ihsanlar gelir cana senden.

Utarid'ce sözlerim, ölçüye sığmaz sarhoşluğum, senin sofrandan değilse bu gelir nerden geliyor?

1160 * Gökyüzü secdeler eder, mavi hırkalara bürünür; sûfiler gibi dönmeye, çark atmaya koyulur, çünkü davet senden gelmede.

Zamanımızda senden başka Tanrı halifesi kimdir, söyle. Melek bile gökten indi mi, sana karşı secde eder.

Topraktakilerin erdikleri devleti seyret ki melekten de daha temiz onlar; padişahımızdan gelen terbiye böyle olur, insanı böyle geliştirir, yetiştirir işte.

Lûtfuyla taca nail olduğun kişiden baş çekme; ululuk ısısından gelen kişiye karşı ululanma.

Rabbiniz değil miyim sözü işitiliyor, elden ele ulaşıp geliyor; tez evet, evet de; yoksa belâ gelir çatar.

Beni satın alan o; onun perdesini yırtmadayım ben, ondan bana damar damar, ilik ilik lûtuflar gelmede, her parçama ayrı bir ihsanda bulunmada.

Tamamıyla sarhoş olsaydım gamının sırrını söylerdim; şeker gibi tam söz de o güzel yüzlüden gelmede.

XV

Yâr merâ çu uşturan bâz mehâr mîkeşed
Üştür-i mest-i hîşrâ der çi katar mîkeşed

Sevgili bizi develer gibi yularımızdan tutmuş, çekiyor; bakalım esrik devesini hangi katara çekecek?

Canımı, bedenimi yaraladı o; şişemi kırdı o, boynumu bağladı o; bakalım ne işe çekecek?

Ağıyım onun, balıklar gibi beni karaya atıyor. Gönül tuzağımı av beyine doğru çekiyor.

1170 Bir er ki göğün altındaki bulut katarını develer gibi çeker, onu ovanın, yazının sâkîsi yapar, onu dağa, mağaraya yeder.

Gök gürültüsü, parça buçuk da dirildi, tüm de; gül fidanının güzelim özüne de bahar kokuları geliyor diye davul çalar.

Çekirdeğin gönlüne meyve olma isteğini düşürür; ağacın içindeki sırrı tutar, darağacına asakor.

Gerçi şimdi karakışın cefası bahçeyi mahmurluğa düşürür ama baharın güzelliği gelince de o mahmurluğu giderir gider.

XVI

Zühre-i ışk her seher ber der-i mâ çi mîkuned
Duşmen-i can-ı sed kamer ber der-i mâ çi mîkuned

Aşk Zühre'si, her seher çağı bizim kapımızda ne yapar? Yüzlerce Ay'ın o can düşmanının kapımızda ne işi var?

Onun bakışına nail olanın hem her şeyden haberi vardır, hem yoktur; melek midir o, insan mı, kapımızda ne yapar?

Dünyanın altı üstüne gelmiş; su başımızdan aşmış; taş bile onun yüzünden inci olmuş, mücevher kesilmiş; kapımızda ne işi var onun?

A şuh perdeli güzel; sen bir fitne koparmadıysan her solukta bunca kalabalığın ne işi var kapımızda?

Apaydın günde yol kesiciliği âdet edinmemişsen, her gün yol uğrağına neden çıkarsın, bizim kapımızda ne ararsın?

Dün sarhoş bir halde gelip kapımızı kırmadıysa ondan bir iz olarak kalan şu kemerin ne işi var kapımızda?

1180 Güzelliğinin alımı, o güzel yüzü, ölümsüz cennetten toz koparmıyorsa bunca tozun, bunca dumanın kapımızda ne işi var?

Şemseddin, Tebriz'den kime geliyor? Deniz ne diye dalgalandı, coştu, köpürdü de inciler saçtı, ne işi var bizim kapımızda?

XVII

Tûti-i cân-ı mest-i men ez şekerî çi mîşeved
Zühre-i mey-perest-i men ez kamerî çi mîşeved

Sarhoş can dudum bir şekerle ne hale geliyor; şaraba tapan Zühre'm bir Ay yüzünden neler oluyor?

Gönül denizim onun yüzünden dalgalanıyor da dokuzuncu kat göğü de aşıyor, şaşırmış kalmışım, bir inci yüzünden ne hallere geliyor?

Gönlüm öylesine bir bahçe ki yüzlerce İrem bağı gözüne yok görünmede; fakat yeni açmış nerkis, bir ağaç yüzünden neler oluyor diye şaşırdı kaldı.

Can bir padişahtır, ben yaprağıyım; can seher çağıdır, ben geceyim; şu güneş gönlüm her seher çağı ne hallere düşüyor?

Gönül paramparça oldu, görenler gördüler; fakat bütün şu varlık da bir bakışla ne hallere gelmede?

Aşkının üstün gelişi yüzünden akıl nasıl da coşup köpürüyor; canının parıltılarından canlılar ne hallere giriyor?

Ben boyuna şişeye benziyorum, şişe yapmak da sanatım benim; ah, gönül şişem bir taş yüzünden neler oluyor?

Haberi olanlar, aklı erenler lâ'l madenine dönerler ama haberi olmayan onun yüzünden ne hallere düşüyor, bundan haberleri yok.

1190 Tebrizli Şemseddin'den gönül de güzelleşir, bakış da; ikisi de eğri bakıştan kurtulur; fakat eğri bakan, eğri gören de ne hallere gelir, ne hallere?

XVIII

Dil çü bebîd rûy-ı tu çün nezereş be can boved
Can zi lebet çü mey keşed hıyre-vo leb-gezan boved

Gönül senin yüzünü görünce anladı ki cana bakmadadır, canı görmede; can, dudağından şarap içti mi şaşırır kalır, dudağını ısırmaya koyulur.

Beden gönüle varır, bütün bu işleri ne diye yapıyorsun der; o da, yavuz gözünden uzak olsun, bir ay yüzlünün yüzünden der.

Gönülden başkasının yüzüne bakma, gönülden başka bir yerlere gitme; çünkü her şey gönül ışığıyla o dünyanın yalımı kesilir.

Sana yeni mürit olan, dünyadaki şeyhlerin şeyhidir; elini tutan, zamanın hasbeki olur.*

Din pîri gönül ortadadır, beden halkası onun çevresinde. Ne mutludur o bedene ki gönül pîri ortada oturmuş olsun.

Şemseddin, senin gönlündeki sırrı Tebriz'de duyar, işitir; sözünü işitmemesi, sağır olması ondan, onun kulağından uzaktır.

"Hasbek" aynen böyle, Türkçe geçiyor.

XIX

Çîst salâ-yı çaştgeh hâce be gûr mîreved
Deyr behâne vâresed menzil-i dûr mîreved

* Kuşluk çağındaki şu salâ da ne? Tacir mezara gidiyor; çok geç döner eve, çünkü uzak bir yere gidiyor o.

Seçilmiş güzelin yerine, akreple, yılanla düşüp kalkacak; ibrişim örtüleri bırakıyor da mezarlara gidiyor o.

Şarap içmesi, meze yemesi, işreti, zevki, safâsı geçti gitti; boynu iyi kırıldı; sabrede ede gidiyor o.

Hiç kimsenin haddi yok ki ona bir söz desin, bir şey üflesin; bundan sonra pişer, olur o, çünkü tandıra gidiyor o.

Arı duru gitmiyor; vefa yoluna gitmiyor; Tanrı sarhoşu olup gitmiyor; gururla sarhoş olmuş, gidiyor o.

Nice elbiseler paraladı, nice sarıklar sardı; Tanrı elbisesine sahip değildi, o yüzden çırçıplak gidiyor o.

Rum'dan doğmuştu, cefa elini açmıştı; hiç sanma ki hurileri koçmaya gidiyor o.

Alımlı kişilerle, tez canlılarla Tanrı sofrasına gider er olan; tatsız tuzsuz ham gönülse kötülüklere gider, acılıklara ulaşır.

Ceza davulunun verdiği korkuya bak ki onun yüzünden arslan kediye dönüyor, bey, karınca gibi gidiyor.

Yeter artık, senin sırrın zaten dille dudakla anlatılamaz; şu anlatış da iyilerin hayali gibi başköşelere gider, kurulur.

XX

Cevr-o cefâ du-rûyiî k'on kunekâr mîkuned
Ber dil-o cân-ı âşıkan çim kene kâr mîkuned

O güzel sevgilinin cevri, cefası, ikiyüzlülüğü âşıkların gönüllerini yakmada, canlarını tüketmede.

Sevgiliye benzer sevgili nerde? Mutlak rahattır, muhakkak huzurdur o; onun sana ettiklerini hangi sevgili edebilir ki?

Bir huyu gökyüzüne eş oldu mu, ona yer kesilir; bir huyuysa karakışı ilkbahar eder gider.

Bir huyuyla meleği dev yapar, şeytan eder; bir yalımla gecemi gündüzün bile haset ettiği bir hale getirir.

Bilmem ki sarhoşa ne diye şarapla ilaç verir? Sarhoş olmuş, esrimiş deveye ne diye hâlâ şarap yükler?

Meyhane pîrinin sunduğu şarap yüzünden meclistekilerin akılları başlarından gitti; sunduğu şarap artık sayıya sığmaz oldu, haddi geçti.

Varların devleti olan yokluk var oldu; mahmurluğu anıp duran o akıl sarhoş oldu, kendinden geçti.

Dudakları kurumuş zevk, işret geldi, sudan bile toz koparan bir tazelikle açıldı, saçıldı.

A can sâkîsi, gel ki gönül sensiz perişan bir hale girmiş; seni görmedikçe kiminle karar eder o?

İki gören parça buçuktan tut da tüme dek diken geçti, gülün oturduğu başköşeye kuruldu; dikenin gönlünü kavrayan, durmayıp çeken şu hale bak.

A can çalgıcısı, gel de çalmaya başla, vur mızrabı saza: Ten-teni ten-tenen tenen. Çünkü şu sarhoş gönül, bugün seher çağından beri sevgiliyi anıyor.

Sevgiliyi anıyor, onu koçmak istiyor; canlar saçıyor, arslanlar avlıyor.

Dün gece ne gördü, yahut da ne içti ki seher çağından beri ağlayıp inliyor bugün?

Elest gibi, ona benzer, o cinsten bir söz hani; evet cevabıyla gökyüzünü bile döndürmede.

Bütün varlık âlemini gökyüzü gibi çark urur, döner bil; beden apaçık dönmede, cansa gizli.

Kadehi dönmeye başladı, kutluluktur payımız; çünkü elinin hareketiyle kadehin dönüşü, bir atlının koşusuna döndü.

A yoldaş, yolu gör, yol başında Ay'ı seyret; fakat sus, çünkü söz, yoldan toz koparır.

XXI

Penbe zi gûş dûr kun bang-i necât mîresed
Âb-ı siyâhrâ merov k'âb-ı heyât mîresed

Kulağından pamuğu çıkar, kurtuluş sesi geliyor; kaça suya dalma; abıhayat geliyor.

Müşteri'nin aşk nöbetini gökyüzünde çalıyorlar; âşıkların canlarına yüzlerce salâvat gelmede.

Baştan başa bal ol, süt kesil; kendinden yok-yoksul ol. Çünkü yok-yoksul kişiye padişahtan öşür gelmede, zekât gelmede.

Balçık, gönül olmayı ister ya; onun rahmetindendir; insan oruç tutar, namaz kılar ya, onun çekişindendir bu.

Belâlara uğrayış karanlıklarında sabret, çekinme; çünkü Hızır'a da abıhayat karanlıklar diyarından geliyor.

XXII

Âşık-o dilber-i merâ şerm-o heyâ çerâ boved
Çunki cemâl in boved resm-i vefâ çerâ boved

Âşıkımız ne diye utansın, neden çekinsin? Mademki güzelliği bu, ne diye vefa töresine uysun?

Bu kadar lûtuf, bu kadar serkeşlik, nasıl olur da halka kısmet olur? Bütün bu güzellik, bu gönül alıcılık neden gönlümüze nasip olur?

Sonsuz bir tat, adını da aşk takmışlar; şikâyet etmek âdettir, yoksa ne diye cefa edilsin?

O nazlanır, cilvelenir de o yüzden yüzünü ekşitir böyle; yoksa o yüz ekşitmesi, o surat edişi neden böyle canlara can katsın?

O yüz ekşitmesi buluta benzer âdeta; yoksa bağa bahçeye, ağaca, yaprağa şu yaşayış, şu kutluluk nerden gelecek?

XXIII

Çünki cemâl-o hosn-ı tu esb-i şikâr zin kuned
Nîst aceb ki ez cunun sed çü merâ çanin kuned

Güzelliğin, alımın, av atına eyer vurdu mu, benim gibi yüzlerce kişiyi deli divane eder, bana döndürürse şaşılmaz a.

Gamın kanatcağızını çırptı da uçup gitti mi, şu gönlüm kanatlarını açar da havalanır; Tanrı, gene buyruk ver de boyuna böyle yapsın dursun.

* Gönül yıldızım Ay'ınla kıran etti mi, gökyüzü şu yeryüzüne ne lûtuflarda bulunur, bir bilsen.

Sâkîn, elinde şarap kadehi, dünyanın çevresinde dönüp duruyor; işin sonunda elbette canımı seçer, elbette o kadehi bana sunar.

Birçok şeyler getirir, bu kulun gönlünde gizler ama kıskançlığın bir soluk onu hüzünlendirdi mi hepsini de yakar, yandırır.

Suya benzeyen gönlümü aşkın demire döndürdü mü, gönlümden dev de çekinir, peri de.

1240 Ok gibi dümdüz canım elinde yaya döndü; felek bu yüzden bana kinlenir de her yandan bir pusu kurar.

Lûtfun her solukta beni kendisiyle eş dost eder, seninle düşer kalkarım da o yüzden gökyüzü de izimin tozunu sürme gibi gözüne çeker, göktekiler de.

Tanrı, Tebriz'de tuttu da beni kul köle etti Şemseddin'e, buna şükrediyorum da her solukta secdeye kapanıyorum.

XXIV

Cân-o cihan çü rû-yı tu der du cihan kocâ boved
Ger tu sitem kunî becan ez tu sitem revâ boved

A benim canım, a benim cihanım, iki dünyada da yüzüne benzer yüz nerde? Cana sitem edersen et, senden sitem de gelse değer.

Mademki her yanda yüzünün ışığı var, zamanında kimdir ikiyüzlü? Mademki her yüzü kavramış, tutmuşsun, nerde bir başka yüz?

Yüzünü gören kişinin gözüne yeryüzündeki define de soluk görünür, gökyüzündeki Ay da.

Seninle çırçıplak olursam daha da hoşuma gider; beden elbisesinden soyunayım da lûtuf kucağın canıma elbise olsun, kaftan kesilsin.

Zevkini zahit çıkarır, kadehini arif çeker; seni bilgin över, zatınsa benimdir, benim.

Kim candan bahsederse yüzünü gösteririm ona; ejderhâ bile olsa aşkın zümrütlük eder.

Yüzü böyle olan kişiye, hele bir de aşk havasına düşmüşse, padişah bile kulluk eder; isterse kul olsun.

1250 Vefaya ait sözler söylerse vefa edecek diye şu paramparça gönlümü hayalinin önüne korum.

Baştan geçenlerin kapısını çalarsam, şeriat kapısı açılır; tanığım onun yüzü olur, nerkis gözleri de delil kesilir.

Tebriz'den Şemseddin, bana nimetler ihsan ederse, Tebriz'den, Şemseddin'den başka bütün varlık âlemi yok olur gider.

— R —

XXV

Germ derâ vo dem medeh bâde beyâr-o gam beber
Ey dil-o cân-ı her teref çeşm-o çerâg-ı her seher

Ateş gibi gel, soluk bile alma, şarap sun, derdi al, götür. A her yanın gönlü, canı; her seherin gözü, ışığı.

* Hem zevkle, safâyla yoğrulmuşsun, hem meleklerin dileği, isteği kesilmişsin, hem de bitkilerle, şekerkamışlarıyla dopdolu bir Arasât'a dönmüşsün.

Kalk, kıyamet koptu; bitkilerin dökülüp saçıldığı gün geldi; aklımla savaşım var; hadi, al haberi ondan.

Hoş haberliler kuldur köledir sana; selâmın koskoca bir sağraktır; adını duyanlar ayaklarını da paramparça ederler, başlarını da.

* Kalk, gün geçiyor, temmuz ayı, yaz mevsimi gidiyor; şeytan, Ömer'in gölgesinden kaçtı, hâlâ da kaçıyor.

A canın ahını duyan, a can yolundan şarap sunan, a canın dayancı, a gönlün güvenci, erkek arslan gibi çık meydana.

Sarhoş, yerlere serilmiş, neşeli mi neşeli bir halde beşten de geçip gitmedesin, altıdan da; kervanı çektikçe çek, hoş bir yolculuktur bu yolculuk.

1260 Soluktan soluğa, andan âna şarap sun, yak, yandır gamı; a güzelim benim, çağ senin çağın; a ay yüzlüm benim, devir senin devrin.

Tebriz'de Şemseddin aklı da kapar, götürür, gönlü de; o Tebriz göze benzer, Şems de o gözdeki görüştür sanki.

Göz meydandadır ama ışık gözde gizlidir; göz de bir başka görüşle görüş sahibi olur zaten.

XXVI

Ey tu nigâr-ı hânegî hâne derâ ezin sefer
Peste-i lâ'l berguşû tâ neşeved geran şeker

A evde beslenmiş güzel, şu yolculuktan dön, gir eve; lâ'l gibi, fıstığa benzeyen dudaklarını aç da şeker pahalılaşmasın.

Can sâkîsi de sensin, Nuh gemisi de sen; sağrağın boşken şu ciğerim ne de kanlarla doludur.

Kinlenir de kınar beni, yürü git der, bir başka güzel seç; iki dünyada da birsin sen, bir; nerde senin gibi bir güzel.

Resimler yapan, şekiller düzen o kalem, senin resmini, senin şeklini görünce hay dedi, kendimi kaybettim gitti, bu melek midir, insan mı?

A canım benim, a cihanım benim, neden böyle ayıplarsın, neden kınarsın? Gönlüme gir de her solukta bir başka kalabalık, bir başka gürültü seyret.

Aşk, hadi diyor, gelin; iki yüz belâ sofrası geldi; dudakların kupkuru, gözlerin yaş içinde; kurudan, yaştan meydana gelmiş nimetleri seyret.

Şu ikisini de tattın mı, sana öylesine bir güzel, öylesine tanınmış bir yıldız cilve gösterir ki, iki yüz Ay kuldur köledir ona.

1270 Apaçık söyle, Şemseddin yakıyn hasbekidir, yakıyn padişahıdır; Tebriz'de o, din gibi hem tanınmıştır, hem gizlidir.*

"Hasbek" Türkçedir.

— F —

XXVII

Mâ du se rind-i işreti cem' şodîm in teref
Çün şuturan-ı rû-be rû poz nehâde der elef

Yüz yüze gelmiş, ağızlarını ota daldırmış develer gibi içkiye düşkün iki üç rint, şu yanda toplanmışız.

Soldan sağdan da develer gibi esrimiş, ağzı köpüre köpüre tamahlarla sarhoş olmuş biri gelmede.

Gam yemeyin, her deve bu ağıla yol bulamaz; çünkü aşağılardadır onlar, bizse yüce dağın tepesindeyiz.*

Dünya deniz kesilse biz o denizde Nuh'un gemisiyiz; Nuh'un gemisi batma, yitme derdine düşer mi hiç?

Bütün dünya mevki, para peşinde dertlere düşmüş; bizse şu bucakta hoşuz, içmedeyiz, saygılar görmede, neşeyle sarhoş olmadayız.

Arifler sarhoş oldular, a bilgi çalgıcısı, tez bir rubai söyle, gel içeriye, al tefi ele.

Ormana bir yeldir estir, her selviye, her söğüte bir esintidir yolla; yolla da söğütlerle çınarlar saf saf baş sallasınlar.

Beyitteki "ağıl" sözü, böyle ve Türkçe kullanılmıştır.

Söğüt kuru olursa ne yaprak verir, ne meyve; böylesine ağacın başı, soluktan, "Korkma" yelinden titrer mi hiç?

Kuruluğun çaresi, Tanrı soluğudur; çünkü o soluk bir bir her şeye dokunur, hiç de arık, hafif değildir o.

Kuru hurma, Tanrı emriyle Meryem'e meyve verdi; Tanrı soluğuyla ölü bile yeniden dirildi, can buldu.

Gazeli sona getirdin mi, babasının oğlu olmayan her körün inadına, Şemseddin'i öv, Tebriz'i an.

— S —

XXVIII

Sîr negeşt cân-ı men bes mekun-o megû ki bes
Gerçi melûl geşteî kenmezenî zi hîç kes

Canım doymadı gitti, yeter deme, yeter; usanmışsın ama oyunda kimseciklerden aşağı kalmıyorsun.

Peygamber konuktan bezdi de yüzünü astı ama Tanrı öğütçüsü, "Yüzünü astı, ekşitti" sûresiyle azarladı onu.*

Uymaz, uyuşmazsan gönül derdine düşersin; solukdaşlık hoştur, hoş, kendine gel, bir soluk bile kaçma.

Kendi cinsiyle pişen, tada tuza sahip olur; biz de beraberce pişelim, mercimekten de aşağı değiliz ya.

Ben sarhoşluktan kaçmam; hele şu şekerler saçan sarhoşlardan hiç uzaklaşmam. Onlardan ayrılmak ölümdür, kim heves eder ölmeye?

Dün sarhoş arkadaşım elime bir testi verdi; bu testiyi kafası kırılasıca nefsin başına vurayım da kırılsın gitsin.

Midesi arık, anlayışı dar nefsi eş dost etmem kendime; çünkü bu sinek yüzünden yemeğim pislenir benim.

---

*"Konuk" Türkçe geçiyor.

Önüme, ardıma bakmam, utanç perdesini yırtar giderim; çünkü şaraba şükretme kemendi önümden de, ardımdan da beni çeker durur.

Ne hoş seher çağıdır ki güneşimiz o olur; ne mutlu gecedir ki mahallemizin başında o bekçilik eder.

Kuşluk vakti aşk bir hekim şekline girip geldi de nabzıma el attı; çırpınma dedi, arıklaşmışsın.

Kebap ye de gönlüne kuvvet gelsin; ona dedim ki: Sen at sür de şarap getir, gönül zaten kebap oldu gitti.

Şarap içeceksen her aşağılık kişinin elinden içme; sana ben şarap sunayım, hem de çerçöpten arı duru bir şarap.

Dedim ki: Seni bulursam neyleyeyim şarabı; Nil nehri, Aras ırmağı dururken teyemmüm caiz değil.

Sus ey saka, senin şu yaşayış atın abıhayat taşımada; çıkar boynundan çanı.

Abıhayatın şerefi var; her adam olmayana nasip olmaz; bu sebeple de karanlıklarda gizlidir o.

XXIX

Sûy-ı lebeş her on ki şod zehm hored zi pîş-o pes
Z'on ki hevâli-i esel nîş-zenan boved meges

Kim dudağına doğru varırsa önden arttan yaralanır; çünkü nerde bal varsa arı oraya varanı sokar.

Yüzü bir gül bahçesidir ki orda yılan gizlidir; kara saçları geceye benzer; her hırsızın, her bekçinin topluluk yeridir.

A ay yüzlüm, zümrüt madenisin, yılanın gözünü oyar, çıkarırsın sen. A padişahım, iki haftalık Ay'sın, karanlığın gamını yemeyiz biz.

1300 Dünya sensiz ne iş görebilir? Sensiz nasıl soluk alır, söz söyler? Can da senin kulun kölendir, cihan da; can da sensin ancak, cihan da.

* Rüstemlere yardım senden, fetih veren de sensin, zafere erdiren de sen; ister yoldan olsun, ister attan; kazanç senin korumandan.

Güneş'in, anlamlar ülkesinde, dolunacak güneş değil o; yüzlerce ay, yüzlerce güneş, senin ışığından ışık alır da parlar.

Gök senin suyunda döner de döner; akıl, hekimliğine başvurur, nabzını gösterir.

Zerre zerre ümitler senin sofranın başında saf kurmuş, her solukta bir ümitle secde ediyorlar; soluk alıyorlar.

O sevgili elini açıp, bahar soluğuyla çerçöpe neler verirse, ben de öyle veririm demek ister, ellerini açıp işaretle bunu anlatır.

Işık içen toprağın bitkisi gümüştür, altındır; su içen topraksa börülce verir, mercimek verir.

Dünyanın renkleri büyülere benzer, aşksa Mûsa'nın sopasıdır; ağzını açar da bir solukta hepsini siler süpürür.

A gönül, nefsinden, hayalinden ne vakte dek korkacaksın? Niceye bir kaçıp duracaksın? Bir bak da gör artık; kimsecik yok.

Yeter artık, yeter; sakanın atından da aşağı değilsin ya; saka bile müşteri bulunca onun boynundan çanı çıkarır.

— Ş —

XXX

Dâm-ı deger nehâdeem tâ ki meger begîremeş
On ki becest ez kefem bâr-ı deger begîremeş

1310 Belki tutarım diye bir başka tuzak kurdum; olur ya, elimden fırlayıp kaçanı belki bir kere daha tutarım.

Can u gönülden tutsak olduğumu canıma sokarım, gönlüme alırım belki; ömrüm geçti gitti ama belki yeni baştan başlarım yaşamaya.

Gönül şeker gibi eridi gene, ciğer soğudu, buz kesti gene; gene gitti gözümden, gene avlarım belki gözümle onu.

Geceleyin yüzünün ışığıyla onun bulunduğu tarafa doğru yol alayım; mahallesine vardı mı kapısının halkasına yapışırım belki.

Gönlümün derdi daha da beter oldu; yüzüm sarardı, altına döndü; belki yüzümden altın toplamaya koyulur da o sırada yakalarım onu.

Kemer oldumsa ne oldu; beter oldumsa ne çıktı? Altüst olduysam ne var? Altüst derken tutarım yakalarım onu.

Seher çağına dek elbette tutarım onu, şeker gibi emer, çiğnerim, elbisesinin düğümünü çözerim, kemerinin tokasına el atarım.

Nerkis gözlerini uyku bürümüş; tez ardından varayım da güzel bir uykuya dalmışsa uyku yolundan tutayım onu.

— F —

XXXI

Mâ dü se mest-i helvetî cem' şodîm in teref
Çün şuturan-ı rû be-rû poz nehâde der elef

Biz yalnızlığı seçmiş iki üç sarhoş, yüz yüze gelmiş, ağızlarını ota daldırmış develer gibi şu yanda toplanmışız.

Her yandan da develer gibi esrimiş, ağzı köpüre köpüre çok çok sarhoşlar gelmede.*

Güzelce için, develer bizim yanımıza yol bulamaz; çünkü aşağılardadır onlar, bizse yüce dağın tepesindeyiz.

Boyunları uzundur ama dağ başına nerden ulaşacaklar; gerçi af-af der dururlar ama aftan gam yemeyiz ki biz.

Dünya deniz kesilse biz o denizde Nuh'un gemisiyiz; Nuh'un gemisi batma, yitme derdine düşer mi hiç?

Bütün dünya mevki, para peşinde dertlere düşmüş; bizse şu bucakta hoşuz, içmedeyiz, saygılar görmede, neşeyle sarhoş olmadayız.

Biz gam yılanının gözüne âfet kesilmiş zümrüt madeniyiz; gama tutsak olanın payı, vah, yazıklar olsun demektir.

"Çok çok" sözü Türkçeden alınmış; "covk-covk" tarzında.

A arifler çalgıcısı, gel, arifler sarhoş oldular; tez bir rubai söyle, gel karşımıza, al tefi ele.

Ormana bir yeldir estir, her ağaca bir esintidir yolla; yolla da dallar saf saf baş sallasınlar.*

Bu gazel XXVII. gazelin aynı gibidir. İlk beyitte pek az bir fark var; ikinci beyitte de öyle. Öbür beyitler hakkında da aynı sözü söyleyeceğiz. Her ikisi de bir tek gazel; farklar yazanlardan meydana gelmiş. Karşılaştırınız.

— L —

XXXII

Helka-i dil zedem şebî der heves-i selâm-ı dil
Bang resîd kîst on goftem men golâm-ı dil

Gönlün selâmını duymak hevesiyle bir gece gönül kapısının halkasını çaldım; kim o diye ses geldi. Benim dedim, gönlün kulu kölesi.

O Ay'ın ışığının yalımı, kapının yarığından yolun gönlüne, gözüne vurdu, gönlün güzelim adından bir parıltıdır koptu.

Gönül mahallesi gönlün yüzünün dalga dalga ışığıyla doldu; Güneş'le Ay ocakları gönlün değersiz birer kadehi oldular.

1330 * Akl-ı Küll'ün aklı varsa gönüle kul olur, köle kesilir. Gönül tuzağının bağı aklın da boynunu bağlamıştır, akıl gibi yüzlercesinin de.

Gönülden bir selâmdır geldi de gökyüzüne bir gürültüdür düştü; varlık, eline bir meşale aldı, halk zincirden boşandı.

Ordan bir ışıktır kapladı her yanı; Kürsî de ışıklandı, O'nun büyük Arş'ı da; can bile kapısına oturmuş da gönlün damına bakakalmış.

* Kalender insan değildir; işte sana kısaca bir söz; baştan başa bakıştır, görüştür o, görüş... Gönlün sözü susmakla söylenir.

Bütün varlık gönlün sarhoşu, gönlün elinde zebun... Dokuz göğün konakları, gerçekten de gönüle iki adımdır ancak.

— M —

XXXIII

Meyl-i hevâş mîkunem tâle bakaaş mîzenem
Halka be-gûş-o âşıkem tabl-ı vefâş mîzenem

Onu özlemedeyim, ona heveslenmedeyim, ömrü uzun oldukça olsun demedeyim; kulağımda halkası var, ona kulum köleyim; ona âşıkım, onun vefa davulunu çalıyorum.

Gönlüm kırık, canım üzgün; yol başına oturmuşum; onunla buluşmak için hayal kervanının yolunu urmadayım.

Onun gam haremağasından, yahut da bir yalvaca benzeyen melheminden başka ne baş çıkarırsa çıkarsın, başını eziyorum, ayağını kırıyorum.*

Şu çenge benzeyen gönlü, şu sarhoş olmuş, yerlere serilmiş, aklı başından gitmiş gönlü ele almışım; mızrap elimde, üç telli saz gibi çalıp durmadayım.

Gönül, Kevser havuzunun ta dibinden bir mücevherdir buldu; ucuz vermez onu; değerini bulsun diye övüp durmada.

1340 Geceleyin uyudu mu, kulağını tutar, çeker de çekerim; seher çağı duaya koyuldu mu, dua ederken döver de döverim.

"Yalvaç" Türkçedir.

Sanır ki onu yok etmek, öldürmek için dövüyorum; fakat kamçımın lezzetini nerden tadacak, anlayacak onun leşi?

İster Ay olsun, ister gök... Dilerse akıl olsun, dilerse melek... Gönlü perde oldu muydu hemencecik kafasını vururum onun, keserim boynunu.

Dedim ki: Şişemi her taşa vurup duruyorsun; dedi ki: Mademki aşktan söz açtı, ona belâ kılıcını vururum ben.

Şu rebâbın her damarında, her telinde yeni bir feryat var, yeni bir ses; hem de nerde çalıyorum, gönül duysun, anlasın diye.

Yanlışlıkla çaldığımı sanmayın diye onun her feryadının gönlünü bir başka tadla yoğurmuşum ben.

Padişahlar ihsan yerine kızarlar da hançer saplarlar, gürz vururlar; bense onu cömertlikle çekerim, ihsanda bulunmak için döverim.

Öylesine gizli bağışlarda bulunurum ki göz bile göremez; havamıza düşen gönlü, onun hevâ ve hevesi gibi vurur kırarım.

Kes şu iniltiyi, sus artık; doğru bir perde değil bu; bu nağme sizin yolunuz, sizin tapınızda sizin için çalmadayım ben.

XXXIV

Tâ ki esîr-o âşık-ı on senem-i çu can şodem
Dîv neyem perî neyem ez heme çun nihan şodem

Şeytan da değilim, peri de; fakat o cana benzeyen güzeli sevdim seveli nasıl oldu da herkesten gizlendim?

Kardım, eridim de yer emdi beni; baştan başa gönül dumanı kesildim de göklere ağdım gitti.

Rûhlardan değilim, canlardan çekinmedeyim; can candan çekinmez, ben de cana döndüm, bu çekinmek neden?

Kimsenin vehmine sığmayana yöneldim, onun vehmine düştüm de böylece sonunda onu buldum, ona kavuştum.

Gönlüm kendinden geçti de dosta tanıklık etti; şu gönlüm elden çıktı da ne dediyse o oldu.

Benim bütün feryatlarım benden değil, ondan; dudağının şarabı yardım etti de gönülsüz, dilsiz bir hale geldim.

Mademki âşıksın dedi, niçin gizlersin aşkını; işte bu söz yüzündendir ki âşıklar arasında tanındım, meşhur oldum ben.

Aşkının yüzünden can da elden gitti, cihan da... Cihanı neyleyeyim ben; zaten şu cihandan çıktım gitti.

XXXV

Ey tu bedâde der seher ez kef-i hîş bâdeem
Nâz rehâ kun ey senem râst begû ki dâdeem

A her seher çağı, eliyle bana şarap sunan, nazı bırak da güzelim, doğru söyle, sundum de.

Kucağımdan gittin ama aklımdan çıkmadın ki; yol başına gel de gör; bak, nasıl yol başına serilmişim.

Kem göz değdi de güzellik perde altında gizlendi; yumdum o gözü, bir başka göz açtım artık.

1360 Şu gönlüm, sevgilinin ahdetmesi ümidinden başka bir şeyle açılmıyor; o yüzden dostun ahit mektubunu gönlün başına koydum.

İlk doğuşum geçti gitti; bu solukta aşktan doğmuşum; ben kendimden de fazlayım artık; ikinci defa doğmuşum çünkü.

Aşk beni kâfir şehirlerinden tutsak etti de bu illere getirdi; bu yüzden de âşıkların canları gibi tertemizim, aparıyım, güpgüzelim.

Böylece yayayım ama bir padişaha ulaşmışım, güzelim saçlarını okşamışım; padişahın evini zapt etmişim.

A Şemseddin, Tebriz'den gene gel de gör beni; aşkından mat oldum ama o aşk yüzünden de işim iş, canıma can katılmada.

XXXVI

Her şeb-o her seher turâ men be duâ behâstem
Tâ beçi şîvehâ turâ men zi Hodâ behâstem

Her gece, her seher çağı dualar ettim, seni istedim; ne şivelerle istedim Tanrı'dan seni ben.

Diledim ki secdelerim yüzünden şu varlığıma eş dost olasın; seni diledim, istedim ya, kalmadı şu varlığım, yok oldu gitti.

Güneşinin ardında ışık isteyen bir gölgeydim; ışık istedimdi ya, gölge gibi tertemiz yedin, bitirdin beni.

Aşkından bir demir olmuştum, ayna nur istedi; arılık istediğimden dolayı da ateşlere yandım, yaralara kardım.

Senin yanına koştum ama ayak basacak bir yer bulamadım; senden yer istedim ya, beni yerden, mekândan arıttın, çektin yanına.

XXXVII

Âmedeem ki ser nehem ışk-ı turâ be ser berem
Ver tu begûyiyem ki nî ney şikenem şeker berem

1170 Gelmişim, baş koyup aşkını başa çıkarmaya; hayır dersen bana, kamışı kırıp şekeri almaya, götürmeye.

Gelmişim, bütün gözlerden gizli, hani akıl gibi, can gibi; gelmişim, canlara, gözlere görüş meşalesi götürmeye.

Gelmişim, yol kesmeye, padişahın hazinesinin başına geçip oturmaya. Gelmişim, altın götürmeye; hayır, hayır; haber götürmeye.

Gönlümü kırarsa canımı da veririm gönlümü kırana; başımdan külâhımı kaparsa belinden kemerini kaparım onun.

Gözümün önünde oturmuş o, nereye bakayım ben? Gönül şehrini zapt etmiş o, nereye gideyim ben?

Okunun yarası dağı bile deler, yarar; ok atmaya başladı mı kalkan tutarsam vay bana.

Güneşe dedim ki: Işığını salmazsan ısınmam, titremeye koyulurum; evet dedi, fakat salmazsam, esirgersem.

Bir sevgili ki gönüller yüzünün ışığıyla ışır; onun güzellik ırmağından ciğerime su veririm ben.

Hayaline heves ettim de hayale döndüm; adını kıskanırım da Ay'ın adını anmam bile.

Hani bir kadeh sunmuştun da içmezsen başkasına veririm demiştin; işte bu gazel, o sözün cevabı.

XXXVIII

Dûş çi hordeî begû ey but-i hemçü şekkerem
Tâ heme ömr ba'd ezin men şeb-o rûz zon horem

A benim şeker güzelim, dün gece ne içtin? Söyle de ömrüm oldukça gece gündüz hep onu içeyim ben.

* A benim Peygamberim, hani Rabbinizin katında konuk olurum demiştin; onu anlat, onu söyle bana.

A benim ay yüzlüm; güzelliğinin yalım yalım parlayışını benden gizlesen de gün doğmuş, saltanat nöbeti vuruluyor.

Adlarının tadı tuzu gönlüme geliyor; haberlerinin lezzeti varlığıma adamakıllı yayılıyor.

Hey, gel buraya, çağır bizi diye yalvarsam bırak beni der, pek iyi değilim.

Her gönül aşka uğramıştır, her başa gelir bu iş; şükürler olsun benim gönlüm de aşka düştü, bana da müyesser oldu bu iş.

Bir gece aşka, doğru söyle dedim; kimsin sen? Ölümsüz yaşayışım dedi, tekrarlanıp duran güzelim bir ömrüm ben.

* Ona, a yerden dışarı güzel, evin nerde dedim, dedi ki: Gönül ateşine yoldaşım, ıslak gözlerin yanı başındayım ben.

Sararıp solan her benzin rengi benden, benim rengimden; yörük bir eşeğim ama arık ata âşıkım.

Lâlelerin rengi benim, kumaşların değeri benim, adların tadı tuzu benim, her gizliyi açan benim.

O azıcık bir şiveyle benim gibi yüzlercesini yoldan çıkarır gider; hoca, sen bana bir yol göster, ne yapayım, ne edeyim de onu yoldan çıkarayım ben?

Gökyüzü, dönüşüm senin yüzünden diye bağırır ona; Ay, senin yüzünden apaydınım diye seslenir ona.

* Akıl yerinden sıçrar, can haraç verir ona; baş senin ardından koşmak için yuvarlağım diye secdeye kapanır.

Bu köyün işe yaramazıyım, hünerimden semirmişim; fakat onun güneşinin ateşiyle varlığımın çoğu eridi, su oldu gitti.

A masal söyleyen, yeter, sus; dedikoduya doydum; sus da başıma sarhoşluk verenim söze başlasın.

XXXIX

Germ derâ vo dem medih bâde beyâr ey senem
Lâbe-i bende gûş kun gûş mehâr ey senem

Ateş gibi gel, gir içeriye; soluk bile alma, şarap sun a güzel. Kulun yalvarışını duy, kulağını kaşıma a güzel.

Yerin gökyüzünün üstünde; can da senin, gönül de senin; bırak şu çalgıyı, ezgiyi; mahmurluğu kökünden söküyor a güzel.

Şu iki gönül alan er, dostlara eş olsun: Güzelim yüzün, bir de şarap kadehi a güzel.

Yaralı gönül kuşuna, o iri kanatlı Cebrâil'e cennet yüzünden başka uçacak yer yok a güzel.

Sıkılmış üzümden yapılan can şarabına benzer bir şeycikler yok dünyada; sevgilinin kucağındaki zevkten başka da bir kucakta zevk yok a güzel.

Mûsa'nın mûcizesisin, gam denizine vardın mı denizin ta dibinden toz kopar a güzel.

Kadehi doldur şarapla, canımı bindir o ata; bindir de yayayı tez gör, nasıl da atlı bir hale gelmiş a güzel.

Atım şarap oldu mu her yoğum var olur gider. Kumar borcu adamı hapse mi kormuş a güzel?

Aklını başına devşir, coşkunluğum arttıkça artıyor; oku benim Zebur'umu; şükürlere dalan gönlüm artık avlanmayı bıraktı a güzel.

XL

"Tercî-i Bend"

Nâme resîd z'on cihan behr-i muracaat berem
Azm-i rucû' mîkunem reht beçerh mîberem

Geri dönüp gitmem, ulaşmam, dönmeye hazırlanmam, varımı yoğumu gökyüzüne çekmem için o dünyadan mektup geldi.

* Diyor ki: "Geri dön" buyruğunu duy da şehrine dön, gel. Ben de geldiğim günden beri konuğum, gönlüm orda dedim.

O yeşillik, o şekerkamışlığı hiç aklımdan çıkmadı; oraya girmişim, ordakilerleyim artık.

Havanın yüceleri, senin yırtıcı kuşuna bile korkulu bir hal aldı; beden bakımından bir güvercinim ben, kanatlarım bağlandı kaldı.

* Bundan gam yeme; emin, neşeli bir halde uç; çünkü Harem'deki güvercinin canı eminliğe yoldaş olmuştur dedi.

Kaftanının altında bizim koruma beratımız bulunan kişi, ister karada sefer etsin, ister denizde; azık da bulur, saygı da görür.

1410 * Nuh düşmanlar arasında bin yıl hoş bir halde kaldı; koruyuşumuz elinden tutmadaydı; sonunda da üst oldu gitti.

Onun gibi nice binlerce öz, huyu arı kula kapımdan her solukta bir dost, bir yardımcı ulaşır durur.

Kelîm, suya dalmaktan gam yemem, yararım o suyu dedi; Halil, ateşinden dertlenmem; altınım ben dedi.

Mesîh, ölüyü diriltirim adıyla; hekimlik kitabına bakmadan göz, görüş bağışlarım dedi.

Ulular ulusu Muhammed de apaçık bir işaretle gökyüzündeki Ay'ı ikiye bölerim dedi, çünkü Ay'dan da daha üstün bir Ay kesilmişim ben.

Şekli atayım da padişahlar padişahının yanına gideyim; zaten onun hararetiyle apaydınım, onun eliyle şekle bürünmüşüm.

A kardeş, gittim mi hiç yok oldu deme; sana gizli olsam bile canlar safında nazırım ben.

Güzelim adım şu dünyada seher yeli gibi eser; güzelim kokum amberler saçar, çünkü canım amberleşmiş benim.

Gül bahçesinde, yeşillikte benim gibi güzellerle, hoş kişilerle yer yurt tutarım; kuyudan da kurtulurum, ipten de; çünkü zaten çemberin dışındayım ben.

Dinleyene her sözün iki yüzü vardır; vardır ama gene de şu konuyu bırak da tercîe gel.

*

1420 Madem taç da gökten geliyor, taht da, ululuklar ululuğu da; gönül, yola düşmen, varını yoğunu gökyüzüne götürmen daha yeğ.

Bak da seyret, denizdekilerin hepsi de incilerini elde etmişler; sense denizin kabarışı, çekilişi arasında neyi saymadasın yâni?

* Aklını başına al da ölmüş öküzü arslan sanıp baş koyma; cansız öküz, Sâmirî'nin büyüsüyle böğürür ama cansızdır o.

* Nemrud akbaba kanatlarıyla yücelere uçsa bile, onda Ca'fer'in kanadındaki güç kuvvet yoktur; çabuk düşer.

Güvercin hünerler gösterir de keklik avlar; olur ya... fakat güvercinlikten nasıl kurtulur da aksungur olur?

* Âzer'in eli sanatla bir put yapar; yapar ama Tanrı'dan başkası şekle can veremez; aklı veren de O'dur zaten.

Bedenin baş ağrısını çekme; beden zaten düzenle yarı hoş bir haldedir ancak; Tanrı tapısında baş korsan o yandan bir başa sahip olursun.

Sirke verirsin, şeker alırsın; boncuk verirsin, inci alırsın; sürme verirsin, görüş elde edersin; pek hoştur bu alışverişte bulunmak.

Eli açık oluş, bağışta bulunuş, lûtfediş, deredeki su gibi secdelere kapanış, isteği, dileği bırakıştır peygamberlik huyları.

Can bahçesine bak, nasıl da yeşermiş; kara gözlü huriler yurt edinmiş orasını; oraya sarhoş, yıkılmış bir halde gidersin, padişahların mezelerini yersin.

1430 Bahçede gezer, dolaşırsın; neşelenirsin, şakalaşırsın; utangaç güzellerin utanma perdelerini yırtarsın.

Hay-huy ettiğin yana ay yüzlün geldi; miskler kokan gül fidanın, selviyle aynı boyda.

Canlarla akıllar ona karşı secdeye kapanmış; a canın heves ettiği güzel, a can isteği dilber, pek de güzelsin derler, pek.

* A gökyüzü ayları, tez benzinize kan gelsin; a Babil melekleri, tez duyun büyücülüğü.

Derde pek ferahlık veriyorsun sen, nice Meryem'in İsa'sısın; binlerce cennetin canısın, binlerce Kevser kıskanıyor seni.

Eşim dostum olan bu gazel tercîsiz nasıl yürür? Bağla onu; senin zincirin deliliği bağlayan bir zincirdir.

*

Seher çağı, şu penceremden bir Ay baş çıkardı da nazlanarak, cilvelenerek hey dedi, söyle bakayım, kimsin sen, ona bir yol bile vermedin.

Seninle buluşmak için ölüyorum; fakat kimsin sen dedim. Dedi ki: Hiçbir şeye aldırmaz, başı dönmüş, şaşırıp kalmış bir padişahlar padişahıyım.

Benim lûtfumun kanatları olmasa hiçbir bedendeki gönül, kanat çırpınıp uçamaz; benim yardım ipim olmadıkça hiçbir kimse kuyudan çıkamaz.

Akıl benim fermanımla topluluğun edibi olmuş; âşık benim kadehimle zevke dalmış, iyi bir geçime kavuşmuş.

Benim güzel, kutlu yüzümü görmediğinden boyu iki büklüm olan kişi, cennette iyileşir, boyu bosu düzelirse aptaldır, ahmaktır.

Çöller, ovalar aşmışsın; şehirden şehre gezip dolaşmışsın; müride benden başka sığınacak, dayanacak biri nerde?

Ölü benim kokumla dirilir, ölümsüz devlete erer; aptal benim bir sözümle gizli sözleri anlar, bilir.

A her güzelin yaşayışı dedim; bana lûtfet de ansızın bir sevgili geldi diye senden lâflar edeyim.

Dedi ki: Ben gelirsem sen gidersin, gerçekten yok olursun, bitersin; birisiyle beraber bir yere sığayım, buna hiçbir vakit imkân yok.

Her zaman, dünya dünya lûtuflarım, keremlerim var benim; fakat çalış, dayan, tertemiz ol da o vakit lûtfederim sana.

Su neden aynaya dönmüş? Tertemiz de ondan; o temizlik yüzünden o kızıl gül de kahkahalarla gülüyor.

Bu birlik az olur ama kulluk yoluyla olur mu da olur; ekmek, elbise vermeye gücü olana her yanda bir bölük atlı asker bulunur.

Sen ilerledikçe her yanda bir anlayışlı hekim vardır; hem de öyle görülmemiş, eşsiz bir İsa'dır ki göz verir adama, üstelik onunla beraber anlayış da verir.

Bunu gama batmış herkes duysun da sevinsin diye söyledim; böyle bir örnek getirdim; yoksa Tanrı'yı kula benzetenlere kanmış bir müşebbih değilim ben.

Dilsiz anlatılan her şey zararsızdır, ziyansızdır; a benim padişahlar padişahım, anlayanı faydalandırmak için sen söyle artık.

A kötü bir düşünceye kapılıp da sevgilisinin kanını döken; iyice bir bak da gör; o sensin, sen kendinden kaçmadasın.

XLI

Dûş çi hordeî begû ey but-i hemçû şekkerem
Tâ heme sâl rûz-o şeb bâkı-i ömr ez'on horem

A benim şeker gibi güzelim, dün gece ne içtin? Söyle de ömrüm oldukça bütün yıl, gece gündüz onu içeyim ben de.*

Sen yanlış söyler, beni aldatmaya kalkışırsan benzin gammazlar onu; zaten yüzünün rengini gördüm göreli aklım başımdan gitti, şaşırdım kaldım.

Bir solukcağız dizginini kas, yanımdan tez gitme de şu gönlüm aydınlansın, seni doyasıya seyredeyim.

Yüreğim pek hızlı atıyor; bir solukcağız dur; iki gözümden de kanlar damlamada; yanımdan tez gitme.

Senden uzak kaldım mı öyle bir hale geliyorum ki kara toprak bile kıskanıyor beni; fakat bir soluk seni gördüm mü, gök kubbe bile haset ediyor halime.

Güneşin yüzü yerin gözünden uzaklaştı mı, gece ayrılıktan kara elbiselere bürünür gider.

Güneş sabahleyin baş çıkardı, göründü mü, beyaz elbise giyinir; ey yüzü can güneşim olan dost, yanımdan ayrılma.

A güzelim, zalimlik etme, zulümle kanımı dökme, a güzelim, gönlünü daraltma, incimi kırıp dökme.

1460 Hayalinin sâkîsi dün gece bir sağrak sundu elime; fakat o sağrakta seni göremedim de ona gönlüm bile akmadı.

Yeryüzü de gelişip semirme ilacını senden buldu, gökyüzü de. Beni de bağrına bas, bir geliştir; ben de arıkım.

Bu gazelin matla'ı, XXXVIII. gazelin matla'ının pek az bir farkla aynıdır.

A kavgacı, sitemci güzel, kavgan, sitemin şeker mi şeker. Canın benim canım; yıldızın benim yıldızım.

Gönüle, niceye bir kan yut da sus diye söyleyip duracağım? Gönül de omuzcağızlarını kaldırıp sen sus diyor, zaten sağırım ben.

XLII

Kâr-ı merâ çü o kuned kâr-ı deger çerâ kunem
Çünkü çeşîdem ez lebeş yâd-ı şeker çerâ kunem

Değil mi ki benim işimi o başarıyor, ne diye başka bir işe girişeyim ben? Onun dudaklarını tattım, artık ne diye şekeri anacakmışım?

Gül bahçesine nasıl giderim; dikene nasıl yönelirim; gece kuşu gibi gece için nasıl olur da seher çağından vazgeçerim?

Şarap içsem, aklım başımdan gitse bile cennet gibi bir meclisi neden altüst edecekmişim ki?

Mademki öyle bir ay yüzlünün hizmetine kemer kuşandım; söyle bana, nasıl olur da her yıldızın peşine düşer de Ay'dan vazgeçerim; olur mu bu?

Yedinci kat göğün yücesinde ne diye yeryüzünün adını anayım? Her melek beni kıskanıyorken niçin tutayım da insanın adını ağzıma alayım?

XLIII

Tâ be key ey şeker çü ney bî dil-o can fegan kunem
Çend zi berk-rîz-i gam zerd şevem hazan kunem

A benim şekerim, ne vakte dek ney gibi gönülsüz, cansız feryat edip duracağım? Niceye bir yapraklarımı döken gamın yüzünden sararıp solacağım, güz mevsimine döneceğim?

A derdi, gamı, canımı ta içten yakıp yandıran; bütün bu ateşli yalımları ne vakte dek gizleyeceğim?

Dost bir düşman, can kıran, ten kesen bir zalim yüzünden gönlüm kırılmış gitmiş; niceye bir onun elinden şu bedenim candan feryatlar koparıp duracak?

Aşka inanmışım a benim güzelim, aşk narasını atıp duruyorum; tutsacıklar gibi gamdan ne vakte dek aman aman deyip duracağım?

Her seher çağı hayalin benim yanıma çıkagelir a ay yüzlüm; fakat kan dalgalarını nasıl aşar da gelir? Hele kan saçmaya başladığı bir çağda...

Derdimden taş bile su kesildi de ah, ne taşım, ne demirim ben; onun sözünü ettim mi, bedenimden kıvılcımlar saçılır?

A Tebriz, Şemseddin sana eş dost olmuş; hem de ne eş dost... Ay devri bırakırsa ben de seninle bir kıran ederim elbet.

— N —

XLIV

Her ki zi hor beporsedet roh benemâ ki hemçonin
Her ki zi mâh gûyedet bâm berâ ki hemçonin

Kim güneşten sorarsa yüzünü göster de tıpkı böyledir işte de, kim Ay'dan söz açarsa dama çık da böyledir tıpkı de.

Kim peri isterse ona yüzünü göster; kim miskten bahsederse böyledir işte diye aç, dök saçlarını.

Kim, Ay buluttan nasıl sıyrılır derse sana, kaftanının düğmelerini birer birer çöz de de ki: Tıpkı böyle işte.

Mesîh ölüyü nasıl diriltti diye biri sorarsa, ona karşı dudaklarından bir öpücük ver bize de işte böyle diriltti de.

1480 Kim aşk şehidi nasıl olur derse ona bizim canımızı göster de de ki: İşte böyle olur.

Birisi merhamet yüzünden benim boyumu bosumu sorarsa sana, kaşlarını göster de, işte böyle iki büklüm oldu gitti de.

Can bedenden nasıl ayrılır da sonra gene gelir, bedene girer? Bunu inkâr edenlere göster, evimize gir de böyle işte de.

Her ne yanda olursa olsun, âşıkça bir feryat duyarsan, bil Allah hakkı için, onların hepsi de bizim masalımızdır, bizim hikâyemiz; böyledir, böyle.

Her meleğe yurt kesildim, göğsüm gömgök oldu; gözünü kaldır da bir iyice gökyüzüne bak; tıpkı işte böyle.

Dostun vuslat sırrını seher yelinden başka kimseciğe söylemedim; seher yeli de kendi sırrının temizliği yüzünden evet dedi, tıpkı böyle.

Kul ne vakit Tanrı'ya erişir ki diyen kişinin inadına her iki avcuna da birer arılık mumu koy da görün; işte böyle de; kör olsun gitsin.

Dedim ki: Yusuf'un kokusu şehirden şehre nasıl gider? Tanrı kokusu, Tanrılık dünyasından bir esti de böyle işte dedi.

Yusuf'un kokusu dedim, kör olmuş gözü nasıl açar? Senden esip gelen yel gözümü aydınlattı da dedi ki: İşte böyle.

Olur ya, belki Şemseddin, Tebriz'den bir kerem eder, bir lûtufta bulunur da vefa gösterir, bir baş çıkarıp şöylece görünüverir.

XLV

Mande şodest gûş-ı men ez pey-i intizâr-ı on
K'ez terefî sedâ-yı hoş derresedî zi nâgehan

Belki bir yandan ansızın bir hoş haber gelir diye kulağım kirişte kaldı; bekleyip duruyorum o haberi.

Nağmeler içen kulak huy edinmiştir; o hem yeryüzünden, hem gökten güzel sesler duyar, hoş nağmeler işitir.

Şu yeryüzünün nağmesi gökyüzü nağmesinin parça buçuğudur; bil ki bedenin nağmesi de aklın, canın nağmesinin parça buçuğudur.

Gök gürlemesinin narasına bak; ağaca ne de tesir ediyor; o feryattan ne kadar çiçekler baş gösteriyor, ne kadar ağaçlar beliriyor.

Yokluğa ses geliyor da yokluk, peki diyor, o yana terütaze, yemyeşil, neşeli bir halde ayak basıyorum.

Elest sesini duydu da koşmaya koyuldu, sarhoş oldu; yoktular, lâle de, söğüt de varlık âlemine geldiler.

XLVI

Keyfe atûbu yâ ahî min sekerin ke urcuvan
Leyse mine't turâbı bel mi'saruhû bi lâmekân

O erguvan gibi şaraba nasıl tövbe edeyim a kardeş; topraktan bitmemiş üzümü, mekânsızlık âleminde sıkılmış.

Kâselerimize apaçık şu yazı yazılmış: Bunu içen ölümden de aman bulur, aşağılığa düşmekten de.

Tebriz'den biter, orda olur, olgunlaşır, bir bu yana akar, bir de gönüllere.*

Bu şiir Arapçadır.

XLVII

Yâ kameren tulû'uhû li'l-kamarayni sekenû
Hultu alâ karîmihim fî hatarin li ya'manû

Ey doğuşu, iki Ay'ın doğmasına benzeyen Ay, onları tehlikeden kurtarmak, emniyete ulaştırmak için tuttun, ta yerlerine yurtlarına doğdun.

1500 Ey dalları vehim göğümüzün üstünde olan ağaç, meyvelerini toplamak için yüreklerimizde bir yumuşaklıktır belirttin.

Kimin boynunu vurduysan boynu uzadı gitti onun; kimin harmanını yaktıysan harmanı büyüdü gitti onun.

Kimin başını yardıysan gökyüzüne baş çekti, yüceldi; kimi kuyuya attıysan apaydın bir dünya elde etti o.

A ölümsüz şehir, sana konan, muradına erdi; bir şehirsin ki bereketlere doğu kesilmişsin; meyvelere maden olmuşsun.

A apaydınlık gece, ardında karanlık yok; seni her gören kurtulur, muradına erer; seninle bezenir gider.

Kim zevkten, neşeden geçer, yüzünü yokluğa tutarsa âdetidir onun, lûtfeder, kerem buyurur da tekrar tutar, kendisine çeker onu.

A tutsak der de çeker onu, elimden nerde kurtulacaksın sen der; a inananlar der, aklınızı başınıza devşirin de yüzünüzü bana tutun.

Bizi aslımıza ulaştıracak buluşma çağımız geldi; adamakıllı inanca ermeniz için yürüyün; kokusunu zâti koklattı bize; haydin.

* Artık ayrılmamız bitti; gerçekten konağımız burası; toplumun Arafat'ı olan bu yer. Erkenden uyanın, daha da güzel olun.

Sevgilinin öğüdünü dinle, onun yanından ayrılıp dışarıya gitme; a gönül, a göz, gördün ya; gönlüm de o benim, gözüm de o.

Daima gözümün önünde ol, saçlarını saç başıma, saç da eteğini az devşirdi, yanımdan ayrılmadı o diye senden söz açayım.

* Aşk söze başladı; susun, susun da dinleyin; zaten onunla buluştuk mu dilimiz dolaşır, tutulur, söylemez oluruz.

Dilimi kestim de gönül yüzlerce dil açtı; yeter buldum sözlerini de senin gönlün için sustum işte; artık söyleyen de o, nağmelerle terennüm eden de o.*

Bu gazelin birinci, ikinci, beşinci, altıncı, dokuzuncu, onuncu ve on üçüncü beyitleri Arapçadır.

XLVIII

Âb-ı heyât-ı ışkrâ der rek-i mâ revâne kun
Âyine-i sabûhrâ terceme-i şebâne kun

Aşk, abıhayatını damarlarımızda, iliklerimizde yürüt; gece yaşayışımızı sabah şarabının aynasına çevir.

A yepyeni bir neşenin babası, can damarlarımızda ak; gökler gösteren bir kadeh kesil; iki dünyadan da çekil bir yana.

A güzelim, aklım sana av olmuş gitmiş; kılıç vurmak, âdetin senin; yay yüzüğüne benzeyen gönlümü tak parmağına da canımı amaç et gitsin.

Akıl bekçisi bu gidişten alıkoymak isterse seni, düzenlere başvur, sıçra, kurtul, defet onu, bahaneler bul.

Hani derler ya; bir söz vardır: Kızıl saçlılar, keremden uzak olur; kızıl şarabın keremine bak da masal say gitsin bu sözü.

A yıldızların oyununda mat olup yaya kalan, bir at seç de veziri bırak, sür o atı padişahın yanına.

Kalk, yana yık külâhını, bütün borçlardan kurtul; canın yanağını öp, neşenin saçlarını taramaya koyul.

1520 Kalk, gökyüzüne yücel, meleklerle bildik ol; gerçeklik durağına gel, o eşiğe hizmet et.

Güzelim hayali mademki gönlünde yurt edindi; mademki sen de eridin, hayale döndün; yürü, gönülde, akılda yurt edin.

* İki leğen var, birinde ateş, öbüründe altın; ateşi seç, at elini ateşe.

Kelîm'e dön de altın dolu leğene göz bile atma; ateşi al, dilini, dudağını vatan et yalımlara.

* Arslanın saldırışını yasa et kendine; düşmanın kafatasını kâse edin; yudum yudum düşman kanını çalgıyla çağanakla içilen şarap gibi iç.*

Sâkî, senin işin gücün ikiliği defetmektir; gel, gel de elime o tek kadehi sun, ayrılığı, aykırılığı gideriver.

Bu vatanın altı yanı var, burda tek kıble arama; kıblenin bulunduğu yer vatansızlık ilidir; yürü, yoklukta yuva kur.

Şu zaman bir eskicidir, onda ölümsüz ömür arama; ölümsüz yaşayış yaylasını zamanın dışında ara.

Sen bir başağa benzersin, canın buğdaydır, bedenin de saman; eşek değilsen ne diye ot otluyorsun, yüzünü öze çevir.

Dil, kapının dışındaki halkadır, ne diye kapı halkası olup kalıyorsun; kapıyı kır da gir içeriye, cana doğru yürü git.

Kanun, nizâm, töre anlamlarına gelen "yasa" sözü Türkçedir; fakat seci ve vezin yüzünden "yâse" şeklinde kullanılmıştır.

XLIX

Düş çi hordeî dilâ rast begû nihan mekun
Çün hamuşân-ı bî guneh rûy ber âsman mekun

1530 A gönül, dün ne içtin? Doğru söyle; gizleme; suçsuz olup da susan kişiler gibi yüzünü göğe tutma.

Has bir şarap içmişsin; kurtuluş mezesi yemişsin; şarap kokusunu alır; ağzına kavun alma.

Elest gününde canın, senin sofranda bir şaraptır içti; artık mekânsızlık âlemine sahipsin; tutup da mekâna kulluk etme.

Dün şarabı döktün; kucağımızdan kaçtın, gittin. Seni bir kere daha yakaladım; sakın gene öyle yapma.

Ben tümden seninim; vefa şarabıyla sarhoşum; sana karşı ok gibi dosdoğruyum ben, yay gibi eğip bükme okumu.

A benim paramparça olmuş gönlüm; çarem onu görmektir; benim dayancım da odur, güvencim de o; bu dünyaya dayanma.

A güzelim, bütün halk senin neyin; her yer sesinle dolmuş. Semâ'a düşkün değilsen can neyine el atma.

Rûhumdan üfürdüm dedin de üfledin; herkese, her şeye bir soluktur verdin? Mademki neyin canı senin soluğun; bizim soluğumuz olmadıkça feryat etme.

Gönlümün işi can verme çağına gelir; bıçak kemiğe dayanıp; feryat etmeye başlarım; derken bana soluk bile alma, feryat etme der.

Feryat etme de senin için ben feryat edeyim; kurtsun sen, çoban benim; benim yerime çobanlık etmeye kalkışma.*

Bu beyit bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var.

Her çınseherde testiyi alır, yanımıza gelirsin; a benim yüzümü gören, şuna buna yüz çevirme dersin.

Mûsa, tanımadan anasından süt emdi. Anası ona, anan benim, dadılara gönül verme dedi.

Şarap iç, bütün bedenin can olsun; akıyka benzeyen şaraba bak; akıyk madenini hatırına bile getirme.

Aşağı kişilerin şarabı dışardadır, arifin şarabı içerde; zaten ağzın kokusu bildirir, dille söylemeye bakma.

Şemseddin'in Tebriz'inden yeniay gibi gelmedeyim; gözünü aç da kendini gör, gözünü kandil konan yere dikme.

L

Dûş çi hordeî dilâr râst begû nihan mekun
Hemçu kesân-ı bîguneh rûy be âsman mekun

A gönül, dün ne içtin? Doğru söyle, gizleme. Suçsuz olup da susan kişiler gibi yüzünü göğe tutma.

Sırrını gizlemek için yüzünü ekşitmedesin, surat asmadasın; bir kere daha yakaladım seni; gene öyle yapma.

Has bir şarap içmişsin; kurtuluş kadehini dikmişsin; şarap kokusunu alır, ağzına güzel kokulu şey alma.

Mademki avlanma niyetinde değilsin, yola tuzak kurma; mademki bir gül bile vermiyorsun; gül bahçesinin cilvesini satmaya kalkışma.

Yol kesicilikten gam yemez o; kimsenin ahı tutmaz onu; öyle hükmeden kişi değildir o; öylesine işe girişme onunla.

1550 Ahmağın biri kızdı da padişahın meclisinden kalktı gitti. Padişah da ona, hadi bakalım, yel-yort; bizim yanımıza koşup gelme dedi.

Bizim canımız, bizim cihanımız olan kişi kızabilir ancak; öfkelenip de kendini dünyaya maskara etme.

Gönül ırmağının bendi yıkıldı; söz ırmağı akıp duruyor; fakat sen can meşalelerine bak; dilin oyalanmasına bakma.*

Bu gazel bundan önceki gazele pek benzer. Birinci beyit, o gazelin birinci beytinin aynı. Üçüncü beyit de hemen hemen ikinci beyit. Son beytin ikinci mısra'ı da aynı gazelin ikinci mısra'ının âdeta bir başka şekli.

LI

Men terebem tereb menem Zühre zened nevâ-yı men
Işk meyân-ı âşıkan şîve kuned berâ-yı men

Ben çalgı çağanağım, çalgı çağanak benim; Zühre benim nağmelerimi çalıyor; aşk âşıklar arasında benim için cilveleniyor.

Aşk sarhoş oldu da hoş bir hale geldi, kendinden geçti de çekişmeye girişti mi, âşıklar gibi benim havamı yayar, beni herkese duyurur gider.

Sevgili, benim nazımı canla başla çeker; yüzümü dağlar, kulu olduğumu bildirir; benim yerime ona neler yapıyor diye felek bile hasetlere düşer.

Başımı elime almışım, varlıktan geçmiş gitmişim; o da yoklukta ulaştığım ululuğu zerre zerre her şeye duyurur gider.

Ah, gün akşam oldu; lûtuf ceylanı arslan kesildi; sevgili benim sözlerime, çağrışlarıma doydu artık.

Sevgili gitti, gece vakti gönül yapan yalnız kaldı; hem de bütün gece balçık içinde... Ağzım acı mı acı... Sabah şarabı içilecek çağa dek ah gönül, eyvah gönül diye çırpınıp durdum.

Güzel yüzlü can sâkîsi, Tanrı razılığını kazanmış zahidim elini, ayağını kaybetsin diye testi testi şarap sunmada.

1560 Sabah şarabı içilecek çağ gelir, tan yeri ağarır, güneş gökyüzünde bayrağını yüceltirse, şu iki büklüm olmuş bedenim gene düzelir; gene yeşeririm, gene tazeleşirim elbet.

Gül dükkânı açılır; parça buçuk da anar beni, tüm de... Irak neyi, davulla beni övmeye koyulur.

A sâkî, gönlümü almak istiyorsan Allah için olsun, o koca sağrağı sun benim pîrimin avcuna dedim.

Dedi ki: Ona şarap sundum, onu canıma, gönlüme aldım; benim arılık sıfatımdan kol kanat verdim, uçurdum gitti onu.

Pîr şimdi elden çıktı artık; adamakıllı yıkıldı, sarhoş oldu. Artık benim nüktelerime cevap verecek hal kalmadı onda.

Adam öldüren sâkîm, beni kesse, öldürse bile hoş; onun vergisi şaraptır; benim cömertliğim de can vermek.

Şarap sensin, testi benim; su sensin, dere benim... Mahallede sarhoş benim a benim sâkîm, a benim sakam.

Buyruk verenim, sahibim, tümden Tanrı olsun diye elden çıkmışım; geçmiş, küpün dibine oturmuşum ben.

LII

Tâ tu herîf-i men şodî ey meh-i dil-setân-ı men
Hemçü çerag mîcehed nûr-ı dil ez dehân-ı men

A benim canlar alan, gönüller kapan ay yüzlüm; sen bana eş dost olalı gönül ışığı bir kandil gibi ağzımdan yalım yalım çıkmada.

Senin güneşinin hararetiyle gönül zerre zerre lâ'le döndü, yakut kesildi; şu ağır balçık bedenim, baştan başa gönül oldu gitti.

Birliktedir, birdir senin canınla benim canım ama gene de bir soluk daha yakın gel de göğsünü göğsüme daya.

Başıma vuran kimin gölgesi diye şaşar kalırım da senin lûtfun seslenir: Benim gölgem, benim.

Belâlarla dolu dünya, senin yüzünden bana cennet oldu; lûtfun öteki dünyamı neler yapacak kim bilir, neler.

Elini başıma koydun mu benim tacımdır o el; belime kuşandığım kemer saçlarındır senin.

Aşk, kesemi kesti de hey dedim, ne yapıyorsun? Hadsiz hesapsız nimetlerim yetmiyor mu sana dedi.

Dünyalığım yoktu; yüreğim yaprak gibi titriyordu; bana, korkma dedi; benim amanımın haremine girdin.

Seni bağrıma öyle bir basacağım ki vardan da kurtulacaksın, yoktan da; bütün gece benim çalgıcılarımı, şarkıcılarımı seyredip duracaksın.

Seni birliğe ulaştırayım, sonsuz sarhoş edeyim de benim ölümsüz zevkime iyice inan.

Baharımın solukları gönlü gül bahçesine döndürür; ergu-van renkli şarabım yüzü güle çevirir.

LIII

Goftem dûş ışkra ey tu karîn-o yâr-ı men
Hîç mebâş yek nefes gaayib ez kenâr-ı men

Dün gece aşka a benim eşim dostum, a benim sevgilim dedim; bir soluk bile yanımdan ayrılma, hiç mi hiç beni yalnız koma.

İki gözümün ışığısın; gözümden uzaklaşma. Gönlümün alevisin; kıvılcımlarımı eksiltme.

Sevgilimsin benim, eşim dostumsun. Güzelimsin benim, lâtif güzelimsin, çevik dostumsun, zarifimsin; bağım bahçemsin benim, baharımsın sen.

Bedenim senin yüzünden yıkılmış gitmiş; gözüm sana bulut kesilmiş, şu kararsız gönlüm, güneşine bir zerre olmuş.

Dudağını aç da müşkülümü çöz, gönlümü sevindir, bakalım, koyulduğum kumarda pencim, şeşim nereye varacak böyle?

* Bakalım, şu gebe gece bana ne doğuracak? Söyle bakalım, mahmurluğu olmayan şu sarhoşluğum nereye varacak?

Bakalım, şu şükrüm, şu övüşüm, acaba ne iş başaracak? Bakalım, şu feryadım, şu ağlayıp sızlayışıma ne gibi bir tesir yapacak?

Dedi ki: Ne mutlu sana, bizim gamımızla iki büklüm oldun; a benim işimi seçen, kendine iş güç edinen, dünyada işin iş.

Benim sarhoşumsun, benim için alçalmışsın a benim şaraba tapan âşıkım... kim yükümü çekerse elimden meyve yer benim.

Yürü, iş de senin, cünbüş de senin. İşret meclisini yeni baştan düz, koş. Çünkü beni bekleyiş, sonunda bakış gücü verir, görüş gücü verir adama.

Dedim ki: Ölüyü nasıl diriltirsin, bir göster bana; görüp de ibret almam için dirilt şu bedenimi.

1590 Bedenimden daha fazla ölmüş bir ölü arama; O'nun nuruyla dirilt onu da şu bedenim, şu benim canlar veren bedenim, tümden can olsun gitsin.

Benden defalarca bunu görüp de ibret almadın mı; benim gücüme hâlâ da inanmadın mı dedi.

A benim sultanım dedim, a benim padişahım, gönül gördü; gördü ama senin lûtfuna, senin şaşılacak işlerine nerden doyacak bu gönül?

Derken hemencecik aşk geldi, kulağımı tuttu da bir bucağa çekti beni; bir afsundur okudu; onun afsunudur bir av olan gönlümün tuzağı.

Can onun afsunuyla ne oldu, hiç tınma, ne oldu deme; lâfazanlığa kalkışır, savaşa girişirsen benim mahremim değilsin, sırdaşım değilsin sen.

LIV

Yâ Rab men bedânemî çîst murâd-ı yâr-ı men
Beste reh-i gırîz-i men borde dil-o karâr-ı men

Yarabbi, sevgilimin maksadı ne? Bir bilseydim... Kaçacağım yolu kapatmış, gönlümü de almış gitmiş, kararımı da.

Yarabbi, bir bilseydim, beni nereye dek çekecek? Yularımı tutmuş, her yana çekip durmada; niçin, ne iş için çekiyor?

Yarabbi, bir bilseydim, neden taş yürekli olmada o merhametli padişahım, o benim varım yoğum güzelim?

Yarabbi, bir bilseydim, şu tüten dumanım, şu yarabbi diye feryat edişlerim, sızlanışlarım sevgilimin kulağına erişecek mi, bunları duyacak mı sevgilim?*

Yarabbi, bir bilseydim, sonunda nereye çekecek beni? Yarabbi, şu bekleyiş gecesi ne de uzadı gitti.

1600 Yarabbi, nedir bu coşkunluğum, nedir bu yüzüme gerilen perde? Çünkü bana bir de sensin, sen; binim de sensin, sen.

Her solukta, susarken de, söylerken de gözümde senin aşkın, senin hayalin... rızkım da sensin benim, zamanım da sensin, sen.

Kimi av derim ona, kimi bahar. Gâh şarap adını takarım ona, gâh mahmurluğum derim.

Küfrüm de odur benim, dinim de, ışıkları gören gözüm de, gözümün ışığı da. Oyumdur benim, buyumdur; geçemem ondan ben.

Sabrım da kalmadı, uykum da. Gözyaşım da kalmadı, yüzümün suyu da... Yarabbi şu dört varımı niceye bir yağma edip duracak?

Bu ve bundan önceki beyit Konya nüshasında yoktur.

Balçıktan yapılma ev nerede, canla gönül evi nerede? Yarabbi, şehrimi, ülkemi arzulamadayım artık.

A gönül, şehirden sürülmüşsün, ey Tanrım, nerde adamlarım benim, nerde soyum sopum diye feryatlar içinde kara topraklarda kalakalmışsın.

Yarabbi, şehrime bir erişseydim de padişahımın acıyışını, o şehirdeki dostum, sevgilim olan canların tümünü bir görseydim.

Benim sarp yolumu süpürmüş, sırtımdaki ağır yükü almış; benim çevik sevgilim gelmiş, ağırlığımı almış, götürmüş benim.

Benim arslanları avlayan ceylanım, sütümle beslenir, doyar, onun avıyım ama gün gelir, o av olur bana, avlarım onu ben.

Kara yüzlü gece, benim günüme eş olamaz; benim ilkbaharımın peşinden taş yürekli güz gelemez.

A perdeci dudaklarım, hiç susmuyorsunuz; niceye dek şu davul dövüş; ah, işte perde yırtıldı gitti.

LV

Tâ çi heyâl besteî ey but-i bed-gomân-ı men
Tâ çü heyâl geşteem ey kamerdi çü cân-ı men

A benim kötü zanlara kapılan güzelim, ne hayal kurmadasın? A benim cana benzeyen ay yüzlüm, yüzünden hayal oldum gitti.

Canım ölümünden sonra hayalini görürse, hemencecik peşine düşer, yürür de yürür, koşar da koşar.

O yüze, o güzelliğe kulum köleyim; ne işim var olgunlukla benim? Senin olgunluğun yeter bana; senin olan, benimdir de.

Kendi yanıma uğramam bile; kendi yüzüme bakmam bile; çünkü gizli şeyleri gören gözüm ayıplara, kusurlara bakmaz, görmez onları.

Göğümdeki Zühre, Ay'dan başka bir şeye bakmasın, bir şeyi görmesin diye, gözümü o Ay'a tutmuş benim güzel yaradanım.

İki gözüm de senin seyrine dalmış; senden başkasına nasıl bakabilirim ben? Hele her iki gözde gözcü, bekçi senin ışığın.

Zamanenin o şaşılacak güzeli yüzünden zamanlar neşelenmiş; o yere göğe sığmaz Ay'ımın yüzünden yerler, gökler arınmış.

Şemseddin, Tebriz'den yenini sallayalı eşiğim gözyaşlarımla sulandı; bir soluk bile kurumadı gitti.

LVI

İd nemây îdrâ ey tu hilâl-i îd-i men
Gûş bemâl mâhrâ ey meh-i nâ-bedîd-i men

1620 A bayram hilâlim benim, bir görün de bayrama, bayram nedir göster... a görünmeyen ay yüzlüm benim, bir görün de Ay'ın kulağını bur.

A benim varlığım, yokluğum; a benim öfkem, razılığım... a benim gerçekliğim, gösterişim; a benim kilidim, anahtarım.

Benim temelim, benim mayam; benim mescidim, benim kilisem... benim cehennemim, benim cennetim; benim terütazem, benim kurumuşum, kakırdamışım.

Cevredersin, vefa olur; dert verirsin, devâ olur. Sana lâyık dilber nerde bulunur a benim can gözüm, a benim görüşüm.

Lûtfun, can düzülüp koşulmadan önce cana canlar verdi; herkesin dileği candır, oysaki sensin benim dileğim, isteğim.

A güzelim benim, yüzün bayram Ay'ı, saçın kadir gecesi... senin mahallene vardım mı, bütün pisliklerim temiz olur gider.

* Beden can tekkesi sanki; düşünceler de sûfîler... hepsi halka olmuş; gönlümse ortalarında Bâyezîd sanki.

Söylemeyeyim, susayım; herkese yüzümü ekşiteyim de bana sen söyleyesin... karşımda sen olasın, senden faydalanayım ben.

LVII

Bâz nigâr mîkeşed çün şuturan mehâr-ı men
Yâr keşîst kâr-ı o bâr-keşîst kâr-ı men

Gene sevgili, develer gibi yularımdan tutmuş, çekiyor beni... onun işi sevdiğini çekmek, benim işim de yük taşımak.

Beni kataın öncüsü yapmış; o esrik develerin hepsini de benim katarıma katmış; çekiyor beni.

1630 Onun esrik devesiyim ben; onun dikene tapanıyım ben... kimi olur, yularımı çeker benim; kimi olur, üstüme biner benim.

Esrik deve coşar, köpürür; ne varsa kırar, döker; fakat hiçbir deve benim tattığım tadı bulamaz, bilemez.

Gerçekten de köpürdüm mü avcuna el atarım onun... avcum avcuna değdi mi, kanım kaynar, dumanım tepemden tüter.

Köşekler gibi iş göreyim, develer gibi yük çekeyim... Yük çekmeye koyuldum mu da, işimdeki yüceliği seyret artık sen.*

Nerkis gözleri benim kanımı içip de mahmurluktan ayıldı mı, sabrım, kararım onun sabrını, onun kararını alır gider.

Yüzünün hayali gözümün ışığına kıble kesilmiş; altına benzeyen sözleri kulağıma küpe olmuş.

Bağa bahçeye, bahara, güzellikten ne diye lâf ediyorsunuz de; baharım erişsin de güzelliği ben göstereyim size.

Beyitte, "köşekler" diye çevirdiğimiz söz, "kihteran" diye geçiyor. Deve yavrusuna Türkçede "köşek, köçek" derler. Sanıyoruz ki bunu kastediyorlar.

Şarabı içtin mi, şaraba de ki: Ne diye başıma vuruyorsun? Benim mahmurluk vermeyen şarabımın başına ne çeşit tesir ettiğini görmemişsin ki.

Akdoğansın sen; git de avlanan beye söyle; evet de, ikiniz de benimsiniz; sen benim beyimsin, sen de benim avımsın.

Bu gazelin ilk beyti deveydi, o yüzden de gazel uzadı gitti; a benim aklı başında padişahım, deveden de kısalık arama.

LVIII

Sîr nemîşeved zi tu nîst coz in gunâh-ı men
Sîr meşov zi zehmetem ey du cihan penâh-ı men

Sana doyamıyorum; bundan başka suçum yok; sen de benim verdiğim zahmete doyma ey iki dünyada da dayancım benim.

Küp de doydu, usandı benden, saka da, sakanın tulumu da; fakat benim sular içen, içtikçe kanmayan balığım, her solukta biraz daha susuz.

Kırın testiyi, yırtın tulumu; denize gidiyorum ben, arıtın yolumu benim.

Yeryüzü gözyaşlarımla niceye bir çamur olup duracak? Gökyüzü niceye bir benim gamımla, benim ahımın dumanıyla kararacak?

Niceye bir şu gönlüm sızlanacak? Vah benim gönlüm, eyvah yıkılmış gönlüm... Niceye bir şu dudaklarım, padişahımın hayaline karşı feryat edecek?

Denize doğru git de gör, nasıl arı duru dalgalar coşup köpürüyor... Seyret de bak; evim barkım nasıl gark olmuş o dalgalara.

Dün gece evimin ortasından abıhayat coştu, köpürdü, dalgalandı; dün Yusuf'um Ay gibi kuyuma düştü.

Ansızın sel geldi, bütün harmanımı sürdü, götürdü... gönlümden bir dumandır çıktı, yüceldi; buğdayı da yaktı, samanı da.

Harmanım kalmadı ama gam yemem; ne diye gam yiyeyim? Ay yüzlünün ışık harmanı yüzlerce harmana değer, bana yeter de gider.

Hayali pek ateşliydi, gönlüme giriverdi de başım ateşlere alıştı; külâhım yandı gitti.

Dedi ki: Semâ', hakkındaki saygıyı azaltır, mevkiin alçalır... Mevki senin olsun, onun aşkıdır benim bahtım, benim mevkiim.

Akıl fikir istemiyorum; onun bilgisi yeter bana... gece yarısında yüzünün nuru seher aydınlığıdır bana.

Gam askeri toplanıyor; fakat gam ordusundan gam yemiyorum ben; bölük bölük ordularım göklere dayanmış benim.

Her gazelin ardından gönlüm söze, lâfa tövbe ediyor ama Tanrı'nın dileği yolunu kesiyor gönlümün.

LIX

Sîr nemîşevem zitu ey meh-i can-fezâ-yı men
Cevr mekun cefâ mekun nîst cefâ sezâ-yı men

A canıma can katan ay yüzlüm, doyamıyorum sana; cevretme, cefa etme; cefa lâyığım değildir benim.

Ateşler içindeyim ama a benim devlet kuşum, başıma gölge saldın mı cevir de hoş bana, cefa da hoş.

Aşk, sarhoşlara şekerler saçmaya başladı mı, uğradığım belânın tadı, şekerkamışı narhını indiriverir.

Artık dumanım da ödağacı kokar; bana haset eden kör olur gider; bedenim semirir de semirir; kaftanım dar gelir bana.

O anda şu yeryüzü, gök gibi çark urup dönmeye koyulur; hay bana, hay-hay bana diye zerre zerre naralar atarak oyuna dalar.

Dün hayalin geldi de gam yeme dedi bana; gam yemiyorum a derdi devâ kesilen güzelim dedim.

Dedi ki: Gam da kulun kölen, iki dünya da dileğince; fakat bana kavuşmak istiyorsan ikisinden de uzaklaş.

Dedim ki: Ecel gelse de can şu bedenden sıçrayıp çıksa, cana doğru gidersem ayaklarım kırılsın.

Evet, dedi; güle bak hele; kaza, kader başını koparsa bile gülerek takdirimin ayaklarına baş kor.

Suratımı ekşitiyorsam dedim, kıskançlık yüzünden ekşitiyorum; sevgimin yüceliğine göz değmesin diyorum hani.

Bırak kem gözü dedi; kem göz ancak balçığa değer... kem gözler nerden benim ululuğuma erişecek de değecek?

Dedim ki: İki üç günceğiz balçıkta kaldım; ne vakit çağıracaklar beni diye korkuyla ümide bağlanmışım.

Balçıkta değilsin dedi; bu yandaki senin gölgen... canlar kapan sanatım seni tuttu, şu dünyadan aldı, götürdü.

Güzelim bu sözü söyledi ya; başımdan aklım uçtu gitti... hikâyenin kalan kısmından Akl-ı Küll bile bir koku alamaz, kim oluyorum ben?

LX

Bâz behâr mîkeşed zindegî ez behâr-ı men
Meclis-o bezm-i mey nehed tâ ekened humâr-ı men

İlkbahar, yaşayışı gene benim baharımdan almada; gene benim mahmurluğumu gidermek için meclisler düzüp koşmada.

Yüreklilerin gönlüydüm; sabırlıların gücü kuvvetiydim... sevgilimin havası gönlümü de aldı, götürdü, kararımı da.

1670 Aşkı bir körlük gösterdi de ona karşı keskinleştim; keskinleşince de hadi git dedi, sen benim Zül-fekaar'ımın keskinliğini görmemişsin.

Sert ayaklarının altında boynum yumuşadı gitti; bakalım bu yumuşak boynum ondan daha da neler çekecek?

A güzelim, pişmiş yemek kaynamaz; kaynatma beni, pişmişim ben... dumanım tencerenin ağzından göğe dek ağmada.

Kendine gel; kanımın dumanının gamından haberi var; sakın şu zayıf gönlümün sırrını göğe götürmesin.

Senin kargında can, cehenneme benzeyen bedenimden kaçtı; utangaç gözlerim de sana karşı utangaçlıktan vazgeçti gitti.

LXI

Mutrib-ı hoş-nevâ-yı men ışk nevâz hemçonin
Nagmegeh-i deger bezen perde-i tâze bergozin

A benim güzel sesli, güzel nağmeli şarkıcım, aşkı böylesine bir okşa; bir başka nağme çal; yeni bir perde seç.

Canımın çalgıcısı sensin; Nuh gemisi sensin bana... açılıp saçılmama da sebep sensin, genişlememe de sebep sensin; önüne ön olmayan ilk sevgilisin sen.

Canım seninle neşeli; dilerim, sensiz kalmasın canım... gönül, canımı sana verdi; şimdi o senin gamınla oturup kalkmada.

İnsana gam acıdır, fakat aşk gamı şeker gibi... artık bundan böyle aşk gamını gam gözüyle görme.

İçten bir soluk olsun aşk gamı çıktı mı, ev mezara döner; evdekilerin hepsi hüzünlere batar.

Ayağını bastığın toprağın tozu gözümüze sürmedir; derdin rahatlıktır bize... ey insan yaratan padişah, sana eş olacak kimdir, kim?

Seni tanıdım tanıyalı tuz gibi eridim gitti. Zâti zandan, şüpheden ibaretim; zan, şüphe, tam inanca ulaşınca yok olur gider.

Gönül karalığıyla geceyim âdeta; sense güzel, üstün bir Ay'sın... yol gören, yol gösteren Ay'ın yüzüne karşı gece yok olur, biter.

Aşk senin yüzünden cana dönmüştür; akıl senin yüzünden taş tahtayı okumaya koyulmuştur... maden de senin kırıntılarını aramadadır, mekân da... deniz bile senin yüzünden inci taneleri devşirmededir.

Sarhoşun küstahlaşır, iki dünyadan da bezer; aşk senin elçin olmuştur; her yerin yiğididir o.

LXII

Vâkıaî bedîdeem lâyık-ı lûtf-o âferin
Hîz mubbiru'z-zeman sûret-i hâb-ı men bebin

Lûtuflara lâyık, övülmeye değer bir rüya gördüm; kalk ey zamanın düş yorucusu; rüyamı bir dinle de yor bakalım.

Ay gördüm rüyamda; rüyada Ay görmek nedir? Öncekilerin işi de rüyayla çözülür, sonrakilerin işi de.

Öylesine bir Ay gördüm ki gönül huzur buldu mu, onunla ışıklanır; o ışık, o gönül zevki yüze vurur da alın parıl parıl parlar.

* "Yüzler vardır o gün; parlar da parlar; öylece güler de güler... yüzler vardır, çalışmıştır, nimetlere ermiş; böylece çalışmasından razı mıdır razıdır."

Uzaklaştır şu vahşi hayvanları da aklı fikri paralamasınlar... şunun bunun boş lâflarını duymamak için pamuk tıkayalım kulağımıza.

Bir, iki üç soluk kaldı ömür; ne vakte dek heveslere bağlı hayaller kuracağız? Evde hiç kimse yok; yeraltında oturmaya kalkışma.

Gece geçti, seher oldu; kalk, hiçbir şeyden habersiz, uyuyup durma. Zâti din güneşinin ışığı, habersiz bir hale getirir de uyutur mu seni?

Bölük bölük gelen Tatarlar yörük bir ordu; tanyeri kinden, fitneden gebe kalmış... hadi göğün bile karnını yarıver, olur ya, belki bu vakti tamam olmamış çocuk doğuverir.*

Metin aynen şu:
Covk-i Tetâr suyoruk hâmile şod zi kin ufuk
Gû şikem-i felek beder bû ki bezâyed in cenin
birinci mısra'daki "yoruk", Türkçe "yörük"tür.

Yürü, aydınlığa dal; niceye bir Tatar'dan, Ermeni'den söz edeceksin? Ne vakte dek yeninden, yakandan bahsedeceksin? Kefen giy, kılıç kuşan, yürü.

* Zil'ka'de ayının beşinci Cumartesi gecesiydi; yıllardan da altı yüz elli dörttü.*

Deprem var diye şehirde bir gürültüdür koptu. Gerçekten de şehrin altı üstüne gelecek şimdi.

Yürü, şehri bırak da dünyadaki depreme bak; göğün büsbütün şaşılacak bir şekilde dönmesini seyret.

Denize bak, timsahı gör, gök renkli denizi seyret... dalgalara bak, o dalgalarda ateşten bir timsah var.

Uyumuş timsaha bak; can Yunus'unu nasıl da yutmuş, bir seyret... o can Yunus'unu hani, bundan önce Tanrı'yı tespih eder, noksan sıfatlardan arı olduğunu söylerdi.

* Öylesine bir deniz ki anlatmaya kalksam altı yönden de dışarıdır derim; şekillerle de bir ilişiği yok; hiçbir yana dayanmadan durmada; hattâ bundan da arı.

1700 O arılık hiç bulanmaz; kararmaz ama bizim gözlerimiz, suyla toprak katrelerinden, topraktaki şekillerin oynayışından kamaşmış.

Eli, o pisliklere tapan eli şarabımızı bulandırmada; hadi, hadi, hemen boynunu vuralım onun.

Onun adını bile anmasak, bu cezasıdır onun; buna lâyıktır o... kinlenmek bir şey duymaktan doğar; hiçbir şeyden haberi olmadı mı, kini de kalmaz insanın.

Âşıkın biri, bir muskacıdan muska istedi. Muskacı muskayı yazdı, al, yere göm dedi.

Fakat gömerken maymunu hatırlama; hatırlarsan sevgilinden uzak kalırsın; buluşamazsın onunla.

E.N. 25 Kasım 1256

Âşık muskayı görmmek için her yanı döndü dolaştı; fakat maymun bir kere aklına takılmıştı; her yanda pusudan yüz göstermedeydi.

Ah dedi, n'olurdu maymunu söylemeseydin; muskadan yardım umanın gönlünde, aklında maymun yoktu ki.

Dedi ki: İğneyi bırak, yarayı deşme; a Husâmeddin, uykuya varma; kendini rüya haline sokmaya bak.

LXIII

Ey şode ez cefâ-yı tu cânib-i çerh dûd-ı men
Cevr mekun ki bişneved şâd şeved hesûd-ı men

A cefasından dumanım göklere ağan sevgili; cevretme, yoksa duyar da hasetçim sevinir.

Dumanımı arttırma, hasetçimi sevindirme... eyvahlar olsun; vücudum ortadan kalkarsa ne de sevinir ya.

A benim ak şekerim, ümidimi kırma, ağzımın tadını acıtma da senin elinden gök renkli gömleğimi yırtmayayım.

Gönlümü sen aldın, sevgilim sensin; işime gücüme parlaklık veren de sensin; bağım bahçem de sen, baharım da sen... varlığım, ancak senin için.

Gece uykularımı aldın, eşim dostumdun benim... yeni bir hırsızlık gösterdin bana; fakat senden başka kârım yok benim.

Benim canım, benim dünyam, benim göğümün Zühre'si... ödağacına benzeyen gönlümde ateşin var senin.

Bir zamanlar beden yoktu, candım; seninle göklerdeydim; aramızda hiç de benim söz söylemem, benim söz işitmem yoktu.

LXIV

Germ derâ vo dem medih sâki-i bordobâr-ı men
Ey dem-i tu nedîm-i men ey roh-ı tu behâr-ı men

A benim çevik sâkîm, ateş gibi gel; bir soluk bile durma; a soluğu eşim dostum, a yüzü ilkbaharım olan güzelim.

Bak, horoz öttü; sabah şarabı kokuyor... şarap kadehimi al o denize benzeyen eline.

Şarapla ağlayışı yele ver, gülüş yap; şarapla ölüyü dirilt... böyle yaptın mı, a ay yüzlü güzel, işim iştir benim.

Bağımın çözülmesi güç, düğüm düğüm çöz de gizlediğim de açığa çıksın, gizlemediğim de.

A benim arkam, a benim dayancım; a benim yakınım, a benim soyum sopum, utanmayı bırak, dileğin sırtını kızıştır.

1720 Senin sarhoşuna senden başkasının elinden şarap içmek makbul bir şey değil... elinle sunduğun şaraptır ki yüzümü güle döndürür, mahmurluğumu giderir benim.

Binlerce cana insaf et, lûtfeyle, kerem buyur, gökyüzü şarabını sun da can devlet kuşu sarhoş bir halde göklere uçsun.

* Can yaralardan kurtulsun, şu tahta sargıların hepsinden de halâs olsun; hakkı hukuku gözeten gerçeğim, gerçeklik makamına çıksın otursun.

Şarap sun amma gizli sun... akıl yolundan, can yolundan sun da işretime, zevkime herkes ulaşamasın.

A benim temkinli padişahım, aşağılık kişilerin gözlerinin bağlanması, canın şehirden kurtulması, fitnenin, şerrin oturup yatışması elbette daha yeğ.

Şarap parıl parıl yanmada; cansa binlerce ümitlere düşmede... şarap ata binmiş, koşuyor; cansa yaya olarak çevresinde çırpınıp duruyor.

Şu kadehten el çek, buna karşılık o ferahlık kadehini al da ışığımın parlaklığı kederlerine, gamlarına vursun, yok etsin gitsin.

Bu şarap, o şaraba karşı değersiz... onun ne coşup köpürmesi var, ne kusturması. Sat bu şarabı da o şarabı seyret, benim sonsuz şarabımı gör.

Bu şarap elini titretir, aklını alır ama hoş bir hale gelirsin, ağırbaşlı olursun... kadeh seç de padişahımın elinden sunulan şarabı seyret.

* Kadehi yaşayışla dopdolu, küpünün ağzı miskle, amberle mühürlenmiş... Şeytan da kul köle o şaraba, peri de; benim çevikliğim de ondan, âleme yayılışım da.

1730 Hadi, sıçra a sâkî, sen söyle... senin gibi öven, anlatan nerde? Hadi ey onun lûtfuyla dokunmuş o kumaş yüzünden benim arışımı, argacımı yırtan, hadi.

LXV

Çend girîzî ey kamer her terefi zi kûy-ı men
Seyd-i tuyîm-o mülk-i tu ger senemîm-o ger şemen

* A ay yüzlü, ne vakte dek benim mahallemden kaçacaksın, niceye bir her yana gidip duracaksın? İster put olalım, ister şaman, senin avınız biz.*

Her solukta bu alanın bir ucundan bir bahane icat edersin, her solukta yokluktan binlerce hüner çıkarır, gösterirsin.

* Konağım durağım pek yoğun ama yurdun gene de şu gönlüm; gönlün yurda akması, yurt sevgisi inanan kişinin inancından, rahmetinden ileri gelir.

Suçum pek çok ama senin mevkiinde gözüm yok, mevkiine düşman değilim; a benim padişahım, hiçbir kimse öz canına düşman olur mu?

A âşıklar topluluğunun çalgıcısı, davran, tembellik etme; onun güzelliğinin hikâyesini söyle, âşıkların perdesinden vur.

Ayrılığı bir kuyuya benzer; onu anmaksa ipe... kuyunun dibindeki Yusuf da o ipe el attı, yapıştı ya.

Tadı şekerkamışında ara, o kuru kamışı çiğneme; onun güzelliğinden çare ara, Hasan'ın babasından değil.

İradeni vermişsen, dileğin varsa mutlak dilek odur. Tâif derisiysen Yemen'de Süheyl yıldızı var.

Güneşi ışık saçmaya, rızık vermeye başladı mı, her yana bak, zerre zerre her şeyi seyret; her şeyin ağzında bir ışık var.

1740 Pek güzel olan gül daha da fazla rızıklanmış ama azıcık bir rızık da yaseminin ağzına düşmüş.

"Şaman" Türkçedir; kafiye dolayısıyla "şemen" tarzında kullanılmış.

Hintlilere ömür vermiş, zekâ vermiş, anlayış vermiş ama Huten güzeline de güzellik vermiş, yücelik vermiş, gönül almayı vermiş.

Mal mülk, saltanat büyüklerin payı, aşk da küçüklerin... kahrediş kılıca nasip olmuş, lûtfetmekse kalkana.

Tanrı'nın balı her gece birinin dudağına kısmet... Hani dört karısı olan adam gibi.

Benimse yaşadıkça şekerkamışım aşk; öbür dünyaya gidersem de kefenim aşk.

Şaraba düşkünüm, sarhoşluğu azaltma, şarabı eksik etme. İncecik, küçücük bir çocuğum, süt emer çocuğum ben, memeyi ağzımdan alma.

Gamla tasalandım mı, aşk eş dost kesilir bana. Gam, tasa ejderhâysa aşk bir zümrüttür.

Gönlüme dedim ki: Gam mahmurluğu yolunu bağladıysa şarap, meze, mum, çene topağı güzel mi güzel bir sâkî, bir eş dost getireyim sana.

Gönlüm dedi ki: Ondan başka bir mum, ondan başka bir sâkî getireceksen var, o mumu da dama, kapının üstüne at, o sâkîyi de, kadehi de, şarabı da, şişeyi de.

LXVI

Âmedeem be özr-i tu ey tereb-o karâr-ı can
Afv nemâ vo dergozer ez guneh-o esâr-ı can

A can neşesi, a gönül huzuru, özür dilemeye geldim; bağışla, canın suçundan geç.

1750 Aklın da kilidini ancak senin razılığın açar, gönlün de... seni dilemekten başka ne kıblesi var canın, ne övüncü.

Ayrılığınla gül bahçem de yandı, tarlam da... a canım ilkbahar yeli, lûtfunla dirilt onları, yeşert.

Senin şarap satanın olmadıkça gönlün mahmurluğu nasıl giderilir? Eğri kaşının büklümü olmadıkça canın işi gücü düz gitmez ki.

Sen doğu kesildin de doğdun mu, gönlün önü de aydınlanır, ardı da... Sen gönül almaya başladın mı, her solukta canlar feda olsun sana.

Yalımlarının gönül penceresine vurup parlayışı, akla göz verir, görüş verir de can ibret alır her solukta.

Buluşmadan uzak kalış gamına düşünce sevgilinin yolu dürülür gider; Tanrı yolunda cana dost olan Tanrı'dır gene.

Gizli erlerin gül fidanına benzeyen boyları, güle benzeyen yüzleri, bir kere erişti mi, can kucağı, çimenlik olmaksızın kızıl güllerle dolar.

* O benim solukdaşımdır, mağara dostumdur diye lâf ettim; hiç işkilim yok, dostumsun benim; kalk, can mağarasına gel.

Ben Tanrı'yım dedi de sınanma yurduna geldi gönül... o solukta darağacının dibi cana sonsuz bir devlet oldu gitti.

Sensiz yeşeren bahçenin lâyığını kış verir... sensiz diri olan can, can sayılmaz ki.

1760 Tuzağın avının gözüne yem gösterdi... aşkın, can mahallesinin kapısına dek bütün evi kapladı.

Sözün yarısı söylendi, yarısını da sus, söyleme; can padişahı, söyleyeceğin sözü herkese yayar, duyurur.*

Bu gazelin son dört beyti Konya nüshasında yok. Bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var. Bu dört beytin ilk beytinde mısra'larda kafiye var; bu bakımdan bu beyte matla' diyebiliriz. Bu takdirde bu beyitten itibaren dört beyitlik bir ayrı gazel olması ihtimali de var.

LXVII

Çihre-i şerm-gîn-i tu bisted şermgân-ı men
Şûr-ı tu kerd âkıbet fitne vo şer mekân-ı men

Utangaç yüzün, utangaçlığımı giderdi benim; acılığın, kavgacılığın, sonunda sınanmalara düşürdü beni, kötülükler yurt oldu bana.

Ay, senin kapına diktiğin bir kul; kapında yalvarıp duruyor; a izi güzel padişahım; bir soluk olsun n'olur, gel de görün bana diyor.

Senin yolunda en aşağılık bir çöpüm, uzak yoldan geliyorum... ey gönlüm elinde olan; hikâyemi dinle benim.

Göğün çevresinde dönmedeyim, kimi dolmadayım, kimi boşalmada... çünkü ey benim gönlüm, ey benim canım, canımdan huzuru, kararı sen aldın.

Çevrende dönüyorum ama çevren nerde ki? A kapısı bana aman kapısı olan, kapının çevresinde yelip yortuyorum ben.

Göbeğimi aşk kesti; tavafım çevrende dolaşmak... sözüm de sana karşı bir tercüman ancak, lâfım da.

Kimi zaman tamamıyla lâ'l oluyorum, kimi zamansa nal... bir kere daha madenime gel de keremini söyleyeyim senin.

Bana, niceye bir, ne vakte dek söze doymayacaksın dedi; doymuyorum, çünkü şu akıp giden sözüm, senin bulunduğun yere gidiyor.

LXVIII

Râz-ı tu fâş mîkunem sebr nemand bî ezin
Dû -i felek nemîke ed derd-i merâ vo nî zemin

Bundan öte sabrım kalmadı; sırrını yayacağım artık. Çektiğim derdi ne göğün sırtı çekebilir, ne yeryüzünün sırtı.

Benim şu gönlüm nasıl gamlarla dopdolu, senin gönlünse ne de kayıtsız; aldırış bile etmiyor. Yüzün Çin güzelinin yüzü gibi güzel mi güzel; benim yüzümse buruşuklarla dolu.

Nerdeyse şu dünya yanıp gidecek; niceye bir yanacak bu gönlüm? Güzelim, ne vakte dek bu böyle sürecek; ne zamana dek böyle gidecek bu?

Sarhoşum, bin yıllık sırrı yayacağım gitsin; ister gözünü yum; ister aç da bir hoş seyret.

Ay, coşkunluğumu gördü de yoldan döndü, yanıma geldi; kimseye iz verme dedi, senin dostunum ben, seninle düşüp kalkmadayım.

Gözlerim kamaştı; bir soluk yüzüne bakakaldım; a güzel mi güzel dilberim dedim; a sudan yaratılmış, ateşli güzel.

A benim güzelim, onun cana canlar katan yüzü tıpkı mı tıpkı bu yüz; Tanrı için gönüller kapan çalgıcım bu mu bu işte.

Senin aşkına döşenmişim ben, ateşime su serp ey o dünyadaki gizli ay; Ey Tebriz'deki Şemseddin.

— V —

LXIX

Seht hoşest çeşm-i tu v'on ruh-ı gul-feşân-ı tu
Dûş çi hordeî dilâ rast begû be cân-ı tu

Gözlerin, o güller saçan yüzün, yanakların pek güzel. Dün gece ne içtin a gönül, doğru söyle canın için olsun.

Adın fitneci; tuzağın şekerlerle dolu; kadehin neşe veriyor; ekmeğin tatlı tuzlu.

1780 Ölü bile seni görse anlar ki sarhoşsun; ne kadar gizleyebileceksin? Şarap, gizlediğini yayar, ortaya döker.

Benim feryatlarla dolu gönlümden kebap kokusu geliyor; senin soluğundan, senin feryadından da şarap kokusu duyuluyor.

Tanrı için olsun, gel, söyle; yahut da beni bırak, sana vekil olayım da dilinden iki çift söz söyleyeyim.

Sonu olmayan güzelliğinin bir zerreciğini gösterdin; bütün güzellerin güzellikleri mat oldu, hepsinin güzelliklerini kesada verdin gitti.

Gene benim gözüm kimseciklerin görmediğini gördü; gene benim pîrim senin yüzünden kendinden geçmiş, sarhoş bir halde çıkageldi.

Her solukta bana, aklın nerde, ne oldu sana diyorsun... senin sınamalarınla, senin derdinle kulunda akıl kalmadı ki.

Her seher çağı, kış bulutu gibi kapına gözyaşı yağmuru yağdırmadayım; sonra da yenimle eşiğini silmede, o eşiği gözyaşlarımdan arıtmadayım.

Doğuya da gitsem, batıya da gitsem, göğe de ağsam senin izini bulmadıkça yaşayıştan bir iz bile yok bende.

Bir ülkenin zahidiydim, bir minberin sahibi... gönül kazası beni ellerini çırpar bir âşık etti sana.

Tanrı hakkı için şu dünyadakilerin şarabını içmemişim; fakat gene de adamakıllı sarhoş oluyorum da başka bir zanna düşeceğinden korkuyorum.

1790 Gönlümden sabır uçtu gitti, başımdan akıl kaçtı gitti. Amansız sarhoşluğun beni nereye dek çekecek acaba?

Bir kara arslana benzeyen aşkın, kemiklerimi kırıp ufalıyor; bana sen kefil olmamış mıydın? Peki, ne oldu bu kefilliğin?

A Tebriz, Tanrı için olsun, Şemseddin'e gene söyle; de ki: Senin dünyanın yüceliğine şu iki âlem de haset etmede.

LXX

Hin gej-o rast mîrevî bâz çi hordeî begû
Mest-o herâb mîşevî hâne be hâne kû be kû

Kendine gel, eğri büğrü gidiyor, yalpa vurup duruyorsun? Gene ne içtin ki ev ev, sokak sokak, sarhoş, yıkılmış bir halde gitmedesin? Söyle.

Kiminle eş dost olmuştun, kimden bir öpücük çalmıştın? Halka halka, tel tel kimin saçlarını çözmüştün?

Hayır... kim seninle eş dost olabilir a bütün gözlerin ışığı güzel? Havuzdan havuza, dereden dereye balık gibi gizli gidersin sen.

Doğru söyle, gizleme; âşıklara arkanı çevirme; çeşme nerde; söyle de testi testi su taşıyayım.

A güzelim, gönlüm de senin, canım da; şişeye benzeyen gönlüm, şarabını sağrak sağrak içmiş; canın için doğru söyle.

Hayalin dün gece toplulukta beni arıyordu; bu kulunu tanımadı da yüz yüze bakışamadık gitti.

Kulunu, bu eğri büğrü giden kulunu tanıyınca da hey dedi, eve gel; niceye bir o yana bu yana gideceksin?

1800 Ömrün kötüyle, iyiyle, hayırla, şerle yolculukta geçti gitti; hani odadan odaya, kocadan kocaya giden şaşkın kadınlar gibi.

Ona, a can elçisi dedim; a can âyetinin inmesine sebep olan, sen içtiğinden sun bana; niceye bir bu dedikodu?

Dedi ki: Ezel kıvılcımını ağzına götürürsen ağzını da yakar, boğazını da; sonra boğazından boğazından bar bar bağırırsın.*

Tanrı, her yiyenin lokmasını ona göre vermiştir; boğazında kalacak şeyi umma, isteme; arama, arama.

Gönül de feda olsun dedim, can da; can şarabı nerede? Ödlek kişilerden değilim ki hay-huydan ürkeyim de kaçayım.

O şarapla eş dost olmadan, o şaraptan ürken kişinin boğazı da kesilsin, ağzı da... bu yolda topallayan, sürçen, düşmandır bana, düşman.

O şaraptan eli boş olan, padişahlar padişahı bile olsa bir manastırdaki sekide kalakalmış eli kesik birisi sayılır.

Sus, güven, iyinin, kötünün sırrına mahrem ol; fakat denemediğin kişiye de sır söyleme.

Metinde bu iki sahife karışmış, bu beyitten itibaren gazelin son altı beyti 159. sahifeye yazılmış, işaret de edilmiş. Ondan sonra bizdeki LXX, LXXII, LXXIII, LXXIV, LXXV. gazellerle LXXVI. gazelin beş beyti aynı sahifeye yazılmıştır. Bu gazelin son sekiz beytiyle LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX. ve LXXXI. gazel 160. sahifededir; bu gazelin son iki beyti, yanlışlıkla 158. sahifede ve LXX. gazelin (ki bu gazel 158. sahifede noksandır, ancak dokuz beyti vardır) son iki beyti olarak kaydedilmiştir. Ondan sonra LXXXII. gazel ve LXXXIII. gazelin beş beyti bu sahifededir. Altıncı beytinden dokuzuncu beytine kadar da 159. sahifenin başındadır. 161. sahifenin üçüncü satırında LXXXIV. gazelimiz başlamakta ve karışıklık düzelmededir.

LXXI

Key zi cihan biron şeved cuz'-ı cihan hele begû
Key berehed zi âb nem çun becehed yekî zi dû

Aklını başına devşir de söyle: Dünyanın parça buçuğu olan, nasıl olur da dünyadan dışarıya çıkabilir? Islaklık, ne vakit sudan kurtulabilir; birincisi ikincisinden nasıl olur da kaçar, ayrılır?

A oğul, hiçbir ateş bir başka ateşle sönmez... gönlüm aşk yüzünden kan olmuş; kanımı kanla yuma benim.

1810 Ne kadar kaçtıysam gölgem ayrılmadı benden... kıl gibi incelsem de beni vekil eden gene gölgem.

* Gölgeleri ancak güneş giderebilir... gölgeyi uzatır, kısaltır güneş; bunu, bu hüneri güneşte ara sen.

İki bin yıl gölgenin peşinden koşsan sonunda görürsün ki, gene geridesin sen ve gene gölge ilerde.

Tapı kılınandır suçun; nimetindir zahmet kesilen; mumundur karanlık veren sana; bağındır arayıp taraman senin.

Anlatırdım bunu ama gönlünün beli kırılıverir; gönül şişesini de kırarsan artık yamamak fayda vermez sana.

* Benden duy, benden işit, gölge de gerektir sana, ışık da... ikisi de beraber gerek. Baş koy da "Sakının" ağacının önünde uza gitsin.

Onun lûtuf ağacından geliştin, kanatların çıktı mı da sus; güvercinler gibi bakra-baku demeye kalkışma.

Kurbağa suda yüzer; yılan yetişemez ona... fakat ötmeye başladı mı, yılan nerde olduğunu anlar onun.

Düzenci kurbağa yılan gibi öter ama kurbağalığındaki o gevşeklik yok mu, sesiyle, soluğuyla kurbağa kokusunu verir, sesinden ne olduğu anlaşılır.

Fakat kurbağa sussaydı, yılan av olurdu ona... defineye giren arpayla arpa ölçeği bile defineden sayılır hani.

Altın arpa ölçeği bile define olurken, toprakta kaybolmazken elbette can ölçeği de onun haznesine, onun definesine varırsa hazne ölür, define kesilir.

Sözü bu kadarla mı bitireyim, yoksa daha da sıktıkça sıkayım mı? Buyruk senin ey güzel huylu padişahım benim, ben kimim ki?

LXXII

Der sefer-i hevây-ı tu bîheberem be cân-ı tu
Nîk mübârek âmedest in seferem be cân-ı tu

Havana düşmüşüm, yollardayım ama canına and olsun, yolculuğumdan haberim bile yok... canına and olsun ki bu yolculuğum pek kutlu oldu.

O kemeri kuşandın, kızıl kaftanlara büründün; fakat o arada o kemer yüzünden de beni ağlar, inler bir hale soktun gitti.

Ay gibi doğdun, aylara da Ay kesildin sen; o Ay yüzünden yeniay gibi arık bir hale geldim ben.

Kurum da senin hayalin, senin yüzünün, güzelliğinin aynası, yaşım da... canına and olsun ki gönül yanışıyla dudaklarım kupkuru, gözlerim yaş içinde.

O yumulmuş lâ'l dudaklarını açtın, şeker dengini ortaya döktün ya; o zamandan beri kanadı kırık sinek gibi senin şekerine düştüm and olsun canına.

Tuzak daima kolun kanadın âfetidir ama and olsun canına, senin tuzağına düşünce kolum kanadım kurtuluyor benim.

Her seherin ışığı, Şemseddin'in Tebriz'indedir; canına and olsun ki ben sehere benziyorum, boyuna güneşi beklemedeyim.

LXXIII

Çîst ki her demî çonin mîkeşedem be sây-ı o
Anber nî vo müşk nî bûy-ı veyest bûy-ı o

Her solukta beni öylece ona doğru çeken ne? Amber değil, misk değil; onun kokusu, onun kokusu.

1830 Değer biçilmez bir zincir var, bütün tövbelere düşman. Tövbemi bozdurdu bana. Kim oluyorum ki ben, taş atan o, kırılan testi gene onun testisi.

O nice tövbeler bozdurur; böylesine güzele karşı tövbe mi olur? Perdeler yırtmak, gönüller kapmak, onun huyudur, huyu.

Tövbem onun için, tövbemi bozduran da onun sevgisi... Yüzünü görünce tövbem de yandı gitti, suçum da.*

Akıl, can ağacı, bu ağacın dalları budakları onun bahçesinde değil mi ki? Ölümsüzlüğün abıhayatı onun deresinde akmıyor mu ki?

Aşk da, şarapla, sağrakla neşelenmek de ondan... her yandan, her bucaktan onun hay-huyu gelmede.

Kendini beğenen, kabak gibi yücelere geçer; geçer ama insan kendi varlığından boşalmadıkça da kabağı dolmaz da dolmaz.

Beliren, kısalan, uzanan gölge, gölgenin arayıp taraması, hep can güneşinin yüzündendir.

Gölge de odur, ışık da o... derlenip toplanan da o, uzayıp giden de o... Işık onun yüzünün vurmasındandır, gölge saçlarından.

Bu beyit Konya nüshasında yok; bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var.

Ey cana benzeyen Ay, ey can Güneş'i, apaçık yırt perdeyi de gök de yedi kat perdesini yırtsın gitsin.

Koynumda, varlığımda senden başka ne varsa, o varlık perdedir bana. Ey varlığına karşı benim de, benliğin-senliğin de yok olup gittiği güzel.

LXXIV

Seng şikâf mîkuned der heves-i likaa-yı tu
Can per-o bâl mîzened der tereb-i hevâ-yı tu

Seninle buluşma hevesine düşer de taş bile yarılır gider; can senin neşene düşer de nağmelerinle kol salar, kanat çırpar da havalanır, uçar.

Ateş erir, su olur, akıl kendinden geçer, yıkılır... gözlerim senin yüzünden uykuya düşman kesilir.

Sabır elbisesi yırtılır, akıl kendinden geçer... ejderhâya benzeyen aşkın kayaları yer, insanları sömürür.

Yürüyüp gideni bağlama, gülüşü ağlayışa döndürme... kuluna kölene cevretme, senin yerine konacak bir kimsesi yok onun.

Suyun derede aktıkça sözlerim nasıl doğru düzen gider ki? Kimi olur, senden utanırım da soluk bile alamam.

Aşkının gıdası ne? Şu yanmış, kavrulmuş ciğerim. Yıkılmış gönlüm nedir? Senin vefa tezgâhın.

Küp taşıp köpürmede, çeng coştukça coşmada, seni övmede... kimdir şarap içen?

Kapımdan aşk girdi de başıma elini koydu; sensiz olduğumu görünce de eyvahlar olsun sana dedi.

Gördüm ki sarp bir konak, karmakarışık bir yer, pek zor bir iş... gönül de gitmiş elden; elinin altında, ayağının dibinde serilekaldım ben.

LXXV

Cân-o ser-i tu ey puser nîst kesî be pây-ı tu
Âyine bîn be hod neger kîst deger verây-ı tu

Oğul, canına, başına and olsun, eşin, benzerin yok... aynaya bak, kendini bir seyret, senden başka güzel kimdir ki?

١٨٥٠ Kendi yüzünü öp, kendi kulağına sır söyle; kendi güzelliğini seyret, kendi kendini öv.

Sırrın geçici değil, nazın boş yere değil... sırrın, kulağına söylenmede, nazlanman gene kendi kendine.

Kalk git yanımdan a akıl, git de iyiden de kurtulayım, kötüden de... sen de a gönül, var git yanımdan da lâyığını vermeyeyim senin.

Hem babasın sen, hem oğul... hem şekerkamışısın, hem şeker... senden başka kim var? Varsa söyle.

Yumulmuş ağzı sen aç; değer biçilmez akıyk nedir? Söyle... akıyk madeni de sensin zâti. Sana ne paha biçeyim ben?

Ne bittiyse, ne yetiştiyse senin gölgendir ey oğul; iki dünyaya da gölge salan senin devlet kuşundur ey oğul.

LXXVI

İd nemîdehed ferah bî nezer-i hilâl-i tu
Kûs-o duhul nemîçehed bî şeref-i dovâl-i tu

Senin yeniaya benzer kaşlarını seyretmedikçe bayram insana bir ferahlık vermiyor. Senin tokmağının yüceliği olmadıkça davulun da sesi çıkmıyor, dümbeleğin de.

Her solukta gönlüm sana akıyor, sense her solukta biraz daha beziyorsun benden... eyvahlar olsun, gönlümün sana akışı, senin bezmenden utanmıyor mu utanmıyor.

Nazlan a canın yaşayışı, ululan, dizgin kas... Güneş'le Ay sana bir delil; balla şeker nazlanışın senin.

Her alımlılık âyetini senin Ay'a benzer yüzün okudu dünyaya... her çeşit kutluluğun mayası senin ay yüzündür; senin yeni yılın.

1860 Arı duru su senin; bağ bahçe, fidan gene senin. Senin fidanın senin arı duru suyundan başka su içmez ki.

Tatlılar senin; bağ bahçe, saray, var-yok hep senin... seher yelin esti mi, ağaçlar oynamaya koyulur.

* Gökyüzü mutfağındır; mutfaktakiler de yıldızlardır. Ateş, su senin malın mülkün... bütün yaratıklar çoluğun çocuğun.

Aşk en aşağı adın; gökyüzü en alçak damın... güneşlerin parlaklığı bile senin dolunmaz Ay'ından bir ışık.

Bütün bir dünya, serabının parıltılarını görmüş de, dudakları kuru bir halde... serabının lûtfu bu, ya arı duru suyun nedir, nasıldır acaba senin?

Ağaca lûtfedersin, hali değişir, yeşerir, boy atar; a ay yüzlüm, seninle buluşunca canın, gönlün hali nic'olur?

Senin huylarındaki yücelik yüzünden zehirse şeker kesilir, taşsa mücevher olur, geceyse seher çağına döner.

Gönlümde çok sözler var, fakat ağzımı yumdum, söylemiyorum... Senin sözlerini içeyim diye kulağımı açmışım artık.

LXXVII

Bâde çü hest ey senem bâz mekîr-o nîmegû
Erzemekun du dest nî por kun zod on sebû

A güzel, mademki şarap var; sunmazlıkta bulunma; olmaz deme... İki elini açıp da gösterme; tez o testiyi doldur.

A gamı gideren çalgıcı, bu testiye taş atma... Tanrı kapısından bir testi su alınırsa derenin suyu eksik olmaz ya.

(H 70) Hani Mûsa Peygamber'in eli bir meclis düzüp koşmuştu, bir toy yapmıştı da büyücüler o şaraba can feda etmişlerdi, işte onlara sunulan kadehle sun ey sâkî.

Açıkça gel, apaçık sun; aşk şarabının apaçık sunulması daha iyi... Herkese bayram bugün; ama ramazanmış, varsın olsun.

Kalp akçeye benzeyen ikiyüzlünün inadına dalları budakları oynat... o geniş lûtfu, o sonsuz ihsanı kat kat yay, döşe.

Kaptığın zarı koy avcuna bir soluk; bizden rehin aldığın şeyi tekrar arama bizden.

Bıldır ölenim, sevgilimin yüzünden gene dirildi. O Mesîh huylunun yüzünden kefeni içinde gülmeye başladı.

A haşri, kıyameti inkâr eden, herze yeme; gel de gör; O'nun bahçesinde selvi boylular, çimen gibi gene yerden bitti.

Herkes sustu ama gizli âlem de dilsiz konuşmada... Dedikodu nağmeleri olmaksızın dünyaya hutbe okumada.

LXXVIII

Sîm-berâ zi sîm-i tu sîm-berem be cân-ı tu
V'ez mey-i nov ki dâdeî can neberem be cân-ı tu

A gümüş bedenlim, canına and olsun, senin gümüş bedenin yüzünden benim bedenim de gümüşe döndü. Canına and olsun, sunduğun şarap yüzünden candan olmam artık.

Ağır zahmetlere katlanırım ben; yarala beni, hoşlanırım bundan... canına and olsun, ateşler içindeyim ama tüm altınım ben.

Her soluk aldıkça soluğum cana gelir, kesilir gider... ayaktan kalmışım ama canına and olsun ki başa da can kesilmişim.

1880 Aşkın hekim kılığına girdi de geldi, bir şerbet sundu; o şerbeti içtim ama canına and olsun, daha da beter olmadayım.

İki gözün ışığıyla Ay'ın ışığı bir araya geldi mi, birleşir gider; canına and olsun ki sen canıma Ay gibi doğmuşsun; ben de gözüm.

Göz önünde olan her şey yapılır, onarılır. Ah, canına and olsun, bense senin bakışlarından yıkılmış gitmişim böyle.

Şemseddin'in Tebriz'inde pek yüce bir ağaç var; canına and olsun, o ağaç yüzünden neşeliyim, boy atmışım, yeşermiş, gelişmişim.

LXXIX

Men ki sitîze-rûterem der teleb-i likâ-yı tu
Bedhem cân-ı bî vefâ ez cehet-i vefâ-yı tu

Seninle buluşma, sana kavuşma dileğine düşmüşüm de bu dilekte inat edip durmadayım; vefana erişmek için bu vefasız canı vereceğim ben.

Gönlüme lûtfettiğin şeyle gönlümü ferahlandırdın; fakat bu binlerce lûtfundan biridir ancak; karşılık olarak ne yapabilirim sana ki?

Bana güç kuvvet veren gülbeşeker seni övüştür, sana şükretmedir; şerefli sürmem de ayağının bastığı topraktır.

Bir tat tattırmasaydın yeşillik bitmezdi yerden, çağrışını duymasaydı dönmezdi gökyüzü.

Gül fidanlarının dünyası senin kızıl, senin yeşil elbiselerine bürünmüştür; gece yolcularının ümidi senin günlerine bağlıdır.

İnsanların yüzleri senin yüzünün aynası olmasaydı, insanlardan kaçardım, dağlara sığınırdım ben.

1890 * Dehrî'nin bahtı yok da onun için ölümden sonra dirilmeyi inkâr eder. Yoksa senin ölümsüzlüğün ona da bir ölümsüzlük bağışlardı.

Cansızlarla, bitip boy atan, üreyen bitkilerle dolu bir samanlığa benzeyen dünya senin kehribarın olmasaydı yokluktan nasıl gelir, belirirdi?

Hay-hay diye birbiri ardınca çağırman olmasaydı, toprağın gönlünde hay-huy olur muydu hiç?

Kendiliğinden bir lûtuftur gelir çatar hani, kimdir çeken onu? A gönül, o kendiliğinden geliş de senin Rabbinin bir lûtfudur.

Zerre, zerreye der ki: Ne vakte dek havada uçup duracağız? Zâti hava da, zerre de senin güzelim havanın elinde.

Hava, günün başlangıcından geceye dek yüzlerce şekle girer; her şekilde senin için çark urur, oynar durur.

Havanın oyununu görmüyorsun ama ağaçların oyunlarına bak; yahut da canın, Tanrı'nın önünde, ardında oynayışını seyret.

Yeter, sus artık da her biri kendi sözüne dalsın; bütün huylar senin dileğine âşık olamaz ya.

LXXX

Ey tu amân-ı her belâ mâ heme der amân-ı tu
Cân-ı heme hoşest der sâye-i lûtf-ı cân-ı tu

A her belâya aman olan, hepimiz de amanındayız senin. Herkesin, her şeyin canı canının lûtfuyla hoştur, güzeldir.

Bütün dünyanın padişahı sensin; herkesin özü, temeli sensin... Mademki bizimsin sen; sana mensup olanlardan bir gamımız yok bizim.

(100) A ay yüzlüm, dün gece gam bulutun ciğerime geldi de senin dilinden, damdan, kapıdan yüzlerce olmayacak şey söyledi bana.

Onun sözleri yüzünden gönlüm sıçradı, hayaline doğru gitti... ey şeker huylu güzelim, senin zamanında, yerindedir değer, lâyıktır bütün bu işler.

Sana kavuşma hevesiyle, senin dünyana ulaşma dileğiyle bu dünyadadır canım; ağzımdaysa senin ateşin var, ateşin.

Aşkının yolunda ne bedenden bir iz var bende, ne candan bir iz... Senin izini bulmak için ateş gibi gidiyorum çünkü.

Bu kul, senin cevherini gördü de kapında topalladı, kaldı... a mücevherci, senin dükkânının yanında ayaktan kalmışım işte.

O kemeri çözersen gönül de sevinir, ciğer de... ey güzel elbiselim, belinden çöz o kemeri.

Çöz de bir cana bak, canımı madene döndür; Şemseddin'in Tebriz'inde, bugün ulaşayım senin madenine.

LXXXI

Ey tu hemûş-ı por suhen çîşt heber beyâ begû
Sûre-i hel etâ behon nükte-i lâ fetâ begû

* Ey gönlü sözlerle dolu olan, ey gene de susup duran; ne haber? Gel, söyle... Hel etâ sûresini oku, Lâ fetâ nüktesini söyle.

Can çadırını göğün en yücesine kur; denizin gönlünden dalgalar kopar; varlık tulumunu yırt; şu iki üç sakayı bırak gitsin.

Varlığından yola düştün, benliğinden geçtin mi iki dünyadan da geçersin... kimden çekiniyorsun? Sözü ağzında çiğneme, söyle.

Özlü lâ'l şaraptan haber var mı, yok mu? Gönlümüze kıvılcımlar saç, başımıza çık da söyle.

Gökyüzü sâkîsi neşeli; yeryüzü meclisinin dudakları kupkuru... bu ikisinden gündüzle gece doğmuş; sebebi ne? Söyle.

Göğün gönlünden, yeryüzünde bağlar bahçeler, güller, yaseminler var. Fakat güz yeli de pusuda... neden böyle oluyor bu? Söyle.

Nekeslik, cömertlik... hayır, şer birbirinden ayrı değil. Bir değil, iki değil... söyle, iki görünen nedir?

A sarhoş bülbül, karakış yüzünden ne vakte dek feryat edeceksin? Hay bülbül, cefayı anış yeter artık; şükret, vefadan bahset.

Şu iki konaklık yolda hiçbir şükrün yok ki şikâyetsiz olsun; yok ol, yokluğa dal da arılık duruluk aynasını anlat.

Parça buçuğu bırak, tümü söyle... Dikeni bırak, gülden bahset... Onun sıfatlarından geç, zata bak, Tanrı'dan bahset.

— H —

LXXXII

Yâ reculen hasîduhû mecnebetun ve mabhale
Leyse yeluzzuke'l hevâ leyse li fike havsale

A ekini biçilmiş, otu yanmış, kavrulmuş, toprağı ayaklar altında kalmış adam; aşk sana bir tat vermez, zaten ona dayanış da yok sende.

Aşkta güvencim, dayancım, efendim benim yanımda, benimle... hani kadehin dibindeki yudumcağızı istiyorsun da elde edemiyorsun ya; benim ümidim, benim dileğim seninki gibi yitip gitmiyor.*

A boyuna şikâyet edip duran, şikâyete doymadın gitti; mademki bu dükkân kira ile; ister hasede düş, ister kine; faydası yok.

1920 Hacıların başı olmak için hacca yaya gidiyorsun; peki, ayağın şişti, kabardıysa ne diye elbiseni yırtıyorsun?

Yarı buçuk bir şiş yüzünden utanmaz mısın ki her adımda kervana bir gürültüdür salıyorsun?

İnsan dediğin gemi yavaş yürür, gevşek gider bir lengerdir; çekilmeden, küreksiz bu denizden geçemez.

---

* Bu iki beyit Arapçadır.

* Mademki er değildin, ne diye çabaya koyuldun, savaşa girdin; namaza, oruca, gece yolculuğuna, hacca düştün; çileye soyundun?

Dayanmak erlerin harcıdır; karılar da bağırır, ağlar... Padişahın atının boynuna çan takmak ayıptır.

Yürü, hoş bir halde safa gir, gönlü dar bir halde değil ha... ferahlat gönlünü... daralarak gelmekten hafakanlar doğar; emzikli sürahinin ağzından çıkan lıkırtılar duyulur.

Tek Tanrı'nın has kulu, çerçöp makulesi kişilerin iyisinden, kötüsünden ne gam yer ki? Uhud Dağı selle, depremle oynar mı yerinden?

Hayır için, şer için yürek oynatıp durma; gizlilik iline bak; meleklerin oyunlarını seyret, seslerine dal; zâti can da onların arasında.

Altın olmak bir yücelikse altının eziyeti ateş olur, kıvılcım kesilir insana... verdiği korkuyu arslan bil, adamı bağlayışı da bir zincirdir onun.

* Narı şarap yapmak için sıkarsan nar eksilmez ki... âmülenin dövülmesi, fayda vermesi, ilaç olması içindir.

1930 Beden candan gebe kalmıştır; doğum ağrısı da bedenin çektiği ağrıdır, sızıdır... gene de gebe olan derdin, mihnetin gelip çatmasıysa çocuğun doğmasıdır.

Şarabın acılığına bakma, sarhoşların işretini seyret, zevkine dal. Gebenin çektiği ağrıyı görme, ebenin ümidine bak.

* Bu mihnet belâdurdur; önce belâdır ama sonradan bir inci kesilir... soruya çekilmenin başında zor vardır; ardından yüzleştirme gelir.

Değirmen gibi dönüp duran dokuz gök, yeryüzü, yeryüzünün çobanla sürüyle dopdolu yaylım yerleri, Tanrı'dan başka kimin mülkü?

Oğul, borç vereceksen o kişiye ver ki öz de ondandır, soluk da, altın da ondan gelir, gümüş de... farzları, sünnetleri yerine getir de karşılığında defineler al ondan, mücevherler al.

Söz söyleyiş, dudağını açtı, bunu anlatmak istiyor: Altın madeni odur, peşin para o; halkın düşüncesiyse ancak rivayetçi.

LXXXIII

Âmed-o yâr ber kefeş câm-ı meyi vo meş'ele
Goft beyâ herif şov goftem âmedem hele

Sevgili geldi, elinde de meşale gibi bir şarap kadehi var... Gel, bana eş dost ol dedi; hele dur dedim, geldim gitti.

Bir şarap kadehi ki parlaklığı Müşteri'nin bile canını alır; kokusundan göğün yücesinde Sünbüle burcu bile çark urur, oyuna koyulur.

Dağ onun yüzünden hafifleşir; beyin onun yüzünden ağırlaşır. Can, testisini taşıma ödevini üstüne almış; akıl emzikli sürahiyi kırmış gitmiş.

Temiz de değil, pis de değil; iki dünyada da görünmüyor... kilidi açmada, fakat anahtar yok; binlerce zincir dökülüp saçılmış.

1940 Yorulmuşu dinçleştirir, tazeleştirir; saçma sapan söylenene akıl fikir verir... öylesine bir şarap ki yol olmayan yoldan çatar da binlerce kervanın yolunu vurur.

Kötülere kılavuz olmuş o; yol bilenin yolunu vurmuş o... güzellerin mayası, özü olmuş; her naranın, her gürültünün temeli kesilmiş,

İyiden, kötüden, kim olursa olsun, içen, ebedî sarhoş olur; içmeyense şikâyet etmeden varır, derdin bulunduğu, zahmetin olduğu yere gider.

A anlayışı dar gönül, Tanrı denizine dal, boğul gitsin; var Tanrı şarabını iç, yok ol da Tanrı suyuyla gıdalan.

Kim onun ümidine düşerse ölümün elinden canını kurtarır; o söylediğim şey var ya, onu elde eder... işte sana büyük mü büyük bir mevki.

LXXXIV

Şehne-i ışk mîkeşed ez du cihan musâdere
Dîde vo dil gerov kunem behr-i çonan musâdere

* Aşk şahnesi iki dünyadan da müsâderede bulunmada, zorla aldığını çekip götürmede... fakat bu çeşit müsâdereye gözümü de rehin korum ben, gönlümü de.

Aşk şahnesi müsâdere yüzünden yol vurmada; demek ki âşıklara da canlarını müsâdere ettirmek gerek.

Ciğer defalarca o lâ'l dudaklardan müsâderede bulundu; o müsâdereden bir parçacığı da göze değdi.

Aşk, Ay gibi bir padişah; kesesini açmış, gümüş istiyor, ver o gümüş bedenliye gümüşleri; bu müsâdereden ziyan görmezsin.

Müsâdere âşıkların bedenlerinden rehin olarak ne aldıysa, gönül mahallesine nurlar saçarak gene geri getirir.

İlkbahar mevsimine bak... güz, zulümle bağdan bahçeden ne müsâderede bulunduysa hepsini de geri verir bağa bahçeye.

Zaman Ay'dan ne müsâdere etmişse, Güneş'in bağışına bak hele, hepsini tekrar Ay'a verir, bağışlar.

Gece, gözü de müsâdere eder, aklı da, fikri de; fakat seher çağı bağırır: Gelin, ne müsâdere edilmişse geri alın.

Gece, gizlice Güneş'i müsâdere etmişti ama seher ışıkları döküldü, Zenciler, karaltılar kaçıp gitti.

LXXXV

Ey tu berâ-yı âb-rû âb-ı heyât rîhte
Zehr girifte der dehan kand-o nebat rîhte

Yüz suyunu dökmemek için abıhayatı dökmüş gitmişsin; şekeri, balı dökmüşsün de ağzına zehir almışsın.

Böylece sarhoş olmuşsun, yıkılmışsın, yerle göğü ayırt edemez olmuşsun; çirkefli su için Fırat suyunu yerlere döküp saçmışsın.

Değmez... eşekler gibi samana, arpaya gitme; yoksullara bir bak, onlara bile sadaka olarak altınlar saçılmış.

Can ol; yön arama... Zât ol, sıfattan söz açma... O hiçbir yanda olmayan padişaha bak; bütün yanları dökmüş, atmış.

Ah, yazıklar olsun; özün deri yoluna at sürmüş; için dışa yönelmiş. Vah, yazıklar olsun, şahın mat olma gamına düşmüş.

Gönül padişahı mat olma gamıyla evden eve gidiyor; piyadelerin kurtuluş için betleri benizleri solmuş.

Can beratı kaçmış ondan; tekrar yüzünü görünce de kesesi yırtılmış, bütün beratlar dökülüp saçılmış.

Sıfatlarımız onun sıfatı yüzünden gülün dikenini tanır oldu; fakat tekrar sıfatlarımız gül gibi zat yoluna döküldü gitti.

Seni götürüp de tuzağa tutsak eden kanat iğreti kanattır; ölüm gününde görürsün ki dökülmüş gitmiş.

LXXXVI

Dâim pîş-ı hod nehî âyinerâ her âyine
Z'on ki nazîr nîstet coz ki derûn-ı âyine

Boyuna önüne bir ayna komadasın; çünkü benzerin yok, aynadakinden başka bir eşit yok sana.

Yüzünün hayalinden başka nerde erişeceğim sana ben? Gönülde, canda, gözde görecek güç var ama görülecek yer yok ki.

Sen hem yerden münezzehsin, hem her yerdesin... neliksiz-niteliksiz oluşunun delili hem yalnız sende; hem her yerde apaçık görünmede.

Sana karşı, seni bir bilmedeyim, kendime göreyse her şeye benzetmedeyim... senin yanından ulaşma var bana, kavuşma var; benim yönümdense ayrılık var, ayrılık.

LXXXVII

Hel taraban li âşıkın vâfakahu zamânuhû
Aflaha fi hevâihî aslaha fihi şe'nuhû

Âşıka, onu muradına eriştirecek, halini düzene sokacak bir çalgı çağanak yok mu?

Gündüzün çektiği zahmetlerle ayrılığı, onu korkutup dururken geceleyin ansızın ay yüzünden amana ulaştı âşık.

Dolunaya benzer yüzüne and olsun ki dedi, aşkın içimi yaktı, kavurdu; sevgilisi de âşıka, zararı yok dedi, bedelin benim.

1970 O âşıkı öldürmüyor; fakat doğuşuyla, parlayışıyla öldürüyor bizi... ölümümüz geldi çattı ama anlatmaya imkân yok.

İsteklerin en büyüğü ona kavuşmamız... güzelliklerin en güzeli, temizliklerin en temizi onunla beraber oluşumuz.

İster yüzünü Ay'a benzetsin, ister boyunu selviye... ona bir eş, bir benzer ispatına kalkışan, mutlaka kâfir oldu gitti.

Yüzünün hayali canlarımızdan yüce... onu görebilmek, gözlerimizin harcı değil.

Yüzünün ateşini övmek isteyen niceleri var ki kıvılcımlarından dilleri yandı gitti.

Kıvılcımları yaktı onları ama sonra onun gündüzü geldi; sözler söyleyerek parlattı, ışıklattı onu, terceman oldu ona.*

Bu gazel Arapçadır.

LXXXVIII

Yâ reşâe fedeytuhu min zemenin raaytuhu
Leste yakuulu ennenî arhamu men sabaytuhu

A ilk gördüğüm andan beri fedası olduğum maral, ben tutsak ettiğime pek acırım demeyecek misin?

Seni seveni reddettin mi yakıyorsun onu; fakat çağırdın mı, bu lûtuf yetiyor da artıyor bile. Kerem buyurdun da yanıma geldin mi, varlığımı bırakmıyorsun da gizleniyorsun benden, göremiyorum seni.

Ah, onun güzelliği her yanda beni görmüyor mu ki? Ah, gönlüm onun evi, onun yeri yurdu değil mi ki?

Ayrılık, yüzüme safran tohumları ekti; o kadar suladın ki onu, gözlere gammazladın gitti.

1980 Okunu atar atmaz, yüreğime sapladın; okun kanımla bana yeter olduğunu yazıyor şimdi.*

Bu gazel Arapçadır.

— Y —

LXXXIX

Sirke-i heft sâlerâ ez leb-i o helâvetî
Har bonân-ı hoşkrâ ez gol-i o terâvetî

Yedi yıllık sirkeye tatlılık verir dudağı; kuru dikenler bile gülünden güzelleşir onun.

Donmuş, buz kesmiş canla gönüle, bakışından bir açılıp saçılmadır gelir. Ölmüş kara taşa bile geçişinden bir kutluluk ulaşır.

Cehennemlik, onun geçişinden soğur; diri onun bakışıyla erenlere katılır.

Güzelim, ölmüş birine ait bir hikâye söylese ölü dirilir, mezarından sıçrar da dinlemeye koyulur.

Öylesine güzeldir ki boyunun bosunun güzelliğinden her yanda bir kıyamet kopmada.

Ah, ayrılığıyla her atılan adım bir ateş... Ah, onun aşkıyla boyuna kınamalara uğrayıp duruyorum.

XC

Hâce eger tu hemçu mâ bîhod-o şûh-o mestiyî
Tovk-ı kamer şekesteyi fovk-ı felek neşesteyî

Hoca, sen de bizim gibi kendinden geçmişsen, şuhsan, sarhoşsan, Ay'ın halkasını kırmışsındır, göğün yücesine çıkmış, oturmuşsundur.

Yokluğa tapıyorsan nerden şunun bunun lâfını duyacaksın; nerden şunun bunun gamını çekeceksin; yahut da nerden altın, gümüş devşireceksin?

Gece yarısı sıçrarsın, görünmez ilin lâkabı güzel padişahıyla bağdaşırsın; neşe, çalgı çağanak şarabının kadehini gamın başına vurur, kırarsın.

1990 A yaşayışa yardım olan güzel, zekât olarak gönlünü kapanın saçlarını tutmuş da benim gönlüme bağlamışsın sen.

Âşık, sarhoş nerde, utanma, arlanma nerde? Elest'e rehin olsaydın hiçbir şeye aldırmazdın, her şeye boş verirdin.

Şaraptan sersem olsaydın, nerden ad san peşine düşerdin? Sen de benim gibi bir timsah olsaydın hiç ağın içinde olur muydun?

Gene bizim sarhoşumuz geldi, gene elimize kadehi sundu... senin eline de sunsaydı neşelenirdin, elin genişlerdi.

Kadehini görseydin nasıl vazgeçerdin o kadehten? Onun kadeh sunan eli yüzünden elden, avuçtan çıkar giderdin.

Onun Yusuf'a benzer yüzü, aklı bile yerinden yurdundan eder; bir görseydin yüzünü, baht yardım ederdi de ne elin kalırdı senin, ne kolun.

Tam zamanında kalktıysan neden böyle gevşek adım atmadasın? Ok gibi doğruysan neden eğri uçmadasın?

Sus... susanlardan haberin olsaydı senin, söz söyleme zamanında yok olurdun da sustuğun zaman varlığa ererdin.

XCI

Hest be hetta-i adem şûr-o gubâr-o gaaretî
Âteş-i ışk derzede tâ neboved imâretî

Yokluk ülkesinde toz dumana katılmış; bir yağmadır var... hiçbir yapı kalmasın diye aşk ateşi her yanı kaplamış.

Çünkü yapılı bir yapı varsa varlığa gölge olur... oysaki onun güneşi yüzünden gölge nerden bir kıvılcım görecek?

Gölgelik ehli rûh, donmuş, buz kesmiş, bezmiş, neşesiz bir halde oturmuş, sana yüz tutmuş, bir muştuluk beklemede.

* Güneşe dalmış can, ne suç işlerse işlesin; suçundan her yana bir kefarettir şimşek gibi çakmada.

Güneşin ışığı dağlara da renk vermiş, yeryüzüne de... her şeyin rengi ondan. Fakat hava o kadar lâtif, o kadar temiz ki hiçbir renk yok onda.

Can zerreler gibi güneş ışığında oynayıp duruyor; lâ'l gibi ışığı nasıl benimsiyor, bir bak da hünerini seyret.

Can taş veriyor da lâ'l alıyor... oynamada, hem de terennümlerle neşelenmede. Ne de hoş bir alışveriş bu.

Gökyüzü değirmisi geliyor, yüzü canların kulağında... ezel sırrını sözsüz, harfsiz söyleyip duruyor.

Her solukta cana bir ışıktır salar. Fakat nerde o gönül, nerde o güç kuvvet ki ondan bir işaret versin hiç olmazsa.

A Tanrı mahremi Şemseddin, Tebriz'e padişah sensin, aşkının şehidini, a ezel şahı, bir kerecik ziyaret et.

XCII

Kabe tevaf mîkuned ber ser-i kûy-ı yek butî
İn çi butest ey Hodâ in çi belâ vo âfetî

* Kâbe bir putun çevresinde dönmede, onu tavaf etmede... ey Tanrım, bu ne biçim put, bu ne belâ güzel, bu ne âfet?

Dolunay ona karşı kırık dökük bir değirmiden başka bir şey değil... şekerkamışları, şekerine zahmet veren birer sinek sanki.

2010 Din yolunun bütün padişahları, emniyete ulaşmış bütün melekler, güzel, Allah için bir merhamet et diye kapısında secdeye kapanmışlar.

Binlerce denizci, binlerce köpükle oynayan, o yücelik, o üstünlük yönünden aşk incisine sedef kesilmiş... bu ne yüce himmet.

Cenneti de kendisi, hurisi de... neşesi de kendisi, düğünü derneği de... Kendi ışığının parıltısına dalmış; ah, bu ne ulular ulusu bir âyet.

Şu sözü duy da cevabını hazırla bakalım... zerre Güneş'e eş olmuş, Güneş'le beraber; Güneş'in aynı.

A mahremi Tebriz olan, a binlerce lûtuflara Güneş kesilen Şems; söz sana karşı uçsuz bucaksız bir denize daldırılan testidir âdeta.

XCIII

Hin ki herûs bang zed vekt-i sebûh yâftî
Şerh nemîkunem ki bes âkılrâ işâretî

Kendine gel, horoz öttü işte, seher çağı şarabını içecek çağa eriştin... Uzun anlatmıyorum; akıllı kişiye bir işaret yeter.

Zâti sen de anlarsın ya; akıllısın çünkü, gönlün de temiz; şarap getir de gönlümü al gitsin; var bir alışverişte bulun.

Neyi al, üfür; seher çağı feryat edip duruyor zâti; çeng de senin ayrılık pençenden hüzünlü hüzünlü şikâyetler ediyor.

Cennetin ne sütüne son vardır, ne şarabına; onun için bu amansız yolda tat da bedava, süt de.

Altın rengindeki şaraptan bir kadeh sun da bizi bizden geçir... benim mezhebimde kendinde oluştan daha beter bir cinayet yoktur.

Cana canlar katan sevinç şarabını gökten sun da yelesi, kuyruğu kızıl-sarı ata benzeyen şarap derdi, gamı cezalandırsın, yok etsin gitsin.

Akıl senin mezenle bağlardan kurtulur, gizli ilim bilgisini bulur; biliş, görüş, anlayış ısısı olur.

Senin kadehin gönüle benzer; başta, göğüste parıl parıl parlar; senin sarhoşunda tecrübe mi azalır, başarı mı?

İçecek bir kadeh bulan el hırstan da kesilir, kazanç ümidinden de... O neşeyi bulan baş, bir işe baş olmayı nerden isteyecek?

Ağın, balığımı bir zaman çileye soktu; tuzağın akbabama gamla riyazat çektirdi.

Kamre senin lûtfunla ne şaşılacak bir hale döndü; gönlü temiz, arı duru, her yana yayılır, her şeyi kaplar bir hal aldı.

Huyu hırstan ibaret nekes, mala mülke, dedikoduya âşık nefis, rahmet definenle iki dünyaya da aldırış etmez oldu.

A padişahım, seni ziyarete gelmeyiş eşekliktendir, eşeksizlikten değil; çünkü haccın boyuna bedavadır, hem de orada aşılacak yol bile yok.

Kendine gel a gönül, zahmet çekmeye gücüm kuvvetim yok deme; kendi saçma sapanlığından geç; güce kuvvete lüzum yok.

Herkesin zahmetini bol bol çekiyorsun da defineye, hazineye gelince gücüm kuvvetim yok diyorsun, bu nedir? Nekeslik, aşağılık ancak.

Gönlünde gizlediğin şey, şüphe yok ki ancak sevgi; fakat gönlünde gizli olan da kuruntularını kınamada senin.

İçinde ne varsa sözünde, feryadında gizlidir; sözünle, feryadınla meydana çıkar, derilip toplanır da kıyameti şimdiden görür gidersin.

Bir soluk bize bak; çünkü o yüce bakış, ölüleri diriltmeyi âdet edinmiştir.

Suçluların iyi, kötü işleri yüzünden vefan körleşmedi gitti; çünkü lûtufta, keremde ayak direrşin, maharetin vardır.

Müridin canı da, gönlü de senin tertemiz denizinden başka bir şeyle temizlenemez.

Suçtan çekinenler sabah akşam çölde yol alırlar; halbuki Kâbe seni ziyaret etmek için sana doğru yürür, koşar.

Can secdelere kapanır, varlığına şükürler eder; sana kullukla baş olmuştur, yücelik bulmuştur o.

Güneş gibi gülüşündeki lûtfa, kereme, zerre zerre her şey bir başka çeşit tanıklıkta bulunur.

Her şey, herkes seni arıyor, senin mahallende itikâfa girmiş, senin kerem Kâbe'ne yüz tutup ibadete koyulmuş.

Beş duygu, camiindeki ışık, camiindeki yaşayış mushaflarını okumuş; o mushaflardan usta beşer âyet belletmiş onlara.

* Gâh çeng gibi kapının önünde sana rükû etmede, gâh ney gibi soluğunu umarak kamet getirmede.

Yeter a akıl, bırak artık şu hüzünlü feryadı, şu acıklı hikâyeyi... Er olan her gönül, susarsan gerçek kokusunu alır.*

Son iki beyit Konya nüshasında yoktur.

XCIV

Nîst be coz devâm-ı can z'ehl-i duan rivâyetî
Râhethâ-yı ışkrâ nîst çü ışk gaayetî

Gönül ehlinden, canın ölümsüzlüğünden başka bir rivayet gelmemiştir; aşkın huzuruna da aşk gibi son yoktur.

Herkesten şükür duymadayım; bu sürü hoş oldukça böyle bu; kendine gel de şikâyet edenin dırıltısına kulak asma sen.

Aşk bir aydır ki her yanı yüz; Ay bile haset eder ona... muştuluk olsun sesinden başka bir huyu yoktur onun.

Her seher çağı başka bir tatlılık; her yanı bir başka türlü terütaze; her adımda bir şaşılacak şey, her solukta bir başka lûtuf, bir başka kerem.

Canın güzelliği haddi aştı mı, o yardım üstüne yardım eder cana; fakat kötü gözü de korumaz mı korumaz.

Gökyüzünün beli, onu arayıp taramadan âşıklar gibi iki büklüm olmuş; çünkü güzelliği eşsiz, örneksiz bir güzellik.

Her seher çağı güneş, mızrağını diker; sabah, bayrağını yüceltir ya; sen onu aşkın yüzünün ışığı bil.

Aşk kılavuzluk etti mi can rahata kavuşur; başını gökyüzünden çıkarır da ne güzel il der.

Tanrı aşka, senin güzelliğin olmasaydı varlık aynasını korur muydum ben demiştir.

Meyve sonradan çıkar, ağaç önceden vardır ama meyve mertebe bakımından ağaçtan öncedir.

Niceye bir anlatıp duracaksın; canın için olsun, daha fazla söyleme... Gönül senin dilinden dertlere düşüyor, tasalara batıyor.

Yalnızlığa dalan erler kaçmışlar; susuz mezelerini döküp saçmışlar... Çünkü susmak, sarhoşa adamakıllı bir güçtür, bir dayançtır.

Bülbüllerin şakıması âşıklara ilaçtır ama sus da aşk sana bundan daha başka bir güç kuvvet versin.

XCV

Eyne tarîku dârihim yâ senedî ve seyyidî
İhdi ilâ visâlihim zubtu mine't-tebâudî

Evlerinin yolu nerde ey benim dayancım, ey benim efendim? Onlara kavuşma, onlarla buluşma yolunu göster bana; uzak kala kala yandım, eridim.

A güzelim, gece yarısı inadına peçeni örttün, yüzünü gizledin de geldin; bütün o güzelliğe, bütün o iyiliğe kötülük hiç yaraşmıyor.

A benim yiğidim, size canımı feda ettim; bir ümide düştüm de geldim; hasetçinin sözü bütün ip uçlarımı kesti gitti.

Padişahların da canısın, perde açan kapıcıların da; arayanların gözüsün, mumusun sen; sensiz candan da oldum, yerden de... kucağımdan nerelere gittin sen?

Dostum, sevincim, bahtım, devletim, her kutluluğumun ısısı... fakat bütün cefalarınla bundan da daha güzeldin sen.

A kutluların padişahı, a yurtların yüceliği; her zalimin zulmünü benden giderirsin diye sana geldim ben.

Acıyışınız her şeyi kavramış, kaplamıştır; esirgeyişiniz her yana yayılmış, döşenmiştir, efendilerimiz bizim, her tapı kılanın tövbesini kabul edin.

Önceden gelenlerin şarabından başka bir şarapla sarhoş olmam ben; bir kadehçik sun; Tanrı lûtfunun küpünden ne eksilir ki?

Yüzünüz bize Ay'ın on dördüdür, neşemizdir, ışığımızdır; hayalinizin gölgesi her yüce kişinin devletidir.

Ey hasta, yorgun gönül, sakın sakın kaçma sarhoşlardan; âşıklardan kaçmazsın sen, kaçarsan çıfıtsın, dininden dönmüşsün.

Kıblemiz hayalleri; tadımız tuzumuz, nazlanışları, cilve edişleri... ey benim dayancım, güvencim, güzellikleri de her zahidin fitnesi.

Yas tutan kadınlar gibi başını, yüzünü dövmeden önce onlarla buluşmanın değerini bilmeye bak.

Yeniaya benzeyen buluşmanızın nuru, pek sağlam tan yerinden göründü de düzenler kurdu, aldattı beni, heyecanlara düşürdü, sonra da çekti kendine.

A arayıp taramadan sarhoş olmuş gönül, aşkın yüzünden, şeklinden bahset; iki dünyadan da çık gitsin; ne yaparsan yapabilirsin, arkan sağlam.*

Bu gazelin birinci, üçüncü, altıncı, yedinci, dokuzuncu, on birinci ve on üçüncü beyitleri Arapçadır.

XCVI

Ey ki garîb âteşî der dil-o cân-ı mâ zedî
Âteş-i dil mukaym şod tu be sefer çerâ şodî

A güzelim, gönlüme, canıma görülmemiş bir ateştir saldın... gönül ateşi yerleşti kaldı; sen ne diye yolculuğa düştün?

Ateşin yerleşti, gönlümle eş dost oldu; ateşine söyle, abıhayat gibi sâfalar geldin diyor de.

Hayalinin lezzeti gönlümü yaktı, doğradı... güzelim, sanki gamın şeker de gönlüm bir kâğıt.

Mum dayandı da her yanı ışık kesildi. Işık her şeyden iyidir, hele ölümsüz, sonsuz ışık olursa.

Işık bir soluk baş kaldırdı mı, canı isteyen tek başına kalakalır. Tanrı'nın lûtfu olmadıkça benim ay yüzlüm de görünmez olur gider.

Fakat gene bir ihsana uğrar, Tanrı yardımından gene bir lûtuf belirir de sonsuz birlik imam olur, uyulur kendisine.

Kahır kaplanını bağlar, sevgi kapısını açar, şehrin üstüne bir kubbe kurar da şehir kötülükten kurtulur.

XCVII

Adhakenî bi nazratin kultu lehû fehâkezî
Şarrafanî bi hadratin kultu lehû fehâkezî

Bir baktı, güldürdü beni; işte böyle olmalı dedim ona... Huzuruna aldı, yüceltti beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Aşkının beyi geldi, askerleri tacizlik verdi bana... yardım etti, kurtardı beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Güzelliğini yükledi bana; hilâli aydınlattı beni; bir sarhoşluk verdi, yardım etti, güçlendirdi beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Yanımızda yer yurt edindi; ateşimiz onunla yatıştı... bir işret düzdü, koştu ki şaşırttı bizi; böyle olmalı işte dedim ona.

2080 Yüzü karanlıkları ışıttı; lûtfu ümidimizi gerçekleştirdi; geldi de hal hatır sorarak yüceltti beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Gönlüm kâsesine nail oldu; fakat pek büyük, pek zor buldu onu; bir şarap sundu da muradına erdirdi onu; işte böyle olmalı dedim ona.

Şemseddin, Tebriz'den iniltimi duyar da yola düşer, gelir... beni yüceltir gene; işte böyle olmalı derim ona.*

Bu gazel Arapçadır.

XCVIII

Ey dil-i bî karâr-ı men râst begû çi gorherî
Âteşiyî tu âbiyî âdemiyî tu yâ perî

A benim kararsız gönlüm, doğru söyle, nesin sen? Ateş misin, yel mi; insan mısın, peri mi?

Ne yandan gelmişsin, nerelerde yayılmış, neler yemişsin... yoklukta ne görmüşsün ki yokluğa gidiyorsun gene?

Kökümden ne diye sökersin beni; ne diye yok etmek istersin beni... Ne diye akıl yolunu vurursun; ne diye perdeni yırtarsın, ne diye?

Senden başka her hayvan, her canlı, yokluktan sakınır; sense tutmuşsun, varını yoğunu yokluğa çekiyorsun.

Ateş gibi gidiyorsun; sarhoş, yerlere yıkılmış bir halde gidiyorsun; kulağına nerden öğüt girecek, nerden halkın sözlerine kanacaksın sen?

Şu dünya dağının üstünden akan bir selsin sen; mekânsızlık denizine doğru, benim soluğumdan da tez akıp gidiyorsun.

Hangi yelle esmedesin? Bahçe de şaşırıp kalmış, bahar da... Ne gülsün, ne nerkissin? Süsen de sarhoş olmuş senin yüzünden, selvi de.

Çemberine bir eş olmayan tefin sesi, kâfirin saçma sapan sözleri gibi kulağımıza girmez bizim.

Aşkının Mûsa'sı yaklaşma deyip durmada; herkesten nasıl kaçmayayım, Sâmirî gibi nasıl ürkmeyeyim?

İnsanların içindeyim, aralarındayım onların ama toprağın içindeki Ca'ferî altın gibi kaçmışım onlardan.

Altın, iki bin kere ben altınım diye bağırsa, defineden dışarı çıkarmadıkça kimsecikler müşteri olamaz ona.

XCIX

Her terebî ki der cihan geşt nedîm-i kihterî
Mî beremed ezo dilem çün dil-i tu zi mahzerî

Dünyada aşağılık bir kişiye eş dost olan her çeşit neşeden gönlüm kaçar, hani senin gönlünün helâdan kaçtığı gibi.

Bir aptala nasip olan her hüner, her marifet, himmetimin önünde neşelenmeye, övünmeye bile değmez.

Özenilip avlanacak bir şeker bile olsa baharıma nasıl ulaşabilir ki? Şeker dudaklı bir dilber yemez o şekeri, sınanmalarla pişmiş, gelişmiş er özenmez bile ona.

İster Ay olsun, ister gök, isterse alımlı bir güzel... hepsi de birdir; bir nuru, feri yoktur onun ki.

Herkese verilen elbise özel bir elbise olamaz; arslan bir yiğit, köpek kâfirlerin artığını yemez.

İsterse yoklukta olsun, özel bir meclis gerek bana... Kevser bile olsa herkesin içtiğini az içerim ben.

2100 Mesîhlikten lâf açmadasın. Peki, ne diye eşeklerin sidiğini kokluyorsun? Kâfirin canı gibi ne diye pisliğe alışıyorsun?

Altınla elde edilen malın mülkün temeli eşek sidiği olmasaydı, eşeklerin canları onun kokusunu alıp bulunduğu yere gitmezler, orda yayılmazlardı.

İnsan kuyumcuysa kendi değerini kendi biçer; Kubad'la Sencer şahne dikilirlerse sevinmezler ki.

İncinin, mücevherin üstüne altın yığ, altının altında kalsın; üste çıkmasa da altın gene ondan değersizdir.

Fakat sıçrar, altının üstüne çıkarsa daha da değer kazanır; sen onu altından da üstün bil; pek değerlidir o inci.

Biz inciyiz, bu dünya sınanma yüzünden altın... aşağılık bir inci değilsen sıçra da çık üstüne altının.

Boğazın dileği tatsız tuzsuzdur; cinsî isteğin zevkiyse pek tez geçip gider... ikisi de köpekle, domuzla bir; eşekle öküzün isteğinin aynı.

Ululuğa da değmez, ululuk havasına da uymaz... Ne bir padişahın, bir Sencer'in himmetine lâyıktır bu; ne bir peygambere kıble olabilir.

Aşktır, yalvarıştır, kulluktur akıllılığın alâmetleri... dostu görmek istiyorsan gözündesin onun, onu görecek yerdesin demektir.

Abıhayatı aramak, elbiseyi suda yumak, gönül kapısına oturup beklemek gerek ki sana açılsın o kapı.

Neşede, sevişmede, görüşte, oynaşmada her üstün kişinin gönlüne girmek, yedmek, yedilmek farzdır.

Başına buyruk gidiş, gidiş değildir; bir gökyüzüne bak; yıldızların hepsi de aramada, yelip yortmada; fakat hepsi de buyruğa râm olmuş.

Gündüzün gizlenmelerine bak, geceleyin görünüşlerini seyret; ulular ulusunun sarayının çevresinde heyecanla dönüşlerinden ibret al.

Tanrı için dolunuyorlar, Tanrı için doğuyorlar; Tanrı'yı istiyorlar, Tanrı'ya âşıklar... ayaksız, kanatsız yelip yortuyorlar; birbirleriyle yarışıyorlar.

Güneş'in ateş gibi gidişine bak; Ay'ın geceleri yürüyüşünü gör... seher çağının gürültüsünü seyret; tıpkı mahşer günü hani.

Temiz kişinin canı melek; kötü kişinin canı şeytan... Kerem sahibinin varlığı bir gemi; kötü kişinin varlığıysa demir atmış, kalakalmış.

Merhamete bak, sanki süt ırmağı, şehvetse bal ırmağı... ömrü akıp giden bir su ırmağı bil; özleyişse kıpkızıl şarap ırmağı.

Dört ırmak da sende gizli; hiç görmüyorsun fakat, nerde bile demiyorsun; O'nun sıfatları, O'nun zatı gibi hem gizli, hem apaçık ortada.

Özleyişin coşup köpürmesi nerden; zevkin meydana gelişi nerden? Ömrün lezzeti pusuda, acıyışsa bir örtü altında.

Halk ona av kesilmiş; onun işi gücüyse bir delik açmak, onları kurtarmak... Onun dileğine karşı her varlık bir başka çeşit bezentiye düşmüş.

Gece bir Hintli'ye benziyor, gündüzse büyücüye... adalet bir meşale sanki, zulümse bir kör, yahut da sağır.

Akıl, bir savaşçıya eş dost olmuş; nefis sanki bir Zenci... aşk sarhoş olmuş, esrara düşmüş; dayanmakla utanmaksa sanki adalet sahibi bir er.

Padişah, herkesin kulağına gizlice bir nüktedir söylemiş... herkesin canına bir başka haberdir duyurmuş.

Kullar arasında savaş var, diriler arasında kin gütmek... bütün bunları o yapmada; işte sana güzel mi güzel, nazik mi nazik bir dost.

Güle tatlı, güzel bir söz söylemiş, güldürmüş onu... buluta bir nükte söylemiş, iki gözünü de yaşlara boğmuş.

Gül der ki: Meclis kurmak hoş; bulut der ki: Ağlayış daha iyi... Hiçbiri öbürünün öğüdünü tutmaz, sözüne kanmaz.

Dala oyna demiş; yaprağa el çırp... Göğe çark ur demiş; yeryüzünün çevresinde dönedur.

Akla uç git demiş; aşka şaşır da kal... Sabra da bir güzelin gamıyla kan ağla demiş.

Yüze, bir güzelce gül demiş; saça, yüze perde çek... Yele de o nerkisin yüzünden kap perdeyi demiş.

Dalgaya coş demiş, arı duru sudan uzaklaştır köpüğü... Gönüle de hadi demiş, her güzelin yüzüne bak gitsin.

Her yanda bir alâmet; her solukta bir kıyamet... Hem de söze dalarsam kınamayasın beni diye.

Tanrı alnıma bunu yazmış; gönlüme ne ekmiş acaba? Sabrımı öldürdü Tanrı; ne sabır kaldı artık, ne sabreden.

Gönlümde olan tümden suyla yağ... Ah, sözün de sırası mı? Yanıyorum, ah aşkın elinden, ah.

Sırrının sabahı ağardı; lûtuf yelinin kokusu geldi; bol bol ihsan çağı geldi çattı; görene apaçık göründü.*

Gökten yağdırdı o lûtfu; aşktan yarattı onu; küpten doldurdu onu; anlayana anlattı onu.

Kendisine kavuşturmak için bezedi onu; aslına kavuşturdu onu; ışığıyla ışıttı onu, uykudan uyandırdı onu.

Onlarca bir eşi, örneği yok onun; hepsi de kul köle ona... üstündür, uludur, ganîdir... satın alınmaz, kimse râm edemez onu.

Ululadı bizi, ihsanda bulundu bize; arıttı bizi, sevindirdi... ne gelecekse söyledi bize, ne geçtiyse haber verdi.

Gölge saldığı yer arındı; orda yatıp kalkana, orayı yurt edinene ne lûtuflar etti; onun gibisi ne şehirlerde var, ne köylerde.

Şemseddin, bir seher çağı Tebriz'den doğdu... ışığının parıltıları gönlüme vurdu; gönlüm o ışıklara bir yurt kesildi.

Bu ve bundan sonraki beş beyit Arapçadır.

C

Ger zi tu bûseî hered sed meh-o mihr-o müşteri
Tâ neferoşi ey senem k'ez meh-o mihr hoşterî

2140 A güzel, yüzlerce Ay, yüzlerce Güneş, yüzlerce Müşteri yıldızı, senden bir öpücük almak isterse verme... Ay'dan da daha güzelsin sen, Güneş'ten de.

A güzel, iki bin can, iki bin gönül gelse de kapında yurt tutsa açma kapıyı; gönülden de üstünsün sen, candan da.

Ayna da kim oluyor ki gönlünde yer verecekmiş sana; a güzel, canın için olsun, aynaya bile bakma.

Gökyüzüne bile el atma da o senin atının önünde eyer örtüsünü başına vursun; kulluk etsin sana.

Bir taş parçası bile devlete erdi, bir çare buldu ama gene de kendine bakmada, mücevherliği kendinde görmede.

Sense ey doğana benzeyen gönlüm, onun eline doğru uç; hem de onun aşk kanadıyla... Niceye bir kendi kanadınla uçacaksın?

Padişah Şemseddin'in ardından ta Tebriz'e dek koşadur; aşk ordusu onunla beraber; sen de yürü git, sen de o ordudansın.

CI

Pîş ez on ki ez edem kerd vucûdhâ serî
Bî zi vucûd ve'z edem bâz şodem yekî derî

Yokluktan gelip varlık çevresinde dönüp dolaşmadan önce, daha ben yokken, yokluktan bir kapı açıldı bana.

Ne ay vardı, ne yıl... Can, yıllarca zevâlsiz canın çevresinde döndü dolaştı; bir tertemiz yürüyenin, bir Kalender'in çevresinde yıllarca kanat çırptı.

Mekânsızlık aşkının ateşi, bedeni de tertemiz yaktı, bitirdi, canı da... Yalnız o ateşin ortasında yokluk gevheri kaldı; tıpkı bir semender gibi hani.

2.150 Kendinden çıkan, varlığından geçen, kendini yer de geliştikçe gelişir... Kan kesilen gümüş bedenli güzel, kendi kucağından kendi meyvesini yer.

O kâfirlik, dindarlık yanından geç de gel, gir gönül fırınına; seyret de gör; âşıkların canları altın kesilmiş; aşk da kuyumcu dükkânı.

Her şey feda olsun yoksulluğa; yoksulluk abadan, hırkadan münezzehtir... Arş'tan yere dek ne varsa hepsi de yoksulluk yüzünden nura dönmüştür, nur olmuştur.

Elest meyhanesine bak, Şemseddin'in kadehiyle sarhoş olmuş; yüzlerce Tebriz'i su derdinden de kurtarmış, ateş derdinden de.

CII

Sâkı-i can-fezâ-yı men behr-i Hodâ zi Kevserî
Der ser-i mest-i men foken câm-ı şerâb-ı ehmerî

Cana canlar katan sâkîm, Allah için olsun, bir Kevser sun; şu sarhoş başıma kızıl şarap kadehini dök gitsin.

Lûtuf denizi sensin, elinle gıdalandır beni... a ay yüzlüm, İrem bağı sensin, kucağıma bir meyve düşür.

* A göklerden yeryüzüne inmiş melek; a "İçin" sözüyle özümüze haberci olan güzel.

Şarap, şu başımda yelip yortmaya başladı mı, attığım demir sökülür gider; altın gibi sararmış yüzüm, bir ateş parçası gibi kıpkızıl olur.

Bir puthane kesilmiş gönlümde, her solukta bir put vardır ama senin yüzüne benzer güzel resim yoktur da.

Meclise gir, şarap sun, ilkbaharın töresini kur, a yüzü gül bahçesine benzeyen, a boyu fıstık ağacını, selviyi andıran dilber.

2160 Bir yudumcuk içerlerse kerem denizinden ne eksilir ki? Bir kâfire de birazcık nasip olsa Tanrı'nın lûtfundan ne azalır ki?

Şu kararsız gönlüme bir kadehle karar ver; şu varlık sedefine bir inci temizliği bağışla.

Ya düşünceden kurtar beni, ya yaratılışıma ulaştır beni... yahut da bir merdiven yap, kur; gökyüzünden bir kapı aç bana.

CIII

Yâver-i men tuyî bekun behr-i Hodâ tu yâriyî
Nîst turâ zeîfter ez dil-i men şikâriyî

Yaverim, yârim sensin, Allah için bir yardım et bana; benim gönlümden daha arık bir av yoktur sana.

Ney gece gündüz benim için feryat eder; çeng dertlere düşerek, yanarak benim için ağlar, inler.

Bana lûtfedip de bağrına bassaydın, sıksaydın beni, hiç gamın, elemin eli beni sıkabilir miydi?

Merhamet bulutundan başıma yağmur yağdırsaydın, bulut kesilmiş gözlerim akıp duran gözyaşlarını yağdırmazdı elbet.

Saçlarının ucunu ellerime verseydin elimi uzatırdım da feleğin kulağını tutardım.

Bir gece lûtfeder de bir hoşça başımı kaşırsan Ay'ın başındaki külâhı kapar giderim.

Geçmişteki haklara, âşıkının yalvarışlarına, ilkbahar kesilip de yeşerttiğin, oturduğun can ekinlerime, çayırıma, çimenime and olsun.

Senin yanından esip gelen yelin kokusuna, bana gün kesilen yüzünün ışıklarına and olsun.

Lûtuf güllerini başıma saçtığın andan beri çalışıp çabalama ayaklarıma hiçbir diken dikenlik edip de batmadı.

Parça buçuk da senin yüzünden kutludur, neşelidir; gül fidanı da senin yüzünden utanır, kendinden geçer.

A dudağım, sus... aslına kulak ver de o kendi sözleriyle görülmemiş bir gam arkadaşı olsun sana.

CIV

Cem'mekun tu berfrâ ber hod tâ ki nefserî
Berf-tu bufserânedet ger tu tenûr-ı azerî

Yanına, çevrene kar yığma da üşüyüp donmayasın... ateş gibi kızgın olsan bile, kar gene de üşütür, dondurur seni.

Kendiliğinden coşup kaynamayan, senin coşkunluğunu da yok eder gider. Ateş kesilmemiş kişiden kardeşlik umma.

İriliği bir deredir, akar gider; kılına kılçığına aldanma onun. Başına, bıyığına bakma; canı arıktır onun.

Bu ses hoştur ama sen sıçra, ateş gibi gel tapıya. Başını şöyle böyle sallama, sölpük, başıboş şeyleri dinleme.

CV

Bâz çi şod turâ dilâ bâz çi mekr enderî
Yek nefesî çü bâzi-vo yek nefesî kebûterî

A gönül, gene ne oldu sana, gene ne düzenler kuruyorsun? Bir solukta doğan kesiliyorsun, bir soluktaysa güvercinleşiyorsun.

Dün âşıkların duaları gibi yücelere ağıyordun; derken gene yıldızların nurları gibi aşağılara iniyorsun.

2180 Hilen, düzenin, canına and olsun ki öldürdü beni; selin beni almış götürmede, nereye dek sürüp götüreceksin beni?

Sevgi, acıyış sözünü duymayasın, dosttan yana bakmayasın diye merhamet ilinden göçmüş, heybet, korku diyarına gitmişsin.

Hafiflik etmeye kalkışırsa gönlüm, güler de haydi dersin, uç bakalım... kendime dalarsam kınar da demir atmış, kalakalmışsın dersin.

Gülersem pişmiş kelle gibi sırıt dersin... ağlarsam testi gibi ağla, su sızdır dersin.

Türk'sün sen. Hintlilerde Türk yüzünü pek arama... çünkü Tanrı, Hintli'ye Türk yüzü vermemiştir.*

Gülüş Ay'a nasip olmuş, ağlayış buluta verilmiş... baht da toprağa Ca'ferî altın parıltısını vermiş.

Güzelliği dilberlerde ara, derdi âşıklardan iste... yüzün kıpkızıl bile olsa sapsarı yüzü bende ara sen.

Ben aşağılık bir kulum; toprak olayım, sitemler çekeyim... sense bir padişahsın, baş çekmek de yaraşır sana, cevretmek de yaraşır.

Beyitteki "Tanrı" sözü, Türkçe ve "Tengri" tarzındadır.

Sarhoş et, hoş bir hale getir beni de sonra oynamamı, hoş bir hale gelmemi iste, mademki ekşi yemiyorsun, ağzıma şeker ver.

Senin tencerenim, güzel bir yemek pişirirsen benimle, güzel bir aş veririm sana; fakat ekşi bir aş pişirirsen de ekşi aş veririm sana.

2190 Şeytana bile bir hoşça baksan şeytan melek kesilir; a güzelim, bir perisin sen ki peri bile yüzünden bir koku alamaz senin.

Büyü neden haram oldu? Çünkü senin güzelliğinin devrinde her çerçöpün, her aşağılık kişinin büyüden lâf açması yazıktır, boştur da ondan.

* A gönül, azarlayışı, sarılışı, seni gamlara boğuşu, sevgisine işarettir; azarı bıraktı mı bil ki senden uzaklaştı o.

A Şemseddin'in Tebriz'i, padişahlar padişahı güneş, doğundur senin; o başın nurunun ışığısın sen, bu yandaysa iğretisin.

CVI

Âh hoceste sâatî ki senemâ be men resî
Pâk-o lâtîf hemçü can sobh-demî beten resî

Ah, ne mutlu andır o an ki a güzel, sen bana gelip yetişesin; can gibi tertemiz, lâtif bir halde, bir seher çağı bana ulaşasın.

O baş çeken saçların bana, gecen hoş olsun demiş... şu ateş gibi yolculuktan ne vakit döneceksin, ne vakit bu yurda geleceksin sen?

* Güneş'in ne vakit Koç burcuna benzeyen gönüle gelecek de sen abıhayat gibi güllere, yaseminlere ulaşacak, onlara ölümsüzlük vereceksin?

* Hasan gibi gamın elinden yudum yudum zehir içmedeyim; ey Ahmedî tiryak, Hasan'ın babasına ne vakit erişeceksin?*

Gamın kanıma pek çevik, pek tez kastediyor ama can umuyor ki gönül kıran gama da gelip çatarsın elbet.

O zaman her şey, her yan sen olursun; gönül kalkar gider ortadan; sen bu bedene eriştin mi, beden de can gibi tertemiz olur.

2200 Gökyüzünü birbirine kat, darmadağın et; gökyüzüne bağlılık ayıbını çekme artık; umarım, saçlarının kokusuyla o ipin ucuna yapışırsın.

Sen zevâlsiz güzellikle kadının, erkeğin başına çıkageldin mi, kadın kadınlıktan çıkar, erkek kanlar içinde kalır gider.

Konya nüshasında, metinde "Hasan gibi" yerine "Huseyn gibi" anlamına "Hemçü Huseyn" yazılmış, kenara "Hemçü Hasen" diye düzeltilmiştir. Zehir içen İmam Hasan olduğu gibi beyitteki "Ebû'l Hasan – Hasan'ın babası" sözü de doğrusunun Hasan olduğunu göstermektedir.

Güzelliğin ayak bastı mı, Mısır Yusuf'u secdeye kapanır... kefenin başucuna geldin mi ölü dirilir, mezardan kalkar.

Şemseddin'in güzelim hayali, Tebriz'de pusudadır; bakalım, ne düzenle, ne hünerle gelip çatacaksın diye din gibi sen de cana istekli bir hale gelirsin.

CVII

Can be fedâ-yı âşıkan hoş hevesîst âşıkıy
Işk perest ey poser bâd-ı hevâst mâ bakıy

Âşıklara canlar feda olsun; hoş bir hevestir aşk... Oğul, aşka tap; geri kalanı havadır, yeldir.

Aşk şarabıyla sarhoşum; bulunduğum yerin döşemesi aşk ateşidir; bas ayağını ateşime; niceye bir ikiyüzlülük?

Gökyüzünden ta yere dek ateşten bir zincirdir sarkıtılmış... yolunda gerçeksen sarıl o zincire.

Aşk nasıl şeydir, sor bana... aşk, bir çeşit deliliktir; insanı zincire vurdurur; fakat ahmaklık yoluyla değil ha.

Aşka tap ey oğul; aşk hoştur ey oğul; yürü, âşıkların canlarına and olsun ki aparısın, güpgüzelsin, gerçeksin sen.

Yolun yokluk olduktan sonra sana nerde, kim düşman olacak ki? Senin gücün kuvvetin kimde olabilir ki? Yakıp kavuran salt ateşsin sen.

Canımı kul köle et, zevkimi, neşemi dirilt... Yok et beni, sonra yarat da bir kere daha yaratıcılığını göster.

Bir soluk sus, susarken coş, köpür... Seher çağında susarsın sen, susarken söylersin sen.

Gönülsüz, cansız söz söylemek Sâmirî'nin öküzünün töresidir; ey oğul, doğru olmaz bu; sen doğru yürümeye bak, doğrulukta behren var senin.

CVIII

Her beşerî ki sâf şod der du cihan verâ dilî
Dîd garez ki fakr bod bang-i Elestrâ belî

İki dünyada da gönlünü arıtan her insan, Elest sesine karşı "belâ-evet" demenin yokluk olduğunu görmüş, anlamıştır.

Topraktan yaratılmış âlem bir tepeciktir sanki; yokluk, onun altında gömülü define... Tepenin üstünde oynayıp eğlenmek çocukların zevki, neşesidir ancak.

Kimin gözü bağlanırsa hırs parıltısı yatışır onun... defineden haberi olmayan, ona aldırış etmeyense ağırcanlı olur, tembelleşir gider.

Ay gibi bir güzellik definesi... Can onu gördü de aman, ne de güzel, nazar değmesin dedi. Binlerce padişah, yoluna düşmüş... ah, ne de büyük, ne de elde edilmesi gereken yüce bir şey.

Överdim dudağını, açar saçardım can yüzünü, giderdim anlatma yoluna; fakat nerde anlayacak, nerde ona ulaşacak kişi?

İki köyde de ona lâyık kimsecik yok ama varsın olmasın... sen canını da at yoluna, kendin de atıl; baş çekme, koy başçağızını yere.

A tanınmış Tebriz, Şemseddin'in kapısında kemer kuşan... çünkü başın bir olgun kişinin ayağına kapanması kutlu bir şeydir.

CIX

Bâ hemezan fozolekî çu ki bemâ meloleki
Rov ki be dîn-i âşıkıy seht azîm goleki

2220 Herkesle gevezelik eder durursun; bizeyse surat asarsın, usanmış görünürsün... yürü be, âşıklık dininde pek büyük bir ahmacıksın sen.

A havasına uymuş herzevekil, a Tanrı'dan usanmış kişi, sen kaanın adamı değilsin, bir Moğolcağızsın sen.

Kendi şarabınla kendin bir sarhoşcağız olmuşsun; gâh ekşiceğizsin, gâh tatlıcağız... Hünerceğizinde pek derinceğizlere dalmışsın diye nazcağızlar etmedesin, ululanmacıklara kendini vermişsin.

Bir kütüphane bile olsan can bahçesini istemiyorsun, aramıyorsun... Hocam, soycağızın sopcağızın var ama temelceğizlerin yok.

Yürü, bakıra benzeyen varlığını can kimyasına harca da altın gibi onun yüzünden yarım pulcağızın gamma düşme.

Gönlümden dedim ki: Niceye bir beden ehlinin hayaline dalacağım? Seninle oldum mu, her donmuş, buz kesmişten gönlüme bir elçiceğiz geliyor.

Sen bir gulyabaniceğiz bile olsan tek Tanrı'nın eşsiz ışığı, Tebriz'deki Şemseddin, gönül yolcularının yolunu emin etmiştir.

CX

Rû benemûdemî be tu ger hemegî ne cânemî
Dîde şodî nişân-ı men ger ne ki bî nişânemî

Tamamıyla can olmasaydım yüzümü gösterirdim sana... Bir belirtim olsaydı belirtimi, izimin tozunu görürdün.

Gümüş bedenli bir altınım; lâ'l dudaklı bir inciyim... Madenin içinde olmasaydım altın cevherini gösterirdim sana,

Lûtfum bırakmıyor seni; yoksa senin hevesine düşerdim de a şekerim benim, bütün zamanları sinek gibi kışalar giderdim ben.

2230 Can gül fidanı, aşkınla dedi ki: Korkmasam süsen gibi baştan başa dil kesilirdim.

Halk, akıllısın sen diyor, bir soluk kendine gel... Onlara dedim ki: Evet, böyleysem, bir soluk da öyleyim işte.

Ay'ın gümüş kaftanı, civarına lâyık olsaydı kemerinden tutar da sana çekerdim onu.

Aşkının havasının dalgası, bir soluk bıraksaydı beni, ateşler haline gelirdim de âşıklara çare kesilirdim.

Kıskançlık okuyla zamanenin gözünü yumdurmasaydı apaçık görürdü ki onun elinde bir yayım ben.

Bu söz, Tebrizli Şemseddin'e bir işarettir ancak... Ah n'olurdu onun kapısında bir terceman olaydım.

CXI

Sûht yekî cihan begam âteş-i gam bedîd nî
Sûret-i in tılısmrâ hîç kesî bedîd nî

Bütün bir cihan gamlara yandı da gam ateşi görünmüyor... bu tılsımın şeklini hiç kimse gördü mü ki? Hayır, görmedi.

Onun kehribarındaki güç, beni her yana çekiyor. Acaba beni çekeni gören var mı? Hayır, yok.

Semâ' var da çeng yok... Şarap var da renk yok... Kadeh kadeh üstüne yüzlerce kadeh sunulmada? Kadehi tadan nerde? Meydanda değil.

Aşk kırbayla oynuyor; bense onun elinde bir şişeye benziyorum; şişeyi ayaklar altına attı, kırdı; kimsenin ayağı yaralandı mı? Hayır.

2240 Yol alanlarca şeyhin de sayısına son yok, müridin de... Fakat birlik soluğuna gelince, ne şeyh var, ne mürit.

İnsanların arasında tanınan, sözü yayılan, Bâyezîd'in gölgesidir; Bâyezîd'in özüyse ortada yok.

Muştuluk verin âşıklara, buluşma, kavuşma bayramı geliyor... Öylesine bir bayram ki ramazan da değil bu, bayram da değil.

CXII

Âmedeî ki râz-ı men ber heme kes beyan kunî
V'on şeh-i bî nîşânerâ cilve dehî nişan kunî

Gizlediklerimi herkese söylemeye; o izinin tozu belirmeyen padişahı göstermeye, izini belirtmeye gelmişsin.

Dün akşam sarhoş hayalin, elinde bir kadeh, çıkageldi... şarap içmem dedim, etme dedi; ziyan edersin.

Dedim ki: Korkarım, içersem utanmam uçar gider başımdan da o kıvırcık saçlarına el atarım; tutar, çekersin benden.

Gördü ki nazlanıyorum, gel dedi, ne şaşılacak kişisin sen? Can sana yüz tutuyor da sen ondan yüz çeviriyorsun.

Herkese düzen kurmada, kötülük etmedesin ya; benim gibisine de düzenler kuruyorsun; halbuki gizli hasbek benim; iş böyleyken benden sır gizlemedesin.*

Yeryüzünün gönlündeki define benim, ne diye yere baş koyuyorsun? Gökyüzünün kıblesi benim, ne diye göğe yüz tutuyorsun?

Bir padişaha bak ki bakış, görüş ışığını o verir sana... inada düşer de baş çekersen ecel günü öylece kalakalırsın.

2250 Betine benzine renk geldi ya; onun için sararıp sol... bir atlının ardından ne diye safran gibi sararıyorsun?

Horoz gibi erkek ol; vakti tanı; öne geç, yürü. Horozken tavuk gibi dişileşmen yazıktır.

* Eğri otur, doğru söyle... Doğru olur bu iş, lâyık olan da budur... Senin canın da benim, rûhun da; sense onları bir başka yana yollayıp duruyorsun.

"Hasbek" Türkçedir.

* "Borç verin" buyruğuna uyar da bir kesinti verirsen, bil ki kalp bir kesintiyi bile define edersin, hazne yaparsın, maden haline getirirsin.

"Sakının" buyruğuna uyar da iki üç gün gözünü yumarsan, duygu gözünün kaynağını apaçık incilerle dolu bir deniz yapar gidersin.

Amacımıza bir soluk, ok gibi doğru gidersen, gökyüzündeki Utarid yıldızının boyunu kendi kirişine yay edersin.

Bundan daha iyi kerem de şudur ki suçunu, günâhını bağışlar... bunu bir anlatayım da bak; bana karşı nasıl, ne çeşit feryat edersin.

Yeter, bu söz anlatmaya sığmaz; ağza gelmez... hattâ bütün zerreleri açsan, her birini bir ağız haline getirsen gene anlatılamaz.

CXIII

On ki behord dem be dem seng-i cefâ-yı sed menî
Gam nehored ezon ki tu rûy berû turuş kunî

Seni seven, soluktan soluğa, yüz batmanlık cefa taşı yese bile, sen ona yüzünü ekşitmedikçe gam yemez.

Şarap, ona edeceğini etti mi oyuna dalar, bağırır, çağırır, neşesini bildirir... Çünkü o, madenin has akıykını koltuğuna almıştır.

Kumar oynanan yerin eriyim, uçsuz bucaksız bir âlemim ben... gözünü aç, yüzüme bak, aydınlığa karşı seyre dal gitsin.

Senin rengine bakmaz, savaşından gam yemez o... Hoca, yoksa eminlik yurdunu hiç görmedin mi sen?

Sirke ekşi olursa olsun; o ekşimiş diye bal da ekşi olur mu hiç? Suyun yüzünden yağ yağlığından vazgeçer mi ki?

O seyre dalmışım ya; sarhoşum, semâ'a düşmüşüm... Fakat herkesin semâ'ı varlıktan, benlikten temiz olamaz.

Bizim semâ'mız bakıştır, görüştür; onun semâ'ıysa boşuna... Fakat oğul, Türk Ermeni'nin dilini bilmez ki.

İnananlar mezarlarının içinde oynarlar, el çırparlar... inanç şarabını içmişlerdir, mekânsızlık meclisinde sarhoş olmuş gitmişlerdir.

O senin yanındadır, önündedir şu an; fakat sen sevgiliden bir koku alamıyorsun da göz ucuyla her yana bakınıp duruyorsun.

CXIV

Çeşm-i tu hâb mîreved yâ ki tu nâz mîkunî
Nî be Hodâ ki ez degel çeşm ferâz mîkunî

Uykuya mı dalıyor gözlerin, yoksa naz mı ediyorsun? Hayır... and olsun Tanrı'ya, düzeninden yumuyorsun gözünü.

İş eri uyusun diye gözünü yumuyorsun; uyudu mu da altınına el uzatıyorsun.

Bir zincirdir uzatmışsın; sonu gelmez bir tuzaktır kurmuşsun... Kimin bağını pekiştirmedesin, kimin bağını çözmedesin?

2270 Suçsuz âşıkını sevaba girmek için öldürüyorsun da sonra şehitlerin mezarları başında ezan okuyor, namaz kılıyorsun.

Kimi sâkîler gibi baştan aklı alıp gidiyorsun sen; kimi de çalgıcılar gibi nağmelere dalıyorsun sen.

Ayrılık neyini üflüyorsun; Irak neyini çalıyorsun; Bûselik perdesini Hicaz'a eş ediyorsun.

Yoksulun canını, gönlünü, tutsağın yaralı gönlünü güzelliğinin sadakalarıyla niyaz haznesi haline getiriyorsun.

Feleğin perdesini yırtıyorsun, padişahlık cilveleriyle cilveleniyorsun... Eyaz'ın saltanatını sürüyorsun da padişahların taçlarını kapıyorsun.

Benim âşkımsın sen, aşkın hiç şekli mi olur? Şu şekle bürünmüşsün ya; mahsustan yapıyorsun bunu.

Sonsuz bir haznesin sen; hazneye padişahın tuğrası nerden vurulacak? Bir yanına vursan bile orasını kesmek için vurursun.

Zenginliğe dal da sus, utan artık... niceye bir onun zenginliğinin yanı başında tamahlara, ümitlere sarılıp feryat edeceksin?

CXV

Ey ki leb-i tu çün şeker han ki karâb neşkenî
Vey ki dil-i tu çün hecer han ki karâb neşkenî

A şeker dudaklı, sakın testiyi kırmayasın... a taş yürekli, sakın testiyi kırmayasın.

Onun sarhoşu oldun mu, elinden şarap içersin... fakat tehlikeli bir soluktur o; sakın testiyi kırmayasın.

2280 Aşk yüreğime girdi, yerleşti; gönül tümden sırça kesildi... a oğul, yavaş gir; sakın testiyi kırmayasın.

O lûtuf sahibi güzel, eşin dostun oldu ama saçına el atma; sakın testiyi kırmayasın.

Onu tanımadıkça gönlünden kıyaslamaya kalkışma... O başkadır, sense büsbütün başkasın, sakın testiyi kırmayasın.

Gönüllerdedir, sırça gönüllerdedir o... aman, yavaş geç; sakın testiyi kırmayasın.

Tanrı insanda göründü; hayır-şer bir araya toplandı; şaşırma bu kazaya, bu kadere... sakın testiyi kırmayasın.

Tebrizli Şemseddin'le beraber oturup kalkıyorsun ama hünerden lâf etme; sakın testiyi kırmayasın.

CXVI

Zerger-i âftâbrâ beste-i kâz mîkunî
Kurte-i şâmrâ zi meh nakş-o terâz mîkunî

Güneş kuyumcusunu altın, gümüş kesen makasa bağlamadasın; akşam gömleğine Ay'dan süsler, bezentiler işlemedesin.

Geceyle gündüzü, bu Habeş'le Rum'un enini boyunu, onların törelerine uyar da gâh kısaltırsın, gâh uzatırsın.

Kimi olur, kulun geçici işini doğrultursun, gerçek edersin... kimi de olur, gerçeği tutar, alay haline kor, geçici bir şey yapıverirsin.

Bu ne kerametdir ki kapılar kapalıdır... gene de tutar, onun yüzünün hayalini bu kapalı kapılardan geçirir gidersin.

1290 Yel gibi uçup giden düşünceye bir inattır verirsin, kaskatı kalakalır... Yalvarma nedir bilmeyen gönüle de tutar, yalvarıştan bir kanattır verirsin.

Gam bulutlarıyla kaplı gecede meşaleler getirirsin; ıztırablarla dopdolu, daralmış gönülden bir penceredir açarsın.

* Biz aşkının Damışk'ında, senin için yerleştik, senin için orasını yurt edindik... sense cilvelerinle, yüceliğinle nazlanıyorsun; tutuyor Azâz'a gidiyorsun.

Kimi olur, birazcık suç yüzünden bütün suçluları vuruyor, kırıyorsun; kimi oluyor, ulu ulu günahlara göz yumuyorsun.

Kimi oluyor, padişahın yoksuluna padişah himmeti bağışlıyorsun; kimi oluyor, Kubad'ı da tamahlara kul ediyorsun, padişahı da.

Nağmeler çıkaran neyi, ayaklarının altında kırıp döküyorsun; derken kırık dökük çengi meclise lâyık görüyorsun, ona nağmeler veriyorsun.

Zevk lavtamızı kimi üç telli yapıyorsun; kimi de Bûselik perdesini Hicaz'a çeviriyorsun.

Can, senin cömertliğinle can oldu, öz kesildi, güzelleşti... derken onu tutuyor, soğan gibi kabuğunu sıyırıp soyuyorsun.

A benim dayancım, bir bakışın akıl fikir verir, karar bağışlar bana... A benim padişahım, lûtfun dayancımdır, eminlik yurdudur bana.

Sensin yapımın temeli; sensin dileğimin özü... Sensin varımın yoğumun olgunluğu; sensin mahzenimin artan geliri.

2300 Her bakan gözün gözbebeğisin; her alıcının maksadı sensin... Her dağınık kişinin gücü sensin, her beli bükülenin kudreti sen.

Bana nimet verenimsin sen; yapayalnız gecede eşim dostumsun sen... Pek kerem sahibisin, her derip devşiren, senin lûtfunu derer, devşirir.

Her mal mülk ıssının ulusu sensin; her helâke gidenin kurtarıcısı sensin; her yolcuya kılavuzluk eden sensin; her sır yayanı dağıtan da sensin.*

Ne kadar susayım, susmaya yöneleyim diyorum da gene benim inadıma, aklımı fikrimi tamahlara düşürüyor, söze çekiyor, söyletiyorsun beni.

Bu beyit ve bundan önceki dört beyit Arapçadır.

CXVII

Âb tu deh gosesterâ der du cihan sekâ tuyî
Bâr tu deh şekesterâ bâr-geh-i vefâ tuyî

Yorulmuş, bitmişe sen su ver, iki dünyada da saka sensin... kırılıp dökülmüşe sen yardım et; vefa konağı sensin ancak.

Sevinç burcunda yarıklar açıldı; gönül ordusu silahsız, pusatsız kaldı... sağ kola külâh sensin, sol kola giyim, silah gene sensin.

Şarapla yıkılmış gitmişiz; kış dövmüş, ezmiş bizi... gözümüzü sana dikmişiz, tutya sensin çünkü.

Vefadan yüz çevirme, arı duru suya toprak serpip bulandırma; abıhayat da sensin, utanç da sen... gönüle arka da sensin, ebedî dayanç da sen.

Gök seni çağırmada; senin için can vermede... senin yüzünden ne ziyana uğrarsa hepsine devâ gene sensin.

Canının zekâtı olsun, kalk, şarap getir; her yayanın bineğini sun... canımıza sâkî sensin ancak.

2310 Şu savaş haberi, gönül birliğinin izi, eseri değil; vur boynunu şu haberin; ululuk şahnesi sensin.

Kavganın boynunu vur; vesveseyi kökünden sök, at... özel şarabı sun, Tanrı'nın hasbekisin sen.*

Kadınlar bile Yusufları görünce ellerini doğradılar; kadınlardan da aşağı değiliz ya biz, yüzü güzel Yusuf'sun sen.

Dostun yüzünden haberdar olmak, fakat elinden, ayağından haberi bile olmamak... işte değerli haber bu; çünkü ustasın sen.

"Hasbek" aynen böyle geçiyor.

O gizli şarapla doldur kadehi de ağızsız içelim; içelim de şu dünya, gene senin kimya olduğunu bilsin, anlasın.

Tanrı'nın o yıllanmış şarabını, o Elest gününe kılavuz olan o peygamberlere sunulan şarabı sun... peygamberlerin mirasçısısın sen.

CXVIII

Rîk zi âb sîr şod men neşodem zehî zehî
Lâyık-ı herkemân-ı men nîst derin cihan zehî

Kum bile suya kandı da hey gidi hey... ben kanmadım gitti; ağır, yüce yayıma değer bir kiriş yok şu dünyada vesselâm.

Deniz en değersiz şerbetim; dağ en önemsiz lokmam... Ey Tanrım, bana bir yol aç, bir bildir bana; ne biçim timsahım ben?

Ecelden de daha susuzum; acaba bir iri lokma bulabilir miyim diye cehennem gibi fırlanıp durmadayım.

Aşkın mizacına, bulaşmadan, kavuşmadan başka bir ilaç yok... aşkın ağzına senin avcundan başka bir avuç ot veremez.

2320 Pek ulu bir başbuğdur; pek çeviktir ama akıl gene de senin tuzağına tutuldu mu, başını da kaybeder, sakalını da.

* Tanrı'yı bir bilen herkesin gönlüne gerçeklik veren sensin... Tanrı'yı insana benzeten herkesin gönlüne bir şekil sokan gene sensin.

Nuh, senin dalgalarının yücelerinde bir tahta parçasına eş dost oldu... rûh, civarının kokusuyla sarhoş olup yerlere serildi, bir şaşkına döndü.

Sus da gene susanların köşküne doğru git... a bir köye düşmüş, orda yıkılmış kalmış adam, gene şehrine git, şehrine.

CXIX

Telh kunî dehân-ı men kend be dîgeran dehî
Nem nedehî be keşt-i men âb be in-o an dehî

Benim ağzımı acıtmadasın, başkalarınaysa şeker veriyorsun... benim tarlama bir ıslaklık bile vermezsin de şunu bunu suya kandırırsın.

Canımsın benim, dostumsun benim, yıkılmaz devletimsin benim... bağıma bahçeme güz çağını yollarsın.

Tam şükürlerle dolup taşacağım çağda, ya benim inadıma, yahut da benden kaçma kuruntusuyla vaadlerde bulunmaya koyulursun, sınar durursun beni.

Ödağacı cömertliğe başladı mı, senin için tüter... sen köpeğe kemik attın mı, arslan kapında secdeye kapanır.

Mahallemden geçer, yanıma uğrarsan dokuz göğü de aşarım; başıma bir aman verirsen göklere ayak basarım.

Akıl da yoksulundur, fikir de... onlar senin sütünle beslenmişlerdir, senin sütünle gelişmişlerdir... kendisine yay verdiğin kişi nasıl olur da okunu atmaz senin?

2330 Senin baktığın kişi, iki dünyaya da bakmaz artık... bir dilenciye ekmek versen, padişahlar padişahı kesilir o.

Kime şeker verirsen bütün bedeni şeker kesilir; kime ağız verirsen sen, iki dünyayı da bir lokma yapar da yutuverir.

Bütün şehirleri gezdim, dolandım; senden başkasında şeker yok... artık şekeri pahalı verirsen seni kime şikâyet edebilirim, nasıl yapabilirim ki bu işi?

Kimi tutar, çekersin, pahalı verirsin; kimi yayar, dökersin, herkese ucuz verirsin. Bir soluk böyle verirsin sen, bir soluk öyle.

Güneş'in de, Müşteri yıldızının da övündüğü Şemseddin, Tebriz'de... Onunla Ay, lûtfunla kıran ederse Ay'ın da gönlü dirilir gider.

CXX

Hâce turuş merâ begû sirke be çend mîdehî
Hest şeker-lebî eger sirke be gend mîdehî

A yüzünü ekşiten dost, sirkeyi kaça veriyorsun? Bir şeker dudaklı varsa sirkeyi şekere satarsın, şeker alırsın da sirke verirsin sen.

Sen almazsan alma; ben hevesliyim, alırım; âşıkım, kendimde değilim; a boşboğaz, ne diye öğüt verirsin bana?

Daha yakın gel ey peri, ekşilik hiç yok sende... taç verirsin, kemer bağışlarsın, yüce bahtlar verirsin, devlete erdirirsin adamı.

Can binlerce gürültüyle senin için gebe kaldı gitti; çünkü kendi aşk ateşine kendin çöreotu atıp duruyorsun.

* Canımı Ferhad gibi dağ delmeye çekiyorsun... böyle değilse ne diye canımın eline külüng veriyorsun sen?

2340 Ne verirsen ver... verdiğin şeyi zarar olsun diye veriyorsun sanan kişinin hiçbir şeyden haberi yoktur.

Bir gül yaprağı alırsın, bir bağ ihsan edersin sen... bir eşek leşi alırsın, yirmi tane yürük at bağışlarsın sen.

Tapı kılana şükredersin ama kimi olur, aldırmazlıktan gelir, beğenmez görünür, suçsuz döversin insanı.

Zeyd'in başı yarılırsa Amr'a bir çare bulursun... Şam ülkesinde kıtlık olursa Cend'e yağmur yağdırırsın.

Kaç kere söyleme dedim; fakat senin ne suçun var ki? Sen değirmen gibisin, sana ne konuyorsa onu öğütüyor, onu veriyorsun sen.

CXXI

Ey ki be lûtf-o dilberî ez du cihan ziyâdeî
Ey ki çü âftâb-o meh dest-i kerem goşâdeî

A lûtfetmede, a gönüller almada iki dünyadan da üstün güzel... a Güneş gibi, Ay gibi bağışlayış elini açmış dilber.

Seher çağının güneşi, yeryüzünden baş çıkarmadan dünyayı gösteren kadehi eline almışsın.

* Mehdi de sensin, doğru yolu bulmuş da sen; Tanrı'nın rahmeti de sen... yeryüzünü kaplamışsın, zamana lûtuflar etmişsin, ihsanlarda bulunmuşsun.

Yüzlerce kınanmaya temelsin, özsün; yüzlerce kıyametin coşkunluğusun... misk kaynağını görmüşsün; şarap küpünün kaynayıp köpürüşü olmuşsun.

Senin havandan baş çeken başını alıp bir yere varamaz... çünkü her boyna bir gerdanlıktır takmış, bağlamışsın sen.

2350 Kalk ey gönül, halkı sabah şarabı içmeye çağır... dün geceden kalmasın; kendinde değilsin, başsız-ayaksız düşekalmışsın ama gene de çağır gitsin.

Her seher hayalin sâkîlik etmek ister... aklın, hünerin düşmanısın, sâf kişinin fitnesisin sen.

Bahar gibi bir sâkîsin; cennet gibi ebedîsin; kebap gibi güçsün kuvvetsin; şarap gibi neşelisin, coşkunsun.

Kalk ey gönül, çeke çekile belirtisi bile görünmeyen şarap meclisine yönel; yayasın böylece ama aşk bir ata bindirir seni.

Dünya zerre zerre hep sana bakmada, seni seyretmede... Suyun da özüsün, temelisin, ateşin de... Erkeğin de eşi dostusun, dişinin de.

Fakat hırkaya benzeyen şu bedeni bağından sıyırıp çıkarmadıkça, şu beden hırkasında bulundukça hırkaya, abaya bağlısın, seccadeye oturmuş bir kişisin ancak.

Ya susanlara lâyık şarabı iç de dedikodudan kurtul, yahut da söyleyen, tümden sözden doğmuş bir hayvan ol, kalakal.

A sâkî, lûtfet de sarhoşun elinden tut; kendi meclisine doğru çek, götür onu... anacaddenin padişahısın sen.

CXXII

Ey zede mutrib-ı gamet der dil-i mâ terâneî
Der ser-o der dımâg-ı can ceste zi tu fesâneî

A güzelim, gam çalgıcın gönlümüzde bir nağmedir tutturmuş... canın başında, beyninde senden bir masaldır yayılmış gitmiş.

Soluğu güzel mi güzel hayalin, gayb âleminden soluk aldı da bir göründü mü, aşk ateşinden bir yalımdır çıkar da ta göğe dayanır gider.

2360 Aşk Zühre'si pençesini suya, toprağa atınca boyumuz çenge dönmüş, göğsümüz kanun kesilmiş.

Topal bir ceylan, saldırgan arslanın pençesinden nasıl kaçabilir? Bıldırcına benzeyen beden, can doğanından nasıl kurtulur?

A gül, a can baharı... a şarap, a can mahmurluğu, padişah da odur, tek er de o; odur senin birliğini yiyen, varlığını sömüren.

* Senin lûtfundan, senin ihsanından yoksulun yoksulluğu bir övünç oldu da ölümün yoksullara karşı söyleyeceği bir söz kalmadı gitti.

Buluşman, gene bir bahane icat etmezse lûtfun, ihsanın, rahmetin, buluşma davulunu dövüp duruyor.

Senin Mesîhlik sofrandaki yemekler; benim Meryem orucuma iftarlık yemekler... bu gece kuru ekmeğimi senin Fırat suyunla ıslatacak, yumuşatacağım.

Ölümsüzlük yayı, oklarımıza başbuğ olmuş... Ahmed'in oku Kinâneoğullarının övüncü kesilmiş.

O yayın bir ayak önce çekilmesi için herkes bir kiriş yapmada... okuna hoş geldin demek için her gönül bir amaç kesilmede.

Tanrı çekişi senin, benim ahımdan bir ip ördü de can Yusuf'u beden kuyusundan çıktı, bir yuvaya sahip oldu.

Sus, başın söz söyleme kaşıntısına uğradıysa, o güzelim kıvırcık siyah saçlara sabır pek seçilmiş bir taraktır.

CXXIII

Bâz turuş şodî meger yâr-ı deger gozîdeî
Dest-i cefâ goşâdeî pây-ı vefâ keşîdeî

Gene yüzünü ekşittin; yoksa başka bir dost mu seçtin? Gene cefa elini açmışsın, gene vefadan elini, ayağını çekmişsin sen.

A ay yüzlüm, dün gece gönül derdiyle sabaha dek uyumadım; çünkü sen düşmanlara kanmışsın, benim hakkımda onların söylediklerini dinlemişsin.

A benim ateşli soluğum, kalk... sensin gönlümün tanığı. A benim dün gecem, gel, ne gördüysen doğru söyle.

Bir ayna almışsın, yüzüne bakıp duruyorsun... perdenin ardına girmişsin; fakat benim perdemi de yırtmış gitmişsin.

Akıl nerde ki durayım da şimdicek çaremi göreyim... sen bana ulaşalı akıl yitti gitti.

Bir oyuncaktan ibaret olan şeklimi büyücülükle işlemişsin; gönlüme ne şaşılacak iğneler batırmışsın, ne şaşılacak iğneler.

Gönlün kapısına, damına bak; hep senin ayak izlerin var... iş böyleyken dün gece ne diye halkın kapısından, damından koşup kaçmışsın?

İzini bulan kişiye hırsız derim de bunu nerde buldun, şunu nerden aldın diye soruya çekerim onu.

CXXIV

Sobh çû âftâb zed râyet-i rûşenâyiî
Lâ'l-o akıyk mîkuned der dil-i kân gedâyiî

Seher çağı güneş aydınlık bayrağını çekti mi, lâ'l, akıyk, madenin gönlünde dilenciliğe koyulur.

İsterse gökyüzünden gizli olsun, isterse madenin karanlıklarında bulunsun; mücevher olan taş gökyüzüyle bildiktir.

180 Işık doğudan vurdu mu, dağı yarar da taşın gönlüne bir bağış parıltısıdır verir.

Kesin olarak her aydının ardında bir aydınlatan vardır... yeryüzünde bulunan her şeyin üstünde göğe mensup bir gözetici bulunur.

Bir Âzer'in gönlüyle eli olmadıkça put düzülmez; peki, put yapan Âzer'in nasıl olur da bir Tanrısı olmaz?

Gerçek Peygamber, insanoğlu altın madenidir demiştir; madenle madenin arasındaki farkı da altın gösterir.

BAHR-İ HEZEC
–MATVÎYY–

müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün

— A —

I

Hâce beyâ hâce beyâ hâce deger bâr beyâ
Def' medih def' medih ey meh-i eyyâr beyâ

Hoca, gel... hoca gel; hoca, bir kere daha gel... a düzenbaz Ay, gelmem deme; gel.

Senden ayrılmış âşıkı gör, kargaşalıklarla dopdolu dünyayı seyret... mahmur susamışa bak a meyhaneci padişah, gel.

Ayak da sensin, el de sen; her varın varlığı da sen... sarhoş bülbülsün sen; gül bahçesine gel.

Kulak da sensin, göz de sen; her şeyden seçilmiş de sen... çalınmış Yusuf'sun sen; pazar başına gel.

A gözlerden gizlenmiş, a herkese can olmuş, cihan kesilmiş, bir kere daha güle oynaya, gönülsüz, sarıksız gel.

Günün aydınlığı sensin; gamı yakan sevinç sensin; geceleri aydınlatan Ay sensin; a şekerler yağdıran bulut, gel.

2390 A yepyeni bir dünyanın bayrağı, her akıl fikir sana rehin verilmiş... kimi gelmezlikten, kimi kaçıp gitmeden gelme; tümden, birden gel.

A kanlara bulanmış gönül; bu coşkunluk, bu delilik niceye bir sürecek? Üzüm olgunlaştı; koruk sıkmaya kalkışma artık da gel.

A darmadağın gece; a söylenmemiş, kalmış gam, a uyumuş akıl, gidin... a uyanık devlet, gel.*

A âvâre gönül, gel... a ciğerimin parçası, gel... kapıya varan yol kapanmışsa duvara çık, duvardan aş da gel.

A Nuh'un soluğu, gel; a rûhun hevesi, gel... a yaralının melhemi, gel... a hastanın sağlığı, esenliği, gel.

A yüzü parıl parıl yanan Ay, a derenin gönlünde akan su, sen âşıkların neşesini ara; yabancılar kör olsunlar, gel.

A can sözcüsü, niceye dek dille böyle sözler söyleyeceksin? Niceye dek anlatış davulunu çalacaksın? Soluksuz, sözsüz gel.

Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

II

Yâr merâ gaar merâ ışk-ı ciger-hâr merâ
Yâr tuyî gaar tuyî hâce nigehdâr merâ

Dostum benim, mağaram benim, ciğerimi yiyen aşkım benim... Dost da sensin, mağara da sen; hoca koru, gör, gözet beni.

Nuh da sensin, rûh da sen; açan da sensin, açılan da sen... sırlar kapısında genişlemiş gönül de sensin bana.

Işık da sensin, düğün de sen; yardım görmüş devlet de sen... beni gagasıyla yaralayan Tur Dağı'nın kuşu da sensin.

Katre de sensin, deniz de sen; lûtuf da sensin, kahır da sen... şeker de sensin, zehir de sen; daha fazla incitme beni.

Güneşin odası da sensin, Zühre'nin evi de sen... ümit bahçesi de sensin; a sevgili, yol aç bana.

Gün de sensin, oruç da sen; el açıştan elde edilen de sen... su da sensin, testi de sen; bu sefer su ver bana.

Tane de sensin, tuzak da sen; şarap da sensin, kadeh de sen... pişmiş de sensin, ham da sen; ham bırakma beni.

Bu beden az dokusaydı gönül yolum da az vurulurdu... derken yol olurdu da bütün bu sözlerim olmazdı.

III

Âh ki on sedr-i serâ mînedehed bâr merâ
Mînekuned mehrem-i can mehrem-i esrâr merâ

Ah, o sarayın başı bana izin vermiyor, beni meclisine almıyor; can mahremi yapmıyor, sırlarına mahrem etmiyor beni.

Alımı, güzelliği, ışığı, ateş gibi keskin bakışları, şeker gibi soruşları giriftâr etti gitti beni.

Bana, sevgin nerde dedi, rengin nerde, ışığın nerde? Onu gördüğüm anda renk nerde kaldı bende, koku nereye gitti benden?

Kerem deresine daldım; o seher çağına kulum köleyim... o güzel kokulu gül, umuyorum ki gül bahçesine gelir, götürür beni.

Irmağa dalan kişiye elbisesi yük olur... benim şu hırkamla sarığım da ne kadar ziyan veriyor, ne kadar ağır geliyor bana.

2410 Seçilecek mal mülk, şeker gibi ay yüzlülerdir... sevgili bana vefa etti mi, mal da budur bence, mülk de bu.

Tezgâh da senin olsun, sanat da; hüner de senin olsun, düşünce de... arslan da senin olsun, orman da; Tatar ülkesinin ceylanı yeter bana.

Yok eder, var eder; gönülsüz bırakır, elsiz-ayaksız kor... şarap sunar, sarhoş eder o meyhaneci sâkî beni.

A kalleş gönül, etme; fitneler koparma, savaşa girişme... bırak, pazarın başında yayma beni, açma sırlarımı benim.

Beni satın alınmış bir sevgili haline sokmak ümidiyle bağlar... Öğüt gönlümü kırarsa da bağ beni semirttikçe semirtir.

İkilikten fazla bahsetme; iki Tanrı tanıyan kişi gibi iki, iki deme; sebeplerin temelini ara, iste; yeter artık, izlerden, eserlerden söz açma bana.

IV

Restem ezin nefs-o hevâ zinde belâ morde belâ
Zinde vo morde vetenem nîst be coz fezl-i Hodâ

Şu nefisten, şu hevâdan, hevesten kurtuldum, gitti... dirisi de belâ, ölüsü de belâ... diri olayım, ölüp gideyim; yerim yurdum Tanrı lûtfundan başka bir yer değil.

A ezel padişahı, şu beyitten, gazelden de kurtuldum; müfteilün müfteilün müfteilün öldürdü beni.

Kafiyeye de, yanıltmacaya da söyleyiver: Hepsini de sel alsın, götürsün... zâti şâirlerin kafalarının harcı deriyle uğraşmadır, deriyle uğraşma.

A susmak, benim özüm sensin, o güzelimin perdesi sensin... susmanın en değersiz ihsanı, korkunun da yok olup gitmesidir, ümidin de.

* Yıkık köyden ne öşür alınır, ne vergi... sarhoşum, yıkılmışım; sözlerimde yanlış arayıp durma.

Beni yıkmadıkça o defineyi hiç verir mi bana? Beni bir sele kaptırmadıkça nasıl olur da ihsan denizine çeker, götürür.

Söz adamının şeker gibi tatlı mı tatlı susmadan ne haberi olur? Kuru, yaşı ne bilir; terlelelâ-terlelelâ.

Aynayım ben, aynayım, söz adamı değilim. Kulaklarınız göz kesilirse halimi görür, anlarsınız.

Ağaç gibi el sallamaktayım, Ay gibi çark urmaktayım... çarkım yeryüzünün renginden ama göğün çarkından da daha arı duru.

A söyleyen arif, söyle de dua edeyim sana... çünkü her seher çağı geldi, dua vakti erdi mi, güzelleşirim, sarhoş olurum.

Abamı, hırkamı esirgemem senden; padişahtan ne gelirse yarısı senin, yarısı benim.

Önüne ön olmayan sağrak, padişahın eliyle sunulmada bana... o şarabın bir yudumunu içen yoksul, güneş kaynağı kesilir.

Boğazım yaralı, susmuşum ben; sen söyle a söyleyen arif... çünkü sen Davud soluklusun, bense yerinden kaymış bir dağım.

V

Tovk-ı cunun silsile şod bâz mekun silsilerâ
Lâbe-zenî mîkunemet râh tu zen kaafilerâ

Delilik halkası bir zincir oldu, çözme zinciri... Yalvarmadayım sana; kervanın yolunu sen vur.

Senin sarhoşunum, senin hoşunum, senin lûtfundan gebe kalmışım... gebe yük taşımazsa suç sayma bunu.

Gökyüzü, başından dönme, yürüme sevdasını çıkarabilir mi hiç? Yeryüzü kendinden depremi giderebilir mi hiç?

O padişah sayılar döküp duruyor; gönül onun elinde bir kalem... hoca, sen de bir soluk olsun Müslümanlığını yenile, bırak şu şikâyeti.

Padişah cefa eder ya hani; o cefayı padişahın elinde bir kabarcık bil... padişahın elini bulan kişi, o kabarcığı öper de öper.

Dünya gizli hükümlerin toplandığı bir kitaptır sanki; canınsa o kitabın baş yazısı... şu meseleyi anlayıver.

Boyuna sevin, suratını ekşit; derken suyu dondur, sus... eşeğinin boynundan o oyalayıcı çıngırağı çöz gitsin.

VI

Şem'-i cihan dûş nebod nûr-ı tu der helge-i mâ
Râst begû şem'i ruhet dûş kocâ bud kocâ

A dünyanın mumu, dün gece ışığın bizim halkamızda yoktu... Doğru söyle, yanağının mumu nerdeydi dün gece, nerdeydi?

Gönlümüze bir bak hele... ömrün uzadıkça uzasın; seni görme hevesiyle yok oldu da hâlâ seyrine doyamadı gitti.

Dün gece ay yüzün nereye doğmuştu, otağın nereye kurulmuştu; adamların, ordun nerde konaklamıştı? Nerde kaftanını çıkarırsan ordadır devlet.

Dün gece nerde olursan ol, bugün şunu biliyorum ki lâ havle mescidi de gönlüm gibi gamlarla yıkılır gider.

2440 Dün gece ta seher çağına dek feryatlar ederek dönmüş dolaşmıştım; sabah oldu, tanyeri. ağardı da gözümü bile yummadım.

Sen bir ışığın gölgesisin; biz de bütün dünyada senin gölgeniz... ışığın gölgeden ayrıldığını kim görmüştür ki?

Gölge, kimi ışığın yanında olur; kimi onda yok olur gider... yanı başındaysa onunla bir sıradadır, onda yok olmuşsa buluşmuştur onunla, kavuşmuştur ona.

Eriyip yok olunca Tanrı ışığı onu alsın da Tanrı'ya çeksin diye, gölge şaşılacak kadar sıkı yapışmıştır, ışığa istek elini adamakıllı atmıştır.

Gölgeyle ışığın ayrılığını, birbirine katılmasını boyuna anlatsam; sen de bana bir kat daha yardım etsen bitmez de bitmez, tükenmez de tükenmez.

Işık, sebebi yaratandır, ne kadar sebep varsa hepsi de onun gölgesidir... Tanrı, sebepsizliği her şeye sebep etmiştir.

Sebebi yaratanla sebep birbirinin aynasıdır; kim ayna gibi değilse aynayı göremez.*

Dokuzuncu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır. Onuncu beytin ikinci mısra'ının sonu âyettir. (Açılamaya bakınız)

VII

Hayyaca nevmî va nafâ rîhu ala'l-favrı hefâ
Ezkerenî va amduhu tıybe zamanın selefâ

Birdenbire esip geçen yel, uykumu darmadağın etti, yok etti gitti... ılıklığı, geçen zamanın güzelliğini hatırlattı bana.

A bakışları canımı amaç eden ceylan, a sözleri gönlüme yücelikler veren Ay.

Özleyişlere saldı beni, zevkler verdi bana; buldu beni de güldürdü, sevindirdi... yok-yoksul etti o cömertlikler, o yücelikler sahibi beni, derken şükürler ettirdi bana.

2450 Beni sürerse kapısından tertemiz eder beni; lûtfeder, görünürse yok eder gider beni... Uzaklaşırsa benden, kocaltır beni; dilerim, sağ olsun buluşacağımız güne dek.

Lûtfetti de eşiğimi yüceltti; ok attı da bayrama kurban etti beni... ok atmaya başladı mı derdim, hastalığım da o oklardadır, ilacım, şifam da o oklarda.

A geceleri aydınlatan Ay, a başların tacı, doğulardan doğdun, göründün de gecem kuşluk çağına döndü.

Bir güzelim kurtuluş, bir hoş murada eriş yerinde doğdu, ışıdı; uykuları, sersemlikleri dağıttı gitti; a güvencim, dayancım olanlar; gevşek davranmayın; fırsatı ganimet bilin de tez olun.

A gözüm, onu görünce yumulursan şükret, hamd et bu hale... çünkü ona bakarsan kızdırırsın onu da döner, görünmez yerlere gider.

Kurtulma bu dertten sen ey âşık, eziyetler çek, kıvran dur... gökte yıldız akar gibi ak; sön, yok ol gitsin.

Ey gören, fakat görünmeyen; gözden uyku kaçtı; gece yola düşmek için gönlüm tutsaklıktan kurtuldu; haydin, bu âlemin ardına doğru düşün yola.*

* Bu gazel Arapçadır.

VIII

Kâhil-o nâ-dâşt bodem kâr derâverd merâ
Tûtî-i endîşe-i o hemçu şeker hord merâ

Tembeldim, aylaktım; işe güce soktu beni... onun düşünce dudu kuşu, şeker gibi yiyiverdi beni.

Ezel güneşinin parıltısı, canı, cihanı besleyip yetiştiren, gülbeşeker gibi oldurdu, yetiştirdi beni.

A çarh-ı felek dedim, senin cefanı çekecek adam değilim ben... A geçer akçe dedi, yoksa şu adam arık mı buldu beni?

2460 A gökyüzü satrancının padişahı, mat olmak bana, yutmak, kazanmak sana... a padişah, taht senin, şu tavla tahtası da benim.

Ey deniz, sana öylesine susamışım, öylesine susuzum ki ben, uçsuz bucaksız denizi içsem gene kanmam.

Senin eşi, benzeri olmayan güzelliğin, beni iki dünyada da garip etti... senin tekliğin nasıl olur da her şeyden tek bir hale getirmez beni?

Güz çağında elimi dişleyerek üzüm bağına gittim; her sararmış yaprak bana senin ayrılığından söz açtı da ağlamaya, feryat etmeye koyuldu.

O gündüze benzeyen yüz, seni âşıklara bir fitne eder; bu, geceleri dönüp dolaşan gönül de beni dünyalara yayar gider.

Bayrağının perçemi gibi havalara uymuşum, dosdoğru oynamadayım... Kanadımı bir hoşça aç, dürmeye kalkışma beni.

Sabah çağı soğuk bir soluktur alır yâ; güneş için alır o soluğu. Benim şu soğuk soluğum da senin güneşine kavuşmak içindir.

Senin bedeninden bir parça kesilir de acır, değil mi? Peki, benim parça buçuğum da tümden kesildi; nasıl olur da derdim olmaz benim?

Kulum köleyim o kişiye ki beni suçsuz incitir... çünkü onun da beni inciten Ay gibi bir huyu var.

Kaza, kader herkesceğize bir heves vermiş, herkesciği bir hevese düşürmüş; kaza, kader bana da yol hediyesi olarak onun aşkını getirmiş.

Söz atını daha yürük sürme, can yolunu tozutma; o toz bana can sürmesi gelir ama gene de toz kaldırma sen.

IX

Kâr tu dârî senemâ kadr tu bârî senemâ
Mâ heme pâ-beste-i tu şîr-şikârî senemâ

İş, senin işin gücün ey güzel; yücelik, senin harcın ey güzel. Biz, hepimiz de senin ayağı bağlı avınız; arslan avcısı sensin ey güzel.

Bizim kin gütmeyen güzelimiz; göğsümüzün, gönlümüzün mumu, ışığı... İki dünyada da, iki yurtta da iş senin ey güzel.

Zerre zerre her şey kapında secdelere kapanmış... her şey senin kulun, senin dostun... Ah, ne de sevgilisin sen ey güzel.

Her solukta daha da artık susuzum; inek açlığına tutulmuşum... denizi içer misin dedi de dedim ki: Evet, içerim de siler, sömürürüm ey güzel.

And olsun Tanrı'ya, senden ayrılmayan asla ölmez... Ölüm varsa bile bâri tapında gelsin çatsın ey güzel.

Ne kârım var benim, ne dükkânım var; dünyada işsiz güçsüz biriyim... çünkü senden başka bir iş başaran bilmiyorum ki ey güzel.

İster gece olsun, ister seher çağı; ikisinden de haberim yok... haber dediğin kim, haber de nedir ki gün saymadasın ey güzel.

Benim günüm, seni görmek; gecem, senden ayrılma gamı... senin yüzünden gecem gündüze döner; gündüze benziyorsun ey güzel.

Nimetlerle dopdolu bağım bahçem; süslenmiş, bezenmiş gül fidanım benim... kimsecikler senin gibi bir bahar görmemiştir; olmaz da zâti ey güzel.

2480 Bedenimi toprak edersin, toprağımı arıtırsın... sonra tekrar yeniden düzer, koşarsın beni; Ay yanaklımsın benim ey güzel.

Filozofcağız kör olur, gözünün ışığı uzaklaşır ondan... bu yüzden de sen din sünbülünü diksen de ona bitmez o sünbül ey güzel.

Filozof şu varlığımdır benim; seni anlayabilense sarhoşluğumdur, kendimden geçmemdir... onun çirkinliğine, bunun güzelliğine bakma; eşsiz bir güzelsin sen ey güzel.

— D —

X

Secde konem pîş-i reh-i on kad-i bâlâ çi şeved
Dîde konem pîş-keş-i on dil-i bînâ çi şeved

O yüce boya bosa karşı secde edersem ne olur? O görür gönüle gözlerimi armağan verirsem ne çıkar?

Onun şarabını içerim ben... ben içmezsem kim içer ki zâti; bugün bulmuşken içer, yarını düşünmezsem ne olur ki?

Onun şarabı gönüldeşim benim; gökyüzü damı konak olmuş bana... kanadımı açar da oraya uçarsam ne çıkar ki?

Gönlü tanımasam ne olacakmış... koy, can da varsın gitsin, beden de; gam yemem ben, gam yemem, gam yemem, ne olacak yâni?

XI

Bî tu be ser mîneşeved bâ degerî mîneşeved
Her çi kunem ışk beyan bî cigerî mîneşeved

Sensiz hiçbir iş başa çıkmıyor; bir başkasıyla olamıyorum... aşka dair ne anlatırsam anlatayım; bir ciğeri yanıp kavrulmuş olmadıkça anlamıyor kimsecikler.

Akıp giden gözyaşlarım her seher çağı gönlümden bir haberdir getiriyor; fakat kimseciklerin gönlümden haberi yok.

Senin hevesin orduya, askere; işin gücün dünyayı birbirine katmak, kötülükler etmek... fakat padişahım, senin yolun, senin dileğin olmadıkça bir geçit bile bulunmuyor.

2490 Gamında, bedenimde bir kıl bile yok ki abıhayat kesilmesin bana, yahut da bir inci tanesi haline gelmesin.

A gamı cana esenlik dost, nedir bunca feryadın? Ben bağırmasam, feryat etmesem ne ordu toplanıyor, ne halk.

Topluluk da nedir? Canların kendilerinden geçmeleri... kuş yumurtada kaldıkça kanatları bitmez ki.

Şu güneş gibi yirmi tane güneş doğsa da gecemi aydınlatmaya kalksa, sen gelip de ayağını basmadıkça tanyeri ışımıyor, seher olmuyor.

Böyle bir balçığa gönül tohumunu ektin ama baharın gelmedikçe bir ağaç bile bitmez.

* Gazelimde cebir de var, kader de; geç ikisinden de. Çünkü bu bahis ancak aykırılığı, kötülüğü arttırıyor.

XII

Ey ki zi yek tâbiş-i tu kûh-ı Uhud pâre şeved
Çi eceb er moşt-ı gilî âşık-o bîçâre şeved

Ey bir parıltısıyla Uhud Dağı'nı paramparça eden, bir avuç toprak da tutar, sana çaresiz bir âşık kesilirse ne çıkar ki?

Lûtfeder de bir bakarsan taş da mum olur, toprak da... fakat kahırla bir baktın mı, mum donar, taş kesilir.

Feryat eder de feryat edersin; ölmüş gönül dirilir, can bulur... bir iştir edersin, bir iştir edersin; canının işi gücü budur senin.

Can yolculuğu kurmada; sense ayağına bir ağır bağdır bağlarsın... Fakat sonunda koparır o bağı da âvâre olur gider can.

Süleyman gitti mi, dev, padişahlar padişahı olur... akılla can gitti mi, nefsin, kötülükleri buyurur bir hale gelir.

Bütün dünyayı aşk kaplamıştır da sen rengini bile görmezsin... fakat ışığı bedene vurdu mu, betin benzin sararır gider.

Bir şehzade gerek ki lâ'le müşteri olsun... bir bulunmaz er gerek ki senin için gam yesin.

* Tanrı sözünü duy; yeryüzü beşiktir size diyor... çocuk olmasa insan, ne diye beşiğe bağlansın?

Onun öfkesinden kaçarsan yumuşaklık eteğine sarılırsın da yakıp kavurucu ateş, lûtuf olur, keremler yağdırır sana.

Şu benim gölgemin dönüp dolaşması, Tanrı güneşinin yüzündendir; gönlü yıldızlara vurgun müneccim değilim ben.

XIII

Hin suhan-ı tâze begû tâ du cihan tâze şeved
Vârehed ez hadd-i cihan bîhed-o endâze şeved

Kendine gel, yepyeni bir söz söyle de dünya yenilensin... sözün öylesine bir söz olmalı ki dünyanın da sınırını aşmalı; sınır nedir, ölçü ne? Bilmemeli.

Senin soluğundan gençleşmeyenin kara toprak başına... senin soluğunu duyan, ya baştan başa renk kesilir, yahut da bir ses olur gider.

Kim senin kapına halka olursa altın kesintilerini tez kapar... hele kapıyı açarsan, hele o, içeriye de mahrem olursa...

Su ne bilirdi ki söyleyen bir inci olacak... toprak ne bilirdi ki sırlar söyleyen bir bakış kesilecek?

2510 Lâ'l dudağının şarabı olmadıkça kimsenin yüzü kızarmaz; sensiz kızarsa bile gaz boyamasındandır o renk.

Salih'in devesi dağdan doğdu ya; iyice anladım artık ki dağ bile, senin muştuluğunu duyunca yörük bir deve kesilir.

Sırrı gizle, susmak acı bile olsa sus; ciğeri yakan şey, yakar ama yeniler ciğeri.

XIV

Yâr merâ mîneheled tâ ki behârem ser-i hod
Heykel-i yârem ki merâ nîfeşerd der ber-i hod

* Sevgili, başımı kaşımaya bile bırakmıyor beni; sevgilinin muskasıyım sanki; beni göğsünde sıkıp duruyor.

Kimi olur, deve katarı gibi beni ardından çeker, götürür; kimi olur, o padişah ordu kumandanı gibi öne sürer beni.

Kimi bana mühür basmak için yüzük taşı gibi emer beni; kimi de bir halka yapar, kapısına kakar, takar beni.

Kan halinden geçirir, erlik suyu yapar; erlik suyundan geçirir, yaratır beni... yaratır, derken akıl haline kor, mahşerini yayar, döker.

Kimi, kamışla güvercin gibi yurttan kovar beni... kimi, yüzlerce yalvarışla kapısına çağırır beni.

Kimi, gemi gibi deniz üstünde yolculuğa salar beni; kimi, bağlar, demirini atar da durdurur beni.

Kimi, temizlenmek isteyenler için su yapar beni; kimi yıldızı kutsuz kulunun yoluna diken eder beni.

Ölümsüzlük yurdu sekiz cennet bile olsa o padişahı görecek bir yer değil de ne hoştur bu ki şu gönlüm onu seyredecek bir pencere kesilmiş.

Ben, o can güzelinin birliğini, varlığını dilimle bildirerek inanç sahibi olmadım; kendime kâfir oldum da o vakit inandım ona.

Safına giren kişi, onun telef etmesinden aman bulur... ben de elinde kılıç gördüm onun da kalkanımı yaktım, yandırdım gitti.

Cibril'le beraber uçuyordum, altı yüz kanadım vardı... mademki ona ulaştım, artık kanadı ne yapayım?

Geceler, gündüzler gelip geçti; ben o can incisine bekçi kesildim... inci denizinin dibindeyim, kendi incime boş vermiş gitmişim.

Niceye bir övüp duracaksın onu, övüşe sığmaz ki... yeter artık, sus da ben de başımı alayım, kendi coşkunluğuma varıp gideyim.

— R —

XV

Gurratu vachun selebet kalbu camîu'l-beşeri
Dâ'a bihâ iz zaharat bâtınu leylin kederi

Ay yüzlü, bütün insanların gönüllerini çeler; bir göründü mü, yüzüyle boz bulanık, kapkara gecenin özü aydınlanır gider.

Bir kadına mı rastladım, yoksa insanların gönüllerine sahip olan bir sıfata mı, yahut da düşünceler örtüsünün altında bir Ay'a mı?

Hem içtedir, hem dışta... hem doğmuştur, hem parıl parıl parlamada; görünüşü insan sanki; oysaki yaradılışı kıvılcımdan, kordan.

Uzaklaşırsa beni mahveder; yakınlaşırsa oynatır gider beni... öylesine parıl parıl parlamada ki parıltısı gözü almada.

2530 Boyu yüce mi yüce; değeri ağır mı ağır... bakışları büyücü, ağzının yâri şeker mi şeker.

İşte hüthüt bir haberle ulaştı bize; bana o haber erişeli beri beni de o haber gibi yitirdi gitti.

* Rûhü'l-Kudüs'e, nedir bu dedim, şaşılacak bir şey, söyle bana... Tanımıyor musun, bilmiyor musun dedi; cehennem pek büyük mahlûklardan biri derler ya, o işte.*

* Bu gazel Arapçadır.

— S —

XVI

Işk gozîn ışk derov kovkebe mîrân-o meters
Ey dil-i tu âyet-i Hak mushaf gej hân-o meters

Aşkı seç, aşk ek, aşk biç... şu şatafatı sür gitsin; korkma. Ey gönlü Tanrı âyeti, mushafı ters oku istersen; korkma.

Can taşıyorsun, candan ayrılacağım diye tir tir titriyorsun... "re"yi de bırak "vav"ı da; tüm can kesil; korkma.

Şüphe kesilirsen tam inançtan korkarsın elbet... oğul, şüphenin ta kendisini tam kanış, tam inanç bil; korkma.

Ölümsüzlük güneşinin yok edip gittiği gölge var ya, artık gölge deme ona; o kalanlara bir ibrettir; korkma.

Madenin gönlünde geçer altınsın sen; yalnız kendini göremiyorsun; oynaya güle, yalımlar saça saça sıçra şu madenden, korkma.

Gönül senden kesin delil istiyor; kesin delilin gölgesi değil misin sen? Gölge gibi yürü kesin delile; korkma.

— Ş —

XVII

El-hazer ez ışk hazer her ki nişanî bovedeş
Ger besitîzed bereved ışk-ı tu berhem zenedeş

Sakının aşktan, sakının... Ne korsanız alır gider aşk... Birisi inada kalkışırsa aşkın onu kırar geçirir, darmadağın eder.

2540 Aşk, adamı candan eder, gönülden eder... adamı küstahlaştırır, inancını alır gider. Sel geldi mi, ovada ne varsa siler süpürür; sürer gider.

Buna iyice kan ki yolunu kesen odur; kanın kendi boynuna... uzak ol onun hızından, şerrinden, uzak ol onun iyisinden, kötüsünden.

Şarap içersin, sarhoş olursun; gönlün elden gider; gönülsüz, elsiz kalırsın... kurtuluş yoktur; seni çeker, yer gider aşk.

Şu ırmağa ayak bastın mı, ta kıyamete dek kurtulamazsın... kim bu dalgaya kapılırsa, dalga onu deniz kıyısına dek sürer, götürür.

Aşka düşen şaşırır kalır, her işten olur... hüneri elinden tutmaz onun, aklı fayda etmez.*

A soluğu tuzak kesilen, sus... suçsuzları öldürme... a yüzü aklın fikrin şarabı olan, bu şarap, içeni ebedî sarhoş eder.

Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

XVIII

Yâr nehânem-ki boved bed-hu-vo gam-hâr-o turuş
Çün lehed-o gûr-ı mogan teng-o dil-efsâr-o turuş

Sevgilinin kötü huylu, gamlı, ekşi suratlı, muğların mezarı gibi dar, gönül sıkıcı olmasını istemem.

Sevgili aynaya; dost, badem helvasına benzer... oynaşma çağında korkmamalı, kaçmamalı, surat asmamalı.

Kendisine âşık olan kişinin beş tane kötü alâmeti vardır: Katı yüreklidir, gevşek ayaklıdır, tembeldir, düzenbazdır, asık suratlıdır.

Tez öfkelenir, boyuna suratını ekşitir? Şöyle bil onu; sanki pek keskin bir sirkedir o.

Ekşi suratlıları anlatma; yeter artık, bu kadarı bile yeter... Şekerler yağdıran tabiat, iki dünyada da nasıl olur da ekşi suratlı birini arar, ister?

XIX

Ey şeb-i hoş-rû ki tuyî mihter-o sâlâr-ı Hebeş
Mâ zi tu şâdîm heme vekt-i tu hoş vekt-i tu hoş

A güzel yüzlü gece, sen Habeş ehlinin en yücesisin, en ulusu... Seninle neşeliyiz biz; boyuna hoş olsun vaktin, hoş olsun.

Aşkın harcımız bizim; özlemin gönlümüzde... başımıza el koy; çekme elini bizden, çekme elini.

* A güzellik, a iyilik gecesi, sıçradın, kalktın mı, can da sıçrar, kalkar... üç sayısına üç kattın mı altı olur, altı.

Altı yönüm de senin yüzünle, senin kutlu bakışınla yedi göğe de güzellik verir, alım verir; alım verir, güzellik verir.

— L —

XX

Bâde deh ey sâki-i can bâde-i bî dord-o degel
Kâr nedârem coz ezîn ger bezeyem tâ be ecel

Şarap sun ey can sâkîsi; dertsiz, düzensiz şarabı sun... ölümüme dek yaşasam bundan başka işim gücüm yok benim.

Sun sevgilim şarabı, üşenerek, yorgun argın sunma ama... içenden bütün usancı, bütün ürküntüyü, arıklığı gideren şarabı sun.

Altın gibi şarabı sun, zâti altın kesildim ben; dopdolu sağrağı sun; erkeğim ben... dilediğin şeyin ta içine daldın; artık bilgiyle, amelle ne işin var?

Gönlüm uyanık olarak, sarhoşluğuyla övünerek sabahladı... yalan söylemişse bugün doğru söylüyor, zulmettiyse bugün adalet göstermede.

A kadeh, bugün ululuğun üstünde, gel... Ulu, yüce Tanrı'nın verdiği şarap var; padişahlık şarabı var sende.

2560 Bugün salına salına tavaf ettim onu, bugün övünerek muradıma erdim onunla... bugünkü şarap sunulursa birine, bütün dileklerine erer gider.

Hoca Hasan, sarhoşsun, hoşsun ama benim sarhoşluğum değil sarhoşluğun... altın kesesi de adamı sarhoş eder ama ezel kadehinin sarhoşluğuna benzemez o sarhoşluk.

Bayrağımız yücelmiş, adamlarımız toplanmış... canlarımız gördüğün gibi yücelmiş, yüceliklere ulaşmış.

A amcasının canı, bizim tövbemiz balığın suya tövbe etmesine benzer. A ulu şeyh, hiç beden gönülle candan tövbe eder mi?

Aşkın bize geldi çattı; sonra düşmanlığa girişti, kavgaya koyuldu bizimle... hani sarhoş, bir yere girer de sarhoşluğu yüzünden kötülükler eder ya, onun gibi işte.

A sarhoş, yeter, sus artık; can bedenden kurtuldu, sus artık. Şarabı al eline; başkaları kavga etmede, birbirleriyle savaşmada.

A bağırıp duran, sus; yeter artık, bağışla, Tanrı da seni bağışlasın... Arı duru şarabı sun; buluşma, kavuşma çağı geldi çattı artık.*

Bu gazelin çift beyitleri, ikinci beyitten itibaren Arapçadır.

XXI

Bang zedem nîm-şebon kîst derin hâne-i dil
Goft menem kez ruh-ı men şod meh-o horşîd hecil

Gece yarısı bağırdım; kimdir şu gönül evindeki dedim; benim dedi; hani Ay da yüzümü görünce utanmıştı, güneş de; işte o'yum.

* Neden dedi, şu gönül evi şekillerle dolu? A yüzü Çiğil güzeline bile hasetler salan dedim; bunlar, senin gölgelerin, hepsi senden vurmuş.

Peki dedi, şu ciğer kanına bulanmış şekil de ne? Bu dedim benim şeklim; gönlü yaralı, ayağı balçığa saplanmış kulunun şekli.

1570 Canın boynunu bağladım, kapısına götürdüm de aşk suçlusudur bu dedim; suçlumuzun hakkını helâl etme.

Bana bir ipucu verdi; fitnelerle, düzenlerle dopdolu bir ipucu... çek dedi, ben de çekeyim; hem çek, hem koparma.

O can otağından bana daha da güzel bir Türk doğdu, parladı. Ona el attım; elime vurdu da bırak dedi.

Filân gibi dedim, sen de yüzünü ekşittin... Yok, dedi, ben bir iş başarmak için yüzümü ekşitirim; kinden, düzenden değil.

Kim, benim diye içeri girerse başına, koluna vururum; çünkü burası aşk haremidir a hayvan, ağıl değil.*

O Türk'ün şekli, gönlün, dinin salâhıdır; bak da gör... Gözünü ov da gönlün şeklini gör, gönlün şeklini.

"Ağıl" sözü böyle, Türkçe geçiyor.

— M —

XXII

Def' medih def' medih men nerevem tâ nehorem
İşve medih işve medih işve-i mestan neherem

Kovma beni, kovma beni... içmedikçe gitmem ben. Cilvelenme, cilvelenme; sarhoşların cilvesini satın almam ben.

Söz verme, söz verme, söz vermeye müşteri değilim; ya verirsin, yahut da dükkânından rehin olarak madeni alır giderim.

Bana bir şey aldırmamak için ağır bir fiyat korsan hadi, yürü, var koy... hiçbir şeyden haberim yok ama değerinden fazla bir pul bile alamazsın benden.

Perde germe, perdeyi yırtma, perde ardına girme... ya yol ver, yol; ya da çık haremden dışarıya.

2580 A güzel, gönül de kul köle sana, can da; ikisi de şekere benzer gülüşüne bağlanmış... nedir gülüşün senin?

İnatçı, savaşçı talihimi Ay'dan ara, Mirrîh'ten sor... gökten inen kazalar gibi yüreğim pek, hiçbir şey tanımam.

Gök bile benim inadıma şaşırır da başı döner... böylece küçücük görünmedeyim ama olduğumdan yüzlerce kez üstünüm, çoğum ben.

Sen benden kâr edersin ama ben senden yüz kez daha çok kâr ederim... Keseyi alır giderim, keseyi; çünkü altın gibi iki yüzüm var benim.

Altın gibi iki yüzüm var ama görüşüm, bakışım senin sevgini taşır... Gökyüzündeki Ay'dan da uluyum, Güneş'ten de; göklerden de daha yüceyim ben.

Sözler ederim, sözler; çünkü sözlerimi gerçeklersin sen, doğru söyletirsin beni... nazlanırım, nazlanırım; çünkü kapında itibarım var.

Güzel haberler veriyorsam ne diye şaşılsın buna? Sensin haber haline getiren beni... bakışım, görüşüm güzelse niye şaşmalı ki? Sensin bakışımdaki, görüşümdeki güzel.

Gökyüzünden bütün gece zehir yağıyorsa bana ne? Şeker mi şekerim ben, şeker mi şeker.

Herkesceğizin bir kimseciği var; her gönlün bir hevesi... fakat nerden nereye? Ben bir başka havadayım, başka havada.

Ben aradıkça arıyorum; sen neşelendikçe neşeleniyor, çalıp çağırdıkça çalıp çağırıyorsun... sendeki neşe yüzünden aramaya düşmüşüm; başım dönmüş gitmiş.

Sen ok yonmadasın, ben iğ yapmada... sen pırıl pırıl Ay'sın; ben gece gibi kapkara.

Gökyüzünün avcı bir beyisin, okla gönlümü... cefa oklarını atarsan, bil ki yeryüzü gibi benim de kalkanım yok.

Dünyanın bütün kalkanları yarılır, yaralanır gider... senin oklarınla yaralanmak için bir kalkan kesilirsem, işte o vakit tehlike yoktur bana.

Senin yüzünden şu dönen başımda ne akıl kaldı, ne fikir... öyle bir hale geldim ki a oğul, bilemiyorum, oğul muyum ben, baba mıyım?

O başıboş gönlüm yolculuktan döner de gelirse evi ıpıssız bulur; izimin tozunu bile göremez.

Sirke döküp de ne yapmak istiyorsun? Ateşimizi söndürmek mi? Senin sirkenden ateşim daha da çoğalır, daha da artar.

Aşk bir gün beni kurban ederse bayramım o gündür işte... fakat bu bayrama erişmezsem adam değilim, üstelik kahpeyim ben.

* Arefe de sensin, bayram da sen; ben zilhicce ayının ilk günüyüm; sana ulaşamam da, ardından uçamam da.

Davulunu duydum mu, senin doğanınım, senin doğanın... a benim sultanım, a benim padişahlar padişahım; kolum kanadım açılıverir o zaman.

Şarap verirsen içerim, vermezsen gene hoşum... başımı korum, ayağımı çekerim; başsız-ayaksız bakar dururum ben.

XXIII

Morde bodem zinde şodem girye bodem hende şodem
Dovlet-i ışk âmed-o men dovlet-i pâyende şodem

2600 Ölüydüm, dirildim; ağlayıştım, gülüş oldum; aşk devleti geldi; durup duran, geçip gitmeyen devlet kesildim.

Tok bir gönlüm var, pek bir yüreğim; arslanların ödü var bende; doğup parlayan Zühre oldum ben.

Dedi ki: Deli değilsin de bu eve o yüzden lâyık değilsin... gittim, delirdim; zincirlere bağlandım.

Dedi ki: Sarhoş değilsin; yürü git, bu yandan değilsin sen... gittim, sarhoş oldum, çalgıyla çağanakla doldum.

Dedi ki: Öldürülmemişsin; çalgıya çağanağa bulanmamışsın... yaşayışının yüzüne karşı öldürüldüm, yerlere serildim gitti.

Dedi ki: Aklı eren bir adamcağızsın; hayallerle, zanlarla sarhoşsun sen. Aptal oldum, küstahlaştım, herkesten kesildim.

Mum oldun, bu topluluğun kıblesi kesildin dedi; topluluk da değilim, mum da değilim; dağılan bir duman kesildim ben.

Şeyhsin, başsın; önde gidensin, kılavuzsun dedi; şeyh de değilim, ön de değilim; senin buyruğuna kul oldum ben.

Kolun kanadın var; sana kanat vermem ben dedi... onun vereceği kanatlara heves ettim de kanatlarımı yoldum, kanatsız kaldım.

Devletin bana, yürüme, yorulma dedi; lûtfederim, kerem buyururum da ben gelirim sana.

2610 Eskimiş aşk, kucağımızdan kalkma, yanımızdan gitme dedi; peki dedim, gitmem, oturdum, kalakaldım.

Sen güneş kaynağısın, bense söğüt gölgesiyim... başıma vurdun mu kısalırım, erir giderim, yok olurum.

Gönlüm can parıltısını buldu, açıldı, yarıldı... gönlüm senin atlasını buldu da şu yamalı hırkaya düşman kesildim.

Can şekli, seher çağında bakıştan, görüşten söz açıyordu; kuldum, eşek tımarcısıydım; derken padişah oldum, her şeyin sahibi oldum gitti.

Kâğıdın, sayıya sığmaz şekerine şükreder; o şekerler kucağıma geliverdi de şekere döndüm ben de der.

Gamlara batmış toprak, gökyüzüne, yıldızlara şükreder de onun bakışı, onun dönüşü yüzünden ben de ışıklandım, ben de ışıdım der.

Gökyüzü, o padişaha, o saltanata, mülklere şükreder de onun bağışıyla aydınlandım, aydınlıklar bağışlamadayım der.

Tanrı arifi de ödülü kaptık, herkesten ileriyiz; yedi kat göğün üstünde parıl parıl parlayan yıldız kesildik diye şükreder.

Zühre'ydim, Ay oldum; yüzlerce Ay'a gök kesildim; Yusuf'tum, şimdiden sonra Yusuf'u doğurmadayım ben.

A Ay, senin yüzünden herkesçe bilindim, tanındım... bir bana bak, bir kendine... senin gülüşünün yüzünden gül bahçesi kesildim, gülüp durmadayım.

Yürüyüp giden satranç taşları gibi tümden dil kesil, gene de sus... çünkü o dünya padişahının yüzünden kutlandım, kutlu oldum gitti.

XXIV

Yâr şodem yâr şodem bâ gam-ı tu yâr şodem
Tâ ki resîdem ber-i tu ez heme bîzâr şodem

Dost oldum, dost oldum, gamınla dost oldum... sana ulaşınca herkesten bezdim, usandım artık.

Gökyüzü, senin dönüşüne şaştım kaldım dedi bana; dedim ki: Şu nokta yok mu? O beni böyle yaptı, bir pergel kesildim gitti.

Gece gündüz gönül kubbesinden bir gürültüdür işitiyorum... gönül kubbesinin gidişinden ben de döner bir kubbe oldum.

Ses gibi ansızın senin gam çengine düştüm; senin mızrabının hevesiyle bir telden de değersiz bir hale geldim.

Benim sillemden çekinir de gam başını çeker benden... Çünkü ben can ormanında bir Hayder-i Kerrâr oldum.

Kadehini göreli şarap içen küstahlara baş oldum... külâhını göreli gönülsüz, başsız bir hale geldim.

Kalender gönlüm, her şeyi unutturan o şarabı bana sundu da oynaya güle, hırkamı çeke sürüye meyhaneciye yürüdüm gittim.

* Hoca Ferec bana dedi ki: Sabır, insanı sıkıntıdan kurtarır... Kurtarışından uğradığım derdi hiç mi hiç anma.

Öylesine çark urup döndüm ki gökyüzü bana uydu da döndü de döndü... Şu mağaraya girdim ya; sevgili bu yüzden çok ağladı, inledi.

Bir gece yarısı Ay'a yoldaş oldum, yola yüz tuttum... Onun güzelliğine heves ettim de gül bahçesine yöneldim.

Kimi oldu, süsen gibi gül yüzünden şâir oldum, övdüm onu... kimi oldu, bülbül gibi seher çağlarında boyuna çiledim de çiledim.

Düşüncelerle estim, savruldum, yüzlerce hünere, yüzlerce sanata sahip oldum... Derken gönlüm seni gördü de her türlü işten güçten kesildim gitti.

XXV

Ger tu konî rûy turuş zehmet ezincâ beberem
Ger tu meyî men kedehem ver turuşî men keberem

Yüzünü ekşitirsen burdan çekilir giderim; rahatsız etmem seni... Şarapsan kadehim ben, turşuysan kabım.

Güvencim, dayancım yüzünü astı; yüzünün ışığıydı yardımım benim... Ona duyulan her çeşit düşkünlük güzeldir; lûtfun, keremin ta kendisidir.

Ay yüzüne gönül vermezsem dirilmez gönlüm; şekerkamışını almazsam akıl fikir yoktur başımda.

Gülüşü şakıtır, çiletir beni; yüzünü asarsa depremler salar bana... başını tarayıp bezeyeni kıskanırım da koşar giderim; ayrılığıysa binlerce kocalıktır zâti.

Ona karşı bir eğrilikte bulunursam yay gibi oklar yerim... Ona bir hüner göstermeye kalkışırsam hünerim yoktur benim.

Dün gece onu düşündüm; bu düşünce kıvrandırdı beni, daralttı gönlümü; kalktım da sarhoşluğu fırsat bildim; döndüm dolaştım çevresinde.

Dileğine uyup gitmezsem iliğim, damarım kopsun; denizine yönelmezsem incim kırılsın gitsin.

Cennet bahçesinin, İrem bağının ortasında bitmiş ölümsüzlük ağacı... Gölgelendim, yemişlerini devşirdim, rızıklandım onunla.

Av olmazsam ona, iyice bil ki köpeğim hoca... atının peşine düşüp koşmazsam iyice bil ki eşeğim hoca.

Ağırdım, usanmıştım; cezbesi hafifletti beni... avlusunda yatmış, uyumuştum, setten gelen sel kaptı, götürdü beni.

Gönlüm kapanmış dedim; kilitleri açan benim dedi. Beni öldürdün sen dedim; ben senden beterim dedi.

Yürü, işten güçten konuşma; hepsinden de hürüm ben. Var dikenden söz açma, baştan başa gül devşirmedeyim ben.*

İkinci, dördüncü, altıncı, sekizinci ve onuncu beyitleri Arapçadır.

XXVI

Cem'-i tu dîdem pes ezin hîç perîşan nerevem
Râh-ı tu dîdem pes ezin hem-reh-i îşan nerevem

Topluluğunu gördüm senin, bundan böyle hiç dağılmam... Yolunu gördüm senin; bundan böyle onlara yoldaş olmam artık.

Yeşilliğin padişahısın, benim gibi yüzlercesini doyurursun... Gözümü de doyurursun, gönlümü de; artık şu sofraya düşmem ben.

Kâbe yanıma, kucağıma gelirse Kâbe'ye gitmem artık... Ay yeryüzüne geldi; Zühal'e çıkmaya kalkışmam artık.

Semirmişim, yelinle dopdoluyum; senin sarhoşunum, seninle hoşum... Hem kulunum kölenim, hem azatlın; artık şeytana kul olmam ben.

Yeryüzünün de padişahısın, zamanın da; akıl gibi hem ortadasın, hem gizli; a benim canım, a benim cihanım; senin kapında neden tüm can kesilmeyeyim?

XXVII

Zin du hezâran men-o ma ey ecebâ men çi menem
Gûş benih erbederâ dest menih ber dehenem

Şu binlerce ben'in, biz'in hangisiyim acaba? Ağzımı elinle kapatma da kavgaya kıyamete bir kulak ver.

Elden çıktım, yoluma şişe koyma... Korsan ayağımı basarım; bulduğumu kırar geçiririm.

Gönlüm her solukta senin hayaline dalmış, şaşırmış gitmiş... Sen çalıp çağırır, neşelenirsen ben de çalar çağırırım, neşelenirim; sen mahzunsan ben de mahzunum.

Acıtırsın, acılaşırım... lûtfedersin, lûtuf kesilirim. A çene topağı tatlı mı tatlı, şeker dudaklı güzelim benim; seninle oldum mu, hepsi de hoş.

Temel sensin; ben kim oluyorum? Elinde bir aynayım ancak; ne gösterirsen onu gösteririm; hem de sınanmış bir aynayım ben.

Sen sanki yeşillikte bir selvisin, ben gölgenim senin... Mademki gülün gölgesi oldum; varayım, gülün yanı başına çadır kurayım.

Sensiz gül devşirsem elimde diken olur; seninle oldum mu, baştan başa diken olsam gene de tümden gül olurum, yasemin kesilirim.

Her solukta ciğerimin kanını sağrak sağrak içmedeyim... her solukta testimi sâkînin kapısına vurup kırmadayım.

Yüzümü tırmalasın, gömleğimi yırtsın diye her solukta bir güzelin gömleğine el atmadayım.

Gönül ve din salâhının lûtfu, gönlümün ta ortasında parıl parıl parladı... O, dünyada gönül mumu; ben kimim? Bir leğen ancak.

XXVIII

Bâz der esrâr revem cânib-i on yâr revem
Ne're-i bolbol şenovem der gol-o gol-zâr revem

2660 Gene sırlara gidiyorum, o sevgiliye gidiyorum... Bülbülün narasını duyacağım, güle, gül bahçesine gidiyorum.

Ne vakte dek şu utanıp arlanma? Utanmayı yak gitsin; gönüle yoldaş oldum; hoş bir halde gönül alana gidiyorum ben.

Sabrım kalmadı ki veresiyeye kulak asayım... aklım kalmadı ki yol yordam gözeteyim.

A benim Zührem, ten-teni-ten nağmeleriyle çeng çal da şu sese kulak vereyim, yüzünü görmeye gideyim.

Gönlüm tuzak hastası; kapıda, damda gönlüm... gönül güzelini tutup çekeyim de alıcısına götüreyim gitsin.

Ne hünerin var, ne de bir işte güçtesin dedi bana... Peki dükkânımın yolunu göster de kâr peşine düşeyim.

Gönlümün kendinden haberi varken izini izlemedeydi... gönlümün izi nerde; göster de izini izleyeyim.

Elimi sevgilinin eline vereyim de mağaraya gireyim; hasetçilerin kem gözleri değmesin bize.

Güzel ululaların dersi, kendinden geçiştir, susuştur; daha dersimi pişiremedim, tekrarlayıp durayım bâri.

XXIX

Mutrıb-ı ışk-ı ebedem zehme-i işret bezenem
Rîş-i tereb şâne kunem soblet-i gemrâ bekenem

Ölümsüz aşk çalgıcısıyım, zevk mızrabını vurayım; neşenin sakalını tarayayım, gamın bıyığını yolayım.

Çalgı düzenlendi, neşe doğdu mu canlar tazelenir... küpün ağzı açıldı ya, ağzındaki balçığı uzaklaştırayım küpten.

Halil olmuşum ya, âteşkedeye âşıkım, cana, akla âşıkım, putun şekline de düşman.

Güneş, Koç burcuna eş oldu; bahar geldi, sevda işine girişme çağı artık... gönlümün kanı kaynıyor, bedenimdeki kar eriyor, su kesiliyor.

A parlak Ay dedim; neden eriyip gitmedesin? Gönüle tutuldum, bir güzel yüze âşıkım dedi.

Öylesine birine âşıkım ki kulağımdan tutmuş, çekip sürümede beni... Bütün bedenim sanki bir kalkan; her yanıma oklar gelip vurmada.

Şu gürültünün içindeyim, belâlara uğramışım ama şükür denizine dalmış gitmişim... yolculuğa tutsak olmuşum ama yerimin yurdumun kokusuyla terütazeyim.

Sevgiliyle buluşmuştum, güzelliğine dalmıştım... kaza, bir olmayacak yazıdır okudu, düzenlerle ayrılık koydu araya.

Bedenimde bir damar oynayıverse de a benim çene topağı tatlı mı tatlı padişahım; yurduma doğru uçarak koşsam.

Her solukta duyulan o güzel kokusu, o kulağımı çekmek isteyişi, o benim selvimin, yaseminimin sâkîsi, bir akarsu yaptı beni.

Yakub'a yoldaş oldum; o güzele fitne kesildim... can Yusuf'u lûtfetti de gömleğini armağan gönderdi.

2680 Gerçekten de ne hoşsun a sevgili; vefa yayını çekersin sen... İki dünyada da senin gibi bir güzel gören var mı hiç?

Onunla eşit oynayamam ama gene de el atayım ona... o taşa vurayım şişeyi; şişe kıranın kuluyum zâti.

* Fil, cefa hortumunu Kâbe'ye döndürdü; ben Tanrı'nın ebabiline benziyorum; her gergedana yardımcıyım ben.

Her aynanın cilâsıyım; her sağ cenahın Rüstem'iyim; her açа gücüm kuvvetim; her topluluğun yıldızıyım ben.

Her boyun bosun; her yüzün gözün anlamıyım, biricik Tanrı lûtfunun gölgesiyim... her iyinin kötünün Kâbe'siyim, bağın bahçenin dadısıyım ben.

Kimi kötü huylu ateş olur, her yanı yakar, yandırır... güzel yüzlü oldu mu da benim Huten dilberim olur gider.

Sen böylesine şaşı bakarsan kâseyi kırarsın, testiyi dikersin başına, içersin... hiçbir şeye muhtaç olmayanın adalet gölgesiyim; her şeyi uygun dokurum ben.

A padişahlar padişahı, a dünya güzellerinin başı, ağız açıp söylemediklerimi lûtfeder de anlatırsan hoş olur; vakti geldi çünkü.

— N —

XXX

Âyineî bezâdiyem ez cehet-i menzer-i men
Vây ezin hâk tenem tîre dil-i ekder-i men

Kendimi görmem için bir ayna cilâlıyor bana... Ah bu toprak bedenimden; daha da bulanık gönlümse kara mı kara.

Gece geçti de şu gönlüm balçıktan arınmadı gitti. A bana şarap sunacak sâkîm, nerde kızıl kadehim benim?

2690 Yazıklar olsun, eşeğim gitti elden; ansızın öldü eşeğim... Ama şükürler olsun ki eşeğin tersi de uzaklaştı kapımdan.

Eşeklerin ölümü güç bir şey, fakat bana uğurlu geldi... çünkü eşek uzaklaştı mı, İsa gelir, kucaklar beni.

Saman kalburunun peşinde ne kadar ömür harcadım; arık eşeğim için ne kadar arıklaştım, eğrildim...

Eşeğin bana yaptığını yırtıcı kurt yapamaz; onun derdiyle, onun gamıyla ne kadar Tanrı hakkı kaldı boynumda.

Acılığım, hamlığım, horluğum, kötüye çıkmış adım sanım, gönül kanı içişim... Bunların yüzünden toprak başıma benim.

Benim hırsızım, beni ayırt edenim... beni yaratanım lûtfeder, görür beni; görüşünle mumu söndürürsün de göz verirsin, görüş ihsan edersin sen.

XXXI

Kasd-ı cefâhâ nekonî ver bekonî bâ dil-i men
Vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men

Cefa etmeye kasdın yok ama bir de gönlüme cefa etmeyi kurdun mu, vay gönlüme, vay gönlüme... Ah gönlüme, eyvah gönlüme.

Bana kastettin mi düşmanım sevinir... Sonra da bu yüzden ya senin gönlün yaralanır, ya benim gönlüm.

Şaşırmış kalmış, delirmiş gitmiş gönlüm... Kanlarla dopdolu bir ev benim gönlüm. N'olur, bir seyretmek için zahmet çeksen de geliversen gönlüme.

Şekerler yemiş gönlüm; kemerler kuşanmış gönlüm... seher çağlarında her yana gitmiş benim gönlüm.

Ölmüş de gönlüm, dirilmiş de... Ağlayış da gönlüm, gülüş de... Efendi de gönlüm, kul da... Senin yüzünden denize dönmüş gönlüm.

A ustalaşan, esenliğe eren, artık ateşte oturma... Şöyledir, böyledir ama a benim gönlüm, hiç mi hiç dinlenme.

Can nimetini dilemek, gönlümü dileğine kavuşturmak için gönül ve din salâhına Cibrîl-i Emin indi şimdi.

XXXII

Kasd-ı cefâhâ nekonî ver bekonî bâ dil-i men
Vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men

Cefa etmeye kasdın yok ama bir de gönlüme cefa etmeyi kurdun mu, vay gönlüme, vay gönlüme... Ah gönlüme, eyvah gönlüme.

Bana kastettin mi düşmanım sevinir... Sonra da bu yüzden ya senin gönlün yaralanır, ya benim gönlüm.

Şaşırmış kalmış, delirmiş gitmiş gönlüm... Başsız-ayaksız gönlüm... Seher çağlarında her yana gitmiş benim gönlüm.

Kendinden geçmiş bir deli, gönlüm; kanlarla dopdolu bir ev gönlüm... Hem durmada, hem dönmede gönlüm; Süreyya yıldızının da üstünde gönlüm.

Sana yanmış yakılmış, senin yüzünden arıklaşmış; senin incini aramada; gelmiş de deniz kıyısına otağ kurmuş gönlüm.

Kimi yanar, kavrulur da kokusu dünyayı tutar gönlümün... kimi de rebâb gibi inler, nağmeler çıkarır şu gönlüm.

Şimdi ağlamaktadır, suçuna bakılmaz... şimdi savaşlara dalmıştır; şimdi Zümrüdüanka'nın peşine düşmüştür. Kafdağı'ndadır gönlüm.

2710 Bir çocuk olan gönlüm şu gece dadısından süt emmez... gece dadısının göğsünü kara buldu galiba gönlüm.

Mûsa bir taştan su kaynattı, ırmak akıttı ya... Tanrı hikmeti de akan bir ırmak; Mûsa'nın taşı şu gönlüm.

Meryemoğlu İsa göğe ağdı da eşeği kaldı ya; işte ben de yeryüzünde kaldım; gönlüm yücelere ağdı.

Yeter artık; şu dilin söyleyişi, gönüle de perde, cana da... Keşke gönlüm ne dilden haber alsaydı, ne söylemeyi bilseydi.*

Bu gazelin birinci ve ikinci beyitleri, bundan önceki gazelin birinci ve ikinci beyitlerinin aynı. Üçüncü beytinin birinci mısra'ı aynı gazelin üçüncü beytinin birinci mısra'ı. Dördüncü beytinin birinci mısra'ı aynı gazelin üçüncü beytinin birinci mısra'ı gibi. Gene üçüncü beytin ikinci mısra'ı aynı gazelin dördüncü beytinin ikinci mısra'ı, önce de işaret ettiğimiz gibi ihtimal bu ayniyetler zapt edenlerin hatası; belki de iki gazel bir tek gazeldi de zapt ediş bir gazeli iki gazel haline getirdi.

XXXIII

Işk-ı tu âverd kedeh por zi belâ-yı dil-i men
Goftem men mey mehorem goft berâ-yı dil-i men

Aşkın gönlümün belâsıyla dopdolu bir kadeh sundu... ben şarap içmem dedim, hatırım için iç dedi.

Onu tanıyış şarabını sundu; ne biçim şaraptı, söyleyeyim sana: Acı, sinici, hoş... tıpkı gönlümün vefası gibi hani.

* Bir yandan da Rûhü'l-Emin geliverdi... bizse böylece sarhoştuk... Gönlümün ululuğunu bir seyret diye yanına koştum.

Tanrı sırlarını herkese gösterme dedi, gönlümle buluştuğu için Tanrı'ya hamd etti, şükürler olsun dedi.

İşte bu olmaz, aşkın gizli kalmaz; gönlümün arılığına perde olabilecek nedir ki dedim.

Aşk kanlar içmeye koyuldu mu, Rüstem bile çaresiz kalır, Uhud Dağı bile paramparça olur; gönlümün de sözü mü olur hiç?

2720 Ne mutlu andır o an ki ay yüzlüm otağıma gelir, girer de lûtfeder, kerem buyurur, gönlümün kaftanının düğmelerini çözer.

Üşümüşsün, bensiz sararmış solmuşsun... daha beri gel de gönlümün havası vursun sana der.

Derim ki: Nerde lûtfun? Kulunu sen ara... senden başka gönlümün bağlarını çözmeyi kim bilir?

Evet der, şimdi gençleşirsin, kabına sığmaz olursun; gönlümün seher yeliyle nerkisten, gülden daha taze bir hale gelirsin.

Derim ki: A her derde o derdin devâsını veren; senden başka devâm yok benim; sensin gönlümün ilacı.

Her ağacın, her dalın meyvesi tanıktır o ağacın, o dalın gönlündekine... Altın gibi sararmış yüzümle inci gibi gözyaşlarım da benim gönlüme tanık.

XXXIV

Kâferem er der du cihan ışk boved bihter ezin
Dîde-i îman şeved er nûş koned kâfer ezin

İki dünyada da bundan daha hoş bir aşk varsa kâfir olayım... Kâfir bile bunu içse imanın gözü kesilir.

Aşk hünerler madenidir, aşk altın madenidir... dost onunla cilvelenir, görünür; deri onunla altınla dolar.

Aşk dudağını açtı mı öylesine şaşılacak bir güzel koku salar ki misk bile duyar da sarhoş olur, amber utanır gider.

Aşk dünya güzelidir; padişahların, güzellerin anasıdır... Toprak onun yüzünden mücevhere döner, ana onunla övünür.

XXXV

Kû her-i men kû her-i men pâr bemord on her-i men
Şokr Hodârâ ki herem bord sudâ' ez ser-i men

Eşeğim nerde, eşeğim nerde? Bıldır öldü eşeğim... Tanrı'ya şükrolsun ki başımın ağrısı da dindi.

Öküzüm de ölecekmiş; varsın ölsün, gam yemem... benim güzelim amberimin kokusu ne öküzde vardır, ne öküzün karnında.

Öküz gitmiş, eşek ölmüş, ne çıkar? İki dünyada da güzelim sağ olsun, gönlümü alanım var olsun, yaşadıkça yaşasın, yaşadıkça yaşasın.

Eşeğimin kulağında küpe var... eşek, sonra da altın küpe; şu hale bak da acı; vah benim altınıma, vah.

Baş çeker, yol almaz; nazlanır, arpa yemez... kapıma tezek yığınından bir tepe dikmekten başka bir hizmeti yoktur bana.

* Güzelim bir öküz... gökyüzünde bir Öküz, yeraltında bir başka öküz... şu ikisinden bir sıçradım, kurtuldum mu, bahtın çemberinden geçtim gitti.

Eşeklerin pazarına gittim; o yana bu yana bakındım... gözüm, gönlüm eşeğe de doydu, eşeğin sahibine de.

Birisi, mademki eşeğin öldü, eşek çok, bir tane daha al dedi... sus dedim, eşek yolda bir ayak bağıydı bana zâti.*

Bu gazel XXX. gazele çok benziyor, lûtfen karşılaştırınız.

XXXVI

Hey çi gerîzî çendin yek nefes incâ beneşin
Sebr-ı tu kû ey sâbır ey heme sabr o temkîn

Hey, ne diye kaçıyorsun böyle? Bir solukcağız şurda otur; a tamamıyla sabır, tamamıyla dayanç olan kişi, bunca sabrın, kararın hani?

* Biz, iki üç kişiyiz; yeni ölmüşüz; bekleyip duruyoruz... Telkıynle dirileceğiz, kefenlenmeden kurtulacağız diye o perdenin önünde bekleyip yatmadayız.

Hadi, kıyamet gününden önce bir üfür geçmişlere de gökyüzü bile duysun, mahşerini beğensin.

Hey, hadi, bizim dilimizle söyle... ama işaretle değil, apaçık söyle; a bütün huyu kan dökmek olan güzel; niceye dek sitemlerle kan içeceksin sen?

Niceye bir ciğerini ısıracaksın, başını yemeyi kuracaksın? Niceye bir iş şöyle oldu, böyle oldu diye kötü haberler vereceksin ona?

A dudağı şekere, gecesi güzelim cennete benzeyen, niceye bir dudağını acıtacaksın onun, niceye bir gecesini kararta-caksın?

Hiç bal zehir verir mi, ya da şekerden sirke coşar mı? A ululuları bile yanıltan, niceye bir yanıltıp duracaksın bizi?

O dudaklarından ne çıkarsa çıksın; şekeri haber vermededir... ne yaparsan yap, yaptığında lûtuflar vardır, fakat gizli.

Selvi bir çöpe benzer mi hiç; altın bakıra çalar mı? A kıyamet gününün sahibi, sen de kimseciklere benzer misin hiç?

XXXVII

Men hoşem ez lûtf-ı hesan v'ez leb-o lonc-ı toroşan
Men bekesem dâmen-i tu dâmen-i men hem tu keşan

Aşağılık kişilerin sözleri umurumda bile değil; ekşi suratlıların dudaklarına da aldırış etmem, salına salına gezişlerine de... hoşum ben, eteğini çekeyim senin; sen de çek benim eteğimi.

Kader senin canınla benim canımı birbirine dikmiş... senin kapında hoşum da hoşum, iyiyim de iyiyim ey hoşların, güzellerin padişahı.

Dudaklarını bana sundu; hiçbir dudakta o tat yok... dudaklarından tattığım lezzeti hiçbir dudak tatmamıştır.

2750 Yüzünü ekşiten, boyuna para pul peşine düşen kişi, sirke küpüdür; şekerlerle oturtma, onlarla bir tutma onu.

A bayrak sahibi padişah, ballar içindeyim, balımdan kim tadar dedim... Güzel huylular, yolları yordamları güzel olanlar dedi.

— V —

XXXVIII

Çun becehed hende zi men hende nihan dârem ezo
Rûy toroş sâzem ezo bang-o fegan ârem ezo

Nasıl gülebilirim ki? Gülüşümü gizlemedeyim ondan... Onun yüzünden yüzümü ekşitmedeyim, onun yüzünden bağırmadayım, feryat etmedeyim.

Asık suratlılarla alay ediyorsun, gülüyorsun onlara ama bundan kavga çıkar... gülüşümü gizliyorum da onun yüzünden yağmur gibi gözyaşları döküyorum ben.

Bedenim bir ulu şehir... Gam bir yanda, ben bir yandayım; bir yanım su kesilmiş onun yüzünden, bir yanım ateş mi ateş.

Ekşi suratlılarıyla ekşiyim, şekerleriyle şeker... Yüzüm de o, sırtım da o; onun yüzünden kaşımadayım neşenin, çalgının sırtını.

Senin gibi yüzlercesi, benim gibi yüzlercesi, onun yeşilliğinden sarhoş olmuş gitmiş... her damın üstünde onun yüzünden oynamadayım, onun yüzünden el çırpmadayım.

Şekerler yiyen duduyum, şekerden başka bir şey yemem; dünyada nerde bir ekşi varsa ondan uzağım, bezmişim ondan.

Ekşi bir şey verse bile baldır, şekerdir bana... sen onun yüzünden seke seke, topallaya topallaya yürüyorsun ama ben hoşum, rahvan yürümedeyim.*

Bu yola düşmeyenin yolu tozdur dumandır; ben anayoldayım, o yüzden de dümdüz yürüyorum.

2760 * Gönlüm Mescid-i Aksâ'dır; gönlüm Cennet-i Me'vâ'dır; bütün izim tozum onun yüzünden güneş kesildi, ışığa döndü.

Tanrı kimi güldürürse ağzından gülüşler dökülür onun... sen onu inkâr ediyorsan et; ben tümden ikrar etmedeyim.

Gülün payına gülme düşmüş; ne yapsın, ağlayamıyor... onun yüzünden uyanık gönlümde süsenler açılmada, güller açmada.

Sabır, ben kavuşma müjdesiyle geldim ondan demede; şükür de onun yüzünden ambarım var diyor.

Akıl, onun yüzünden zahidim, hastayım demede; aşk da boyuna, onun yüzünden büyücüyüm, yankesiciyim diyor.

Can boyuna diyor ki: Onun yüzünden inci definesiyim ben... define boyuna diyor ki: Onun yüzünden duvarın dibinde gömülüyüm.

Bilgisizlik boyuna diyor ki: Haberim yok ondan, kendimde değilim zâti... Bilgi de boyuna diyor ki: Onun yüzünden çarşının pazarın en ulusuyum ben.

Zahitlik boyuna diyor ki: Onun yüzünden sırları bilmedeyim, anlamadayım; yokluk boyuna diyor ki: Onun yüzünden ne gönlüm var, ne sarığım.

Tanrı Şems'im, Tebriz'den geri gelirse bütün sözlerim onun yüzünden açılır, anlaşılır.

"Sük-sük" sözü Farsçaya Türkçeden geçmiştir; metinde de böyle, "S"nin üstüne bir de ötrü konmuş.

XXXIX

Ey ten-o can bende-i o bend-i şeker hende-i o
Akl-o hered hıyre-i o dil şeker-âgende-i o

Beden de, can da ona kul köle olmuş, onun tatlı gülüşüne bağlanmış. Akıl da, fikir de ona karşı şaşırmış kalmış; gönülse şükürleriyle dolu onun.

Başımızın dileği ne? İnsanı sarhoş edip yerlere seren sağrağına kavuşmak... Gönlümüzün muradı ne? Devletinin durdukça durması.

Şu muallak duran gök nedir? Onun en eski bir otağı... Rüstem'le Hamza da kim? Onun şehidi, onun yerlere serilmiş bir eri.

Bir leşin yanına varsa ölüyken dirilir leş... bir yoksulun yanına varsa yamalı hırkası yalım yalım balkır.

Şekli gönlümden hiç gitmedi, gitmez de... ona eşit, ona benzer kimsecikler gelmemiştir, gelmez de.

Dünya mülkü de nedir ki onunla övünsün... dünya onunla övünür; çünkü dünyanın sahibi odur.

* Ne mutlu o gönüle ki derdi de sensin, düşüncesi de... ne mutlu o köye ki baç alıcısı sensin.

Sevgilimiz aşktır, şekli, kılığı yoktur bizce... Zâti onun her şeyi doğuran gönlüne karşı şekil de nedir, kılık da ne?

Bundan böyle sinekleri şekerden kovacağım dedi; ne mutlu o sineğe ki onu kovan, kışalayan sensin.

Felek bir hırsızdır, keseni koru ondan... tanesi tuzaktır onun, dirisi ölü.

Söz herkese kolay görünür ama yeter artık, sus... zâti binlerce kişi içinde anlayan bir tek kişi vardır ancak.

XL

Kâr-ı cehan herçi boved kâr-ı tu kû bâr-ı tu kû
Ger du cihan bot-kede şod on bot-i eyyâr-ı tu kû

2780 Dünyanın işi ne olursa olsun... senin işin gücün nerde? İki dünya da puthane olmuş; senin o hırsız güzelin nerde?

Tut ki kıtlık dünyayı kaplamış, artık ne yemek var, ne ekmek... A hem apaçık görünen, hem gizli olan, senin kilen, senin ambarın nerde?

Tut ki dünya diken olmuş, akreple, yılanla dolmuş; a canın çalgısı çağanağı, a can neşesi, senin gül bahçen nerede?

Tut ki cömertlik ölmüş, nekeslik herkesi öldürmüş... a bizim gönlümüz, senin lûtfun hani, ihsanın nerde?

Tut ki Ay da, Güneş de, ikisi de yola düşüp gitmişler, dolunup görünmez olmuşlar... a kulağa, göze yardımcı olan, senin yalımın, senin ışıkların nerede?

Tut ki müşteriye bir inci satacak sarraf kalmamış... nasıl olur da ululukta bulunmazsın sen; nerde senin inciler yağdıran bulutun?

Tut ki bir ağız bile yok, söyleyecek bir dil bile bulunmuyor ki sırlardan söz açsın... peki, senin sırlarının coşup köpürüşü nerde?

Kendine gel, hepsinden de geç, biz buluşma, kavuşma sarhoşuyuz... Geç oldu, erken gel; senin meyhanen nerde?

Bizim sarhoşumuza, gönüldeşimize, eldeşimize iyi bak... yıkılıp kalmamışsan, bunak değilsen sor, nerde senin cübben, nerde sarığın de.

Bir kahpe, külâhını aldı, götürdü; bir başkası cübbeni kaptı... yüzün Ay'dan da sarı; senin arkan nerde, kim görüp gözetmede seni?

2790 Yabanın biri gelmiş de ezel sarhoşlarının yolunu vurmada... ne diye şahnelik etmiyorsun? Hani yaralaman, nerde yiğitliğin?

A harfler saçan, sus; susanlar gibi kulak kesil? Halka tercemanlık etme; hani halin, nerde hal yönünden sözlerin senin.

XLI

Rûşeni-i hâne tuyî hâne bernegzâr-o merov
İşret-i çün şekker-i mârâ tu nigehdâr-o merov

Evin aydınlığı sensin, evi bırakıp gitme... şeker gibi zevkimizi koru, gitme.

Düşmanım aldatmaya kalkışır seni; sözlerine kanma onun... canımı, gönlümü gama, gussaya ısmarlayıp gitme.

Senin, benim düşmanımı Allah için olsun sevindirme; düşmanın hilesini duyma, dostu incitme, gitme.

A güzel, hasetçi hiç kimse için iyi söz söylemez; keremine ne lâyıksa dosta onu yap; gitme.

Aşağılık kişiler gibi her solukta kendini esen yele kaptırma; vesveseleri bir uğurdan ateşe yak; gitme.

XLII

Şeb şod ey Hâce Zekî âhır on yâr-ı tu kû
Yâr-ı hoş-âvâz-ı tu on hoş-dem-o şeştâr-ı tu kû

* Gece oldu a Hoca Zekî, söyle bakalım, o dostun nerde senin; o güzel sesli dostun, o güzel altı telli sazın nerde?

O terütaze dostun, senin kucağında yatar, uyur... güzel ses uyutur onu; nerde o uyuyan uyanık dostun?

Kimi bir yol gösterirsin ona, kimi kulağını burarsın... senin gönlünden nefes alır, sesler çıkarır o; nerde sırlarına mahrem olanın?

2800 Her yurttaşı diriltir; ağızsız, dilsiz feryatlar eder... her erkeğin, her kadının fitnesi olan o söz solukdaşın nerde senin?

Damarına el koy, tez koştur onu... a soluğu bize parlaklık veren, nerde pazarının parlaklığı?

— H —

XLIII

Bâde bedih bâd medih v'ez hod-ı man yâd medih
Rûz-ı neşâtest-o tereb ber meneşin dâd medih

Şarap sun, şarap sun... bizi anma gitsin... neşe, çalgı çağanak günü; oturma; kayırma bizi.

Buluşma sarhoşu olmuş da gelmişim; yokluk kılıcına kurban olmuş da gelmişim... Böyle değilsem hiç mi hiç sevindirme beni.

Hocam, anlamış, bilmişsin, devlet davulunu çalmışsın; can olgunu olmuş da gelmişsin, artık ustaya el sunma.

* Yıkık gönlünde onun gizli definesi var... Kendine gel de şu yıkık köyünü Bağdat'a bile değişme.

And olsun Tanrı'ya, senin şu karanlık gecen, yüzlerce güzelim günden iyi... geceyi verme, gündüzü arama; âc ağacını verip şimşadı alma.

İki dünyada da Tanrı'dan başka solukdaş yok... nen varsa ondan başkasına verme sakın.

* Şu çadırın içindesin ama çadırı kuranı da bilesin; yalnız gönül ipini evtâddan (ulu kazıklardan) başkasına verme.

A can sâkîsi, sözle harcama ömrünü; yetimlerin malını yeme de feryat etmeye el atma.

2810 A yeşillikte, lâlelikte yatmış, uyumuş güzel, şarabı sarhoşlardan alıp da şuna buna sunmaya kalkışma.

Tohumu çöle saçma; kargalarla, kuzgunlarla düşüp kalkma... teklik incini boş yere şuna buna verip durma.

A âşık, bütün varlık âlemi peşin parayla dolmuş; nasıl oluyor da görmüyorsun, nasıl? Paran peşin bugün, çalış da veresiye verme.

Hem sen sensin, hem sen benim; yurdumdan hiç gitme... Kuş sensin, yavru benim; yavruyu her hor kişiye verme.

Kendi kendisine rehin olmuş kişinin bilgisine de kulak asma, hünerine de aldırma pek... Senin bilgin sana yeter, o şundan şuna nakledilegelmiş sözlere fikir yorma.

Dağ delenlere padişahlar padişahısın sen... ağır bir külüngün var; Ferhad'dan başkasına verme onu.

Yeter, sus artık... akıldan doğan şu söz, çocukça bir oynayıştan ibaret; olgunluğa ulaşmış arife ibadetle oyalananın tespihini verme.

XLIV

Sâki-i ferruh-ruh-ı men câm çü gol-nâr bedih
Behr-i men er mey nedehî behr-i dil-i yâr bedih

A yüzü kutlu sâkî, sun o nar renkli kadehi... bana şarap sunmayacaksan bâri sevgilinin hatırı için sun.

Gönüller alan sâkîsin, hastalara dermansın; neşe şerbetisin, şifa ilacısın; tez hastalara sun kadehi.

O kadehe dök şarabı, düşüncenin vur boynunu... aman a gönül, meded a sevgili, kırma gönlümüzü.

2820 O meyhaneyi aç, bırak şu kavgayı... susamış sâkîye meyhanecinin küpünden sun şarabı.

Baharın da canısın, yeşilliğin de; selviye de sen parlaklık verirsin, yasemine de... bir gör bizi de bahaneler bulma; a düzenbaz güzel, sun kadehi.

Hileye adım atar da sarhoşların ellerinden fırlar gidersen düşmanımız sevinir; kör olsun düşman; sun kadehi bize.

Gam verme, ah ettirme, neşeden başkasına yol verme... ah ediş yol ucundandır, aç yolu, ver yükümüzü.

Hepimiz de kavuşma mahmuruyuz; güzellik, alım sağrağına susamışız... hırkayı, sarığı sâkîye rehin ver gitsin.

Susamış bir deliyim ben; gönlüm de sımsıcak, göğsüm de... Kadehi, kâseyi kır; sayısız sun, çok çok sun.

Zâti ay da sensin, ay ışığı da sen... Şu suyun balığıyım ben. Balık Ay'a ulaşamaz; şu halde Ay'dan gelirler ver bana.

— Y —

XLV

Çün dil-i men cest zi ten bâz negeştî çi şodî
Bî dil-i men bî dil-i men râst şodî her çi bodî

Gönlüm bedenimden sıçrayıp çıksaydı da bir daha geri gelmeseydi ne olurdu? Gönlüm olmayınca ne varsa hepsi de düzelir giderdi.

Eğri olsun, doğru olsun; az olsun, çok olsun; hoca, her iyiden, kötüden kurtulurdu, hepsine de boş verirdi.

Boşuna bir iş kalmazdı; usanç yok olur giderdi... ne bilgi kalırdı, ne aptallık... esenlikler davulunu çalmaya başlardı.

A hoca, ne diye rehin almaya kalkarsın beni? Sen gitmezsen gitme, ben gidiyorum... Hoca, eskimiş değilim; yardımlar içinde yardımlar gördüm; yeniyim ben, yeni.

Ateşle neft yağı yakıp bitirmez beni... Yaksa, bitirse bile yeniden yaratır... Sayıyla yiyip sömürse sayısız geri verir gene.

Toprak yığınımın üstüne çık da bağır; görünüşte mezardayım ama de, çayırlıktayım çimenlikteyim ben.

Mezarda olsa bile değil mi ki biricik Tanrı'yla... hoştur bu; o tuzakta olanı şeytan, canavar nerden tutabilir ki?

Fakat ondan uzak düşen kişi, Mansûr bile olsa karıncadan da arık bir hale gelir... çünkü dayancı, güvenci yoktur onun.

XLVI

Ayş-ı cihan pîse boved gâh hoşî gâh bedî
Âşık-ı o şov ki dehed milket-i ayş-i ebedî

Dünya yaşayışı alacalıdır; kimi hoşlukla geçer ömür, kimi kötülükle... sen ona âşık olmaya bak da ölümsüz bir geçim sultanlığı versin sana.

Mademki herkesin ömrü aktır, karadır... ihtiyaçsız Tanrı ışığı gibi salt nurdan ibaret bir başka ömür ara.

A kendisine dalıp gitmiş kişi, mezarından haberin bile yok... zâti kendi varlık mezarına gömülmüşsün sen.

Sana rızık vereni görmen, helâl bir rızıktır; sayıya sığar rızık peşinde ne diye ateş gibi dükkândan dükkâna koşarsın?

Eşi bulunmaz bir dudusun sen; şeker madeni de özün... gül bahçesinin lâ'l yanaklı bir bülbülüsün sen.

2840 Şaşılacak şey; Leylâ ile Mecnun'un ikisi de bir bedende; ikisinin de aynası sensin; bir abaya bürünmüşsün yalnız.

Can âlemi arılık duruluk denizi; şekille kalıp o denizin köpüğü... arı duru denize dal, ne diye şu köpüğe el atarsın?

Denizin üstündeki köpük hiç durmaz; dalgalar onu bir halde bırakmaz ki.

Çünkü köpük kuru olsa denize lâyık olamaz... iyi, varır, iyiye kavuşur, kötü de kötüye yönelir gider.

Köpük, ya bir uğurdan su kesilir, ya da tutar, kıyıya vurur... Çünkü tek Tanrı'nın denizine iki renklilik sığamaz.

Dalga denizden meydana gelir de secdeler ederek, a benim benliğim, varlığım, ah, neden sayıya sığmazsın sen diyerek kendini seyre dalar.

Bütün canlar birdir; bütün bu varlık bir padişahın aksidir... Aklın başındaysa şaşı olma da iyice görmeye bak.

XLVII

Hem nezerî hem heberî hem kameranrâ kamerî
Hem şeker ender şeker ender şeker ender şekerî

Hem bakışsın, görüşsün, hem habersin, hem Aylara Ay kesilmişsin sen, hem şekerlerin şekerisin, balların balı.

Hem devlet basamağısın, hem zamanımıza kurtuluş... hem kadehsin, hem ferahlık, hem de gecemize sehersin sen.

Hem kızıl gülsün, hem ak yasemin; hem de gülleri kınar, gönüllerini kırarsın... gökyüzüne saldırırsın, Ay'la Zühre'yi kaparsın sen.

2850 Ay, bir yol veresin diye gökte ne kadar döndü dolaştı; bir bakasın diye şeker, ne kadar eridi gitti.

Zincir hevesine düştü de akıl, ne kadar delirdi... Bir bakasın ona diye, gönlüm kaç kere halden hale girdi.

O neşeli kadehi sun; sözü bırak, şarap ver... Dinle de duy, seher çağının horozu bile ötmeden kaldı artık.

Güzellerin meyhanesinde, her yanda bir lâle yanaklı varmış; varsın olsun... a güzel, sen başlı başına bir başka lâleliksin.

Hem deliliğe yardım edersin sen, hem aklın fikrin güzelliğisin, yüzüsün, gözü... hem belâ oku senden gelir, hem belâya kalkansın sen.

Gönül ve din salâhı, gönül meclisine padişah oldu ya; artık devlet anası, can kızına babalık eder durur.

XLVIII

Tûtîy-o tutî-beçeî kend be sed nâz horî
Ez şekeristân-ı ezel âmedeî bâz peri

Dudusun, dudu yavrususun; nazlı nazlı şekerler yersin... ezel şekerkamışlığından gelmişsin, gene uçarsın, oraya gidersin.

Şekerin kutludur, hele gülersen yok mu? Gülmeye başladın mı, ben de meclisi yeni baştan düzer, koşarım.

A ölümsüz neşe yurdu, a biricik Tanrı'nın şekerkamışlığı; hem neşe içinde neşesin sen, hem şeker mi şekersin.

Ya duvak altında bir Yusuf'sun, ya tan yerinde bir arslan, ya da Ay mısın, Ay; Aylara da Ay kesilmişsin.

2860 Bu meyhanenin sâkîsisin, işret nöbetini vurmuşsun; herkesi sarhoş etmeyi, sarhoşların hırkalarını alıp götürmeyi kurmuşsun.

Sarhoş olmaya oldum; sarhoşum ama birazcık da kendimden haberim var... a benim her halimi bilenim, şu halden de kurtar beni de hiçbir şeyden haberim olmasın.

Yüzünün balkıyışı bırakmıyor ki anlayayım; melek misin, insan mı? Biraz daha, biraz daha beri gel, yaklaş.

Her kadehte oynayıp gülmedeler, feraha erdin diye naralar atmadalar... şişe yapanlar şişe kırmadalar, şişe yapmayı boşlamış gitmişler.

Neşe kadehi herkese sunulmada; akıl, başına gelenlere şaşmada... Başa gelenlerle uğraşmadansa Tanrı'nın elinden kadehi almak, elbette daha iyi.

* Aklı attım başımdan; bir başka akıl buldum... dünya aklının bir başı var, gizli aklınsa iki başı.

Tan yerlerinin rahibi oldum, herkese isyan ettim... sen benden vazgeçmeyesin diye herkesten kesildim, her şeyden vazgeçtim.

Gamına alıştım, kendimden göz yumdum... senin baktığın kişi, nasıl olur da senden başkasına bakabilir?

Ey aşk, insaf et bana, gir insaf kapısından içeriye; ölümsüz olarak seninim ben, yol uğratmış bir konuk değilim.*

A gökyüzü, sana benziyorum ben; hem durmadayım, hem altüst olmada... bakılınca sen de durur görünürsün ama gece gündüz yoldasın.

Seni dünyaya getirip gösteren var ya, ona bakıp durmadasın... hani onun yüzünden yollara düştün, onun yüzünden oturup kaldın ya; onun tapısındasın sen.

* "Konıkam" tarzında, Türkçedir.

XLIX

Bergozerî der nigerî coz dil-i hûban neberî
Ser mekeş ey dil ki ezo her çi konî can neberî

Uğrar, geçersin; bakar, gidersin; güzellerin gönüllerinden başka bir şey de alıp gitmezsin... baş çekme a gönül, ne yaparsan yap, canını kurtaramazsın ondan.

Kapısına toprak kesilmedikçe razı olup kapı açmaz... dikeninin derdini çekmedikçe gül bahçesinden bir gül bile koparamazsın.

Dağı bir hayli kazmadıkça eline bir lâ'l geçmez... denize gitmezsen ne inci bulabilirsin, ne mercan.

* Tanrı sarhoşu olmadıkça gam ayrılmaz senden... kurt kılığına girmedikçe Ken'an Yusuf'unu kapamazsın.

Eyazlık etmedikçe nerden Mahmud kesileceksin? Devlikten geçmedikçe nerden Süleyman'ın saltanatını bulacaksın?

Nimet, bedeni hamlaştırır; onu râm eden mihnettir. Din mihnetini çekmedikçe iman devletini elde edemezsin.

Dünya pazarına şaşkın gelme, bu pazardan şaşkın gitme... çünkü şu alışverişte bunu vermedikçe onu alamazsın.

Toprak, topraklığından geçmedikçe süsen olamaz, ağustos gülü haline gelemez... eski hırkayı çıkarmadıkça padişahın kaftanını giyemezsin.

Ah, neyleyim; dilenci yüzlü olmuşsun, hatırın bir şeycikle olmuyor; kâfirlik etmedikçe Müslüman mülküne erişemezsin sen.

2880 Hiçbir kimsecik dünya dağarcığından zarı alamadı gitti... yorulma; sen de dağarcıktan zarı alamazsın.

Ben dağarcıktan zarı almam ama iman incisini alırım... sen can vermede nekeslik edersen canını canana iletemezsin.

A Tanrı aşkının çekişi, keremin hiç durmaz; onların gönüllerini almadıkça şu küçük kişilerden el çekmezsin.

Hadi, yapış eteğimize de bir hoşça çek gitsin, çek bizi... çektiğin gönlü darmadağın bir yola götürmezsin sen.

Sözünde duruyor, çekmeden vazgeçmiyorsun... çeke çeke, oynaya güle herkesi meydana götürüyorsun.

Hiç söyleme a dilim, dudağım; söyleme de gönlüm açılsın... çünkü bir taş yürekliyle düşüp kalktıkça Bedahşan lâ'li olamazsın ki.

Yüzlerce şart koşuyorsun ama hiçbir şart gözetmeden ihsan ediyorsun... pek tamahsızsın; altını keseye koymazsın sen.

L

Seng mezen ber teref-i kâr geh-i şîşe-gerî
Zehm mezen ber ceger-i heste-i heste-cegerî

Şişecinin iş yurduna taş atma... ciğeri yaralı birisinin ciğerini yaralama.

O taşların hepsini de bana at; ben dururken bir başkasını yaralaman, bir başkasına taş atman yazıktır, yazık.

Benden başka bütün cefa tutsaklarını azat et de cefa ederken de benden başkasına göz dikme.

2890 Vefa edersen de hoşum, cefa edersen de... vefaya da sakın bensiz gitme, cefaya da.

Birisinin gözüne hayalin gelmiyorsa, gözü, kesilmiş keçinin gözü gibi morarır da bön bön bakar durur.

Dünya zindanına düşmeden önce boyuna seninleydim ben; keşke şu tuzağa yol uğratmasaydım.

Sana kaç defa söyledim; hoşum ben, hiç yolculuğa çıkmam dedim... gel de şu sarp yolculuğa bak; ta yücelerden yeryüzüne dek bir yolculuk.*

Lûtfun yolladı beni, git, hiç ürkme; sana bir zarar gelmez; keremim kılavuzluk eder dedi.

Gidersen açılırsın, pişer olgunlaşırsın; her şeyden haberin olarak marifetli, hünerli bir halde yurduna gene döner gelirsin diye kandırıyorsun beni.

A haberin de canı dedim; sensiz haberi ne yapayım ben? Zâti bir haber için kim gider? Meğerki senden haberi olmasın.

Bu beytin ikinci mısra'ıyla bundan sonraki beytin ilk mısra'ı unutulmuş, birinci ve ikinci sütunun arasına yazılmış.

Elinden şarap içtim mi hiçbir şeyden haberim olmaz, sarhoş olur, hoş bir hale gelirim... ne zarardan ürküntüm kalır, ne bir korkum; ne insanlığın kötülüğünden haberim olur, ne iyiliğinden.

Yol kesenlerin sözleri gibi kulağıma sözler söyledi de baştan çıkardı o padişah beni; bir şaşkın etti gitti.

Hikâye uzundur; evet... ah onun düzenbazlığından, ah. Fakat bir lûtfetti mi de şu gecemize bir seher çağıdır gelir çatar.

LI

Ârif-i gûyende eger tâ be seher sebr konî
Ez cehet-i heste-dilân cân-o nigeh-bân-ı menî

2900 A sözler söyleyen arif, gönülleri yaralılar için sehere dek sabredersen, sensin benim canım, sensin benim görüp gözetenim.

Vesvese Ebû Leheb'i yol kesiciliğe kalkışmasın diye, Ali gibi durduğun safta ayak direrşin, can, baş kaygısına düşmezsin.

Yol kesenleri kır geçir de yerinde yurdunda olduğun halde Tanrı sana, gazim, benim hacım diye ad taksın.

* Ezel kadehinin sahibisin; şekerlerin, balların özüsün; canın, gönlün otağ kurduğu yersin; Ebû'l-Hasan'ın definesinin bulunduğu yersin sen.

Meleklerin kanatlarının çarpıntısısın, gök damının doğuşusun; tertemiz kişilerin topluluğuna tatsın tuzsun; Tanrı mumuna leğensin sen.

Şarap sunarsın, bütün erlerimi sarhoş edersin; onları kavgaya tutuşturursun, birbirlerine girerler.

* Ersen, gönlün temizse, inanç sahibiysen, güvenilir kişiysen, yılan bir delikten iki kere sokamaz seni.

A benim gönlüm, sus, benim adımı hiç söyleme... onun adını söyle ki gül gibi hoşsun, açılıp saçılmışsın, gülmedesin onun yüzünden.

LII

Ey dil-i ser-geşte şode der teleb-i yâve-revî
Çend begoftem ki medih dil be kesî bî gerevî

A gidip kaybolan dostun ardına düşen, başı dönen gönül; kaç kere söyledim; rehin almadan kimseye gönül verme dedim sana.*

Bir güzelin satrancının başında elbiseni yırtar, keseni açarsın da benim gibi gönlü sâf birine karşı sersem, şaşkın görünürsün.

Altın definesinden bir arpa bile elde edemediğim o güzel, bütün varımı yoğumu aldı benim; bir yapracığım bile yok.

O eski aşk yesin, sömürsün, alsın gitsin canımı... her solukta o eski dosta yeniden yeniye canlar veriyorum ben.

O eski dostun huyu husu yeni; Tanrı gibi yanı, yönü yok... özü güzel, bakışı güzel, haber verişi güzel, dinleyişi güzel.

A salına salına yürüyen selvi, senin yüzünden dünya gül harmanı oldu... düşmanınsa arpa biçmede, buğday devşirmede.

A yel huylu, herkesin varlık suyunu çek... güneş gibi sen de o çukurdaki çiğ taneciğini em gitsin.

Sen de güneşsin ama onun harareti gibi dağlamazsın, yakmazsın adamı... Seher yeli gibi lûtuf ıssısın, şaşkınca koşmazsın yalnız.

Gönlümde eğri bir huy varsa çek çıkar, at onu... Bahçe sahibi de eğri dalı koparıp atar.

"Kaybolan dostun ardına düşen" diye çevrilen söz, metinde "der teleb-i yâve-revî"dir. "Yavıramak" Türkçede, kaybolmak, "yavı kılmak" demektir.

Din evinde haset faresi bir deliktir açar ama fare de ne oluyor? Kedinin bir miyavlamasından ürker de kaçıverir.

Bir buluştun mu, suyla toprak yeşerir; gönlümle dilber bir araya gelir; fakat ikilik yoktur arada.

Daha beri gel de burda ne ben kalayım, ne söz kalsın... Zâti senin gibi bir sabahın karşısında gece karanlığı da nedir ki?

LIII

Tu ne çonânî ki menem men ne çonânem ki tuyî
Tu ne be anî ki menem men ne ber ânem ki tuyî

1920 Ben nasılsam öyle değilsin sen; sen nasılsan öyle değilim ben... Ne sen benim bulunduğum haldesin, ne de ben senin bulunduğun haldeyim.

Ben bir uğurdan senin buyruğuna uymuşum; sen tümden kanıma kastetmedesin... Ay olsam, güneş kesilsem, gene de senden aşağıyım ben.

Bütün bunlarla beraber gene de a perilerin bile kıskandıkları güzel, bana uğrayınca o kadar tez at sürme de senin sen olduğunu anlayayım.

Dün kapımın önünden geçtin ama bir koku bile alamadım senden... Yalnız canım, rûhum kulağıma söylediler; geçen senmişsin.

A benim canım, a benim gönlüm; can da kim oluyor, gönül dediğim de kim? Kapının toprağı, çayır çimen gibi can bitirir, gönül yetiştirir.

Gözün bize bakmada, akıl gibi her solukta bizimlesin... fakat o yürek nerde ki sıçrayalım da sensin diyelim sana.

Kulağımdan tuttun da bulunduğum yerden çeke sürüye aldın, götürdün beni hani; fakat ben de bütün o gördüğüm, seyrettiğim yerlerde seni buldum, seni gördüm.

Sarhoşum, sen de benim yüzümden sarhoşsun... yanıldım, bir hatadır ettim... ben erişmeye erişemem ya; sen sana eriştirirsin beni.

Dilim sensin dedi ya; bu suçun özrü olarak bundan böyle tümden susayım, sabredeyim, zehirler içeyim.

LIV

Ah ki çi divane şodem der teleb-i silsileî
Der hom-ı gerdon fekenem her neferî golgoleî

Ah, bir zincirin hevesine düştüm de ne deli oldum, divane kesildim... her solukta gök küpüne bir gürültüdür salacağım artık.

Her seher çağında bir çulu ayaklarımla çiğner, aşarım; bir kervanı araya araya ciğer kanlarımı saçarım.

Ah elinden o kişinin; bir şaşılacak dağ vurdu gönlüme... onun yolunda yürümeden ayaklarımın altı şişti, kabardı.

Hem Zühre, onun damından gökyüzüne bir kıvılcımdır salar; hem heybetinden yeryüzünü depremler kavrar.

İşine hiç karışmam, karışsam da komaz ya... bir dur hele sözüyle yüzlerce benim gibisini sürer gider.

Onun tapısından sürüldüm mü de gider, bir köşeciğe baş korum... aşk çulhası bir çileyle başucuma gelir, başıma bez örer benim.

BAHR-İ REMEL
–MAHBÛN MEKŞÛF–

feilâtü fâilâ381tün feilâtü fâilâtün

— A —

I

Berevîd ey herîfan bekeşîd yâr-ı mârâ
Bemen âverîd ahar senem-i gerîz-pârâ

Gidin a iş erleri, çekin, getirin sevgilimizi; getirin bana o kaçak güzeli.

Tatlı mı tatlı nağmelerle, altın gibi bahanelerle o güzel yüzlüyü, o ay parçası güzeli çekin eve.

Bir başka zaman gelirim der, söz verirse inanmayın sakın... verdiği sözlerin hepsi de düzendir, aldatır sizi o.

Pek sıcak bir soluğu vardır onun; büyücülükle suyu düğümler, havayı bağlar o.

Benim güzel sevgilim kutlulukla, neşeyle bir geldi mi, otur artık da Tanrı'nın şaşılacak şeylerini seyre dal.

1940 Onun güzelliği parladı, yüzü ışık saldı mı, güzellerin güzelliği de neymiş? Güneş yüzü mumları söndürür gider.

Yürü a tez giden gönül, Yemen'e, sevgilime git de o değer biçilmez akıyka selâmlarımı ulaştır, saygılarımı bildir.

II

Çu merâ be sûy-ı zından bekeşîd can zi bâlâ
Zi mukarrebân-ı hazret beşodem garîb-o tenhâ

Can beni tutup yücelerden zindana çekince Tanrı kapısının yakınlarından ayrıldım; yapayalnız kaldım.

Derken hapishanede bir Ay eş dost oldu bana... öylesine bir Ay ki hevesi aklıma fikrime binlerce sevda saldı.

Herkes hapisten, belâdan kurtuluş yolunu arar; ben aramam... ne diye dışarıya yüz tutayım, dışarıya çıkayım? Sevgili burda.

Zindan bucağından başka bir yerde onunla yalnız kalamam; balın gönlü de ateşten başka bir şeyle aparı bir hale gelemez.

Bir yakınlara bakmadayım, bir de darmadağın bir halde ona... bir bakışta şu istekteyim, bir bakışta şunu seyretmede.

Eşi dostu Yusuf olan kaçmaz... hapishanede bağ bahçe sahibi olan, hele bir de Yusuf'umuzu bulan kişi, ordan çıkmayı istemez.

Böylesine bir şekerkamışlığından öylesine bir istek duyan kişi, dört gözle koşar, hapishaneye gider.

Yıldızlardan duydum; birisi bu Ay'ın ışığını bulursa bize de haber verecekmiş.

Böylesine inciyi bulduktan sonra Mûsa gibi ayağını basar, yedi denizi aşar da mucize gösterirsin.

Yalnız o canların kıskandığı güzelden ne Ay'ın haberi olur, ne yıldızın... onun Ay'ı doğdu mu gönülleri yakar gider.

Yüzünü övmeye utanıyorum; vallahi ağzımı yumdum... sakanın tulumu denizden ne kadar su alabilir ki?

III

Çemenî ki tâ kıyâmet gol-ı o be bâr bâda
Senemî ki ber cemâleş du cihan nisâr bâdâ

Bir yeşillik ki gülü kıyamete dek solmasın, dökülmesin... bir güzel ki iki dünya da yüzüne feda olsun.

Güzeller beyi çınseherde salına salına ava gitmede... ok gibi bakışına gönlümüz av olsun gitsin.

Her solukta gözlerinden gözlerime ne haberler gelmede, ne haberler... gözlerim onun haberleriyle aydın olsun, mahmurlaştıkça mahmurlaşsın.

Zahitlik kapısını kırdım da, dilerim, bütün ömrün kararsız geçsin diye dua etti, ilendi bana.

Duasıyla bir sevgiliye düştüm; ne karar kaldı, ne gönül... Tanrı yâri, yavèri olsun; kanımıza susamış.

Bedenim Ay'a benziyor; aşkla eriyip gitmede... gönlümüz de Zühre'nin çengi sanki; teli kırılsın da takılamasın.

Ay'ın eriyişine bakma, Zühre'nin çenginin teli kırıkmış; ona darılma... sen gamının tadını seyret; biri, dilerim, bin olsun.

Can içinde bir gelin var; ama ne gelin... Yüzünün parıltısı vursun da dünya o ışıkla yeni gelinlerin elleri gibi tazeleşsin, kınalar yaksın.

Bedenin pörsüyen, eriyip giden yanaklarına bakma; canın yanaklarına bak da hoşlaşsın, al al olsun.

Kapkara beden sanki bir kuzgun; can âlemi de kış... şu iki çirkinin inadına can âlemi ölümsüz bir bahar bulsun da açılıp saçılsın.

* Şu iki çirkin şeyin dincelmesinden dört unsur meydana geldi... kullarının dincelmesi, bu dördünden başka bir şeyle olsun.

IV

Eger on meyî ki hordî be seher nebûd gîrâ
Besitan zi men şerâbî ki kıyametest hakka

Seher çağı içtiğin şarap tesir etmediyse sana, benden bir şarap iç; gerçekten de bir kıyamettir benim şarabım.

İlk kadehte nereleri gezersin; neler görürsün, neler... ikinci kadehten Allah'a sığınırız; artık üçüncüsünü nasıl söyleyeyim?

Ne gam kalır, ne iş güç... herkesi yerlere yıkar; ondan sonra da sizi nereye çeker, götürür; Allah bilir.

Sen kokuya, renge tutsaksın; taşa, taştaki resme benziyorsun... kaynak suyu gibi bir kayna da çık şu taştan.

Hele ey kerem sahibi sâkî, o kızıl şarabı bir sun da öyle bir hale geleyim ki çekinmeden senden bahsedeyim.

O koca sağrağı bana sun, kendi kuluna sun... sonra da onun mahmurluğuyla nasıl yücelere dalmışım da bakıyorum; bir seyret.

2970 Beni bir ırmak edip akıttığın yere bakıyorum; zâti denizden akmıştı; aksın dursun o ırmak.

— B —

V

Hele sadr-ı bedr-i âlem meneşin mehosb imşeb
Ki burak ber der âmed fe izâ faragte fansub

* Hele ey dünyanın en yüce beyi, hele ey dünyaya dolunay kesilen; kapıya Burâk geldi; oturma, uyuma bu gece; "İşini bitirdin mi, yorul", düş yola.

Yol bağlıydı da ümit kesilmişti, şimdi sen yücelere ağ, göklere çık, yol aç göklerde.

* "Oku" buyruğunun has beyi duaya dudak açtı mı, gökyüzü bir soluk bile eğlenmez, binlerce kapı açar.*

Padişahlara lâyık inci parıldadı; balık gibi denize yürü... ne istiyorsun derse sana, de ki: Seni istiyorum, seni.

Senin ıslığını duydum da kalem gibi başımı ayak yapıp koştum... senin kalbine eriştim, kalıbın baş ağrısını ne yapayım artık?

Selâmları hoş kişilerin selâmlarını duyar da ululuktan elini eteğini çekersin... senin selâmından da benim hem gönlüm tertemiz bir hale gelir, hem canım.

"Has bey", "Emîr-i Hâs" diye geçiyor.

Böylesine bir şarap sunanın elinden, böylesine söz söyleyenin soluğundan şu dünyada bir tek edepli gönül kalırsa şaşılır doğrusu.

Tanrı cömertliğinden bitmiş, yetişmiş; yalvarıp yakarmadan vazgeçmiş... Ben Hakk'ım meşaleleriyle tutuşmuş, yok olmuş gitmiş.

Çek suyu şu topraktan; güneşin de canısın çünkü... toprakla karıştı mı, can arı duru olamaz.

2980 Yakınlığın daha da ilerlesin diye salâvat getirmedeyim sana... tüme yaklaşınca bütün parça buçuklar yakın sayılırlar.

Sûr üfürülüşüyle gözümün önünde iki dünyanın da kıyameti kopmuş... can dünyasında deprem var, beden dünyası mahşer olmuş.

Söz söylemeye çalışma; ışık gönüldendir, sözden değil... hüneri, ayaklarınızla koşun, gidin de elde edin; kuyruktan tilki görüşü elde edilir ancak.

— D —

VI

Çi tevekkufest zin pes heme kârvan revan şod
Negered şutur be uştur ki beyâ ki sârban şod

Bundan böyle durmak da nedir? Bütün kervan koştu gitti. Deve deveye bakıyor da kervanbaşı öldü demek istiyor.

Sağa sola bakıp sayıya sığmaz kervanlara dalma... hepsi de gölge gibi günün ardına düştü, göğe gitti.

Mekânsızlık âleminden gelmedin mi, ne elde ettiysen ordan elde etmedin mi; gönlün, bir hoşça gene o âleme gittiğini ne diye bilmez?

Bütün gün oynadın durdun; evin gamını hiç yemedin... eve dönme çağı şimdi; fakat darmadağın oldun; çekile sürüle gitmedesin.

Sen gül, gülmen daha iyi; çünkü Tanrı'ya yöneldin... keremi, kerem sahibi hakkında kötü bir zanna düşmeni revâ görmez.

VII

Hemerâ beyâzmûdem zi tu hoşterem meyâmed
Çu foroşodem be deryâ çü tu govherem neyâmed

Herkesi sınadım, senden daha hoşa giden kimse bulamadım; denize daldım; gene sana benzer bir inci elde edemedim.

Küplerin ağızlarını açtım; binlerce küpün şarabını tattım; senin şarabın gibi ağza, dudağa tat veren, insanı saran, başını döndüren bir şarap bulamadım.

Ne de şaşılacak şey; kucağıma bir yasemin bedenli güzel geliyor diye gönlümde gül de gülüyor, yasemin de.

Dileğimi iki üç gün ardına koştum senin... ondan sonra hangi dilek kaldı dünyada ki müyesser olmasın bana?

Bir padişahsın ki iki üç gün sana kul köle oldum; dünyada hiçbir padişah kalmadı ki kul köle olmasın bana.

Aklım, ayağı kırık bir halde, bana konuk gelmedi diye ne oturmuşsun? Kalk, gökyüzü konuklarına doğru uç dedi.

Gönül güvercinim bedenimden çıktı, damına doğru uçtu; ben arkasından, güvercinim gitti, gelmez artık diye bülbül gibi feryada başladım.

Doğanlar gibi gönül güvercininin peşinden havalandım; öylesine havalandım ki ne devlet kuşu denk oldu bana, ne Zümrüdüanka eşit oldu.

Git a darmadağın beden, sen de git, şu pişman olmuş gönül de gitsin... İkisinden de kurtulmadıkça başka bir gönül gelmedi bana.

VIII

Hele âşıkan bekûşîd ki çü cism-o can nemâned
Dil-i tan be çerh perred çü beden geran nemâned

Âşıklar, çalışın, çabalayın hele; bedenle can kalmayınca gönülleriniz şu ağır beden yükünden kurtulur da gökyüzüne uçar gider.

Gönlü, canı hikmet suyuyla yıkayın, tozdan topraktan arıtın da gözleriniz hasretle şu toprak yeryüzünde kalmasın.

Dünyada ne varsa hepsinin de canı aşk değil mi? Aşktan başka ne varsa hepsi de ölür gider; kalan O'dur ancak.

1000 Yokluğun doğuya benzer, ecelin batıya; fakat bir başka göktedir bu doğuyla batı; şu gökyüzü de kalmaz çünkü.

İçinde bir gökyüzü var; aşk kanadını çırp da uç o göğe... aşk kanadı kuvvetlendi mi, merdiven gamı kalmaz artık.

Dışardaki dünyayı görme, gözünün içinde bir başka dünya var... gözlerini yumdun mu, bu dünyadan hiçbir şey kalmayıverir.

Gönlün tıpkı bir damdır, duyguların da oluklar... oluklar kalmadı mı, damdan su iç.

Bu gazelin tekmilini gönlünden oku; dilime bakma benim; çünkü dil de kalmaz, dudak da.

İnsanın bedeni yaydır, soluğu, sözü o yayın oku... okla okluk gitti mi, yay bir iş göremez.

IX

Hızırî ki ömr-i sâlet bekeşed derâz kerded
Der-i merk-i ber horende ebeden ferâz kerded

Öz ömrünü tutup çeken, uzatıveren, her şeyi yiyip sömüren ölümün kapısını sona dek örten bir Hızır'sın sen.

Yücelere, yüceler yücesi göğe bir baktın mı, cennetten binlerce rahmet kapısı açılır.

Suçlu kötü kişilere gölgen düştü mü, bütün suçları çile olur, namaz kesilir.

Mustafâ'nın bineği, bağışlama tarafına yüz çevirdi mi, binlerce Ebû Leheb güzelleşir, yalvarıp yakarmaya koyulur.

3010 Denize benzeyen ellerin lûtfeder de inciler saçmaya başlarsa altın gibi sararmış yüzüm de altınlar getirir, altın makasının çevresine kor.

Avcun gemiye benzer; ululuk denizinin kıyısısın sen... avcundan bir habbe de bize düşerse şaşılır mı buna?

Binlerce can, binlerce göz yola düşmüş, parıltıdan dizgin kasmış; fakat buluşma çağrısının zamanı geldi mi, hepsi de yelip yortmayı bırakıverir.

Dinin de, dünyanın da bütün zehirleri senin yüzünden tatlılaşır, bal şerbeti kesilir; gönlü yananların derdi, gamı, senin yüzünden gönül okşayıcı bir hal alır.

Herkesin gönlü senin eteğine sarılır; fakat şunu bilmezler ki ceylan arslanın çevresinde yüzlerce ihtiyatla döner dolaşır.

Buluşma kapısını örttün de mekânsızlık âlemine geçtin oturdun ya... artık o kapadığın kapı, nerden açılacak?

Sus da sözü bırak; Tanrı'dan başka her şeyi yok bil... yoklukla uzlaştın mı, her yandan düzene girer işin.

X

Çemenî ki cümle golhâ be penâh-ı o gerîzed
Ki der o hezan nebâşed ki der o golî berîzed

Bir yeşilliksin ki bütün güller kaçıp oraya sığınırlar... Güz yoktur orda; güller sararıp dökülmez orda.

Ovada güpgüzel, salına salına yürür gider bir ağaçsın; kim o ağacın gölgesinde yatar, uyursa sarhoş kalkar.

Göklere benzer bir göksün ki canlar oraya ulaşmak ister; yalnız o göğe Zühre'yle dövüşüp vuruşmak için Zühal gelemez.

İncisin, güzelim bir madensin, mekânsızlık yurdundasın... gözlerden gözyaşları dökülmeye başladı mı, ona işaret tir, onun aşkıyla dökülür bu yaşlar a gönül.

XI

Senemâ sipâh-ı ışket be hisâr-ı dil derâmed
Beguzer bedin hevâlî ki cihan behem berâmed

A güzel, aşk ordun gönlü kuşatmaya geldi; bu yandan geç git; dünya birbirine girdi.

Nerkise benzer gözlerin, şeker mi şeker lâ'l dudakların... hele o ortadan ikiye ayrılmış amber gibi siyah, amber gibi güzel kokulu saçların, amberin kârına kesat verdi gitti.

Bir kaplana benzeyen yüceliğine, bir timsaha benzeyen kıskançlığına, binlerce orduya bedel olan bakış okuna and olsun;

Güzel mi güzel gönüle and olsun; hoşsun, naziksin, makbulsün... Zâti gönül gönül oldukça senin ihsanınla geçinir durur.

Bütün yıl put kıran Halil bile senin hayaline düşmüş de gece gündüz put yonuyor.

Mecnun'un halini sorma; Leylâ bile elden gitti... Âzer'in halini sorma; Halil bile Âzer kesildi.

* Güzelliğinin Mesîh'i tutar da Âzer'in mezarının bulunduğu yere yönelirse, dünyadakilere ölüyü diriltmeyi gösteriverirsin.

* Aşkının vurduğu dağ ne de güzeldir; o dağ yüzünden her can öşürden de kurtulur gider, haraçtan da.

Ata binmiş cana bak, bir toz yığını olan kalıba bakma; toz bir atlı yüzünden güzel görünür, aydın sanılır.

3030 A gönül, dünyaya balçık ardından bak; kafes şeklindeki balçığın ardında binlerce görülecek şey vardır; görülür, seyredilir.

İki üç beyit kaldı, onları da sen söyle; senin söylemen daha hoş... senin söz bulutundan gönül de yeşermiştir, göğüs de.

XII

Seherî çü şâh-i hûban be vesâk-ı mâ derâmed
Bemisâl-i sâkıyân o be sebû-vo sâgar âmed

Seher çağı o güzeller padişahı odamıza giriverdi; hem de sâkîler gibi testiyle, sağrakla geldi.

Ne testisini gördüm, ne sağrağından tattım; fakat gene de binlerce şarap dalgası başımda, beynimde coştu, kaynadı.

Aklım fikrim sayıya sığmaz kanatlar açtı; kimisi güneşe benziyor; kimisi tıpkı Ay, tıpkı yıldız.

Kutlulukla, neşeyle yüzünü gördüm de o yüzden iki gözüm iki dünyaya da doydu gitti.*

Bu gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

XIII

Senemâ cefâ rehâ kun kerem in revâ nedâred
Beneger be sûy-ı derdi ki zi kes devâ nedâred

Vazgeç cefadan a güzel; lûtfa, ihsana sığmaz bu; kimsenin bir ilaç bulamadığı derdi seyret, ona derman ol.

Tasım gökyüzünden düştü; uçsuz-dipsiz denize daldım; şu denizde gönlümün senden başka bir bildiği de yok (ancak seninle yüzmede).

Kurup durduğum, pişirip kotardığım haberi seher yelinden duyardım; gamınla öyle bir hale geldim ki gönlümün seher yelinden de haberi yok artık.

Altın gibi sapsarı yanaklarıma, ham gümüşten ibaret bedenine and olsun ki altına kapılır o; çünkü senin gibi bir dilberi yok onun.

3040 Hele ey sâkî, biraz daha çabuk davran da ört o kapıyı; kim gelirse sizinle işimiz yok de, sav gitsin.

Gönlünde vefadan eser bulunmayan sevgilinin vefasına and olsun, bütün ömür boyunca böyle neşeli, böyle kutlu bir an yoktur.

Bundan daha sevinçli, bundan daha güzel ne olabilir ki sen cansın da, cihansın da... cihanın sonu yokmuş; âşıklara ne gam.

Bu gece sarhoş bir halde o şeker dudaklının odasına gidelim; kaftanı olmayan elbise çalandan ne diye kaçacak?

O yüzde, o güzellikte kimyanın hüneri yoksa, sevgiliyle buluşma gününde bütün şu toprak, neden altın olup gidiyor?

Mahallesinin tozunda toprağından tutyanın hassası yoksa, hiçbir şeyden haberi olmayan ahmağın bile gözleri neden sevgiliyle aydınlanıyor?

Hele sustum ben; sen selâmımı götür, saygılarımı söyle... elinde duadan başka bir şey olmayan, ne yapabilir ki?

— R —

XIV

Meh-i rûze ender âmed hele ey bot-i çü şekker
Geh-i bûseest tenhâ ne kenâr-o çîz-i dîger

A şeker dudaklı güzel, oruç ayı geldi çattı işte... Ne kucaklaşma var artık, ne başka bir şey; sadece öpüş çağı şimdi.

Otur da seyret; yemeyi, içmeyi bırak da Kevser havuzunun kıyısında binlerce dudakları kurumuş susuzu seyre dal.

Oruç ateşse sen arı duru suya bak, testiye değil... Ateş gibi şarap aklına fikrine bir tazelik, bir açıklık verir elbet.

Kocakarı ağladı mı, oruç padişahı güler... Işığın gönlü şişmanlar, mumun bedenidir arıklaşan.

Âşıkların yüzleri safranlaşır, canla aklın yüzleriyse kızarır mı kızarır, al al olur... şişenin dışına bakma sen, sağrağın içine bak.

Hepsi de sarhoş olmuş, açılıp saçılmış; ramazan akıldan gitmiş bile... Sâkîmizin odasında kapıya halkayı vurmuşuz.

Bizi sarhoş görünce ellerini ısırmaya, hele hele diye başını sallamaya başladı da sanki mahşer kuruldu.

Bu arada da sarhoşsun, hoşsun dedi; şuhsun, şaraba tapıyorsun; kim demiş şeker orucu bozar diye?

* Şeker, İsa'nın dudaklarından verildi mi ölü dirilir; hem de öylesine dirilir ki zevkten Münker'le Nekîr'in bile ağızları açık kalır.

Yıkılmış, yerlere serilmişsen, sarhoşsan bana gel, benimsin sen... Sevgiliden mahmursan mahmur mahmur sözleri benden duy.

Ne de hoşsun, ne de hoş huyun var; hangi gün doğdun; kader kalemi hangi elle böyle resim gibi yaptı seni?

Bedenin yücelik perdesi, onun ardında binlerce cennet var... onlar da da şekerler, ay yüzlüler var; hepsi de Ay gibi temiz mi temiz.

Hadi a şeker dudaklı çalgıcı, sesi yıldızlara ağdır; çünkü padişahımız hoş bir sûrette üstün olmuş, avdan döndü.

3060 Her sabah senin yüzünden bayram; her gece senin yüzünden kadir gecesi... kalkın, yılda bir gececik gelen kadir gecesi değil bu.

Sen söz söyle, cansın çünkü... gökyüzünün hikâyelerini anlat; senin sözlerin arı duru; benim sözlerimse bulanık.

XV

Heme seydhâ bekerdî hele mîr bâr-ı dîger
Sek-i hîşrâ rehâ kon ki koned şikâr-ı dîger

Bütün avları avladın; hele bir daha avlan a benim beyim... Köpeğini salıver de bir av daha yakalasın.

Bütün dalgaları yuttun, bütün işleri gördün; fakat oturma, görülecek bir iş daha kaldı.

Bütün paraları saydın, vekile verdin; fakat bu hesapçıdan da bir başka sayı duy.

Birçok gümüş bedenlileri koçtun; fakat bir soluk daha aç kucağını da bir başka güzeli kucakla.

Ne mutlu o kumarbaza ki nesi varsa hepsini elden çıkarır; hiçbir şeyceğizi kalmaz; ancak bir kere daha kumara girişmek, kumar oynamak isteği kalır.

Sen ölümle de, dirimde de ondan başka hiç kimseyi bilmiyorsun; her gece bir dostu tarafından alınıp götürülen horospu değilsin sen.

Onun gözleri nerkis gibi herkese bakmadadır; her erden bir başka zevk duymada, bir başka mahmurluk elde etmededir.

İki sevgilinin kucağında olan kişinin bütün ömrü hor olur gider. Hele sen de yüz göstermezsen ona; bir başkasına dayanırsa o.

Çünkü Çin güzelleri bile onun başağını devşirmededir... can kuşuna onun havasından başka uçacak bir yer yoktur.

— Z —

XVI

Eger âteşest yâret tu berov der o hemîsûz
Be şeb-i firaak sûzan tu çü şem' bâş tâ rûz

Sevgilin ateş bile olsa atıl o ateşe de yanadur... ayrılık gecesinde ta sabaha dek mum gibi yan, eri.

Aykırı olma sakın; uzlaş, kaynaş boyuna... elbiseni yırtarlarsa buluşma elbisesini dikmeye koyul.

Uzlaşıp kaynaşmadan bedene de, cana da bir can semâ'ıdır belirir... bunu rebâptan, teften, zurnadan, çalgıcılardan, şarkıcılardan öğren.

Yirmi tane çalgıcıdan bir tanesi, onlara aykırı bir makama girse hepsi de yolu kaybederler, çünkü kavga, inat kılavuz olur onlara.

Herkes savaşmada, benim barışmamdan ne çıkacak deme, bir değilsin, binsin sen... mum gibi kendi kendine yan yakıl, ışıt her yanı.

Çünkü aydın bir mum, bin tane ölüden daha iyidir... güzelim, usûl bir boy bos, binlerce kötü, eğri boy bostan yeğdir.

— Ş —

XVII

Şodeem sepend-i husnet vetenem meyân-ı âteş
Çü zitîr-i tost bende bekeşed kemân-ı âteş

Güzelliğine çöreotu kesildim; yerim yurdum, ateşin ta ortası... değil mi ki ok senin okun; kulun ateşten yayı çeker elbette.

Âşıkın canı yandı yakıldı mı, sevgiliden baş çıkarır... kim ateşte yanmıştır da ateşe can kesilmemiştir?

Bağrım senin ateşinle dağlanmış; gönlümden başkasını yakma; göğsüme bak da ateş kılıcının açtığı yarayı seyret.

(0)(8)(0) Ateş kıvılcımları yanmış yakılmış kişiye sıçrarsa o kişide ateşin eserini bulur.

Aşk gamı ateşlidir; ağaç gibi kuruttu gitti beni; ağaç kuruyunca da ateşe yanmaktan başka bir işe yaramaz.

Ne mutlu o kişiye ki yasemini de senin ateşinle biter, gülü de... ateşin dilini arılıkla Halil bilir ancak.

* Onun Halil'i duman gibi ateşe biner; çünkü Halil sanki Mâlik'tir de ateşin dizgini elindedir onun.

Seher çağında aşkının çağrısını can kulağım işitti; şu ateş dünyadan sıçra, çık da gir bizim ateşimize diyordu.

Tandıra benzer gönlüm, ateşlerle dolu ağzım ateşin dilinden ne vakte dek söz söyleyecek, ne vakte dek yanıştan yakılıştan bahsedecek diye soruyor.

— M —

XVIII

Felekâ begû ki tâ key gelehâ-yı yâr gûyem
Neboved şebî ki âyem zi meyân-ı kâr gûyem

Ey felek, sen söyle; ne vakte dek sevgiliden şikâyet edip duracağım ben? Bir gecem olmayacak mı ki geleyim de işten güçten bahsedeyim?

Onun beli yüzünden dağlar, beller durak kesildi bana... şu aradan bir sıçrayıp çıkayım da biraz da kıyıdan bucaktan söz açayım.

Onun gül bahçesinin ayrılığıyla dikenin sınamasına düştüm; dikenden gül gibi kurtulayım da yanaktan, yüzden söz edeyim.

Ocak ayının yıkık yerlerinden boyuna karga, kuzgun sesi gelmede... ben de varayım, menekşeliğe gideyim de lâlenin renginden bahsetmeye koyulayım.

3090 Sevgili geldi mi, gönlüm kibrinden eteğini çeker... bekleyişten söz açtım mı, bakış sabırsızlıkla yakasını yırtar.

Mahmurluğumu anlattım mı o koskoca küp, başından külâhını yere kor; sâkî de sevgisinden, merhametinden sıçrar, kalkar.

XIX

Hevesîst der ser-i men ki ser-i beşer nedârem
Men ezin heves çonânem ki zi hod heber nedârem

Başımda öylesine bir heves var ki... insan başı yok bende... bu hevesle öyle bir haldeyim ki kendimden bile haberim yok benim.

Aşk padişahı her zaman binlerce mal verir, mülk bağışlar; benimse yüzünü görmekten başka ümidim, isteğim yok.

Külâhım düşmüş, ne çıkar? Kemerim yokmuş, ne gam var? İki dünyada da yeter bana onun aşk kemeri, aşk külâhı.

Seher çağı, aşkı, yaralı gönlümü aldı, öyle bir yere götürdü ki gündüzden de geçtim, geceden de, seherdense hiç haberim yok.

Cana anlamlar iline yolculuk düştü; hem öyle bir yolculuk ki gök de böylesine bir yolculuktan haberim bile yok diyor, Ay da.

Canımdan ayrıldığım için gözlerim inciler saçıyor ama sanma ki incilerle dolu bir gönül sahibi etmemiş beni.

Ne de güzel bir şekercim var; bana boyuna şeker satmada; bir gün bile şekerim yok diye özür dilemedi benden.

Güzelliğinden bir iz, bir eser gösterirdim ama dünya birbirine girer... benimse kargaşalıkla uğraşmaya vaktim yok.

A Tebriz, ahdettim, Şemseddin gelirse şükrane olarak başımı vereceğim; zâti başımdan başka da bir şeyim yok.

XX

Tu zi men melûl geştî ki men ez tu nâşitâbem
Senemâ çi mîşitâbî ki bekoşti ez şitâbem

Seni çekemiyorum artık dedin, usandın benden... a güzel ne diye acele edersin, öldürdün bu acelenle beni.

Sen başsın, beysin, kimsenin sözüne bakmazsın, öğüdünü dinlemezsin... a güzel ne de tez duymadasın; bu tez duyuşundan yıkıldım gitti.

* N'olur bir zamancağız aman versen bana... ne şiş yansın, ne kebap a benim canım.

N'olur uzlaşsan benimle, ivmesen, koşup gitmesen... Sevgili suyumu aldı gitti, gönlüm namaz kılamaz ki.

Ne de seviyorsun ayrılığı, ne de tez usanmadasın, ne de âsisin... Senden başka bir sâkîden içtiğim şarap neşe vermiyor bana.

Odadan o Ay ansızın çıkar gider diye yüreğim çarpıyor... Güneşim gizlendi mi bulut gibi koşuyor, yollara düşüyorum.

Ayağım açık ama değersizlikte, küçüklükte zerreler gibiyim... güneşim doğmazsa ne yaparım ben?

* Gökten ne yağar da yer kabul etmez? Ne yaparsan, ne edersen dayanırım; dayanmayıp da ne yapacağım ki?

Sen beni, benim gibisini ararsan topraklar sayısınca bulursun; fakat ben mumlar yaksam da senin gibisini arasam bulamam.

Sana secde edecek kadar bir solukluk canım var; zâti sevgili, kabul edilen dualarım da sana secdeye kapanıp ettiğim dualar.

Gönlünü dünyadakilerden yu, arıt diyorsun bana... Gönlümü nasıl yıkayıp arıtayım ki ayrılığın suyumu, selimi aldı gitti.

A güzel, değersizlikte, fakat can bağışlamakta benim gibisi az bulunur; gönlümün kıskançlığı yüzünden kebaba dönmüşüm, gözyaşlarımla da bir bulutum sanki.

Seher çağı sabah şarabım sensin; yolculukta kârım senden... ettiğime karşılık olan cennetim sensin benim, ibadetlerime karşılık sevabım gene sensin.

Sen rebâb çalan Ebû Bekr gibi inada girişmedesin... bense bir yaralıyım, inadından rebâb gibi inlemedeyim.

* Sen o şeker gibi cevaplar veren değil misin ki verilecek bir cevap bulamıyorsun bana? Yoksa ahmak mı saydın beni de susmanla cevap veriyorsun?

XXI

Çü gulâm-ı âftâbem hem ez âftâb gûyem
Ne şebem ne şeb-perestem ki hedîs-i hâb gûyem

Mademki güneşe kulum, boyuna güneşten söz açmalıyım; ne geceyim, ne geceye tapıyorum; ne diye rüyadan söz edeyim?

Mademki güneşin elçisiyim; tercemanlık yoluyla gizlice ona sormalıyım, duyduğumu sorularınıza cevap olarak size söylemeliyim.

Mademki âlemi ışıtmada tıpkı güneşim, yıkık yerleri ışıtmalıyım... yapılı yerlerden kaçmalıyım; yıkık sözler söylemeliyim.

Perişan bir elmayım ama ağacımdan çok yüceyim... sarhoşum, yerlere yıkılmışım ama doğru söz söylüyorum.

3120 Gönlüm köyünün toprağının kokusunu aldı; artık sudan söz edersem utanırım köyünün toprağından.

Yüzündeki örtüyü aç; kutlu bir yüzün var... seninle perde ardından konuşmamı revâ görme.

Gönlüm taşa döndü mü, demir gibi ateşler içindeyimdir; şişe gibi inceldin, güzelleştin mi kadehten söz açarım, şaraptan lâf ederim.

Safran gibi sararmış yüzümle lâlenin allığını, güzelliğini anlatırım; oluk gibi gözlerimle bulutu hikâye ederim.

Mademki güneşten doğdum, and olsun Tanrı'ya, Keykubad'ım ben... Ne geceleri doğarım, ne ay ışığından söz ederim.

Hasetçi halimi sorarsa gönlüm şükretmekten korkar da şikâyete başlarım; gamı anlatırım, kıvrandığımı söylerim.

* Râfızî'ye Benî-Kuhâfe'den nasıl lâf edebilirim; Haricî'ye Ebû Türâb'ın gamını nasıl anlatırım?

Rebâb onun yüzünden inlemeye başladı mı, kemençe gibi yüzüstü düşerim; hatip hutbe okumaya koyuldu mu, o anlatıştan söz açmaya koyulurum.

Dille söylemeden vazgeçtim, sustum... çünkü yanmış, kavrulmuş bir gönlüm var; gönlümden söz açarsam sözlerim seni de yakar, kavurur.

XXII

Heberî eger şenîdî zi cemâl-o hosn-i yârem
Ser-mest gofte bâşed men ezin heber nedârem

Gece gündüz, bir çıplağı giydirmeye çalışmadayım ben; sevgilimin güzelliğinden yeni bir haber aldınsa sarhoşlukla bir söz söylemişimdir; yoksa haberim bile yok bundan.

3130 Gece gündüz bir çıplağı giydirmeye çalışmadayım ben; yeni bir dükkân düzmeye uğraşan satıcı değilim.

Sarhoşun birinin elinde bir bayrak, iki bin sarhoş da peşinde... padişahın sarhoşuyuz biz diye şehirde gezip duruyorlar.

Hangi mıhla mıhlayayım onu? Bütün bağlar, kilitler onun yüzünden açılmada... burada ne avlayayım? Zâti o ava av olmuşum gitmiş.

* Bu büyüklükte bir davul, kilim altında gizlenmez ki... Ay ışığının parıltısı, ben bu tozun içindeyim der durur.

* Deve minarenin üstüne çıkar da burda gizlendim, sakın meydana çıkarmayın beni der hani.

Âşık kişi de devedir; minarenin üstüyse aşk... Minareler yıkılır gider, o minaremdir benim, kalan minarem.

Sen tut da gülü istediğin kadar toprağın içine gizle... bahar geldi mi, o ay yüzlüyüm ben diye baş çıkarıverir.

Mademki küpün ağzını açtın, paylarımızı sun... döndür o kadehi, o dönüşe kulum köleyim ben.

A benim canım, senin yenin, yakan için bütün yenler, yakalar yırtılmış... a benim rûhum, senin elman için yaprak gibi tir tir titremedeyim, ne kararım var, ne huzurum.

Herkese lûtfet, herkesi can haline getir; dileğimi kapıp giden o şarabı dileye isteye sun da yeni baştan hep gençleştir herkesi.

1140 Hele a benim temelimin temeli, bütün perdeleri yırt, bağlanmış gönlü uçur; uçacağım yer de sensin zâti, konacağım yer de sen.

And olsun Tanrı'ya ki iyi mi iyi bir gün, erkenden ağarır, güneşi, kavuşma kucağıma doğuverir.

Sen sus da, karanfil, gül bahçesi güzellerine gülün hikâyesini anlatsın; çünkü ilkbaharım geldi.

XXIII

Du hezâr ehd kerdem ki ser-i cunun nehârem
Zi tu derşikest ahdem zitu yâd şod kerârem

Binlerce kez ahdettim, deliliğin başını kaşımayayım dedim; senin yüzünden ahdimden döndüm; gene seninle karara geldim.

Fazlasını elde etmek için ümide düştüm; ekinciyim, gideyim, buğday alayım da ekeyim dedim.

Dünya işlerinin bağlanıp çözülmesi gayb eliyle olur; iş böyleyken ne tamahlara düştüm; sen söyle, ne işlere giriştim.

Kaza, kader bıyık altından gülmek, adamı maskaraya almak istedi mi, topal köpeğe haydi der, şu avıma yetiş.

Fakat acıdı mı da adama otur der, dileğini benim dileğime tapşır, vazgeç istekten, dilekten.

Avlanmak gerekse, sana güzel mi güzel bir av benden... bütün can avlarını sana saçı olarak saçarım.

Ne tuzağımdan usanç gelir sana, ne kadehimde vebal vardır; ne de bana eşit bir güzel bulunur... eşi, örneği olmayan bir dostum ben.

3150 Sus, daha söylersem, onu bir hoş översem gönül güvercinim ilk uçuşunda oraya varır.

Tebrizli Şemseddin, yıldızın parlamasına sebep oldu; güneş gibi yüzü, yeşil damın yücesinde parlayıp duruyor.

XXIV

Tu govâh bâş hâce ki zi tovbe tovbe kerdem
Beşikest câm-ı tovbe çü şerâb-ı ışk hordem

Hoca, sen tanık ol, tövbe etmeye tövbe ettim ben... Aşk şarabını içince tövbe kadehi kırıldı gitti.

Eşsiz güzelliğine, arslanları bile alt eden, yıkan şarabına and olsun, artık ahdin, tövbenin yanına bile varmam, çevresinde hiç mi hiç dönmem.

Şekerler saçan dudaklarına, gizli şeyleri bilen gönlüne and olsun, ne dünyaya kapılmışım ben, ne kızıla, sarıya zebunum.

Güneşe benzeyen yüzüne, sözlerindeki tada tuza and olsun ki sıcağın soğuğun bin yıl ötesindeyim ben.

Yağız doru ata benzeyen havana, canlar bağışlayan bayrağına and olsun, ne biçim erim, senden başka hiç kimse bilmez.

* Sabahının kutluluğuna, sabah şarabının kopardığı kıyamete and olsun ki gök tomarlarını dürer giderim.

A ölümsüz padişah, sen söyle sâkîne; meclise ekşi suratlı biri gelirse ona derdimin tortulu şarabını sunsun.

Böylece ikilik kalmasın, eskilik, yenilik ortadan kalksın; çünkü bu işret durağında o topluluktan ayrılmışım, tekim ben.

* Sunsun o şarabı sâkî de hoş bir hale gelsin o kişi; âşık olsun gitsin. Öylesine sarhoş olsun, yıkılsın ki sesimin yankısından da kurtulsun, kovmama da boş versin (tard u aksime aldırış bile etmesin).

Böyle oldu mu da onda ne haset derdi kalır, ne beden derdi... hoş, tertemiz bir hale gelir, oyun yaygıma oturur benim.

Zamaneden uçmuştur; tuzak, yem bağından kurtulmuştur... Bu kumarhanede savaşsız bir tanık kesildim demektedir o.

Gönlü tertemiz, tıpkı Zühre gibi oyuna dalar; zar gibi kazaya rıza verir; ne pay arar, ne de kaptım, uttum, utuldum derdine düşer.

Bundan böyle susayım; baştan başa kulak kesileyim, akıl olayım; çünkü ne bülbülüm, ne dudu... Tümden şekerim, gül dalıyım ben.

XXV

Hezeyan ki foft duşmen be derûn-i dil şenîdem
Pey-i men tesevvurîrâ ki bekerd hem bedîdem

Düşmanın hezeyanını gönlümden duydum; hakkımdaki düşüncesini gördüm, bildim.

Köpeği ayağımı ısırdı, canımı iyice yaktı; fakat köpek gibi onu ısıramam ben, kendi dudağımı ısırdım.

Erler gibi tek kişilerin sırlarına erdim ben; onun sırrını bildim diye neden övüneyim?

Bütün ayıplar benden meydana gelmede, kusur bende... tuttum da bile bile bir akrebi ayağımın yanına getirdim.

İblis gibi hani, o da insanın ancak şeklini görmüştü... Allah'a and olsun ki beni de bu İblis görmüyor.

Neden halktan yüz çevirmişim; solukdaşlarıma haber ver; yılan oyluğumu soktu, o kara ipten ürktüm de ondan.

Pek kutlu susanların, dudaklarını, gözlerini yummuş erlerin gönüllerine, kimseciklerin bilmediği bir yoldan koştum, girdim.

* Gönülden gönüle gizli bir yol vardır ya; o yoldan gittim de gönül hazinelerinden altınlar, gümüşler seçtim.

Külhana benzeyen gönüle eşek leşini fırlattım, attım... gül bahçesine benzeyen gönülden de güller derdim, yasemin-ler devşirdim.

Dostların iyiliklerini, kötülüklerini kinayeyle söyledim ama onların üstüne en iyi bir perde dokudum; onları örttüm, gizledim.

Gönlüm ansızın her şeyi bilen ulular ulusu bir gönüle ulaştı da o gönlün heybetinden gönül gibi çarpınıp çırpınmaya başladım.

Mademki halinden hoşnutsun; ne diye bana düştün? Var git işine... Ne şeyhim ben, ne mürit.

Sana karşı a kardeş, ne bakırım ben, ne kızıl altın... kapından dışarı at beni; ne kilidim, ne anahtar.

Bu sözü de söylemedim say; zâti aklıma gelseydin and olsun Tanrı'ya, seninle hiç duruşmazdım.

— N —

XXVI

Hele nîm mest geştem kedehî diger meded kon
Çü herîf-i nîk dâri tu be terk-i nîk-o bed kon

Hele yarı sarhoş olabildim; bir kadeh daha sun... değil mi ki iyi bir eşin dostun var, iyiyi, kötüyü boşla gitsin.

1180 Ağlayan kimdir cefadan, çıplak kalan kim? Bakma bile... birisinin vasisi değilsin ya, otur, kendi işine bak.

Şaraba bak, çengin, neyin sesini dinle... bir şeye bakacaksan selvi boylu sevgiliye bak; onun boyunu bosunu seyret.

* Şekerler satan dudaklarından şeker mi istedi gönlün? Abbas-ı Debs gibi tezce şeker satandan dilenmeye giriş.

Çocuk değilim ki kuru üzüme, cevize düşkün olayım; sen üzümünü, cevizini al da at o sepete.

* Güzelim teberzed şekeri bin cana değer; haset edeceksen bâri o şekere haset et.

Şekerler saçan güzele git; dudaklarından şekerler al; o ay yüzlünün kıran anını müneccimler gibi rasat âletiyle bekle, gözet.

Oruç ayı erişti ya, artık ne kâseden bahset, ne testiden... bundan böyle ebed sürahisiyle neşelen, o sürahiden sarhoş ol.

Semâ' için, toy için otur, mahallenin ortasına kurul... Tek Tanrı'nın şarabıyla neşelen, içtiğini kimsecikler görmez.*

Can gelini sarhoş olur da bu yüzden varlık köyüne gelirse yiyeceğini bu tabaktan ver; duvağını da akıldan kes, biç de yüzüne ört.

Sözden usandın, mahrem bir kimse yok diyorsun... öyleyse anlatış aynasını tez al, yün bezle ört.

Beyitteki "toy" sözü, düğün, düğün ziyafeti, ziyafet anlamlarına gelir, Türkçedir.

XXVII

Senemâ be çeşm-i şûhet ki be çeşm işâretî kon
Nefesî herâb-ı hodrâ be nezer imâretî kon

A güzel, şuh gözlerin için olsun, bir solukcağız göz ucuyla bak; yıkıp yerlere serdiğini bakışınla onar.

Gönül de beden mezarının içinde senin şehidin, can da... bu şehitlerin yattıkları yere gel de bir ziyaret et onları.

Sen bir Yusuf gibi çıkagelmişsin, bütün Mısır halkı ellerini doğramış... bir yüzünü göster de gönlü de al, canı da; bir alışverişte bulun.

Ayağını dirediysen, cefada bulunmaya and içtiysen andından dön, n'olur yâni, kefaret ver.

Bundan size döker, saçarsam ne fayda ederim deme; yalvarıp yakarmazlık kârından ver; bir de ziyan ediver.

Safrana dönmüş yüzü güle çevir, lâleye benzet... üç dört katrecik kanı muştuluklar almış gönül haline getir.

Devlet kulundur kölendir senin; buyruğuna karşı baş çekmez... bizimle devlet arasında elçilik et a padişahım.

Senin yumuşaklık dağına karşı suçlar saman çöpü gibidir; dağ gibi suçlarımıza şöylece bir bakıver gitsin.

Bedenimiz iki katre kandı; güzelleşti, insan oldu... Pis huyumuzu iyi huya sen döndür.

Canlar rûh dünyasından ayrıldılar, balçığa tutsak oldular... sen şu balçık savaş yerinden yağmala, kurtar onları.

Harfe tövbe ettim ben; isteklilere, anlamlarla dolu harflerle başka bir anlatış bayrağı aç da beylik et artık.

Tebrizli padişah Şemseddin'sin sen; ışığını belirt de nazlı Tebriz'i can gözüne, gönül görüşüne yurt et.

XXVIII

Senemâ beyâr bade beneşan humâr-ı mestan
Ki bebord ışk-ı rûyet hemegî kerâr-ı mestan

A güzel, şarap sun da sarhoşların mahmurluğunu gider; çünkü yüzünün aşkı hepsinin de kararını aldı gitti.

Yıllanmış şarabı getir, sabah çağında sun da güller saç; çünkü gökyüzü bile sarhoşların şarabıyla coştu, köpürdü.

O canların kararını, o can güllüğünü, lâleliğini sun... sarhoşların ağızlarını da şekerlerle doldur, kucaklarını da.

Ele bir kadeh al, şeker dudaklıların eline sun... Kerem et de rahmet suyuyla sarhoşların tozlarını yatıştır.

A güzelim, can da eline kuldur senin, gönül de; sarhoş için sendeki o güzelim şarapla sarhoşların ihtiyârını da al, kararını da.

Lâle renkli şarabın başlara vurdu mu, kızıl gül bile sarhoşların yüzlerini görür de utanır.

* Meclisin cenahıyla kalbi, şarapla düzene girdi mi, sarhoşların Zül-fekaar'ının ucu gamın kellesini uçurur gider.

A güzel, günümüzsün bizim, derdimizi, gamımızı yakanımızsın... a yücelmiş güzel, sarhoşların işleri güçleri seninle düzene girer.

3210 Tut arslanların kulaklarını, çeke çeke deve katarı gibi bir katar yap onları... sen arslanları bile alt eden bir Tanrı erisin; sarhoşların yularları elindedir senin.

Akıyktan bir kadehin var; alımlısın, tatlı tuzlusun... sarhoşları avlamak için ne de görülmemiş bir tuzağın var.

A benim güzelim, söylenmedik bir can sözü kaldı; bilmez misin ki sâkîler bile kıskanırlar seni; sarhoşların başısın, övüncüsün sen.

— V —

XXIX

Tu bemâl gûş-ı berbet ki azîm kâhelest o
Beşeken humârrâ ser ki ser-i heme şekest o

Berbatın kulağını bur; pek tembeldir o... mahmurluğun başını yar; herkesin başını yarmıştır o.

Kızıl kadehin neşesiyle terütaze bir nağmeyi okşa; denizleri ölçüp biçen bir sedeftir; ele inciler verir o.

Mademki o yasemin bedenli, eve girdi; ev kapısının kapalı kalması daha iyi... çünkü geçen gün de bir düzen kurmuştu da sıçramış, aramızdan kaçıvermişti o.

Ne bahaneci güzeldir o; ne belâdır, ne âfettir o... binlerce sarhoşun kemerini çözer de çalar gider.

Oraya sarhoş bir halde gidelim diye ateşten bir ayağa sahip olmuşuz... şimdi evde ya, önce sen git de bir seyret onu.

Güzelim, aynadan başka kimsenin yüzüne bakmaz; kendi yüzünü seyrede ede puta tapar olmuştur.

Hele ey sâkî, kızıl renkli şaraptan bir kadeh sun bana... onun sarhoşu olan baş, olmayacak hayallerden kurtulmuştur.

Ne gamım, ne gama tapmadayım, zamanenin gamından kurtulmuş gitmişim... sitem kapısını kapatıp kilitleyene eş dost olmuşum ben.

Çok sarhoşsun ama gene çevikleş, sun kadehi... o binlerce elden, avuçtan kaçmıştır ama sen gene de şişe kırma.

Canıma öylesine bir kadeh sun ki beni göklere ulaştırsın... canımı düşünce eline vermem; aşağılara çeker beni o.

Ne iyi söyle, ne kötü; kendi kadehini kabullenmeye bak... kötüyü de o söylesin, iyiyi de; her kötünün zâti sığındığı zattır o.

— H —

XXX

Senemâ ez onçi hordî behel endekî bemâ deh
Gam-ı tu be tûy-ı mârâ tu be cur'a-i sefâ deh

A güzel, içtiğinden birazcık da bize ver... kat kat gamını bir yudumcuk neşeyle beraber sun.

Gamın bizi yedi gitti, yerlere yıktı; neşeye neşe katan şarapla gamın, elemin cezasını ver.

Tanrı'nın gizlice sunduğu gökyüzü şarabından sun; düşmanlardan gizli olarak bildiğe sun onu.

Savaşları durdur, çengleri okşa; çengimize Irak, Isfahan perdelerinden nağmeler ver.

Küpün ağzını açtın ya... binlerce susuz sarhoş, bana sun, bana sun diye kadehler, sağraklar, kabaklar getirirler.

A güzel, şu güz mevsimine bak; şu çıplakları gör de atlas gibi şaraptan birer kaftan ver onlara.

Gençleri seyretmek için ihtiyarlar oturmuşlar... şu iki üç ihtiyara genç şaraptan sopa ver de ayaklansınlar, yürüsünler.

Padişahsın, şarabın var, can şarabını bağışla diye ağlaya inleye Salâhaddin'e başvur.

— Y —

XXXI

Be Hodâ kesî neconbed çü tu tentenî neconbi
Ki peyâlehâst merdom tu şerâb-behş honbî

And olsun Tanrı'ya, sen ağzını yumar da hiçbir hareket-te bulunmazsan kimsecik kıpırdayamaz yerinden... zâti in-sanlar kadehlerdir; şarap bağışlayan küp sensin.

Hele ey hoca, o, ata bindi de meydana geldi mi, ayakla-rının altına toprak ol... atın başını çevirme; baş değilsin, ayaksın sen.

Kendini ne vakit kuyruk bilirsen o zaman başsın; fakat baş olmaya heves ettikçe de kuyruksun, bunu böylece bil.

Dünyadan kaç, kurtul; onun görünüşünden, gösterişin-den, süsünden püsünden geç... kendiliğinden görüş, görünüş olursan ne diye onun gösterişine bağlanacaksın?

* Sen o Tanrı'ya bak ki yüzlerce inanç bağışlamıştır in-sanlara... Mervli neden Sünnî'dir de Kunubbalı Râfızî?

Sözü de, bedeni de tümden görüşe yolla gitsin... boyuna feryat etmedense bir bakış, daha yeğdir sana.

XXXII

Çü merâ zi ışk-ı köhne senemâ be yâd dâdî
Dil-i hemçü âteşemrâ be hezâr bâd dâdî

A güzel, eski aşkı hatırlattın bana da ateşe benzer gönlümü yele verdin gitti.

Ayrılığından ağlarım da Tanrı'dan ses gelir bana; der ki: Mademki bir Yusuf satın almıştın; ne diye mezata verdin onu?

İki dünyayı da verseler gönlüme hor gelir; aşkınla inleyen yaralı gönüle ne de genişlik verdin ya.

Dikenden söz açtın ama binlerce gül açtın; acı sözler söyledin ama tümden muradımızı verdin.

A Tebrizli Şemseddin, can dünyasından nelerin var ki bu dünya dükkânını böyle kesada verdin.

XXXIII

Bot-i men zi der derâmed be mobârekiyy-o şâdî
Be morâd-ı dil resîdem be cihân-ı bî morâdî

Güzelim, kutlulukla, neşeyle kapıdan içeri girdi, murat-sızlık dünyasında gönlümün muradına eriştim.

Mademki içeriye girdi, hiç dışarıya gitmedi mi diye sor... girmek, çıkmak, zâti cansız bir sıfattan ibaret.

Nasıl oldu diye yanıltma beni; neliksiz-niteliksiz âlemden çıktı, belirdi zâti; yalnız sen nasılsın, onu söyle; sen de nelik-siz-niteliksiz âlemden doğdun.

Yoklukta nelik-nitelik nasıl olur; ayak olmayınca iz bulunur mu hiç? Pek iyi huylusun sen; ilk adıma bir bak hele.

Tümden kendinden geçişi beğendim, bütün bedenimle gül gibi gülmeye koyuldum... böyle bir kapı açtın ya, ben de neşeyle kemer kuşandım belime.

XXXIV

Hele ey perî-i şeb-rov ki zi helk nâbedîdî
Be Hodâ be hîç hâne tu çonin çerâg dîdî

Hele ey geceleyin yürüyüp yol alan peri, halktan gizlisin sen... Tanrı'ya and veriyorum, söyle; hiçbir evde böyle bir mum gördün mü sen?

Ne yellerle sönüyor, ne ışığı eksiliyor; ne de zaman geçtikçe eskiyor, kuruyor.

1250 Hele a yüce gök, her yan seninle güzel... Uzun bir yolculuğa düşmüşsün, yolculara ulaşmışsın.

Sen söyle, yoksa Tanrı'ya and olsun ki neden tuttun da yıldızları Samanuğrusu'na çektin; ben söylerim.

Nesr-i Tâir'den gizli bir söz sordum; meleklerin uçuştukları o yeşilliklerde acaba sen de uçtun mu dedim.

Bir soğuk ah çekti de dedi ki: Bunun üstünde öylesine bir sağlam kilit var ki padişahın inayetinden başka hiçbir anahtar açamaz onu.

Feryadını duyunca aşka yöneldim de bir baktım; mademki dedim, başında sevdası yoktu, ne diye gönlünü yaraladın onun?

Aşk cevap verdi bana da, inanma ona dedi; içinde define var; ne diye düzenine kapıldın onun.

* Bu sözü duyunca, sana mı daha fazla şaşmak gerek, ona mı; sen mi daha acayipsin, o mu daha acaip dedim; çünkü burası öyle bir yer ki binlerce Cuhâ, burda ancak müritlik edebilir.

Hele ey aşk, âşıkları, can konuklarını hoş bir hale getir, tatlılaştır, neşelendir; çünkü sen binlerce bayram günüsün.

İnsafın varsa, neşeliysen, ferahsan sus, çünkü öyle açık söylüyorsun ki sanki Bâyezîd'in canısın.

XXXV

Bot-ı men be te'ne gûyed çe meyân-ı reh fotâdî
Senemâ çerâ neyoftem zi çonan meyî ki dâdî

Güzelim kınar da yol ortasında niye düştün, yerlere serildin der; a güzelim, öylesine bir şarap sunduktan sonra ne diye düşmeyeyim?

3260 Güzelim, öylesine düştüm ki kıyamet kopsa gene yerimden kalkmam; çünkü öylesine bir kadehi ele aldın; küpün de kapağını açtın sen.

Yıkıldım gitti, ancak şu kadarını biliyorum: başımı sen tuttun, kucağına koydun, yatırdın beni.

Güzelim, aşk şarabının sâkîsi olan sarhoş gözlerinden kadehle şarap sunarsın bana... Pek ulu bir usta değil misin zâti?

Bu da senin lûtfundur, şarap sundun da aklımı başımdan aldın... aklım başımda olsaydı neşeden çatlar giderdi.

Bir kadeh sundun, elceğizlerimi çırpmaya başladım; bir kadehle, binlerce murada erişememek gussasından kurtuldum gitti.

Şuh gözlerine and olsun ki neşe onlardan doğmuştur; sen önüne ön olmayan bir cansın; hiç kimseden doğmadın sen.

XXXVI

Esefen li kalbi yavman heceri'l-habîbu dârî
Va taharrakat dulû'î va cavânibî bi nârî

Yazıklar olsun, ne kötü gündür sevgilinin evimden ayrıldığı gün; bütün bedenimi, yanımı belimi ateşlere yaktı gitti.

Ne mutlu o gün ki kutluluklar bize baktı; Süheyl yıldızı kolayca yere indi, yanımda yurt tuttu.

Gönlümün kaynakları açıldı; binlerce deniz gördüm... o denizlerde gemiler vardı ki aşkla yüzüp duruyorlardı.

Bana gelen lûtufların çetinliğinden uçsuz bucaksız bir denize daldım; orda boğuldum gitti; fakat gene de sevgilinin bakışı yüzdürmedeydi, yürütmedeydi beni.

12.70 Şemseddin'in parıltıları vurdu bana; o gerçekten de efendimdir; odur canımın temelinin temelinin temeli; ondan ötesi de bir hiçtir zâti.*

Bu gazel Arapçadır.

XXXVII

Tu nefes nefes berin dil hevesî deger kumârî
Çi hoşest in sebûrî çi konem nemîgozârî

Soluktan soluğa şu gönüle bir hevestir salmadasın... ne de hoştur şu sabretmek; ne yapayım, bırakmıyorsun ki zâti.

Beni ne diye koşturuyor, bunun içyüzünü Tanrı bilir... Sen ne bilirsin a gönül; bunda hükmün mü geçer senin?

Padişahın avlanmasını seyret; arslanlar bile alt olmuşlar... sen nereye kaçabileceksin? Arık mı arık bir avsın sen.

Sen ondan kaçamazsın, ona kaçabilirsin ancak... yanlışsın, yanlış, hem de bu tozun toprağın içindesin de o yüzden yanılıyorsun.

Boyuna avlanmakta olan padişahtan haberin yoksa, soluktan soluğa bir bak da gör; çünkü sen de bir kararsız avsın.

Herkesi korkutarak bir yana koşturmada... herkesi kavrayıp kaplamasaydı nerden korkutabilirdi?

Korku bir başkasındandır; insan kendinden korkmaz... herkesi korkuyor gördün ya, demek ki yaratıcı bunlardan başka.

Ölüme doğru koşturuyor, kurtuluşa doğru koşturuyor; a benim canım, bundan daha iyi gönül verecek biri demek ki yok.

Nasıl gönül verilir, gösteririm sana; fakat gönlüm isterse... çünkü gönlümü ona verdim; onun için ondan yardım iste sen.

XXXVIII

Heberîst nov-resîde tu meger heber nedârî
Ciger-i hasûd hon şod tu meger ciger nedârî

Yeni gelmiş bir haber var, yoksa duymadın mı sen, haberin yok mu? Hasetçinin ciğeri kan kesildi; yoksa ciğerin mi yok senin?

Bir Ay'dır yüz göstermiş; ışık kanadını açmış... Gönlün, gözün yoksa birisinden borç al.

Şaşılacak şey; gizli bir yaydan gece gündüz oklar atılmada... Ne yapacaksın, değil mi kalkanın yok; oklarına canını amaç et.

Varlık bakırın Mûsa gibi onun kimyasıyla altın olmadı mı? Karun gibi çuvalla altının yokmuş, ne gam?

İçinde bir Mısır var ki şekerkamışlığı sensin onun; dışarda sana şeker vermiyorlarmış, ne umurunda?

Puta tapanlar gibi şekle, görünüşe kul olmuşsun; Yusuf'sun ama özüne bakmıyorsun ki.

Tanrı'ya and olsun, kendi yüzünü aynada bir görsen kendin put olursun kendine de kimseye bir keder vermezsin.

Ona Ay diyorsun, akıllıca zalimsin sen... ne yüzü var onun ki Ay diyorsun ona, yoksa gözün mü yok?

Başın bir muma benzer ki altı fitili var; o kıvılcımlar sende yoksa neden altısı da aydın?

Bedenin seni gönül Kâbe'sine götürecek bir deve sanki; eşeklikten hacca gitmedin, eşeğin olmadığından değil.

Kâbe'ye gitmesen de kutluluk, gene tutar, çeke sürüye götürür seni; a boşboğaz, kaçma. Tanrı'dan kaçış, kurtuluş yok sana.

XXXIX

Zi behâr-ı can heber deh hele ey dem-î behârî
Zi şokofehât dânem ki tu hem zi vey hurhârî

A bahar yelinin soluğu, a bahar çağı, hele bir can baharından haber ver... çiçeklerinden anlıyorum, sen de ondan mahmur olmuşsun.

Açıl, bak, ben de açıldım... söyle, ben de söyledim... arılığı duruluğu, dostluğu, bir padişahın güzelliğini, güzelim yüzünü anlat.

Şimdi vehimden de dışarı olarak kalan eser de bir güneşe çekilir gider; o da bir kıvılcımdan yanmış tutuşmuştur, yalımı arttıkça artar.

İlkbahar geldi mi, ödünü koparır onun... bir kişi ölümcül oldu mu, sayılı soluk alır artık.

Bütün bağ bahçe tuzak olmuş; her yer yeşil bir renge bürünmüş... gülle lâle, hadi, gel, neyin var diye ele şarap kadehini almış.

Gülle lâle tuzağa benzer, seyredense sanki avdır... çiçekler sanki tuzak, bütün meyveler de avlanacak avlar.

Süsen, iki aydın, doğru gözle lâleye dedi ki: Toprağın toprak oluşu geçti, diken de dikenlikten çıktı.

A yeşillik, ne çeşit rengin var; lûtuf şarabıyla sersemsin; padişaha şu özrün yeter; güzelsin, güzel yanaklısın.

Lâlenin yanakları yalım yalım; nerkisin gözünden kaçmada; güzellere küstahça bakma, kem gözle seyre kalkışma demede sanki.

3300 Yel, dalları neşelendirdi mi, ovaya, yazıya Tatar miskinin kokusu esmede.

* Zahmet, noksan geçince, bağ bahçe Tanrı'nın lûtfu güçlükten sonra kolaylığı açtı diye gülüp oynamaya koyulmada.

Ağaçların bütün dalları oynuyor, hepsinin de her yanı gülüyor... yeni gelinler gibi hepsinin de elleri kınalı.

Hepsi de Meryem sanki; meleğin soluğuyla gebe... hepsi de huri sanki; kara yerden doğmuş.

Yeryüzü sanki cennet; bütün güzeller gece gündüz neşeden kararsız bir halde ayaklarını vurarak, başlarını, yenlerini sallaya sallaya oynuyorlar.

Bulut bahara, kışın ne döktüm saçtımsa senin için döktüm saçtım; bu saçıya lâyıksın sen diyor.

Gönül, baharı seyret; kesin olarak kıyamet bu... bütün yıl iyi kötü ne ektiysen baharın bitmede.

Bahar diyor ki: Ey can, soluğunu tohum bil; tohumunu ek de karşılık ağaç çıksın sana.

Gizli şeyler baharın açığa çıktı; ne diye kendini gizlersin, sen de iyiden iyiye ortadasın, görünmedesin zâti.

XL

Suy-ı bâg-ı mâ sefer kon beneger behâr bârî
Suy-ı yâr-ı mâ gozer kon beneger nigâr bârî

Bizim bahçemize doğru yola düş de baharı seyret bâri... Sevgilimizin bulunduğu yere uğra da güzel neymiş, bir gör.

3310 Doğana yetişemiyorsan gölgesinin peşinden koş; gizli av yerinde bâri avı seyret.

Seyir için deniz kıyılarına gel de dağlar gibi coşup yücelen dalgalarından padişahlara değer inciler almaya bak.

Av olmak gerekse padişahın kayışıyla avlanmak daha yeğ... çıplak kalmak gerekse böylesine bir kumarda çıplak kal bâri.

Kendini aksaya-sürçe bedenden can dünyasına çek de bir de turunçları seyret, fesleğenleri, gülleri gör.

Hele ey yücelerin çeng çalanları, Zühre'nizi oynatmak, gümüşler, kumaşlar elde etmek için vurun tellere bâri.

Şu nazik güzellerin arasında, şu erlerin semâ'ında öpüşmeye bir yol yoksa bile bâri bir kucaklaşma olur elbet.

Böylesine bir şarap içmeye karşılık mahmurluk hastalığı çekilir; değer şu şaraba bu mahmurluk; bu karardan sonra karasız gönüle bâri sen söyle bunu.

Testiden feryatlar duyulmada; şarabın hararetinden yandım; hele ey kadeh, gel yanıma da bâri biraz şarap al benden diyor.

* Şirin Husrevlerin ardından feryat etmek de bir hünerdir; bâri canlara yaşayış verene ver gönlünle canını.

Rasgele bir gün yolum aşk dükkânına uğradı; gönlüm tümden dükkândan da geçti, işten güçten de.

3320 Başkalarının çare bulacakları dereceyi çoktan aştım; sen çare bulabilirsin ancak, gönlümü de yele verdim, canımı da, sen gör, gözet bâri.

Artık yeter, susayım da anlatışı güzel padişah anlatsın. Hadi a anlamlar çalgıcısı, bâri bir gazel söyle.

XLI

Seherest hîz sâkıy bekon ançı hûy dâri
Ser-i honb bergoşây-o beresan şerâb-ı nârî

Seher oldu, kalk ey sâkî, huyun neyse yap onu... aç küpün kapağını, ateş gibi şarap sun.

İsa'nın yüzünden iki üç ölü dirilse n'olur... Elinden iki üç mahmur güzelleşse, iyileşse, arslan avcısı kesilse ne çıkar?

Güneş gibi kadehin dönmeye başladı mı, kapkara dünyayı geceden de kurtarır, geceleri saymadan da.

Akıyk renkli şarabından hakikat gülü açılır; ağlayıp inleyen kuşa cansın, yeşilliğin de ilkbaharısın sen.

Padişahlara lâyık şaraba tatlı canımızı verelim; çünkü mahmurun başını kerem eliyle sen kaşımadasın sevgili.

İnce düşüncelerden yarım baş ağrısına tutulduk; derman suyunu sen akıt; damarların yollarını sen aç.

Şu bizce gerçek, gerçeğin de ta kendisi: Mutlak ateşsin sen; bir hararetle binlerce baş tenceresini kaynatmadasın.

Bütün çalgıcılar coşmuş; hepsi de senin yüzünden köpürmüş gitmiş; hepsi de varını yoğunu satmış; onları bir hoşça sıkmadasın sen.

XLII

Dil-i bî karârrâ gû ki çü mustakar nedârî
Suy-ı mustakarr-ı aslî zi çi rû sefer nedârî

Kararsız gönüle söyle; neden karar edecek bir yerin; yok; neden temelli karar edeceğin yere gitmek için yola çıkmıyorsun de.

Bütün halk, seher çağının hoş soluğuyla dirilir; sen nasıl bir güzelsin ki seher çağın yok.

Ne biçim gül bahçesisin ki bir gül bile bitmiyor sende; ne biçim bağsın, ne biçim çayırlık çimenliksin ki bir ağaç bile yok sende.

Yerlere serilmişsin, öylesine sarhoşsun ki ne babadan lâf ediyorsun a gönül, ne oğul hevesindesin.

Güneşe benziyorsun, ancak yalnız gidiyorsun... Ay gibi gece yol alıyorsun; adamların filân yok.

Bu sarayda bir kuşa benziyorsun sen; havalanmayı istedin mi, tut ki kapın yok, pencereden uçup gidebilirsin ya.

Bir yerde tutulup kalsan, oranın da ne kapısı olsa, ne penceresi... Ter gibi bedenden çık, bundan başka geçip çıkacak yolun yok çünkü.

Güzelim kıvırcık saçların var. Külâhın yoksa ne gam... dağ gibi ayağın var, yanın, belin, kemerin yokmuş, ne tasan.

Gökyüzündeki melekler susamışlardır, hepsi de âşıktır sana, bir nazlı nazenin güzelden, insandan da üstünsün diye müjde vermeye gelirler sana.

O gözü, o görüşü görmediysen gözün, görüşün neden aydın? O inci yoksa sende, yüzün neden parlak?

O ekşi suratlıya söyle; ekşiliği al, götür burdan de; de ki: O şaraptan içtiysen ne diye neşelenmezsin, coşmazsın?

İçinden sarhoşsun da mahsustan suratını ekşitiyorsan dal suya, dal ateşe; artık tehlike yok sana.

Tanrı, ona râm ol diye denize haber gönderir; ona tesir etme diye ateşe haber yollar.

XLIII

"Tercî-i Bend"

Hele nûş kon şerâbî şode âteşî be tîzî
Suy-ı men beyâ vo bestan be du dest tâ nerîzî

Keskinlikte ateşe dönmüş şarabı hele bir iç; yanıma gel de kadehi iki elinle al ki dökmeyesin.

Kadeh, seçilmiş şarap, Tanrı eliyle sunulmada... bir içtin mi, öylesine düşer, yollara serilirsin ki mahşerde bile kalkamazsın.

Baş çeker, şarap içmek istemezsen sana zorla içiririm; benden nereye kaçacaksın sen?

Onun sevgi kadehi, senin gibi yüz binlerce baş çekeni kapmıştır; kadehi bir al da seyret; kiminle inada girişiyorsun sen?

Güzel yüzlü padişaha bak, şarap sunmaya koyulmuş... Sevgili saçlarını seyret, miskler damlatmaya başlamış.

Sâkî kendinden geçti mi, boyuna kadeh sunmaya girişir; çalgıcı kendinden geçti mi, Hicaz perdesine girer.

Tanrı şarabından gençliğin sıcaklığını, gençliğin ateşini duyarsın; kendinden gelen beden hararetinden ne bir sıcaklık duyarsın, ne bir hüner elde edersin.

1150 Bir kadeh al da arılığına bak, gücünü seyret... and olsun Tanrı'ya ki bu şarap ne üzüm cibresindendir, ne kuru üzümden çekilme.

Söze söz katmayı bırakayım, temelsiz sözlerden vazgeçeyim... Sen söyle, söyleyişin güzel, şaşılacak, görülmemiş bir şeysin sen.

Yeni çeyizli gelin gibi bir tercî düz, koş ona... Çünkü çeyiz olmazsa gelin kızar köpürür sana.

Tanrı, vergileriyle yokluğu da okşayıp durur, varlığı da... babanın bir şeyi yoksa padişah çeyiz düzer sana.

*

Hele ey eşsiz, bulunmaz güzel, şu ülkede nasılsın? Hele ey devletin eşi dostu, şu mahmurlukla nicesin?

Öyle bir padişahın ayrılığıyla zamanını nasıl geçirmedesin, hele ey kutluluk gülü, dikenlerin arasında nasılsın?

Güneş sana, ateşler içindeyiz sensiz demede... bağ bahçe, çayır çimen, sana ey bahar, nasılsın demede.

Canların yaşayışı sensin; peki, neden şekle bağlanmışsın? Gönüllerin kararı seninle, peki neden böyle kararsızsın sen?

Her düğünün canı sensin, iki dünyanın da düğünü derneği sensin... aklım şaşıyor; neden yaslısın sen?

Dünyanın Yusuf'u değil misin; bir sorum var senden: Dileğinle neden kuyudasın, neden zindanda?

3360 Hele a yücelik göğü, neden maviler giyinmedesin? Hele a yükseklik güneşi, şu dönüşle nicesin sen?

* Baban, iki buğday tanesinin belâsından cennetten çıktı; cennet havasındaysan nasıl herîse yersin sen?

Çanak yalayıcıların arasında ne vakte dek kaynayıp duracaksın? Şu erlerin arasında şu kumara girişmişsin; nasılsın, nicesin?

Birçok söz söyledin; sözdeki kusurları da örttün, gizledin... Fakat şimdi Tanrı mehengine vuruldun; nasılsın bu çırpınıp kıvranışla?

Dertlilerdensen neden sustun? Bakışla, görüşle yol alıyorsan ne diye beklemedesin?

* Gönlünde, düşüncende ne varsa, izi mutlaka yüzünde görünür. Testinin içinde ne varsa dışına o sızar.

*

Bir kerecik o gizli sevgilinin eşiğine doğru koşun... a kuşcağızlar, zamanenin tuzağından uçun, kurtulun.

A güzel huylu, iyi yüzlü; yeşillikten o çiçeği apaçık kopar da gönlün, gözün açılsın.

Gözlerimizden, senin gamından dolayı gözyaşları akmada... fakat senin nemli gözlerin, Tanrı lûtfuyla aydın olsun.

Avın, ölüm kurdundan korktu da öldü gitti ama gönül ceylanın yücelerin kutsal bahçelerinde yayılmada.

1370 * Dostlardan göklere "Yazıklar olsun" sesi erişti ama sen o gizlilik göğünde nasılsın, nicesin?

Daracık şekil tuzağından geçti, kurtuldu; bâri ey kutluluk, onu ayrılıktan da, zahmetten de, yalnızlıktan da kurtar.

* Öyle de öyle, ister genç ol, ister koca... değil mi ki dünyadan gitmek gerek; güzel bir sûrette âşık olarak, ululanmış bir halde şehit olup çevikçe gitmek gerek.

Çağrına koştum, kendi ülkemden ayrıldım, kapına geldim... bâri ver o anahtarı.

Ömür güneşim batılarda battıysa, lûtfun bu seherden başka bir seher ağarttı ya.

O yıldız, kutlulukla söndü gittiyse de ben gizlilik güneşinden ağardım ya.

Dünyada lâyığım kısa bir ömürden başka bir şey değilmiş... fakat gönlüm lûtfuna, keremine lâyıkmış ya.

Hele ey sâkî, ayrılığınla gece gündüz mahmur bir haldeyim... sarhoşluktan kadehin dudağını bulamıyorum; sen gel.

XLIV

Zi gem-i tu zâr zârem hele tâ tu şâd bâşî
Senemâ der intizârem hele tâ tu şâd bâşî

Gamınla ağlayıp inlemedeyim ama hele sen neşelen de... a güzel, ben bekleyip duruyorum ama hele sen neşelen de.

Sen beni yaralı görürsen, kutlu bir bakışla bana bakarsın, hoşlanırsın... Ben gönlümü de, canımı da gama ısmarlar giderim; hele sen neşelen de.

3380 Beni neşeli görürsen kızarsın, gönlün kinle dolar... Bense başımı bile kaşımam; hele sen neşelen de.

Gönlümün gamlanmasına ne de sevinmedesin; cefa etmede ne de ustasın; hele sen neşelen de ben neşeyle bir soluk bile almayayım.

A güzel, sen kılıç gibi, hançer gibi, bu kulun kanma susamışsın... Zararı yok, iki gözümden kanlar yağdırayım; hele sen neşelen de...

Senin yüzünden tahtım var, mevkiim var... senin gönlünü görüp gözetmedeyim; hele sen neşelen de... ben bu karar üzereyim işte.

Bu zamanın canı sensin, bir hayli bahaneler kurarak oturmuşsun... Bense zamaneden bir kıyıya çekilmişim; hele sen neşelen de.

Bedenle nefis ölmedikçe gönülle can arınmaz... benim bütün işim gücüm bu arılığa ulaşmaya çalışmak; hele sen neşelen de.

XLV

Şeb-o rûz on nikuter ki be pîş-i yâr bâşî
Bemeyân-ı serv-o sosen gol-ı hoş-izâr bâşî

Gece gündüz sevgilinin kapısında olman daha iyi; hem de selviler, süsenler, yanağı güzel güller arasında.

Zevk ehlinin neşesinden binlerce kere daha artık neşeli; bahçedeki nar gibi gülmelisin.

Yoldaki diken gibi ele ayağa batmamalısın... şekerkamışları gibi şekerler saçmalısın.

Bağışla tanınmış güneş gibi tertemiz kişiler arasında sen de parmakla gösterilmelisin.

Hele yeter, sus da padişahlar padişahı ağzını açsın; sen susar, bekler, söylemezsen o söyler.

XLVI

Be mubârekiyy-o şâdî besitan zi ışk câmî
Ki nedâ koned şerâbeş ki kocâst telh-kâmî

Aşktan, kutlulukla, neşeyle bir kadeh çek... zâti şarabı, nerde dili damağı acımış kişi deyip duruyor.

Onsuz yaşayış nedir? Bir heves, bir çarmıha geriliş... ona karşı can nedir? Önemsiz bir şey, bir kul köle.

İki kadeh çektin mi, güzelleşirsin, arslan avcısı kesilirsin... Padişahımız, arslanımız, aklına fikrine bir haberdir yollar.

Ne mutlu o gönüle ki baht oraya tahtını kurmuştur... Ne hoştur o baş ki şarabımız oraya ayak basmıştır.

Tanrı'ya and olsun, bahtı yaver biri, senden başıboş bir selâm duysa, padişahların selâmlarından bile usanır gider.

Sarhoşluk hırkasına bürünmüş, can kumarhanesine oturmuş... halk arasında adı kötüye çıkmış; fakat Arş çevresinde iyi bir adı sanı var.

Ne mutlu andır o an ki padişah, böyle bir seçkin tuzakta, bizim doğanımızsın sen diye onun kolunu kanadını okşar.

Güzel kokulu şarabından insan, ne açılıp saçılır, olmayacak şeyler yapar; ne coşup köpürür, gürültüye kalkışır... Ne dostlara yalvarır, ne düşmandan öç almaya kalkışır.

Bütün halk çekişip duruyor... sense yerlere serilmişsin, sarhoşsun; gönlün hoş... halkın tümünü de dam kıyısından seyre dal.

3400 Bir sorum var senden; sonra söylemeyeceğim artık. Bir ham yüzünden gönlümüzün, canımızın adı neden pişmiş, potada sızırılmış altın olmuş?

XLVII

Çu yakın şodest dilrâ ki tu cân-ı cân-ı cânî
Begoşâ der-i inâyet ki sutûn-ı sed cihânî

Gönül iyiden iyiye bildi, anladı ki sen canın da canına cansın... Yardım kapısını aç; sen yüzlerce dünyanın direğisin.

Ayrılık buyruktan baş çekmede; âşıklarının kanlarına kısas olarak bir güzelce vur boynunu; çünkü zamanın kılıcısın sen.

Güneş'in kutlulukla Koç burcuna erişti... İhtiyar dünya, senin yüzünden gençlik parıltısını bulur artık.

Canda ne çalgılar çalınmada; kaplardan neler dökülmede... kulağa tef, berbat nağmeleri, şarkı sesleri gelmede.

Şu gül bahçesi bülbül sesleriyle nasıl da dolu... sarhoşların hay-huyundan kadehle şarabı ayırt edemiyorsun.

Bütün dallar kırılmış; melekler ellerine kadeh almışlar... hepsi de gökyüzünün şarabıyla kendinden geçmiş.

Can selâmımı o padişahlara ulaştır... ulaştır ama aklı başında kimseyi bulamazsın ki gelince de onların selâmlarını söyleyesin.

* Sivrisinek bile şarap içmiş de başını, sakalını kaybetmiş; Nemrud'un varlığını bir hançerle yok etmiş gitmiş.

Bir sivrisineğe bu gücü, bu kuvveti verirse file ne verir... Ne yapayım ben? Mekânsızlık ilinin kadehi anlatılamıyor ki;

1410 Cana sinen şarabından, Ashab-ı Kehf'in köpeği arslan avcısı kesilmiş; artık sarhoşlar mağarasının çevresinde çobanlıktan başka bir şey yapmıyor.

Bir köpek bile bu hale gelirse, saldırgan arslan ona vefa ederse o güzelim şarap yüzünden neler elde etmez; sen artık seyret.

Şemseddin'in doğmasıyla Tebriz doğu kesildi... anlam yıldızlarına ışıklar, kıvılcımlar ondan gelir, ulaşır.

XLVIII

Hele pâsbân-ı menzil tu çigûne pâsbânî
Ki bebord reht-i mârâ heme dozd-i şeb nehânî

Hele a konak bekçisi, ne biçim bekçisin sen; gece hırsızı gizlice bütün varımızı yoğumuzu alıp götürmüş.

Yüzüne soğuk su vur da bir bağır, çağır... senin uykundan bütün kâr, ziyan oldu gitti.

Gece, geceleyin bekçinin uykusu hırsızlara mumdur, ışıktır... ne diye bir solukta onların mumlarını söndürmüyorsun?

Tembelliği bırak da yıldız gibi geceleri yol al; gökyüzüne binmişsin, yeryüzündekilerden ne korkarsın?

Köpekçe iki üç havlayış, atlıların yollarını keser mi hiç? Köpekle ahırdaki öküz, saldırgan arslandan ne koparabilir ki?

Gerçekler ormanında apaçık saflar yaran arslana karşı öfke köpeğiyle şehvet öküzü ne yapabilir ki?

İki katre sudan ibaret değil miydin? Tufan dalgaları arasında sola sağa koşan gemi değil miydin, gemide Nuh kesilmemiş miydin?

3420 Seni koruyan Tanrı olduktan sonra yoldan ne zarar gelir sana? Külâhın göklere değer; çünkü bütün başlara başsın sen.

Yoldaşın Tanrı olunca tuttuğun yol ne de güzel yoldur... sarp cehennemi bile ölümsüz cennete döndürür.

Anmaya sebep olsun diye ne armağan götüreyim deme; Güneş'e, Ay'a armağan olarak kendi yüzleri yeter gider.

Sen ister git, ister gitme; kutluluğun bütün işi gücü sakince, seve, okşaya başarır; koşar, gelir sana.

Devlet kulundur kölendir, binlerce hizmette bulunur sana; kapıdan kovup sürsen bile çare yok, gene sana hizmet eder.

Sen güzelce yat, uyu; bahtın senin için uyumaz... eline taş alsan akıyk madeni kesilir.

* İsa gibi göğe ağ, Mûsa gibi "Bana görün" de... Tanrı, sus, beni hiç mi hiç göremezsin demez sana.

Sus a gönül... fakat ne çare; küpün ağzını kapasan da bu anlamlar bir coştu mu, küpün gönlünü yarar gider.

O gerçekler alanında onun nasıl gezip tozduğunu buseydin her solukta bu gazeli iki bin kez okurdun.

XLIX

Tu kiyî derin zemîrem ki fozonter ez cihânî
Tu ki nukte-i cihânî zi çi nükte mîcehânî

Sen kimsin ki şu gönlümde dünyadan da üstünsün... Dünyanın bir nüktesisin sen; fakat hangi nükteyle sıçrar, neşelenirsin acaba?

3430 Sen kimsin, ben kimim? Senin adın ne, benim adım ne? Nasıl bir tohumsun sen, nasıl bir tuzağım ben? Ne busun zâti sen, ne osun.

Elinde kalem, dünya da önünde bir resim sanki... bir yanını düzer, bezersin; bir yanını siler, bozarsın.

Elinden kalemi bıraktın mı ona öylesine bir şekil verirsin ki, beni hiç mi hiç göremezsin sözünden bile nur bulur, ışıklanır.

Beden canın izine düşmüş, koştukça koşuyor ama bu iz izleyişle canın güzelliğine benzeyemez o.

Sözle dil, Tanrı feyzinin eseridir ama dille söylenen bir masala benzer mi şu yalım?

Gül de, diken de, bağ bahçe de gönüllerin eseridir ama şu otcağız nerden benzeyecek gökyüzünün güzelliğine?

Gökle yıldız, sevgilinin izini gösterir ama şu iki ölümlü varlık nerden benzeyecek anlamların güzelliğine?

Öylesine bir ateş yak, yandır ki izi de yaksın gitsin... sen izsiz kaldın mı, o vakit ize ulaşırsın.

Sevgili de ayrıldı gitti, canım da... İkisi de mekânsızlık ilinde; yakınlığın sonuna ulaşmak için perde altına girdiler, anlayışlardan gizlendiler.

O ilin havası, bahar havası; gönüller tazeleşti o havayla... Bahçeleri, her yanı kaplamada... bahçeleri canım, gönlüm benim.*

Bu son iki beyit Arapçadır.

L

Zikozâf rîz bâde ki tu şâh-ı sâkıyânî
Tu neî zi cins-i helkan tu zi helk-ı âsmânî

1440 Sâkîlerin padişahısın, durmadan şarap sun... şu halkın cinsinden değilsin sen, gökyüzü halkındansın.

İki bin şarap küpü, senin bir yudum şarabınla bir değil... nerde topraktan meydana gelen şarap, nerde can şarabı?

Bu dünyanın şarabı da, mezesi de dünya gibi vefasız... Tanrı şarabı, Tanrı sağrağı, Tanrı gibi ölümsüz.

Gönül de, can da, gönülle can gibi yüzlercesi de o alıma, o güzelliğe feda olsun... topraktakilere nerden benzeyeceksin sen? Yalnız şeklin onlara benzer.

Kararsızlık dünyasına sal sendeki ateşi... yar şu gök kubbenin gönlünü o ateşle.

Cana kol kanat bağışla; kolu kanadı pek kırıldı... Canın kolunu kanadını kırdın; bir hikmet var bunda ama yalnız sen bilirsin.

A benim canım, sözüm aklı başında olana pek tatlı tuzlu gelmez... iki kadehçik lûtfet, sun da söz duy benden.

Çünkü sarhoş ne söylerse söylesin; o sözleri şarap söylemiş olur... can gemisine şaraptan başka bir şey yelkenlik edemez.

Medet et, yarı sarhoşum, o kadehi sun elime... senin devletinin sayesinde usançtan da kurtuldum, ağırcanlılıktan da.

Hele a tövbenin baş belâsı, yırt o tövbe kaftanını... sana karşı tövbenin de yeri mi? Ansızın gelip çatan bir kazasın sen.

1450 Her dükkânı yıkar, yakarsın, eve barka belâsın sen... Kafdağı'nın kemerinden tutar, bir deve gibi sürür çekersin onu.

Acaba o söze gelmeyenleri de söyleyeyim mi? Fakat sen söyle; anlatışın şeker mi şeker a padişahım; senin sözün daha hoş.

LI

Çü nemâz-ı şâm herkes benehed çerâg-o hânî
Menem-o heyâl-i yârî gem-o nevhe-vo fegaanî

Akşam namazı vaktinde herkes mumunu yakar, sofrasını kurar; bense sevgilinin hayaline dalarım, gamlara batarım, ağlayıp feryat etme ye koyulurum.

Gözyaşıyla abdest aldığımdan namazım da ateşli olur... bir ezan sesi geldi mi, mescidimin kapısını yakar, yandırır.

Kıblem nereye gitti ki namazım kazaya kaldı? Tanrı takdiriyle boyuna bana da sınamalar gelip çatmadadır, sana da.

Acaba sarhoşların namazı doğru mudur? Sen söyle... sarhoş, ne zaman bilir, ne yer tanır.

Acaba bu ikinci rik'at mı, yoksa sekizinci rik'at mı? Acaba hangi sûreyi okudum; zâti dilim de yoktu ki.

Tanrı kapısını nasıl çalayım? Ne el kaldı, ne gönül... ey Tanrı, eli de sen aldın, gönlü de sen; bâri bir aman ver bana.

And olsun Tanrı'ya ki namaz kılarım ama rükû tamamlandı mı, imam kim? Haberim bile olmaz.

Bundan böyle her imamın önünde, ardında gölge kesileyim; gölgeyi meydana getirenin hareketiyle kısalayım, uzanayım.

3460 Gölgenin rükûuna da bakma, kıyamına da... gölgeden maksat isteme, gölgeden can dileme.

Gölge sorudan kurtuldu gitti; çünkü başkasının canı oynatır onu; nerde gölgeyi bilen diye iki elceğizini çırpıp durur gölge.

Gölgemin sahibi padişahtır; o yürürse yürürüm; bir dükkân kıyısına otururbut ben de otururum.

Benim varım yoğum kalmadı da gölge lâfına daldım... gölgenin ağzından ne çıkabilir? Bir ağza uyar ancak.

A kardeş, peri gibi sudan, ateşten söz ediyor, bir türlü susmuyorsun... Fakat testinin içinde ne varsa, dışına o sızar, öyle mi, değil mi?

LII

Beçi rûy poşt ârem be kesî ki ez gozînî
Suy-ı o koned Hodâ rû be hedîs-o hem-neşînî

Tanrı seçmiş de söylerken de ona yüz tutmuş; otururken de onunla beraber... ne yüzden böyle bir kişiye arkamı döneyim?

Dünyanın önü de, ardı da kıbleye yüz dönmez mi? Bakır, bakırlıktan kimyayla kurtulmaz mı?

Herkes yolda nalları dökerek Tanrı'ya kaçmada; lûtuflar et, keremler buyur da bizi kâr kesadından kurtar diye ona sığınmada.

Yeryüzü bile uyuyup gitmişken gökyüzünden açılıp saçılmıyor mu; gökyüzünden bitkiler elde edip yeryüzü olmaktan kurtulmuyor mu?

O yüce habbeler, yeryüzüne bir güzellik, bir tatlılık verir... baharın, kışın aldığı emanetleri ortaya döker de emin kişi olduğunu gösterir yeryüzü.

3470 Hele ey manevî yaşayış, sen de bakırlıktan kaç, kutsal göğe yönel; çünkü en büyük bir âşıksın sen.

Canı çağırmak için güzeller geldi... madene gel, altın kesintilerini dürüp devşirmeden vazgeç diyorlar.

And olsun Tanrı'ya ki ay yüzlüsün; and olsun Tanrı'ya ki melek huylusun... and olsun Tanrı'ya ki miskler kokuyorsun; and olsun Tanrı'ya ki böylesin sen.

Zamanın Yusuf'uyken ne diye Hintlilerin arasındasın? Git, bir ayna iste de yüzüne bak, yüz gör.

Arılıkta göğe benzersin; lâtiflikte cansın sanki... açılıp saçılmada cennetsin; gizlilikte ana karnındaki çocuksun sen.

Hazineden güzel mallara sahipsin; ta eskiden de bahtın iyidir senin... şekerkamışısın ama ağaç gibisin; ayak diremedeyse tam inançsın sen.

* Padişahın mührünün havasıyla muma döndüm a benim canım; beni onun mühür mumuna, onun sevgi mumuna ulaştır; çünkü pek seçilmiş bir yüzüksün sen.

Hele sus artık, kâselerin tadı tuzu onun yemeklerinden; böyle olmasa çini kâseler toprak değerinde bile olmaz.

LIII

Meneger be her gedâyî ki tu hâs ezân-i mâyî
Meforûş hîş erzan ki tu bes geran-behâyî

Her yoksula bakıp durma; sen bizim has adamımızsın... kendini ucuza satma; pek ağır bir değerin var senin.

Sopayla yar denizi, zamanın Mûsa'sısın sen... yırt Ay'ın kaftanını, Mustafâ'nın ışığındansın sen.

3480 Güzellikte Yusuf'sun, kır testilerini güzellerin; Mesîh gibi yürüt soluğunu, sen de o havadansın.

* Yapayalnız gir safa, vaktin İsfendiyar'ısın... Hayber'in kapısıdır o; kopar gitsin, çünkü Murtazâ Ali'sin sen.

Can bakımından Süleyman'sın, al yüzüğü şeytandan... düşünce de, karar verişte güneşsin; kır yıldızların ordusunu.

Hâlissin, gönül çekicisin; Halil gibi gir ateşe... ölümsüzlüğün aslısın, Hızır gibi iç abıhayatı.

Asılsız kişilerden kesil, gulyabanilerin aldatışlarına kulak asma; Çünkü sen çok yüce bir soydansın; çünkü sen pek yüce bir yerdensin.

Can bakımından zevâlin yok; iç âlemde de pek güzelsin; ululuk sahibi Tanrı'nınsın, Tanrı ışığındansın sen.

Henüz belirmedin; güzellikten ne gördün ki? Ama bir seher çağı, güneş gibi doğuverirsin içinden.

Yazık, yazık, öylesine gizlisin ki sanki bulut altına girmiş bir Ay'sın... Ay'sın, güzel bir yüzün var; çık buluttan, yırt, dağıt o bulutu.

Madende bile senin gibi bir lâ'l yok; dünya senin gibi bir cana sahip değil... çünkü bu dünya eksilme dünyasıdır, sense cana canlar katansın.

Sen Zül-fekaar'a benzersin; bedenin de tahta bir kındır... bu kın kırılırsa ne diye gönlün kırılacak?

1490 Sen ayağı bağlı bir doğansın; bedenin de ayağındaki halka... pençenle ayağındaki halkayı çıkarman gerek.

Hâlis altının ateşe atılması ne de hoştur; çünkü ateşin hüneri vardır; altının hâlis olduğunu ateş gösterir.

A kardeş, ateşin yalımlarından kaçma; sınamak için bir içine girsen n'olur ki.

And olsun Tanrı'ya ki seni yakmaz; yüzün altın gibi parlar... Halil'in oğlusun sen; eskiden beri bildiksin ateşle.

Yüce bir ağaçsın sen, topraktan baş çıkar... yakınlık Kafdağı'na uç, kadri pek yüce Zümrüdüanka'sın sen.

Su verilmiş bir kılıçsın, çık beden kınından... maden pususunda kalma; çık dışarı; adamakıllı geçer akçesin sen.

Şekersin, şekerler saç, şekersin, hem de tatlı mı tatlı... devlet neyini çal; pek güzel sesin var çünkü.*

Konya nüshasında, bu gazelin sondan üç beytinin ikinci mısra'ı, bizdeki son beytin ikinci mısra'ıdır ve böylece iki beyit eksiktir. Biz, İstanbul Üniversitesi nüshasıyla bizdeki yazmaya uyduk.

LIV

Sıfat-ı Hodây dârî çu be sîneî derâyî
Lemeân-ı Tur-ı Seynâ tu zi sîne vânemâyî

Tanrı huylusun; güzel gönüle girdin mi, Tur Dağı'nın parıltılarını gönülden gösterirsin.

Mum huylusun; geceleyin eve girdin mi, bütün ev parıltından aydınlanır gider.

Şarap huylusun, bir mecliste bulundun mu, güzelim yüzünle binlerce fitne salarsın o meclise; kavgalar gürültüler çıkartırsın.

3500 Neşe, zevk ürktü, kaçtı mı, dilek, istek üzüldü, koptu mu, yeryüzüne sakalık edersin... ne çimenler yeşerir, ne güller biter.

Dünya donsa, buz kesse, neşe ölüp gitse, gizlilik âleminden bu dünyadan başka nice dünyalar meydana çıkarırsın.

Kararsızların içindeki bu dilek, bu çarpıntı sendendir; yoksa bu arılığınla, bu duruluğunla kara balçıkla bildik olmana imkân mı var?

Gökyüzü, toprağın çevresinde gece gündüz dönmeye koyulmuş... a gökyüzü, ışık madeni değil misin sen; ne istersin bizden?

Bir solukta tutar, gözyaşı dökersin; bir solukta tutar, toprak elersin... Kesinti arayanın biri değilsin ki; kimyanın da madenisin sen.

Hal böyleyken gene de kesinti arayanlar gibi gece gündüz toprak elemedesin; ne diye toprağa taparsın, duaların kıblesi değil misin sen?*

Bu ve bundan önceki beyit Konya nüshasında yok.

Bir yoksulun padişahtan ihsan ummasına şaşılmaz, şaşılacak şey şu ki padişah yoksuldan dilenmede.

Bundan da daha şaşılacak şey şu: O Ay, o kadar yalvardı yakardı da yoksul galiba padişahlık benim hakkım diye yanıldı gitti.

A gökyüzü, padişah değil misin sen? Toprak senin kulun kölen değil mi? Sen ne diye gece gündüz ona hizmet edeceğim diye havalanır durursun?

Gökyüzü bana cevap verir de der ki: Kişi boş yere yelip yöpürmez... Bir saman çöpü uçuyorsa kehribar yüzünden uçuyordur.

1510 Sözümü anlamak, meleğin harcı... söz söylemezsem söze aç melek, ne diye susuyorsun, söyle der bana.

Sen melek değilsin; melek ne yer, ne bilirsin? Pırasanın eşi dostusun sen, kudret helvasını ne yapacaksın?

Akıl fikir mutfağından gelen şu yemeği ne yapacaksın sen? Gece gündüz o mutfağı görüp gözeten Tanrı'dır.

Tebrizli Şemseddin'e söyle, yüzünü bize döndür, de... hayır, yanlış söyledim; de ki: Ey Şems, ardın yok senin zâti; tümden yüzsün sen.

LV

Senemâ çi gûne gûyem ki tu nûr-ı cân-ı mâyî
Ki çi tâketest canrâ çu tu nûr-ı hod nemâyî

A güzel, nasıl söyleyeyim, bilmem ki... sen canımızın ışığısın bizim... Sen kendi ışığını gösterince canın gücü kuvveti mi kalır?

A benim canım, öylesine bir devlet kuşusun ki gölgenin altında bütün kargalar, kuzgunlar, devlet kuşu olurlar, o devleti elde ederler.

Keremin, dünyadaki bütün mücrimlerin özürlerini diler... her belâya amansın, her bağı açansın sen.

Bir incisin ki binlerce deniz sende yok olur gider... Ululuk sıfatlarıyla uçsuz bucaksız bir denizsin sen.

Seninle buluştuğum zaman, ne de vefasız eş dostsun sen diye ağlarım; senden ayrılınca, ne de vefalı sevgilisin diye feryat ederim.

O Ay'la buluşunca neler olur? Allah bilir... çünkü ayrılık zamanında bile zevk, neşe vermedesin, cana canlar katmadasın.

3520 Gönül delirmişse hakkı var; aklı sendin, gittin... yüzünü açtığın zaman da yüzündür ondan özür dileyen.

LVI

Beresîd leklek-i can ki behâr şod kocâyî
Beşokoft cümle âlem gol-o berk-i can-fezâyî

Can leyleği geldi de bahar geldi dedi, nerdesin? Bütün dünya açıldı, saçıldı, ağaçlar yapraklandı, cana canlar katan güller açtı.

Gel de Yusufların yüzlerini gör; hepsi de kuyudan baş gösterdi... Gül yanaklıları tümden seyret; kendilerini göstermedeler.

Gönül meyveleri kırılmıştı; toprak içinde mahpus kalmıştı... gözlerini açtılar da karakışın belâsından kurtulduklarını gördüler.

Çayır çimen zindanın kapısını kırdılar... gülle lâle, kendilerine verilen bağışlar yüzünden neşeli; gülüp duruyorlar.

Bütün olgun Meryemler, kızoğlankızken gebe kalmışlar... bütün arifler, gönüllerini vermişler, Tanrı ululuğuna yüz tutmuşlar.

Bahçenin çevresindeki çiçek gibi, bizdensen, sen de sarhoşlar gibi ağız yoluyla payını al diyorlar.

Her biri kedi gibi yavrusunu ağzına almış, gül bahçesinin anasına götürmede... Nasıl oluyor da seyre gelmiyorsun?

Güzelim kanatlı kuşu seyret; hatip gibi minbere çıkmış, Tanrı'yı övüyor... güzelim bir nağmedir tutturmuş.

LVII

Hele ey dilî ki hofte tu be zîr-i zıll-i mâyî
Şeb-o rûz der nemâzî be hekıykat-o gezâyî

A uykuya dalmış gönül, bizim gölgemizin altındasın... Gece gündüz gerçekten de namazdasın, savaştasın sen.

Dolunay ışık yağdırır, köyün köpeği de havlar durur; a Ay, köpeğin havlaması yüzünden ışık vermeden vazgeçme.

Ekmekle gelişen kişi, ekmekten başka ne ister ki? Deniz gibi bir gönül gerek ki inci bile ona karşı yoksul kesilsin, dilencilik etsin.

Seher çağında içtiğin şarap seni sarmadıysa, öylesine bir şarap iç ki ateşiyle kendinden kurtul gitsin.

Tanrı'ya and olsun, bir şaraptır o ki ateşiyle beden göğün kutluluğuna erer de ölümden kurtulur.

Al, iç, şu kırık dökük yaşayışa aldanıp da inada kalkışma... cana canlar katış ilinin ardından olgun bir yaşayış gelip çattı.

Sözü bırakayım a benim canım... Zâti köre Yusuf'un işvelerini, güzelliğini anlatmak yazıktır.

LVIII

Senemâ çonan letîfî ki be cân-ı mâ derâyî
Senemâ be hakk-ı lûtfet ki meyân-ı mâ derâyî

A güzel, öyle lâtifsin ki canımızın içine girersin... a güzel, lûtfuna and olsun, aramıza katılırsın sen.

Tertemiz bir dünyan var; toprakta yurdun yok senin; n'olur bir zamancağız da bizim dünyamıza gelsen.

Lâtifsin, izin bulunmaz; gizlilerden gizlisin... bizim gizli ilimize bir gelsen bu gizli il seninle parlar, yalımlanır.

A Süleyman, bütün kuşların dilerini bilirsin... dilimize geldin mi, dudağa ne tat bağışlarsın sen.

Dünyaya padişah ancak sensin, yayını kimsecikler çekemez... yayımıza gelirsen senin yüzünden ok gibi uçar giderim.

A Tebrizli Şems, salın... Tanrı kimyasısın sen; madenimize gelirsen bütün bakırımız altın kesilir.

LIX

Çi cemâl-i can-fezâyî ki meyân-ı cân-ı mâyî
Tu be can çi mî nemayî tu çonin şeker çerâyî

Ne de cana canlar katan bir güzelliksin ki canımızın içindesin... Cana neler göstermedesin, niçin böylesine bir şekersin sen?

Gönüle bir yol buldun mu bin Ay gibi balkırsın... ne ateşsin, ne susun sen; niçin böylesine bir şekersin sen?

Aşkının gamı, salt ışık ordusuyla yaya olarak kaleler almış; niçin böylesine bir şekersin sen?

Pek kutlu Çin padişahı, bütün Zencileri bozguna uğratmış, kırmış geçirmiş... hepsinin de ellerini bağlamış; niçin böylesine bir şekersin sen?

Tur Dağı'nın mumusun sen; binlerce denizsin, binlerce göksün sen... Can, dilerim, senden başkasını görmesin; niçin böylesine bir şekersin sen?

Çokluktan gelmişsin; kıyaslara sığmazsın; o iki kanlı sarhoş gözlerle niçin böylesine bir şekersin sen?

Hayalin gönlüme gelince nasıl bir ateş kaplar o yurdu; iki dünya birbirine girer; niçin böylesine bir şekersin sen?

O iki yanağında ne var ki binlerce kararsız âşıkın aklını fikrini aldı gitti; niçin böylesine bir şekersin sen?

3550 O güzel gülüşle herkesi kul etmişsin kendine... senin soluğunla ölü bile dirilmiş; niçin böylesine bir şekersin sen?

Tanrı güzelliği var sende; terin denize damlasa binlerce dalga coşar; niçin böylesine bir şekersin sen?

İkiye ayrılmış saçların boynumda halka, neşem, sevincim senin şarabınla; seyret de gör, ne zevkteyim ben? Niçin böylesine bir şekersin sen?

Gülünden yasemin yok oldu; bütün düzenler mahvoldu gitti... Ben de yok oldum, benim gibi yüzlercesi de, niçin böylesine bir şekersin sen?

LX

"Tercî-i Bend"

Tu berov ki men ezincâ benemîrevem be câyî
Ki reved zi pîş-i yâri kamerî kamer-likaayî

Sen git; ben burdan bir yerceğize gitmem... Ay parçası bir dostu, bir ay yüzlü sevgiliyi bırakıp da kim gider?

Sen git; çalışıp çabalamaya, bir şey elde etmeye el atmış, ayak basmışsın... benimse onun aşkının elinden ne elim kaldı, ne ayağım.

Her malın değerini aklınla tanır, bilirsin, benimse değeri pek yüce bir ay yüzlü dilber yüzünden ne aklım kaldı, ne fikrim.

Aşk, sevda, halka göre büyük bir suç... yürü git, halktan cefalar görürsün, kınarlar seni.

Senin gibi bir ay yüzlü için değer bu suçu işlemek... Akıl, bu çeşit bir yanlış iş işlerse doğru düzen bir iş yapmış demektir.

Güzel yüzlülerin sevdasına düşüp gamlanmak, insanın dileğiyle değildir ki... dileğiyle devâsız derde kim gider?

3560 Dünyanın gözü senin güzelliğinin ışığını gördü ya... Tanrı'nın bu yurttan başka bir yurdu olsa bile artık kim gider oraya?

Hele a kardeş, bir geç şu gök kubbe perdesinden... değil mi ki buğdayla işin yok, ne diye dursun değirmende?

Büyükbaban, buğday yüzünden gelmedi mi buraya? Nefsinin havasına uyan gönülle akıl, elbette ayrılığa düşer.

Tortu boyuna küpün dibinde durur; fakat durulunca küpün ağzına çıkar.

Bir sel gibi arı duru denizin eşiğine akalım, yüzme bilene deniz ne hoş.

Balık cinsindensin sen; o yüzden denize yöneliyorsun... havuzda, ırmakta bir genişlik, bir ferahlık bulamıyorsun.

Havuzun suyu da iğretidir, sonradan konmadır, ırmağın suyu da başka yerden gelmedir... a akıl, a akıllı, iğreti şeylerden vefa umma.

Bu söz, anlatılamadı. Tercî beytini söyle... Aşk meyvelerini anlat, basamakları göster.

*

A felek, kulağın olsaydı da aşkın feryadını duysaydın, canın ne biçim coşar, köpürürdü; bir bilsen.

Yanlış söyledim; senin de buluşman olmasaydı, ayrılık derdine düşmeseydin yaslılar gibi mavi elbiselere bürünür müydün hiç?

1570 Sevgilinin haberinden bir cilâ elde etseydin bir solukta gönlündeki bütün pası siler giderdin.

Hele a Ay, gönlün başlık, başbuğluk dâvasına kalkmasaydı, baş çekmeseydi ululuk külâhını tutulup da nasıl kaptırırdın?

Fakat gene kahrından aşkın lûtfu, saçlarını örtmeseydi tutuluş düğümü nerden gönlünden çözülürdü?

Gönül sıkıntısıyla iç ferahlığı, bu yolun tehlikeli yerleri olmasaydı bedenin son günlerde ne diye erirdi, ne diye sonra dolunay olurdun sen?

Kaza, kader gönlünü, gözünü mühürlemeseydi nasıl olur da tuzak gizli kalırdı senden; nasıl olur da taneyi görürdün sen?

Her yolda bir bağ koymasaydı, bir tuzak kurmasaydı kendini koruyuş, sabrediş yüzünden kim övülürdü ki?

O padişah, her gama bir ferahlık vermeseydi her şey kılıç kesilirdi, ok olurdu; ne kalkan kalırdı, ne zırh.

Aydın can, Tanrı huylarıyla huylanmasaydı ne hüneri, arılığı kalırdı; ne kerem olurdu, ne cömertlik.

Yokluk, emrinin heybetine râm olmasaydı ümitsizlik yerinden bir tek varlık bile bitmez, gelişmezdi.

Güzelliği kem gözlerden ıraktır; hasetçinin erişmesinden çok yücedir o.

Sen söyle: Ok yarasından Ay'a ne gam... çıfıtın kapkara gönlü, Ahmed'in sırrından ne elde edebilir?

Kutlu güzelliğine dair bir tercî beyti söyle; hem de güzel söyle: Böylesine bir ırmak, gece gündüz susuz kalmasın.

*

Yeşillik, kutlu ilkbahar... çalgı, neşe, sarhoşluk... yüzü güzel, alımlı sevgili var; kadeh var, elimizi uzatıp alıyoruz, içiyoruz.

Gül çağı, lâle zamanı... yeşillik kumaşlarını yaydı, döktü... hele bir gül meclisine gel; sen de şaraba tapmadasın.

Selviyle süsen, şükretmek için yüzlerce dile sahip oldu; yasemin, yokluk ilinden yola çıktı; sen ne diye oturup kalmışsın?

Gül fidanı nazlanarak bülbüle sitemli sitemli, sus, git burdan, fidanı kırdın dedi.

Bülbül cevap verdi de dedi ki: A cefacı, sendeki şu huy yüzünden burda ne hasta kaldı, ne hekim; ne eczacı kaldı, ne eczacının tezgâhı.

Kızıl gül hal hatır sorarak safrana, yüzünü neden sararttın, mahmurluktan nasıl da yerlere serilmişsin dedi.

Safran da ona, aşk dağından sarardım soldum diye cevap verdi; gamı sınadın mı, kimseden duydun mu dedi.

Çimen, çınara ne yaptın, ne işledin de böyle yüceldin dedi; ondan da şu cevap geldi: Toprak oluştan, alçalış yüzünden yüceldim ben.

Gonca çiçeğe, neden gözüm yumuk dedi; çiçek gülerek cevap verdi; o külâhı at başından, kurtuldun gitti dedi.

Hele a gül bahçesinin güzelleri, altı aydır nerdeydiniz? Yokluktaydık, ansızın Tanrı'dan bir varlıktır geldi çattı.

Sen de yokluktan yürü, o dünyanın baharına var, padişahlara katıl; sen de Elest sözünü duydun da yüceldin.

O solukta menekşe de erguvandan bir haber almak istedi ama erguvan, başın için a Ay, sarhoşum diye dudağını ısırdı.

Menekşe, onun sarhoşluğunu görüp cilvesini seyredince kucakladı onu da, sen bu kucaktan sıçradın, kaçtın zâti dedi.

Denizin cömertliğini gör de balık gibi sus... Gönül avını salıver gitsin; sen de ağın dışındasın zâti.

Gece geçti, seher vakti geldi çattı; sen de hâlâ uyumadın da, bir şey yiyip içmedin de... Bir solukcağız git de dinlen; kendinden geçtin gitti.

LXI

Bekeşîd yâr gûşem ki tu imşeb ân-ı mâyî
Senemâ belî ve leyken tu neşan bedeh kocâyî

Sevgili, bu gece sen bizimsin diye kulağımı çekti... Evet a güzel, fakat bir göster bana, nerdesin sen?

Bahaneyi bırakır da evinin yolunu gösterirsen başımla yürüyerek, gözlerimi yerlere sürerek gelirim; çünkü kimyanın da madenisin sen.

Yok, evini göstermez de düzene girişirsen gökten yıldızları çalarsın, aklın başından külâhını kaparsın sen.

3600 Gecem saçlarından bir iz; seher çağım yüzünden bir ışık... Yüzündeki örtüyü bir kaldırsan Ay bile gökyüzünden yere düşer.

A güzel, sen bir arslansın, bense ceylan gibi tutsağınım senin... Dünyada azat edileceğinden korkan avı kim görmüştür?

A güzel, havamıza gir, razılığımızı dile... çünkü denizden de duydum, madenden de; bağış madeniymişsin sen.

Bütün vebale girişim, senden; senin yüzünden ağlayıp inliyorum... yatıştır ululuğunu onun; ululuk ıssı Tanrı, sensin ancak; ululuk Tanrı'nındır ancak.

Uykumun yolunu kestin, bâri sarhoşluk yolunu kesme... herkesten, her şeyden ayırdın beni; kendinden ayırma bâri.

Tanrım, sana ulaşmak ümidiyle Ay da dost oldu bize, güneş de; Tanrı kapısını çalmayı ummak, ne de büyük bir ümit.

Bütün malını mülkünü vermiş, kesenin ağzını açmış; senin ihsanını umarak yapıyor bu işi; vefanın özüsün çünkü.

Hepsi de dükkânlarını kırıp dökmüşler, uykunun, yiyip içmenin yolunu bağlamışlar; bir bucaktan çıkıverirsin diye oturmuşlar, seni bekliyorlar.

Bir kişinin ümidi de nedir ki sana karşı? Bütün dünyanın ümidisin sen... Şarap elde etmeye çalışman da nedir ki? Lûtuf, ihsan şarabısın sen.

Yusuf senin içinde; boş yere ne diye Mısır'a gidersin? Perdeyi kaldır da bir bak; ne de güzel yüzün var.

Çalgıcı senin içinde; ne diye çalgıcıya kemerini veriyorsun? Beden neyden değersiz değildir, can da ney üfleyenden aşağı değil.

LXII

Hele âşıkan beşâret ki nemand in codâyî
Beresed visâl-i dovlet bekoned Hodâ Hodâyî

Hele a âşıklar, muştuluk size... artık ayrılık kalmadı, buluşma devleti geldi çattı; artık Tanrı, Tanrılığını sürecek.

Kerem üstüne kerem gelmede, binlerce bayram gelip çatmada; iki dünya da mürit olmada; sen hâlâ nerdesin?

Vefa şekerini ekersin; canın başını kaşırsın; zamaneden utanır arlanırsın da dokuzuncu göğe ağarsın artık.

Lûtfu, keremi seni tutar, kendisine çeker; gönlünün muradına erersin; ne bunun gamı kalır, ne onun... tertemiz oluş, hükmünü sürer gider.

Hele a gerçek âşıklar, birbirinizle uzlaşın da yol alın; vefalı dostun içinden kutsuzluğu aşan bir kutluluk coşmada.

Durağın topraktı; gizlice bir yolculuğa çıktın; sonunda insanlık durağına eriştin, insan oldun... fakat burda da kalma.

Sen yolcusun, yürü; göğe doğru yol al. Ama sen bu paramparça bucakta kalakalmışsın; Allah kurtarsın.

Gönül, yürek adını taktığın şu bir katre kana bak... bütün dünyanın çevresini bir solukta döner dolaşır; ama yürüyüp uçarak değil.

Gözünün ışığına dikkat et, göklere vurmada... Ona ışık verenle bildik olmaya bak.

3620 Söz söylemeyi bırak; ayağın yok mu senin? Ulu kişiysen ne diye bu daracık yerde tutsaksın?

LXIII

Tu zi ışk-ı hod neporsî ki çi hob-o dil-robâyî
Da cihan behem berâyed çu cemâl-ı hod nemâyî

Kendini sevmeyi ne soruyorsun, ne soruşturuyorsun; oysaki ne de güzelsin, ne de gönüller kaparsın sen... yüzünü bir göstersen iki dünya da birbirine girer.

Sen şarapsın, biz testiyiz... sen suya benziyorsun, biz arkız... ne yerin var senin, ne yurdun; fakat gene de nereye yönelirsen ordasın.

Gönül sana nasıl yelsin yöpürsün; bakış, görüş, seni nasıl arasın bulsun? Söz ağızdan nasıl çıksın da nerdesin diye sorsun?

Gönlün kulağına ne söyledin ki gülmeye koyuldu, açılıp saçıldı? Kamışın ağzına ne verdin ki şekerler çiğnemeye koyuldu?

Şaraba ne coşkunluk verdin; bala ne çeşit bir tat bağışladın? Akla nasıl bir düşünce verdin de yüce tasarılara girişmede, yüksek düşüncelere dalmada?

Senin yüzünden toprak, nakışlarla bezenmiş; topraktakilerin göz milleri haldcn hale girmiş... hoş olmayanlar bile senin yüzünden hoş, hoşsun, hoşluğu arttırıp durursun sen.

Neşe, seninle neşelendi; şaşılacak şey, senin yüzünden şaşılacak bir hale geldi; lûtuf, ihsan senin sayende dudağa, ağza tat verdi; kerem sahibisin, bağışlarda bulunur durursun sen.

Yaralı, yorgun gönlü sen arar sorarsın; olaylardan onu yur, arıtırsın... dertli bir söz söylersin, ona o söz devâ olur gider.

Bulut senin yüzünden ağlamada, şimşek senin yüzünden gülmede... Daha da binlerce çeşit işler, senin lûtfunla olup durmada; vefa madenisin sen.

LXIV

Nezerî be kâr-ı men kon ki zi dest reft kârem
Be kesem mekon hevâle ki be coz tu kes nedârem

İşime gücüme bir bak; işten güçten el çektim ben... başkasına buyurma; senden başka kimsem yok benim.

Buluşma şarabını sunsan da başımdaki mahmurluğu gidersen meyhaneden ne eksilir ki?

Mademki kendiliğimden neşeye lâyık değilim, gamsız bırakma beni. Çünkü bu arada boyuna gamın, gam ortağım oluyor benim.*

* Bu üç beyitlik gazel "M" kafiyesini taşımada. Herhalde sonradan bulundu, yahut unutuldu, buraya yazıldı. İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

BAHR-İ REMEL
–MAHBÛN MAHZÛF–

feilâtün feilâtün feilâtün feilün

— A —

I

Be şeker-hende eger mîbebered cân-ı merâ
Mette' Allâhu fuâdî li habîbî ebedâ

Şeker gibi tatlı bir gülüşle canımı alırsa, Tanrı gönlümü ölümsüz olarak sevgilime kavuşturur, onunla neşelenir, yaşarım.

Canımı o alırsa o vakit güler benim canım; bedenimin bütün zerrelerini sarhoş etti mi, her yanım esenliğe kavuşur.

Her zerrenin özü, onun lûtfuyla sarhoş oldu mu; sevgilim ne de üstündür, ne de yüce diye oyuna girişir.

Şarap içe içe tümden şarap kesildim mi, artık meze olurum, şarap olurum... Yiyin beni, için beni.

Hele a gün, ne günsün sen; ömrün uzun olsun... buluşma günü, şarap içme, nimetler yeme günü, razılık günüsün.

Küpe benzeyen bedenimizi o şarap için yoğurdu... Rabbim gönlüme ne güzel bir şey takdir etmiş; takdiri ne güzel de çıktı.

Sirke küpü başkadır, pekmez küpü başka... can küpünde üzüm şarabı var; kaynayıp coştu artık.

1640 * Şarap küpü uyumaz, o şarapla kaynar durur... Kahve de kötülüklerde bulunmak, kan dökmek için kaynayıp coşar.

Ben o kişi değil miyim ki dünya küpüne sığmam... dokuz kat gök bile benim köpüğüme, benim coşkunluğuma dayanamaz.

Ölü şarabı ne içiyorsun? Hadi, gel, beni iç; şarabım ben... bir tulumum ki şarapla, sâkîyle dolmuşum.

Bu, sana rızık olmazsa ben içerim, dostlar içer... artık ey arı duru kardeşler, susun da gerçekleyin bu sözü.*

Bu gazelin dokuzuncu beytinden başka her beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır.

II

"Tercî-i Bend"

Ey dırîgaa ki şeb âmed heme geştîm codâ
Honok anrâ ki be şeb yâr-o refîkest Hodâ

Ne yazık... gece oldu, hepimiz ayrıldık birbirimizden. Ne mutlu o kişiye ki geceleyin dostu, yoldaşı Tanrı olur.

Hepsi uyudu, ölü gibi bir yana yıkıldı gitti. Sen uyumazsın a dünyanın padişahı, a bizim eşimiz dostumuz.

Kendinize gelin, uyumayın; padişah geceleyin meclis kurdu; seher çağına dek sizi çağırır durur.

Onun keremi çekti de her uyuyan sıçradı, kalktı. Hani gül bahçesi seher yeliyle uyanır ya; hadi, sen de seher yelinin zevkiyle sıçra; uyan.

Mustafâ, geceleyin yemek yemezdi ama seher çağında karnı doyardı da ben derdi, Tanrı razılığına konuk oldum.

* Yokluğa erenler, onun uykusuzluğu yüzünden kaftanlarını yırtsınlar diye Peygamber'in ayaklarının altı, namazda fazla durduğundan kabarır, şişerdi.

Gelecek zamandaki günahların da, geçmiş zamandaki suçların da bağışlanmamış mı dendi de bu dedi, korkudan, ümitten değil; aşkın coşup köpürmesi bu.

Şu beden toprağını taşıyan, çeken, can yelidir... geceleyin can bedenden ayrılınca, beden yıkılır kalır.

Yel de geceleyin şu toprağı sevmez mi? Aşk yelinin de benim şu toprağıma bir sevgisi var.

Gerçekten de yel durmaz, vefası yoktur... fakat bu aşk, vefasızları bir uğurdan vefa madeni haline getirir.

Arayıp istediğin huy, dilediğin hal, ululanır da baş çeker... fakat aşk bir solukta dilediğini verir sana; var olsun, yaşadıkça yaşasın.

* İki dünyanın da melekût âleminde aşkın yarlığı var... fakat tercî vakti geldi; onu anlatmama imkân yok şimdi.

*

İnsan, boyuna güzelleşmek, hünerler elde etmek ister; derken aşk gelir; sarhoş eder insanı, altüst eder gider.

Taş gibi gönül, inci haline gelmek ister; derken aşk gelir, inci elde etmekten de vazgeçirir onu, incisizlikten de.

Hırs, kerem sahibi padişahların bile başlarına çorap örmek ister; fakat aşk küstahlarını gördü mü, o da yola düşer, çekip gider.

Bu şehirde öylesine küstah rintler var ki gönülleri çalarlar; onları bir görsen bu halktan göz yumarsın.

3660 Onlardan birinin sarhoş gözü, gönlünü avlamak istedi mi, ne gönlünü korumaya bir çaren vardır, ne bir düzen yapmaya gücün kuvvetin.

Gizli âlemde sana âşıktır onlar; bir görsen gamlarına düşer de artık unutamazsın onları.

Susuz kişinin su özleyişinden ne haberi vardır tatlı suyun? Alımlılığa, güzelliğe aldırış mı eder Yusuflar?

Ağaçlara başbuğ selvi ayağını diremiş; ne diye başı dönsün... düşüncenin canı seninle olduktan sonra düşünceye dalış da nedir?

O güzel sana el verirse elden çıkarsın; o perimiz senin yolunu vursa uçarsın.

Güneşin yalımları seni ısıtırsa seher yelinin haberciliğine boş verirsin.

Mısır Yusuf'unun dudaklarından bir selâm duysan şekerleşirsin, tümden şeker olur gidersin.

Hepimiz de Mahmud kesildik; geri kalanını sen söyle de özleyiş kadehini durmadan sunsun.

*

* Kötü düşünce hırsızını zindana götürün... ellerini sımsıkı bağlayın da dîvâna sürüyün.

* Akıl şahnesi hırsızlara hadlerini bildirmezse şahneyi de çeke sürüye padişaha götürün.

Susuzları suya çağırın; duduları, kerem edin de, şekerkamışlığına götürün.

Meclis herkese açık; padişahlar padişahı böyle buyurdu; çabuk dedi, bütün sâkîleri padişahın meclisine çağırın.

Soldan sağdan tabaklarla saçılar gelmede... yarım can kaç para eder? Birçok can getirin de alın saçıları.

Ölüyü getirseniz can bulur... Tanrı için olsun, Tanrı için; hepiniz de gelin böyle bir cana yüz tutun.

İkbâl devri geldi, devletin dudakları güldü; ne vakte dek baş ağrısı çekeceksiniz, niceye bir gözyaşı dökeceksiniz?

Kimin gönlü varsa ayna haline getirir o gönlü... Armağan olarak ayna götürün o Ken'an Yusuf'una.

Hazineyi açtılar, hepiniz de ağır elbiseler giyinin; Mustâfa tekrar geldi, hepiniz de iman edin.

Hepiniz de ellerinizle yapışın güneşin eteğine... Bütün topluluğu o darmadağın saçlar yüzünden elde edin.

Bu savaşta üstünlük ancak Tanrı kılıcıyladır; ganimetlerden verin de Müslüman edin bütün şeytanları.

Ne mutlu o cana ki gecelerinizden haber aldı; ne mutlu o kulağa ki sizin hey-hay seslerinizle doldu.

III

Rû toroş kon ki heme rû-toroşânend incâ
Kûr şov tâ nehorî ez kef-i her kûr esâ

Yüzünü ekşit; burdakilerin hepsi de ekşi suratlı... Kör ol da her körün elinden sopa yeme.

Aksaya aksaya yürü, çünkü bu yoldakilerin hepsi de topal... ayağına bir bez sar da eğri büğrü, başını sallaya sallaya, ayağını sürüye sürüye yol al.

Ay yüzlüysen bile yüzüne safran sür... Çünkü yüzünü gösterirsen sopa yersin, yaralanırsın.

Efendi, bir çirkin gördün mü, aynayı koltuğuna vur, gizle... yoksa aynanın adını kötüye çıkarırsın.

Aklın başında oldukça, kendindeyken uzlaş herkesle, iyi geçinmeye bak... ama sarhoş oldun mu, ne olursa olsun.

Buluşma sâkîsinin elinden birkaç sağrak iç; mademki pergel oldun, kalk, oyuna gir, dön.

Pergel gibi o noktanın çevresinde dön, çark ur; böyle bir yuvarlak için bu çeşit bir dönüş farzdır.

O söylediğin sözleri tekrar söyle; unuttum gitti... Tanrı'dan esenlik sana ey ay yüzlümüz, ey ay parçası güzelimiz bizim.

Tanrı'dan esenlik sana; bütün günlerin hoş geçsin... ey soluğu ölüleri dirilten, Tanrı'dan esenlik sana.

O yüzden kem gözler ırak olsun... bir gönlü kaptı mı, artık hiçbir çare fayda vermez ona; ne bir çare bulunur, ne lâ havle para eder.

Güzelliğinden bir şey dilenmek için ta uzaklardan gelmişiz... Ay, ışıklı yüzünden ışıklar saçar, cömertliklerde bulunur.

A Ay, Ay da duamı duydu, senin ay yüzüne karşı ellerini açtı da bana, sen de el aç demeye koyuldu.

Ay da, Güneş de, gökler de, anlamlarla akıllar da bizim katımızda yücedir, zengindir, fakat senin katında yoksul.

Kıskançlığın, dudaklarını ısırdı da gönlüme sus dedi; gönlüm sustu, oturdu, bayrağını indirdi.

IV

Ki beporsed coz tu heste vo rencûr-ı turâ
Ey Mesîh ez pey-i porsîden-i rencûr beyâ

Senin hastanın hatırını senden başka kim sorar; ey Mesîh, hastanın hatırını sormak için bir gel.

Nasılsın diye başına elini koy; suçunu aklına getirme onun; kinle elini dişleme.

Zâti belâ güneşi onun başına kılıç vurmuş... sen onun başına ihsan, vefa gölgesi sal.

Suçludur, yüzlerce mihnete, yüzlerce eziyete lâyıktır bu; fakat o lûtfa lâyık olan ancak bağışlamaktır, keremde bulunmaktır.

Yüzlerce sütle, yüzlerce şekerle beslediğin o gönüle, bunca tatlıdan sonra her solukta cefa zehrini tattırma.

Benden, benim yurdumdan gönlünü çekeli bend yıkıldı, belâ seli geldi çattı.

3700 Şifa sensin, güzelce bir güldün de yüz gösterdin mi mihnet ordusu geri döner, kaçar gider.

A abıhayat, hastayı ne diye doktora yollarsın? Dert nerden geliyorsa, derman da ordadır.

Bütün dünya bedendir sanki; herkesin, her şeyin başı da sensin, canı da... başı gövdesinden ayrılan, nasıl olur da diri kalır?

Ey abıhayatın kaynağı, ey herkesin canı, arkımız kurudu gitti, o yandan bir su gönder bu arka.

Hasta gönülde bundan başka birkaç söz daha kaldı; fakat and olsun Tanrı'ya, güzelim yüzünü görmedikçe söylemeyecek.

V

"Tercî-i Bend"

Onçi dîdî tu zi derd-i dilem efzod beyâ
Ey senem zod beyâ zod beyâ zod beyâ

Gönlümün derdini görmüştün ya; daha da arttı... gel, a güzel, tez gel, tez gel, tez gel.

Kârım, sermayem gidecekmiş; korkum yok... sen ömrümsün, sermayemsin, tüm kârımsın benim, gel artık.

A benim canım, gönlümün eşi dostu; yüzünü görmezdim ama dayanırdım hani; ateşin sabrımı da aldı, götürdü, kararımı da; gel artık.

Araya ayrılık salmadan maksadın, düşmanımın sevinmesiyse adamakıllı sevindi düşmanım; gel artık.

Taş yüreklisin böyle; fakat iki dünyanın da incisisin... taşın yüreğinden bile rahmet suyu coştu; gel artık.

Canın, gönlün feryatlarına senden başka mahrem yok... a gönül, sen dağ gibisin; a Davud, gel dağa artık.

A Tebrizli Şems, ezelden yazılmış deme; yazılan ancak senin istediğin şeydir; gel artık.

A Tebrizli Şems, can, ömrün uzun olsun diyor sana; Ay da kaftanını senin için yırtar.

Onun gibi bir erin aşk küpü yama tutmaz... sabret de hiç mi hiç, ama hiç söz söyleme.

Onun avını ara; bütün zevk, bütün işret orda... bugün kapıdan kapıya, küpten küpe koş.

Hey gidi hey; nice arslanlar var ki onlara keçiyle oynamayı öğrettin. Pazara doğru daha çevik, daha çabuk gel.

Bütün güzellik suyu senin arkında, senin derende; sonra da tutuyor, evimizin kapısına taht kurma, orda elbise yıkama diyorsun.

Gamın karalığıyla neşeliyim dersem mazurum; çünkü o kara saçlardan bir tek tel elde etmiştir.

Beni kınamaya başladılar mı, yüz yüze bakarım o adalet ıssı kişilere de a amcasının canı derim, o bene bir iyice bak hele.

A Tebrizli Şems, senin derende dalgalar yuttum; fakat elbisemi kaybettim, dere kıyısının da bir izi tozu yok.

Can da Tebrizli Şems'le neşeli, cihan da... kimde onun gamından birazcık varsa neşeli olan kişi odur.

*

Günün başlangıcı, sarhoşların mahmurluk çağıdır ya; daha o çağda bana aşk sağrağını sundular.

Erkenden yüzüne karşı oyuna dalmışız... Güneşe tapanların töresi bu.

Küstah göz, o ipe benzer saçın üstünde oynayıp durmada; bu yüzden de canla başla oynamak kolaylaşmada.

Dişimin ta dibinden nasıl şükretmeyeyim sana? Dudaklarından tattığım şeker, ta dişlerimin dibinde.

Acaba o dudaklar barış zamanında neler verir? Çünkü öfkeli zamanında bile en değersiz bağışı can.

Çöldeki kumlar kadar canım olsa hepsini de veririm bir öpücüğe karşılık... hem de ne ucuz bir alışveriş olurdu bu.

A Tebrizli Şems, benden, aşktan başka hiçbir şey arama... sözü, söz bilen kişiden ara sen.

Tebrizli Şems, can meyhanesini açınca herkese bir kadeh şarap sunar; herkesi canından geçirir gider.

*

A gam, dumanın tütüp duruyor; ateşine atılan saman eksik değil; yürü git; âşıklarız, gamla başımız hoş değil; var git.

A gam, a düşünce, var git, rızkını dışarda ara... lûtuftan, keremden başka rızkımız yok bizim.

Ezelî âşıkların gönüllerinde iki dünyanın neşesi var... var git, bu sınır senin yerin değil, gelme buraya.

Yatmış, uyumuşuz; kendimizden geçmişiz; deli divane olmuşuz... var git, uyuyan kişiyle deliye sorumluluk yoktur.

A gam, işin sonundan söz açacaksan vazgeç... var git işine; ateşlerle dopdolu gönlümüz, söz, soluk kabul edecek halde değil.

Gam otu, gerçekten de varlık âlemidir; var git, bizim dinlenme yerimiz ancak yokluk âlemi.

Tebrizli Şems, kimsesizse, tekse ne çıkar? Güneştir o; var git işine; güneşin adamı, ordusu yoktur.

A Tebrizli Şems, sen cansın, bütün halk beden... senin canına, bedenine karşı şekil, kalıp ne yapabilir, ne işe yarar?

VI

Ey berûyîde be nâhâst be mânend-i keyâ
Çün turâ nîst nemek hâh berob hâh beyâ

A ot gibi, dileği sorulmadan bitip boy atan kişi, sende bir tat tuz olmadıktan sonra ister git, ister gel.

Tadı tuzu olmayan kişi, bir hizmette bulunsa bile gerçekte hizmeti tümden gösteriştir, tümden yalan.

Git a gam, bir soluk olsun zahmetini eksilt... sâkî, canın için olsun tez ol, hemen aşk şarabını sun; yaşa, var ol.

— B —

VII

Ger heme lutf ki der rû-yı tu dîdem heme şeb
V'on hadîs-i çü şeker k'ez tu şenîdem heme şeb

Bütün gece lûtfunu gördüm, güzelim yüzünü seyrettim... bütün gece şeker gibi sözlerini dinledim.

Gönlüm kadehinle pervane gibi yandı yakıldı ama bütün gece de muma benzeyen güzel yüzünün çevresinde uçup durdum.

Gece, Ay'a benzeyen yüzünü göstermemek için çadır geriyordu ama ben bütün gece Ay gibi gece çadırını yırttım gitti.

Can senin verdiğin zevkle kedi gibi yalanıyor; bense çocuklar gibi bütün gece parmağımın uçcağızını emdim durdum.

Gönül arı kovanı gibi uğultularla doluydu... bütün gece, a bal madeni, senden bal aldım ben.

Gece tuzağı geldi de bütün canları kaptı... Kuş yüreciği gibi bütün gece o tuzakta çırpındım durdum.

Hani bütün canlar güvercin gibi onun hükmündedir ya; işte bütün gece ben de o tuzakta onu aradım, onu istedim.

— T —

VIII

On şenîdî ki Hızır tehte-i keştî beşikest
Tâ ki keştî zi kef-i zâlim-i cebbâr berest

Duymuşsundur, gemi zorlu zalimin elinden kurtulsun diye Hızır gemiyi delmişti.

Senin vaktinin Hızır'ı da aşktır; sûfî bu delme, bu kırma yüzünden arı duru bir hale gelir, tortuya benzeyen şeylerse dibe çöker.

Yokluk lezzeti yele benzer, alçalanı arar... hani sarhoşun başı da secdeye, gönül alçaklığına âşıktır ya.

3750 Şunu bilmen gerek ki ululuk, tat bulmayıştan, zevk almayıştan ileri gelir... Ululanan kişiye lâyık olan baş, ancak zevksiz baştır.

Mumun bütün gece ağlayışı baş ağrısından değil midir; baştan kurtulunca tüm ışık kesilir, ağlayıştan da kurtulur.

Can şarabının kadehi ele sunuldu mu, başı yarılmış küpten varlık tortusu geçer gider.

A balık, gönlün neyi istiyorsa denizde ara... ham ümide düşme de damağına olta takılmasın.

Deniz coşar, kükrer de a su ümmeti der; doğru söyleyin; şu yemekten bir kimsenin şikâyeti var mı?

Soluktan soluğa gönül deniziyle onun ümmeti hoşluk içindedir; yerler, içerler; konuşurlar, cevap alırlar; Elest der gönül, belâ der ümmet.

Ne o mecliste gönül derdine düşüp baş çeken var... ne o bahçede, o çayırlıkta, çimenlikte kimsenin ayağına diken batar.

Hele sus artık; tutsaklar susmakla kurtulurlar... sen susarsan söyleyen de kaçar kurtulur, susan da.

Dudağını yum; gördün ya, sevgili dudağını yummuş, bir şey söylemiyor ama kılıç vuranların ellerini de böylelikle bağlamış gitmiş.

IX

Çend gûyî ki çi çârest-o merâ derman çîst
Çâre cûyende ki kerdest turâ hod an nîst

Ne vakte dek çare nedir, dermanım ne deyip duracaksın? Sana çare aratan kim? Onu ara.

3760 Ne vakte dek gamdan can veriyorum deyip gamlanacaksın? Can nedir, bunu bilmeye hiç mi heves etmezsin?

Bir somun kokusu mu duydun, o kokuya doğru git de o koku, ekmek nedir, sana anlatsın, bildirsin.

Âşık olmuşsan aşkın delil olarak yeter sana... Yok, âşık olmadıysan delil isteği de nedir ki?

Şu kadarcık da aklın yok mu, buncağızı da mı bilmezsin? Padişah yoksa ne diye otağı kurulmuş?

Şu gök duvağın ardında bir güzel yoksa, canın elindeki şu parıl parıl parlayan meşale de ne?

Senin kadınlar gibi ta uzaktan yüreğin tir tir titriyor; o savaşta erlerin yürekleri nasıl, ne bileceksin?

Erlerin gözlerindeki ateş, gizlilik perdelerini yaktı gitti... sense perde ardında oturmuş, görünmeyen şeye inanmak da nedir demedesin.

Tebrizli Şems, gözümü yurt edinmemişse her dişimin dibindeki bu bal kaynağı neden?

X

Tâ nelegzî ki zi hon râh pes-o pîş terest
Âdemî-dâzd zi zer-dozd konon bîşterest

Yolun önü de kanla ıslak, ardı da... Dikkat et de kayma. İnsan çalan, altın çalan hırsızdan pek çok şimdi.

Öyle gürbüzler ki akıldan haber çalıyorlar... Artık kendisinden bile haberi olmayana neler etmezler.

1770 Kendini böyle müflis sanma, düşmanın yok bilme... Dünya altın isteğinde, sense altın madenisin.

* Tanrı elçisi, "İnsanlar madenlerdir" demiştir; gümüş, altın, akıyk, inci madenleri.*

Define bulabilirsin, fakat ömür bulamazsın... Sen kendini bul, çünkü bu define sana kalmaz; senin elinden de geçer gider.

Kendini bul, fakat sakın... Ama ne yapabilirsin ki? Bu yolda pek eli tez bir hırsız pusu kurmuş, bekliyor.

Sabah çağında ezanı duydular mı, sarhoş olur canlar... Sabahın yüzü güneşe karşıdır, güneşe bakmadadır.

Seher birazcık karanlıktır ama günün perdesidir; kim güneşe yüz tutarsa sehere benzer.

Niceye bir düzenler ederek zar atacaksın? Sen pek müflissin ama felek de nesi varsa vermiş, tertemiz olmuş.

Kafan tortulu, fakat aklın hiçbir şeyde değil; böylece yatıp uyumadın mı? Sanki her günkü gıdan bir eşeğin beyni.

Daha fazla can çekiş, altın yığ, gönlünü hoş et... Bütün altının, gümüşün, malın mülkün cehennem yılanıdır.

---

* Bu beyit Konya nüshasında yok.

Bir geceyi de Tanrı için yemeden, uyumadan geçir; yüz geceyi nefsine uydun da yiyip zıbararak geçirdin.

3780 Toprağın her zerresi dertlenmede, acıklanmada... Her zerreden ahlar geliyor, feryatlar duyuluyor; fakat senin kulağın sağır.

Seher çağlarında gönül kanını saç yüzüne... Yolunun azığı zâti gönül kanıdır, seher çağlarında çektiğin ahtır.

Gönlünü ümitle doldur, cilâla, arıt... Zâti gönlün güneş ışığını veren bir aynadır senin.

Şeriat sahibi Ahmed'in eşi dostu şu dünyada kimdir? Tebrizli padişahlar padişahı Şemseddin; o ki büyüklerden biridir.

XI

Dûş âmed ber-i men on ki şeb-efroz-ı menest
Âmeden bâri eger der du cihan âmedenest

Dün gece, gecemi aydınlatan güzelim geldi; gelmek iki dünyaya da gelmekse bir kere olur bu.

Yeri yeşerten, göğe inciler bağışlayan, yersizdir yurtsuzdur ama yerlere yurtlara da tadı tuzu veren odur.

Aklın eline mumu kor da; al, her mihnete düşmüşe şifa yurdu, sağlık evi olan kapıma dek gel der.

Mumu ne diye bu leğene rehin etmedesin? Bu leğen olmasa da senin mumuna yüzlerce leğen var.

Sen bu balçıkta oldukça işin kerpiç yapmaktır; dedikodu tümden kerpiçtir, tam inançsa gönlü yarıp içine yol bulmaktır.

Can aynasının özü gönül temizliğidir... Sense başköşeye kurulmak için boyuna üstün olmaya, hüner kazanmaya uğraşmadasın.

1790 Bunlardan geç de şekerler bağışlayan sevgiliyi anlat... Şekeri öylesine tatlı ki dünyadaki her zerre o şekeri yemek için ağız kesilmiş.

Bütün sıfatlar, bu ne biçim sıfat diye şaşırıp kalmış... Sanki sıfatlar putlar; onun sıfatıysa şaman.

Bahçede nerkisin gözü onun gamıyla şaşırmış; ona dalmış, bu yasemin midir diyor sanki, yoksa şu terütaze güldür de üç batman mı geliyor?

Aşkın yürüyüşü, ayaksıza bile bir başka yürüyüş bağışlar... İsterse yüzlerce ben desin, yüzlerce benliğe bürünsün, benden de kurtarır, yüzlerce benlikten de; bir hoşça yürütür gider onu.

Dünyada birçok fitneler olmuştur, daha da birçok fitneler olacaktır; fakat bütün fitneler bizim o fitnemize uğramıştır, onun derdine düşmüştür.

Bütün gönüller, güvercin gibi o burca rehin olmuştur, oraya bağlanmıştır... Çünkü bir candır o ki her bedeni diriltir.

Yeter artık; niceye bir şu söze yamanıp kalacaksın? Aşkın nice anlatışları var ki sözden apayrı.

XII

Eceb ey sâkı-i can mutrıb-ı mârâ çi şodest
Hele çün mînezened reh reh-i orâ ki zedest

A can sâkîsi, acaba çalgıcımıza ne oldu? Hele nasıl oldu da yol vurmuyor; acaba onun yolunu kim vurdu?

Halkın iyisinden, kötüsünden ne diye sürçer? Herkesin iyisine de çalgıcının narası yardımcıdır, kötüsüne de.

And olsun Tanrı'ya, onun tefi olmadıkça tef yırtılmış gitmiştir; hiçbir neşe vermiyor... Onun soluğu olmadıkça sevgilinin meclisi bir yük yeri oluyor, ağırlaşıyor.

Şehri bir kalbur bil, altüst olup duruyor; kalburu kullanan da şehir sahibinin ücretsiz iş gören kulu.

Şaşkın şaşkın az söyle; sus; yoksul çalgıcı da ne yapsın? Bütün bunlar o güzel yüzlü, o fitnesi güzelin fitnesi.

XIII

Meger in dem ser-i on zulf perîşan şodeest
Ki çonin meşk-i Tetârî eber-efşan şodeest

Yoksa şimdi o saçlar darmadağın mı olmuş ki böylesine bir Tatar miski her yana amber kokuları saçmış?

Yoksa seher yeli yüzündeki örtüyü mü kaptı ki binlerce gizli Ay parıl parıl parlamış.

Can ne yüzden neşelendi, bundan bir koku alamaz ama hiçbir can var mı ki onun güzelim kokusundan neşelenmemiş olsun.

Nice terütaze güller var ki Tanrı soluğuyla gülmede... Fakat neden gülüyor? Her can bilmez ki.

Güneş yüzü bugün ne de hoş parlamada... binlerce gönül o yüzden Bedahşan lâ'li haline gelmiş.

Âşık, lûtfuyla tüm bedenin can kesildiği kişiye ebedî olarak neden âşık olmasın; gönül vermesin?

Olsa olsa gönül bir seher çağı onu o halde görmüş olacak ki o görüş yüzünden bugün bu hale gelmiş.

Gönül, o periden doğmuş güzelimi göreli eline şişe almış, peri çağırmaya koyulmuş.

3810 Beden ağacına onun güzel yeli esmezse nice yüzlerce yaprak tir tir titrer, nice yüzlerce dal.

Her öldürdüğü kişiye ebedî bir can verilmeseydi, can bağışlamak nerden kolay olurdu âşıka?

Her şeyden haberi olanların, onun yaşayışından haberleri yoktur; ondan bir haber edinemezler; çünkü onun yaşayışı, onun haberi perde olmuştur onlara.

Neye benzeyen gönlü onun aşk çalgıcısı üfürmeseydi, bedendeki her kıl ney gibi feryat eder miydi hiç?

Tebrizli Şems, damdan gönüle kerpiç atmasaydı, canlar neden kapıcı kesilirlerdi ona?

XIV

Çeşm-i por nûr ki mest-i nezer-i cânânest
Mâh ezo çeşm giriftest-o felek lerzânest

Işıklarla dopdolu göz, sevgilinin bakışıyla sarhoş olmuş gitmiştir... Ay bile ondan göz ve görüş sahibi olmuştur; gök bile onun yüzünden tir tir titremededir.

Hele Tanrı kapısından ışıklandığı zaman yok mu... Meleklerin secde ettikleri yer, kapısıdır artık, her insanın kıblesi kesilmiştir.

O solukta ayaklarına baş komayan, benlik yüzünden ona secde etmeyen kişinin özü şeytandır ancak.

O solukta onda bir ışık izi görmeyen, şeytandan da aşağıdır; çünkü cansız bir bedendir o.

Yüzü erlerin kıblesidir... sen de ersen onun o heybetli yüzüne karşı gönlünü yerlere ser.

1820 Elini göğsünden çek; ne diye bakıp durursun? O anda sevinerek ver canını; dilenen şey budur.

Varı yoğu tümden suya at, o ateşte yu, arıt; yüzünün ateşi, abıhayatın bile secdegâhıdır.

Tebrizli Şems'in gönlünden baş çıkar; o ölümsüz bir padişahtır; her buyruğu buyuran padişahlar padişahıdır.

XV

On ki bî bâde koned can-ı merâ mest kocâst
V'on ki bîron koned ez cân-o dilem dest kocâst

Canımı şarapsız sarhoş eden nerde? Elini canımdan, gönlümden çıkarıp gösteren, beni benden alan nerde?

Hani and içersem ancak onun başına içerim... Nerde o andımı, tövbemi bozduran?

Hani seher çağları canlar onun yüzünden naralar atarlar... Nerde gamı bizi yerden yurttan eden?

Canın da canıdır o; yeri yoksa şaşılır mı? Hani gönlümüzde bir yer isteyen var; nerde o?

Göz ucuyla bakış bir bahane, o yandan bir heves bu... Nerde o bakışın ardındaki, nerde o gönlümü bir bakışta yaralayan?

Gönlün aydın perdesini gerdi de hayaller gösterdi; perde üstüne böylesine bir gönül perdesi geren nerde?

Akıl tam oldukça nasıl-niçin aşağılanmaz. Nerde o sarhoş olup nasıldan, niçinden kurtulan?

XVI

Men neşestem zi teleb v'in dil-i bî can neneşest
Heme reftend-o neşestend-o demî can neneşest

3830 Ben aramadan yoruldum, oturdum, şu cansız gönül oturmadı gitti; herkes gitti, oturdu kaldı da can bir soluk bile oturmadı.

Bir işe kalkan, sonunda işini bitirdi, oturdu... isteği yatışmayan kişinin işidir iş.

Senin cansız yaratıklarının tespihlerini duyan, canını noksan sıfatları arı Tanrı hareminin perdesine götürmedikçe oturamaz.

Süleyman bile dünyaya senin havana düştüğünü, seni sevdiğini göstermedikçe havanın yücesinde Süleyman tahtına oturamadı.

Darmadağın saçlarının dalgalandığını gören kişinin gönlünden kopan darmadağın düşünce ebedî olarak yatışmaz.

Rüyada gülen dudaklarının hayalini görenin uykusu kaçar ama gülen dudaklarının hayali ne aklından çıkar, ne fikrinden.

Yüz ekşitmelerin kulun kölenin safrasını bastıramaz... Baş ağrısına verilen ilaçla darmadağın sevda iyileşmez.

Kime gül bahçenin kokusu geldiyse böylece, güle oynaya, ta gül bahçesine varmadıkça oturmaz da oturmaz.

XVII

Rûz-o şeb hidmet-i tu bî ser-o bî pâ çi hoşest
Der şeker-hâne-i tu morg-ı şeker-ha çi hoşest

Gece gündüz, elsiz-ayaksız bir halde senin kapında bulunmak ne hoştur... Senin şeker yurdunda şekerler yiyen kuş ne mutlu kuştur.

Gizlice gülen goncanın başucunda eşi bulunmaz, usûl boylu yüce selvinin gölgesi ne de hoştur.

3840 Kuzgun eşek tersine âşıksa söyle; varsın olsun... Yeşillikte bülbüllerin güzelim gülü sevmeleri ne de güzeldir.

Zurna sesi de gamlılara eş dost olur ama "Rûhumuzdan rûh üfürdük" âyetiyle bildirilen neyin sesi ne de hoştur.

Halk geceleri de uykuyla düşünceden kurtulur ama kuşluk güneşine dalan görür göz ne de hoştur.

A puta tapan, senin ayağın balçığa girmiş; sen ne bilirsin, şu gök kubbenin üstünde ne güzellikler var.

Mûsa'ya olduğu gibi Tanrı rahmetinden bir tecelli olursa o şekerler damlatan yüzden Tur Dağı'nın göğsü ne güzel bir hale gelir.

Dağ ses verir ama madende de susan altın var... Kimi susmak, kimi de ona uyup konuşmak ne hoştur.

XVIII

Ey ki rûyet çü gol-o zolf-ı tu çün şemşâdest
Cânem on lehze ki gem-gîn-ı tu bâşem şâdest

A yüzü güle, saçları şimşir ağacının sık, terütaze yapraklarına benzeyen güzel; canım ne vakit senin derdinle gamlanırsa o vakit neşeliyim ben.

Hazır akçeye benzeyen gamından başka ne kadar para pul varsa hepsi de topraktır... senin havana uyup yelip yöpürmekten başka koşup didinmenin hepsi de yeldir.

Senin işini öğrenmiş olanın işi gücü vardır; çünkü senin işin, gerçekten de yeniden yeniye yoktan yaratış tezgâhındaki iştir.

Göğün de haberi vardır, bilir; yerin de... Gökyüzü de yer gibi buyruğuna râm olmuştur senin.

1850 Yüzünü bir göster de iki dünyanın da mahmurluğunu gider gitsin... Bugünü mahmurlarına söz vermedin mi sen?

Güneş, şu dönüşte tektir, birdir ama öylesine başbuğlar var ki güneş bile onların safında bir tek er.

And olsun Tanrı'ya, padişahlar bile ayağının bastığı toprağı başlarına taç ederler... kim senin Şirin'ine âşık olmuşsa Ferhad'dır.

Gönlüm, sus diye dudaklarına elini koymada... Bu çağ söz çağı değil, feryat çağı demede.

XIX

Teşneî ber leb-i cû bin ki çi der hâb şodest
Ber ser-i genc gedâ bin ki çi por tâb şodest

Irmak kıyısında bir susuz, nasıl uykuya daldı; bak da seyret... Definenin üstünde, bir bak da gör; yoksul nasıl kıvranıp duruyor.

Hey gidi hey... Nice susuz vardır ki birisinin büyü yapıp, okuyup üfleyerek attığı düğüm yüzünden Aras nehrindedir de haberi yoktur, dolap gibi döner durur.

Gözünü bağlayan olmasaydı muma kul olur muydun? Seher çağının güneşi ay ışığını bile unutturdu gitti.

Mum olmazsa Ay görünmeyecek; ondan korkuyor... o ahmağın gönlü bu korkuyla cıvaya dönmüş.

Süleyman nasıl gizli olabilir ki gönülde dîvân kurmuş... can, perde ardına girmiş de onun yüzünden perdeciler övünmede.

Nice taş gönüllüler var ki taşı lâ'l kesilmiş... nice koruk var ki şu cibre sıkılan yerde pekmez olmuş gitmiş.

3860 Bu nasıl bir gelin bezeyici; bu gizli âlemin ne çeşit boyası ki âşıkların safran gibi renkleri unnaba dönmüş.

Nice Osman var ki utançla doluyken, onun sarhoşluğuyla Ömer gibi geçmiş utançtan, oduncu olmuş gitmiş.

Eşi yok bir kilitçi; sözlerle kilit yapmada, anahtar düzmede. Ben artık dükkânı kapadım; çünkü kapıları o açıyor.

XX

Mutrib-o novhe-ger-i âşık-ı şûrîde hoşest
Neboved beste boved roste-vo rûyîde hoşest

Feryat eden, darmadağın olan, kendinden geçen âşık çalgıcı hoştur; böylesi çalgıcı durgun olmaz; gelişmiştir, coşar, hoştur, hoş.

Genç çalgıcının zîr, bem perdeleriyle gönlünün harareti, yanmış, kavrulmuş ciğerinin kanı, kanının coşup köpürmesi sarmaş dolaş olmuş... Ne hoştur bu.

Ayrılık yüzünden yaşlarla dopdolu iki buluta benzeyen gözlerinden sararıp solmuş bir çiçeği andıran yüzüne yağmur gibi gözyaşlarının yağması ne de hoştur.

Cana bak, dünyayı seyret... göremiyorsan ona çektiği özleyiş yüzünden darmadağın olmuş şu dünyaya bak; bu da hoş.

Sarhoşun, güzelin önünde baş eğmesi, değer mi değer... sevgilinin elinin de onun başını okşaması ne hoştur.

Gönül huzuru sevgilinin yüzünü apaçık görmek sultanlıktır; görülmemiş, eşsiz güzelin hayalini göze getirmek de hoştur ama.

Bu kutluluk boyuna ele geçmez ama can âlemine ay kesilen o güzeli, ansızın, ummadan görmek, hırsızlamaca onu seyretmek pek hoştur.

1870 Aşk, varını yoğunu yağmaladıysa hoş gör... o güzelim Yusuf'un önünde doğranmış el daha hoştur.

Buluşmaya ait asılsız sözleri söylemek de ansızın şeker gibi buluşma haberini duymak kadar hoştur ama yeter artık, sus.

XXI

Men perî-zâdeem-o hâb nedânem ki kocâst
Çünki şeb geşt nehosbend ki şeb novbet-i mâst

Periden doğmuşum ben, uyku nerdedir, bilmem... gece oldu mu periler uyumazlar; gece bizim vaktimizdir, bizim nöbetimiz.

Mademki başın var, beynin var; inada kalkışma, var uyu... Değil mi ki gelirin var, giderin var; böyle bir tedbire girişmek elbette lâyık.

Geliri olmayan gider, Tanrı'dan gelir; dünyadan isteme bunu; bilmiyorum kimde var bu devlet; fakat kimde varsa ne mutlu ona.

XXII

Ser mepîçan-o meconban ki konon novbet-i tost
Besitan câm-o der âşâm ki on şerbet-i tost

Başını çekme, sallama... Bugün nöbet senin. Al kadehi, iç gitsin; sana şerbettir o.

Şu hava boşluğunda zerreler kadar âşıklar var... sen neşelenirsen onlar da neşelenirler; sen hallenirsen onlar da bir güzel hale bürünürler.

Kimin himmeti yüksekse, kimde yüce bir düşünce varsa, bil ki o yüksek himmet, o yüce düşünce, senin himmetinin izidir.

Akıldan fikirden, huydan hustan doğmayan bir fikir, dünyada yoktur; fakat varsa ancak senin düşüncendir o.

A ayrılıktan, başka sebeplerden yaralanmış gönül; gene ilacını ondan ara; nimet veren odur sana.

1880 Mihnet ne yandan geldiyse devâ da o yandan gelir; işkillenmen de ondandır, kesin inancın da ondan.

Mahmurluk şaraptandır, fakat mahmurluğu gideren de gene şaraptır... Uğradığın güçlük de ondandır, elde ettiğin zevk, neşe de ondan.

Yeter, sus artık... Her dinleyende heves olmaz, sevda yoktur; bütün halk senin yaradılışında değil ya.

XXIII

Zovk-ı rûy-ı toroşeş bin ki zi sed kend gozeşt
Goft pes çend boved goftemeş ez çend gozeşt

Ekşi yüzünün tadına bak, yüzlerce şekerden de fazla. Peki dedi, ne kadar fazla; fazladan da ziyade dedim.

* Değil mi ki güzel, böylesine güzel; âşıka öğüt verme... soğuk demiri ne diye döversin; öğüt alacak zaman geçti gitti.

Nasılsın, gönlün ne halde diye ne soruyorsun ona? Aşk konağı sorulup öğrenilecek sınırı çoktan aştı.

* O inciler bağışlayan deniz Maveraünnehir'dedir; huyunun bahçesi Semerkand'ın kutluluğunu da aşmıştır.

Kereminin yeli her şeyi yeter bulanın gönlüne esti mi, ciğerine de ummak, istemek kaşıntısı düşer, canına da.

Kapalı kapı yetmiş belâyı gelmeye koymaz ama ansızın gelen bu belâ seli, bendi yıkar da her yana taşar.

Senin sövüşündeki tat övüşten daha artıktır; onun gam dikeni, güzel güzel gülen gülden de hoştur.

3890 Gönlünün işini düzene koymayı bilen kişi, varlık bendini yıkar, yapıdan, düzenden geçer gider.

İnsan, böyle bir bulunmaz, tek inciyi ele geçirdi mi, hatırı karısının vefasından da geçer, oğlunun vefasından da.

Yeter... Onun güzelim hikâyesi yüzünden herkes fitneye düşer; bu güzelim sözler, akıllı fikirli kişinin aklından da üstündür, fikrinden de...

XXIV

Sâkıyâ in mey ez engor-ı kodâmin poştest
Ki dil-o cân-ı herîfan zi humâr âgoştest

Sâkî, bu şarap hangi tepedeki bağın üzümünden? Erlerin gönülleri de sarhoşlukla karıldı, bulaştı, canları da.

Bundan önceki küpün kapağını aç da bu küpün kapağını ört; çünkü zehir gibi bu; herkesin neşesini öldürdü gitti.

Bırak şu cefa kadehini, vefa kadehini al; al da sâkî vefadan geçti, cefa ediyor demesinler.

XXV

Derdeh on bâde-i evvel ki mübârek bâdest
Megsel on reşte-i evvel ki mübârek reştest

Önceki şarabı sun; kutlu şarap o... önceki bağı koparma; kutlu bir bağ o.

Şu topraktan, bir yudumcuk şarap yüzünden yüzlerce çiçek bitmiş, açılmış; bu neden? Gönlümüzde yoğrulan aşk, nasıl bir aşk?

Gönül kapısını böyle şiddetle tekmeleme... aklını başına al, kerpiçten yapılma bir yapıdır, yıkılıverir.

Bir şarap sun ki o şarapla belâlar kaçar gider; bir meclis kur ki Tanrı'nın ektiği güllerle dopdolu olsun.

Böylece de hepimiz sarhoş olalım; Tanrı'nın yoğurup yaptığı güzele karşı neşeyle secdeye kapanalım.

XXVI

Bûseî dâd merâ dilber-i eyyâr-o bereft
Çi şodî çunki yekî dâd bedâdî şeş-o heft

Düzenbaz güzel bana bir öpücük verdi, gitti... Bir öpücük verdi ya n'olurdu altı öpücük, yedi öpücük verseydi.

Hangi dudağı öptüyse izler bırakır... o dudak, kendisini öpmüş olan dudağın tatlılığından çatlar, yarılır.

Bir izi de şudur: Abıhayatın kıyısına çektiği sevda yüzünden, her solukta aşk o dudağa binlerce ateş salar, neft döker.

Bir başka belirtisi de şu: Dudağını öptüğü kişinin bedeni de gönlü gibi ardına düşer onun da ateş gibi gider.

Onu sevgilinin dudakları gibi dar gönüllü bir hale getirir, inceltir gider... ama bu arıklık, sevgilinin yalım yalım ateşinden meydana gelen şaşılacak bir arıklıktır.

— D —

XXVII

Heme hoftend-o men-i dil-şoderâ hâb nebord
Heme şeb dîde-i men ber felek estâre şomord

Herkes uyudu; âşıkım, beni uyku tutmadı gitti... bütün gece gözlerim gökte yıldızları saydı.

Uyku gözlerimden öyle bir gitti ki hiç mi hiç gelmez artık... Uykum senin ayrılık zehrini içti de öldü.

N'olur, buluşmayla, kavuşmayla bir ilaç verseydin, şu gönlünü de gözünü de bir uğurdan sana vermiş hastaya.

İhsan kapısını birden kapamak yerinde bir iş değil... Arı duru şarap sunmuyorsan bir yudumcuk tortulu şarap sun bâri; bir yudumla eksilir mi ki?

Tanrı bütün güzellikleri bir odaya koydu; hiç kimse sensiz o odaya doğru bir yol bulamadı gitti.

Aşk yoluna toprak kesildiysem beni hor görme, küçük sayma... Senin vuslat kapını çalan, nerden küçülecek?

Yenim şu gözlerden akan yaşları çok sildi... Yenimi, yakamı gizli incilerle doldur.

Geceleyin aşk şahnesi birisini sıkar, sıkıştırırsa ay yüzün hüzünlenir de o kişiye acır, onu gümüş gibi bağrına basar da sıkar.

* Başıboş gönül, lûtfunla döner de geri gelirse, bu bir gece masalı olur, ay değirmisiyle gerdek devesi hikâyesine benzer.

Şu cansızlar, başlangıçta su değil miydiler? Dünya tez geçer gider de o yüzden bir bir geldiler; donup kaldılar.

Kanımız bedenimizde abıhayattır; hoştur ama dışarı çıkınca görürsün ki bir zehirdir, bir pisliktir o.*

O söz suyuna pek düşme; o kaynaktan su getirme; orda atlas görünür ama bu yanda alelâde Yemen kumaşıdır.

Son kelime Türkçedir, "urd" tarzında kullanılmıştır. Urut, zehir, yangın, ateş, cehennem, kül anlamlarına gelir. (Şeyh Süleyman-ı Buhârî: *Lügaat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî*, İstanbul, Mihran Matbaası, 1928, s. 29)

XXVIII

Hele huş dâr ki der şehr du se terrârend
Ki be tedbîr külâh ez ser-i meh berdârend

Aklını başına al hele; şehirde iki üç yankesici var ki ne yapıp yapıp bir kolayını bulurlar; Ay'ın bile başından külâhını aşırırlar.

İki üç rint onlar; gönülleri uyanık, kendileri sarhoş... öylesine sarhoşlar ki bir kavgayla, bir gürültüyle gökyüzünü bile oyuna sokarlar.

3920 Öylesine başbuğlar ki baş vermedikçe sır vermezler... Sâkîlerdir, fakat üzüm sıkmazlar.

Canın özleyip istediği gizli âlemdeki güzelin dostlarıdır onlar; onun güzelim gözleri gibi dalmış gitmişlerdir, hastalanmışlardır onlar.

Bir şekle bürünmüşlerdir ama şekillere düşmandır onlar... dünyadadır onlar; fakat iki dünyadan da bezmişlerdir.

Arslanlar gibi avlarını gülerek, gülümseyerek paralarlar; birbirlerine düşman görünürler; gerçekteyse dosttur onlar.

Eşek satanlar gibi birbirleriyle çekişirler, savaşırlar... fakat bir baksan görürsün ki aynı iştedir, aynı güçtedir; birdir, birleşmiştir onlar.

Güneş gibi bütün gün görüş bağışlarlar... Ay gibi, yıldızlar gibi bütün gece gezerler, dolaşırlar.

Avuçlarına toprak alsalar kızıl altın kesilir... Gece arpa ekerler ama gündüz buğday biçerler.

Öyle dilberlerdir ki onlar olmadıkça gönülde bir meyve bitmez... Öyle başbuğlardır ki ne başları vardır, ne sarıkları.

Şekerlerdir, midede ekşimezler; şükrederler, o sevgiliden muratlarına ermişlerdir onlar.

Adamlık et de var kapılarına, hizmetlerinde bulun, adam ol... çünkü şu başka adamların hepsi de adam yer.

Ağız sözle dolu ama yeter, fazla söyleme... Çünkü bu harf de, bu soluk da, bu kafiye de yabancıdır.

XXIX

Ey derîgaa ki herîfan hetne ser benhâdend
Bâde-i ışk emel kerd heme oftâdend

Yazıklar olsun erlerin hepsi de baş koydu, yattı... Aşk şarabı yapacağını yaptı, hepsi yıkıldı gitti.

Aşk ateşiyle hepsine de kaftanları dar geldi; başlarından külâhları çıkardılar, bellerinden kemerleri çözdüler.

Bu kadar kavga gürültü, bu kadar sertlik, kabalık, bu kadar uyuşmazlık da ne? Hepsi de aynı yolun yolcusu, aynı kervanın ehli değil mi; hepsinin de azığı aynı azık değil mi?

Sâkî, el benim, etek senin... Mahmurum; gönlümün dileğini sen ver, sen insaf et; başkaları insafsız.

Artık onarılmam ben; çünkü sen yıktın beni... Zâti bu yapıdakilerin hepsi de senin şarabınla yıkılmış gitmiş.

Tanrım, bana acımayana sen acı; sıfatların hakkı için beni öldürmekte usta olanlara sen merhamet et.

Beni kendimden geçir; o halde hürriyetler var benim için... o topluluğun kuluyum kölesiyim ki kendi varlıklarından da geçmişlerdir, benliklerinden de.

Gönül perdesinin ardında Ay gibi kızlarım var; gökyüzünün ay yüzlüleri de damlalarım benim.

Kızlarım şeker gibi baştan başa tatlı, Şirin; gökyüzü Husrevleri onların ardına düşmüş Ferhadlar.

3940 Hepsi de doğanlar gibi padişahtan başkasına göz yummuş... onlar hor, hakir kişiler değil; leş çevresinde dönüp dolaşmazlar.

Hepsi de dudaklarını sevgilinin dudaklarına koymuş; ney gibi feryat etmede... ne şaşılacak şey ki gönülleri yok; gene gönlü neşeli kişiler.

Yoksullar; fakat gönülleri tok, altın bağışlamadalar... şu kendilerini yok-yoksul gösterenlere gelince hepsi de düzenbazdır, hepsi de oyuncu.

Sen ne dileyeceksen seni düzen, koşan kişiden iste... başkaları düzenbazdır; feryada aldırış bile etmezler.

Alıcım yok diye neden yüzünü ekşitirsin? Âşıkların var ki söz verdiğin günü bekleyip duruyorlar.

Sustum ama gönlüm naralar atarak senin aşk şarabını isterim, başka şeylerin hepsi de hava diyor.

A Tebrizli Şems, bütün varlık zerreleri çelik bile olsa, ışığına and olsun, senin aşkında mumdur.

XXX

Mâ ne z'on muhteşemânîm ki sâgar gîrend
Ve ne z'on muflisegân ki boz-i lâgar gîrend

Ne ellerinde sağrak olan ulu kişilerdeniz; ne bir arık keçiceğizi olan müflislerden.

O yanıp yakılan kişilerdeniz ki yanıştaki tadı duymuşlardır da abıhayatı bırakırlar, ateşin ardına düşerler.

Ay gibi doğar da hangi evin penceresinden vurur, hangi evi ışıtırsak o evdeki gece huyluların hepsi kapının yolunu tutar.

3950 Hani ümitsizler var ya; felek sağraklarını kırmış... bizim yüzümüzü gördüler mi, yeni baştan zevke, yeni baştan neşeye dalarlar.

Bu yudumcağızı çeken kişiyi, bütün dünya bir araya gelse ayıltamaz; meğerki onu bir kilime koyup da yanımızdan kaldıralar.

Burda kızışan kişi kimseye aldanmaz; isterse soğuk tabiatlılar onu altına gark etsinler.

Kapıyı ört de şarap sun; senin için yüzleri sararıp solanların kızıl şarap içecekleri çağ geldi.

Onlar bir elleriyle halis iman şarabını içerler; öbür elleriyle kâfirin perçemini tutarlar.

Nerde bir çark dönüyorsa suyu biziz; nerde bir buhurdan tütüyorsa orda yanan ödağacı gene biziz.

Şu gök kubbenin ardında ay yüzlü bir güzel var; bütün yıldızlar onun yüzünün ışığından bezenmede.

* Bir seher çağı onun çarşafının eteğini tutarlarsa artık ihtiraktan da kurtulurlar, terbîden de, yomsuzluktan da.

Sen iki düşüncelisin, iki gönüllü... Tertemiz gönül, kendi gönlünü bırakıp sevgilinin gönlünü alanlarındır.

A Utarid'e benzeyen akıl, sus... Bu aşk meclisinde, Zühre'nin çevresinde oturanların hepsi de senin sözlerinle alay ederler.

XXXI

İd bogzeşt-o heme helk su-yı kâr şodend
Heme ez nerkis-i mahmûr-ı tu hemmâr şodend

3960 Bayram geçti, bütün halk işe güce yöneldi... Herkes senin mahmur nerkislerine daldı, meyhaneci kesildi.

Ellerini, ayaklarını sen kırdın; ne el kaldı onlarda, ne ayak... Kanat açtılar, hepsi de Ca'fer-i Tayyar oldular.

Para pul ehli nerde, buluşup kavuşma ümmeti nerde? Paraları pulları bitti ama buluşmaya lâyık oldular.

XXXII

İd bogzeşt-o heme helk su-yı kâr şodend
Zeyregân ez pey-i sermâye be bâzâr şodend

Bayram geçti, bütün halk işe güce yöneldi... Aklı yeter kişiler, sermaye elde etmek için pazara gitti.

Âşıkların işi de sensin, sanatı da, pazarı da... Âşıklar senin pazarından başka çarşıdan, pazardan bezdiler.

Nefsine düşkün akılsızlar, meclislerde alt yanlarına, boğazlarına rehin oldular... Fakihler belledıklerini tekrarlamak için medreselere yüz tuttular.

Bütün halk, senin aşk zincirinin yüzünden deli divane oldu... Herkes senin mahmur nerkislerine daldı, meyhaneci kesildi.

Ellerini, ayaklarını sen kırdın; ne el kaldı onlarda, ne ayak... Kanat açtılar, hepsi de Ca'fer-i Tayyar oldular.

Padişahımızın sadakaları, yoksulların payı... Işıklarsa o yüzden, o yanaktan faydalanırlar.

Biz güneşe tapanlar gibi bütün çölü adımlamadayız; gölge arayanlarsa karılar gibi duvar ardına sinmişler.

Sen bir yaratığın gölgesine sığınmışsın; öyle olmasaydı yaratıklar ölüm yüzünden leş kesilirler miydi hiç?

Senin tapında kurban olmadıktan sonra ne işe yarar can? Mansûr gibi dara çekildi de can şimdi can oldu.

Hepsi de artık söylememeye and içti; fakat seher çağı, sabah şarabıyla sarhoş oldular; gene söze başladılar.*

Bundan önceki gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok. Bu gazelin birinci beytinin ilk mısra'ı, XXXI. gazelin matla' beytinin birinci mısra'ının aynı. Beşinci beyti, aynı gazelin ikinci beytinin aynı. XXXI. gazelin üçüncü beyti bu gazelde yok. Bu gazelin üçüncü beyti de İstanbul Üniversitesi nüshasında yok. Her iki gazelin bir tek gazel olduğu, bir gazelin Mevlânâ söylerken yazanlar tarafından ikiye bölündüğü muhakkaktır.

XXXIII

Âşıkan ber deret ez eşk çü bâran bârend
Hoş be her ketre du sed goher-i can berdârend

Âşıklar kapında yağmur gibi gözyaşı yağdırmadalar... her katreye karşılık da iki yüz can incisi elde etmedeler.

Hepsi de o yüzden işten güçten olmuşlar... bir bakarsan görürsün ki tel tel o baştaki saçlara dalmışlar; işleri güçleri bu olmuş.

Yazıdaki çayırın çimenin de eli, ağzı yok ama yemyeşil, boy atıp gelişmede, tortulu şarap içip durmada.

Işıkları birbirine katılmış; sayıya girmiyor, kıyasa sığmıyor... fakat senin ay yüzün doğdu mu, bütün ışıklarını sana verip gidiyorlar.

Yüz binlercedir onlar, fakat ışıkları bir... mumlar sayıda çoktur ama hepsi de aynı huydadır.

Gözleri dipsiz, kıyısız denize açılmış... başlarından aşan dalgalar yüzünden dudakları yumulmuş.

Hey gidi hey... Nice Süleyman canı var ki peri gibi gizli... ordu kurdukları yerde bir tek karınca bile incitmez onlar.

3980 Gönlün ardında bir casus var; bundan haberi var onun... Bir sıkıştırsalar bütün sırlarını söyler.

Bir anahtar yok ki; halka gibi kapı dışındalar... Yoksa içeri girerler de her cüzlerini o tüm gümüş madeninden aldıkları gümüşle doldurur giderlerdi.

Bu beden bir tahttır, dört unsur da tahtın ayakları... fakat gökyüzü padişahları tahtı sana bırakmazlar.

Tebrizli Şems, ölümsüzlük tacını bağışlıyor; uyanıksalar gönüle, cana müjde ver.

XXXIV

Senemâ ger zi het-o hâl-i tu fermân ârend
İn dil-i heste-i mecrûh-ı merâ can ârend

A güzel, yüzündeki ayva tüyünden, o benden bir buyruk getirirlerse şu benim yaralı, hasta gönlüm canlanır.

Âşıklar senin hayalini rüyalarında görseler ağlayan gözlerinden ne seller yağdırırlar, ne seller.

Ne mutlu gündür o gün, ne hoş vakittir o vakit ki sâkîler elinden tutarlar, seni konuk getirirler bize.

Şuh gözlerin şaşılacak cilvelere başladı mı kâfiri de imana getirir, İblis'i de.

Sûfiler kemere benzeyen iki kaşına secde ederler; ariflerse sende olmayanı tutarlar, sana getirirler.

Puta tapanlar senin güneş yüzünü görseler o güzelim usûl boyuna iman ederler gider.

1990 Yüceler âlemine senden bir kokucağız gitse, kutsal canlar şu dönen gök kubbenin üstünde oynamaya başlarlar.

Bu yoksul, bu gönlü yanmış yakılmış âşıka Bedahşan lâ'line benzeyen o dudaklardan bir şekercik verseler...

Can da, gönül de, her ikisi senin şekerkamışlığına feda olsun... Zâti abıhayatı da çene topağındaki o kuyudan çekerler.

A Tebrizli Şems, İrem bağının bülbülüysen çile dur da gıdanı cennet bahçesinden getirsinler.*

Bu gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

XXXV

Ber ser-i âteş-i tu sûhtem-o dûd nekerd
Âb ber âteş-i tu rîhtem-o sûd nekerd

Ateşine atıldım; yandım yakıldım da dumanım tütmedi... Ateşine su serptim; fayda etmedi.

Gönlümü binlerce çeşit sınadım, denedim; seninle buluşmaktan başka hiçbir şey hoşnut etmiyor onu.

Gönlümün aşktan çektiğini kimsecikler çekmedi... Ateşte gönlümün verdiği kokuyu ödağacı bile vermedi.

Bu kul dedim, gönlünü aşka rehin vermedi mi? Sevgili, evet dedi; verdi, verdi ama tez vermedi.

Ah gördün ya; bu suçun bana ettiğini sivrisinek bile Nemrud'un başına, beynine etmedi.

Lâ'l dudakların hastalara İsa'dır ama bir türlü benim hasta gönlüme bir sağlık vermedi.

4000 Canım oklar atan bakışlarından yaralanmadı; çünkü senin güzelim saçlarından başka bir zırha, çukala bürünmedi.

Çayırı çimeni kıskandıran güzelliğinin, alımının tadı tuzu, bu kulun ciğerinden başkasını tuzlamadı.

Yeter, sus... Sevgilinin gamı definedir ama o defineyi, şu altınla bezenmiş yüzden başkası da övemedi.

XXXVI

Ey Hodâyî ki çü hâcât be tu bergîrend
Her murâdî ki boved şon heme der bergîrend

A biricik Tanrı, dileyenler, dileklerini sana söylerler; elde ettikleri muratları senden elde ederler.

Canlarını, gönüllerini kapındaki çavuşa verdiler mi, güzel kokulu, neşeli, hoş, ölümsüz bir cana sahip olurlar.

Kullar vardır ki senden seni isterler ancak... Senin yoluna ayak basarlar, can, baş kaygısına düşmezler.

Şu şaraptan vazgeçerler, şu birkaç sayılı gün bu şarabı içmezler de geçici şaraba karşılık Kevser şerbetini içerler.

Karanlık gecede yıldız gibi Ay'ın peşinde koşarlar da Ay'ın on dördüne dönerler, yüzleri parıl parıl parlar.

Toprak anasından öksüz kalırlar; toprak babasından yetim olurlar ama bir başka rûhanî ana, baba bulurlar.

Bedenin mezara lokma olacağını bilirler, görürler de canlarını, gönüllerini semirtirler; bedenleriniyse arık bir hale getirirler.

Yeter bu lak-laka, yeter bu söz artık; bırak da bundan böyle bütün sözleri tertemiz can söylesin.

XXXVII

Der dilem çün gamet ey serv-i revan berhîzed
Hemçü serv in ten-i men bî dil-o can berhîzed

A yürüyen selvi, bir solukta gönlümde gamın belirdi mi, şu bedenim selvi gibi gönülsüz, cansız olduğu halde kalkar, yürür.

Ben işkilim, sen de apaçık görünmedesin; sana karşı yokum ben... Apaçık olan şey göründü mü, işkilin yüzü görünmez olur, ortadan kalkar gider.

Dünya bir sitem yurdu; bu sitem yurduna sancağın erişti mi, zulüm güdükleşir, göç kalkar, boy gider.*

Güzelliğin gök kalesine saldırırsa gökte yeri yurdu olanlardan aman sesi yükselir.

A yürüyen selvi, bir seher çağı dünya bağından geç de gül bahçesinden de güz mevsimi kalksın gitsin, çayır çimenden de.

Şu ağır yük yüzünden göklerin beli bükülmüştür... fakat senin hafif rûhluluğundan ağır yük de kalkar gider.

Mademki oklarındanım senin; kol kanat ver bana da uçur beni... Yay çekildiği zaman ok bir hoşça uçar gider.

Sürü uyumuş; kurtlar da sağda solda dolaşıp duruyor; köpeğimiz çobanı uyandırıp kaldırmak için havlamada.

Kendine gel, sus... Gönül, damar gibi dilin altında gizli, dil ortadan kalktı mı o damar meydana çıkar.

4020 * Bu gazel Mücîr'e nazîredir; hani bir kıt'ada, senin mahallenin başında akıl canın başından kalkar gider demişti ya; ona nazîre.**

Beyitteki "sancak, göç kalkar" sözleri böyle, Türkçe geçiyor.

Konya nüshasında bu gazelin birinci mısra'ı, bundan önceki gazelin son beytinin ilk mısra'ı yerine yazılmış; matla'ın ikinci mısra'ı da önceki gazelin makta beytinin ikinci mısra'ının yerine kaydedilmiş; karşılaştırmada bir çizgiyle yerleri belirtilerek düzeltilmiştir.

XXXVIII

Tâb-ı eks-i roh-ı o râh-ı turâ tâ bezened
Ger reh-i kafile-i akl zened tâ bezened

Yüzünün parıltısı vurdu mu, Ülker'in bile yolunu vurur hani; işte o güzel, akıl kervanının yolunu vuracakmış... Ko, vursun.

* Sûfînin yolunda mezesi de bugün hazırdır onun, şarabı da... bakışla ona bir ulaştı mı, yarının, veresiyenin boynunu vurur gider.

Gönlün dağınıksa gene gönlün eteğine yapış; çünkü kavganın gürültünün başına eminlik, esenlik otağını kuran gönüldür ancak.

* Bir Ömer gerek ki şeytan kaçsın ondan... Bir Ahmed gerek ki haçın yolunu vursun gitsin.

Hangi gönül bucağında onun gamı itikâfa girmişse gece yarısında bile oraya güneşin parıltısı vurur.

A arif, üç somun için canı davetten vazgeç de kılıcın Ali gibi safları vursun, kırsın geçirsin.

Geç bundan, kerem ıssı padişahlar padişahı geldi... Kalk da canın zevk nedir görsün, seyir seyran nedir anlasın.

İhtiyaç elini aç, ilâhî kadehi al; al da can şarabının parıltısı yüzüne de vursun, gözüne de.

Yüzün o şarapla öylesine ışıklanır ki... Sanki Ay'ı ikiye bölen elin ışığıdır da Ay'dan yücelere vurmadadır.

40.30 * Başına bir soluktur üfürür de beynine akıl bağışlar; beyinle, fikirle dopdolu aklın, İkizler burcunun başına ayak basar.

Hoca, iki kulağını tıka, geç benim sözümden... Yoksa sözlerim varına yoğuna yağma ateşini salar, yakar gider.

Benden de geç, arslanları yıkan talihimden de... Öyle yıldızım var ki Âdem'i de ışıtır, Havva'yı da.

Yeter, sus artık; çünkü ışığın gönüllere vurdu mu, gözle görünür bir hale gelir de başa da vurur, ayağa da.

XXXIX

Hele peyveste seret sebz-o lebet hendan bâd
Hele peyveste dil-i ışk zi tu şadan bâd

Hele a güzel, başın boyuna yeşersin, gönlün gülsün... hele a güzel, aşkın gönlü boyuna neşelensin senden.

Gama tapan biri, seni görür de neşelenmez, sevinmezse boyuna başı yere eğilsin, yok-yoksul olsun, başı dönsün gitsin.

Başını eğince döner de geri gelirse iyi, kötü, hepsi de iyileşir; tek senin devletin hüküm sürsün, padişah olsun.

Ahmed'in ışığı dünyada ne bir ateşe tapanı kor, ne bir çıfıtı... devletinin gölgesi, herkese vursun, ışıtsın.

Yol yitirenlerin hepsini de çölden alın, yola getirin... Mustafâ, ta sona dek Tanrı yolunun kılavuzu olsun.

Onun o güzelim hayali, gönüllere meşale kesilsin; onun o güzelim tuzluğu, hep bu sofranın üstünde dursun.

4040 Güzelim meclisinde en değersiz sağrakta Kevser vardır... Bizim de şişeye benzeyen gönüllerimiz o meclistekilerle kadehdaş olsun.

A Tebrizli Şems, Peygamber'in sırlarını sen bilirsin; senin tatlı adın her âşıka derman kesilsin.

XL

Lehzeî kıssa konan kıssa-i Tebrîz konîd
Lehzeî kıssa-i on gemze-i hon-rîz konîd

A hikâye söyleyenler; bir solukcağız da Tebriz'in hikâyesini söyleyin; bir solukcağız da o kanlar döken bakışı anlatın.

Şeker gibi dudaklarının ayrılığıyla acı bir hale geldik; o ilâhî şekerlerden şekerler dökün, ballar saçın.

Saçlarını dağıtırsınız da miskler, amberler damlatırsınız der, bu ümide düşer de Hintli gece ikiye bölünmüş saçlarını keser gider.

Bakış kılıcını onun devletiyle keskinleştirirseniz nice diller onun dudaklarını övmekte körleşir, kesmez olur.

Ay gibi onu aramak için geceleri dönüp dolaşırsanız anlarsınız, görürsünüz; nice geceler vardır ki onun ay yüzünün ışığıyla gündüz olmuş gitmiştir.

Güneş, kılıcını çalmak üzere; ortada ne varsa kaldırın... arı duru şarap sunun; tortulu şarap değil.

Tebrizli Şems, bir er ki güneş bile onun bir zerresi... Zerreye güneş demeyin, yumun ağzınızı.

XLI

Vekt-i on şod ki zi horşîd zeyâyî beresed
Sûy-i zengî-i şeb ez Rûm levâyî beresed

Çağı geldi; güneşten bir ışıktır gelecek... Rum diyarından gece Zenci'sine bir bayraktır geliyor.

Aşk yüzünden soyunup çıplak kalana bir kaftan verecekler... o dostun şekerkamışlığından bir sestir duyulmada.

Bunca altın kâseler şu gökyüzü sofrasının üstüne konmuş... bir gün bir çağrı duyulacak, hep o gün için konmuş bunlar.

Gökyüzünün kuzusu da, başağı da yenmek için... o Ay'ın harman yerinden elbette bir vergi bağışlanacak.

Âşıklara bu rızıktan başka bir gıda var; onların dilek kâselerine başka bir aş konacak.

Eski pazardan erişip gelen taze alıcılar var ya; onların değersiz çanakları da değerlenecek, ağır bir pahaya ulaşacak.

Ay'a tapanlar bütün gece yıldız sayıp duruyorlar ya; sonunda onların bu çabaları da, bu ümitleri de bir sona varır, bir yere erer.

Hani cefa yağmuru yağmada diye bulut gibi yüzünü ekşiten var ya; cefa da vefadan biter, gelişir; sonunda da gene vefaya döner gider.

Güllerin anasının diken olduğunu iyice bilen kişi, kendisine bir cefa dikeni batınca gül gibi güler.

Hızır abıhayattan lâf ede ede dünyanın çevresini dolaşıp dururken, bizim kulağımıza ölümsüzlük davulunun sesi gelir çatar.

Balçığa bulanmış dostlardan ayrılırsan ağlama sakın; su balçıktan uzaklaşınca durulur.

4060 Gönlünü şu soğuk gönüllerden soğut, bir güzelce yu, arıt; küpün gönlü bir sakaya ulaştı mı yıkanır, arınır.

O tatlı mı tatlı güzelin, kendisine yakışmayacak sözler söylemesine şaşılır mı? Can lâyığını bulsun diye o sözleri söylemiştir o.

Taş yürekliler evimizi yıktılar ya; her evi yıkılanın bir saraya kavuşması içindi bu.

Dün gece rüyada Salâhaddin'i gördük; devlet kuşu gibi gölgesini başlara yaya yaya geliyordu o.

XLII

Her ki ez helka-i mâ cây-ı deger begrîzed
Hemçonan bâ ed k'ez sem'-o beser begrîzed

Kim bizim halkamızdan çıkar da bir başka yere kaçarsa tıpkı duyuştan, görüşten kaçana, sağır, kör kalana benzer.

Âşık arslanlar da o yüzden ciğer kanı içer... Ciğerden kaçan, nasıl olur da arslan gönüllü olabilir?

Gönül duduya benzer; gönül huzuru sevgilinin cefasıysa şekerdir; şekerden kaçan duduyu kimse görmüş müdür hiç?

Ters esen yele karşı uçabilir mi sivrisinek? Geceleyin hırsızlık eden, ay ışığından kaçabilir mi?

Tanrı'nın şaşırtıp döndürdüğü baş, cennetin başköşesini bırakır da cehenneme kaçar.

Ölüm nedir, anlayan, ölüme doğru kaçar; ölümsüzlük yurduna taç vurunmaya, kemer kuşanmaya gider.

4070 Kaza, kader filân yolculukta ölecek dedi mi, o adam ecel korkusundan kaçar da yola yolculuğa düşer.

Yeter, avlanmaya kalkışma, değmez de zâti... seher çağından gece görülen hayal de kaçar, gece de.

XLIII

Ez dilem sûret-i on hûb-ı Hoten mînereved
Çâşnî-i şeker-i o zi dehen mînereved

O Huten güzelinin hayali gitmiyor gönlümden... Şekerinin tadı eksilmiyor ağzımdan.

And olsun Tanrı'ya her solukta coşar, köpürürsem ayıplama beni; senin gönlünden çıktıysa benim gönlümden çıkmıyor.

Bütün kuşlar çayırlıktan çimenlikten her yana uçar giderler... Fakat âşık bülbül bir soluk bile çimenlikten ayrılmaz.

Yoksul pervanenin canı leğeni yurt edinmiştir; bedeni yanmadıkça leğenden gitmez.

Hasan'ın babası Hasan'a, bu evden git dedi... Hasan'ın babası düştü yıkıldı da Hasan hâlâ gitmiyor.

Dostun ipi boynuma geçti; sözün özü şu: Gönül o ipten başka bir şeye gitmiyor.

Can kuşu kalıp kafesime doydu ama dost belki bir bakar, görür ümidiyledir ki benden uçup gitmiyor.

XLIV

On çi rûy-i tu koned nûr-ı roh-ı hor nekoned
V'on çi ışk-ı tu koned şûriş-i mehşer nekoned

Yüzünün yaptığını güneşin yüzünün ışığı bile yapamaz; aşkının ettiğini mahşerdeki kavga kıyamet bile edemez.

4080 Yüzünü gören gül bahçesine yönelemez; dudağını bilen sağrak hikâyesine dalamaz.

Senin saçların geldi, erişti mi, misk artık söz söyleyemez; senin ışığın vurdu mu, akıl artık baş kaldıramaz.

Mülk sahibi, âşıkların sancağını öylesine yüceltti ki kimsede Sencer mülküne heves kalmadı.

Yedi göğe de sığmayan ışık, arık, yaralı gönüle sığmada ancak.

Ölümsüzlük havasına kapılan, ölümsüzlük definesini elde etmeye çalışan âşıkın yüzü, neden altına dönmesin, neden sararıp solmasın?

Ben bilmiyorum, sen söyle... Nedir o şey ki gönül huzuru güzelin bir bakışıyla kolaylaşmasın, elde edilmesin?

O tövbeleri bozandan söz açmamaya tövbe ettim... bir güzel ki saçının büklümünü gören, bir daha tövbe etmez de etmez.

Bu sözlerin değeri benim anlayışımcadır, aşkın değerinde değil... A benim güzelim, incinin değerini ancak inci biçebilir.

Yarabbi, gönül senden bir sabır elde etmezse, aşk ateşine ait hikâyeyi kıyamete dek söyler; bitirip de tekrara başlamaz.

Bedenimizi yerle bir edenin, toprağımızı yüzlerce canla eşit etmeye gücü yetmez mi hiç?

XLV

Mîresed Yusuf-ı Mısrî heme ıkrâr dehîd
Mîherâmîd çu du sed teng-i şeker bâr dehîd

Mısır Yusuf'u geliyor, hepiniz ikrar edin; yüzlerce şeker-kamışı dengi gibi salınmada; alın, götürün.

O rûha can verin de hepiniz rûh olun; o renkten alın da sadaka yollu gül bahçesine sunun.

Şeriat şarabından kâfirlere de şu kadarcık verin; verin de ne küfürden bir iz kalsın, ne imandan bir iz.

Önce şu yanıp yakılmışları kadehle bulun, suvarın; en sonra da o uyanık, o aklı başında hocaya sunun.

Akıl pusuda, soldan, sağdan gözetmede... O yankesici ihtiyarcağıza da koca bir sağrak sunuverin.

Ateş cinsinden olan her şeyi âşıkların ateşine atın; elinizde ne varsa o fitneler başına verin.

Sarhoş olun, yıkılın kalın da işe de boş verin, güce de... Kendinizi ikisinden de alın da bir uğurdan bu işe koyulun.

Aşk ateşi, delilik ateşi, âra namusa sardı mı, ele geçen bu ganimete başınızı da verin, sarığınızı da.

Evlerinizi bırakın, o halkaya girin... Elbisenizi satın, parasını verin meyhaneciye.

Aman bilmez bir meyhaneci bu; hepimiz de çırılçıplak kaldık; kimseciğin gömleği yok... Bâri örtünmek için bir peştemal verin.

Hâşâ; and olsun Tanrı'ya, elbise ummaz; bir bahanedir bu; sevgiliye karşı temiz yürekli olun.

Arılığın, duruluğun canını isteyen, ne diye elbise istesin? Hani bedeni de aldı, elbiseyi de götürdü ya; hepsini de bağışlayın gitsin.

İstek, özlem, bir örümcektir ki boyuna ağ örmededir sana... Elbiseyi de, bedeni de, başı da, altını da bir uğurdan verin gitsin.

Perde ardında bir güneş gördünüz mü, bilin ki Tebrizli Şems'tir o... Onun yüzüne gözlerinizi bile bağışlayın.

XLVI

Z'evvel-i rûz ki mehmûri-i mestan bâşed
Şeyhrâ sâgar-ı can der kef-i destan bâşed

Çınseher çağı, sarhoşların mahmurluk çağı... Şeyhin elinde can kadehi; o kadehi avuçlamış.

Onun önünde her seher çağı zerre gibi oynayalım... Güneşe tapanların bu çeşit bir âdeti vardır.

Bu güneşe benzer yüz, ölümsüz olarak seher mi seherdir... Böylece de taşyürek bile, onun yüzünden Bedahşan lâ'li kesilir gider.

A gönlün, dinin salâhı, sen hiçbir yana sığmazsın... Böylece de altı yön, senin yüzünden aydınlanır, parıl parıl parlar.

Aşkına kul olan, gönül ve din salâhı yakıp yandırıcı bir ateş oldukça nerde bu aşk içinde soğuyacak?

Sana gönül gerekse onun gönlünün razılığını ara... Fakat ağırcanlı kişinin gönlü nasıl arayabilir ki?

4110 Nice iman var ki onunla beraber olmadığından, ona inanmadığından küfür olmuştur; nice küfür de var ki onun devleti sayesinde iman kesilmiştir.

Külhancıyı gönlü kara, yüzü kara görürsün ya; inci madeninden bahsederse, bil ki bühtandır.

A Tebrizli Şems, sen bütün güzellerin padişahısın... seninle güzellikte eş, belki Ken'an Yusuf'u olabilir ancak.

XLVII

Vây on dil ki bedo ez tu nişanî neresed
Morde on ten ki be do mujde-i cânî neresed

Senden bir iz bulmayan gönüle eyvahlar olsun... Bir can müjdesine kavuşmayan gönül ölüdür.

Yüzünün ışığı görünmeden geçen gün kapkara bir gündür... O kara günde senin mutfağından ne bir kâse gelir, ne bir yemek.

Eyvahlar olsun o gönüle ki senin aşkınla ateşlere atılmaz... Altın gibi harcanır gider, hiçbir madene ulaşamaz o.

Aşk sözü dertsiz adamdan çıktı mı, bir koku vermez... Ancak hevesli bir kulak duyar o sözü, ancak dille söylenir o söz.

Gizliden gizliye bir emanet verilmedikçe gönül Meryem'i, Mesîh'in ışıklarına gebe kalmaz.

Duygu, uyanınca rüya görmez artık... Gönül bu dünyadan gitmedikçe başka bir dünyaya varamaz.

Kişi vardır ki ölümü anmayış, onu kurutmuş gitmiştir... bir dilim ekmekle birazcık tere bulamıyorum diye gamlara dalmıştır.

Bir zaman gelecek ki artık zaman kalmayacak... O zamandan önce çalış, çabala da zaman kaydından kurtul.

Ekmekle gelişen can ancak ekmek ister... Abıhayat her hayvana nasip olmaz.

Ne karanlık sabahtır o sabah ki senden bir selâm gelmez... Ne acı gündür o gün ki senin bal gibi sözlerini duymam.

XLVIII

Yâ Reb in bûy ki emrûz bemâ mîâyed
Zi serâ-perde-i esrâr-ı Hodâ mîâyed

Yarabbi, bugün bize gelen şu koku Tanrı sırlarının hareminden esip geliyor.

Keremi, bağa bahçeye yeni elbiseler bağışlıyor; hastalara şifa yurdundan ilaç geliyor.

Ağaçlar namazda; kuşlar tespih çekmede; menekşe rükûa varmış; iki büklüm geliyor.

Varlık yurduna gelenlerin hepsi de varlık yolunu yitirmiş; sarhoşluklarından nerden geldiklerini unutmuş gitmişler.

Canlardan biri şu yolda ardına yüz çevirip bakarsa aslını görür de canlardan ayrı olarak gelir.

Onun rengini bulmuştur o, o yüzden öylesine bir renk almıştır ki... onun kokusunu duymuştur da ondan da vefa kokusu gelmededir.

O yüzle sarhoş olmuştur; hepsi de onun sarhoşudur zâti... Güzelleşmiştir o yüzü gören, o ay yüzlüden geliyor çünkü.

Hayır... Söyleyeceğim, kimsenin usancından gam yediğim yok; bana gelen şey yok mu? Şeker bile kıskanıyor onu.

Kükreyen arslanla yüz yüze gelmiştir de ondan dolayı yiğitleşmiştir... bağış haznesinden gelmededir de o yüzden lûtuf, ihsan ıssıdır.

Sarhoş olmayan, insanlardan ürker; bundan seher yelinin kokusu geliyor diyecekler diye çekinir.

Yeter ey dost, samsa böreğini çok yersen börekten ot kokusu duyarsın.

XLIX

Neng-i âlem şoden ez behr-i tu nengî neboved
Bâ dil-i morde-dilan hâcet-i cengî neboved

Senin için kınanmak, dünya halkı tarafından ayıplanmak bir ayıp, bir âr değildir... Gönlü ölmüş kişilerle savaşmak gerekmez zâti.

Aşk can tatlılığıdır, tüm taddır; tadın, tadışınsa zâti bir şekli, bir rengi yoktur.

Aşk denizden ayrılmış bir koldur akar, gelir, gönüle dökülür... Denizin, incinin yeri daracık gönül olamaz.

Nefis kıyısını bırak da denizin dibine dal; böylesine bir denizde timsah korkusu yoktur sana.

Aynada toz pas yoksa iki dünyanın şekli de tümden aşk aynasında görünür.

Aşk tilkinin harcı değil; çünkü tilkide ne arslanın saldırışı vardır, ne kaplanın ululanması.

L

Vâkıf-ı sermed tâ ıneclrese-i ışk goşud
Farkı-i muşkil çun âşık-o me'şuk nebûd

4140 Ebedîlik vâkfı aşk medresesini kuralı sevenle sevilenin arasındaki fark kadar zor bir mesele ortaya çıkmadı.

* Kıyastan, deverandan başka yollar var ama meseleyi çözmeye yarayan bu yollar, fıkıh bilgisini bilene de kapalı, hekime de, kendini yıldız bilgini sanana da.

O şekilde de, bu şekilde de nice keskin düşünce, bahislere girişti, düşünceye daldı da yed-i beyzâ gösterdi.

Birçok farklardan bahsettiler; fakat hepsinin de yolları bağlandı; camiye yüz tuttular, orda daha yüzlerce fark meydana çıktı.

Fikir sınırlıydı; toplayanın, ayıranınsa sonu yok... Sınırlı olansa sınırsızda yok oldu gitti.

Yok oluş sarhoşluktur, yok oluşun ardında, mutlaka bir kendine geliş var... gölge ne kadar uzarsa uzasın, ardında güneş vardır.

Bu, "Göğü dürer" sırrının dille anlatılamamasındandır; çünkü böyle ince bir şeyin ispatı, varlığı yok bilmekle, yok etmekle olur.

Halbuki bu söz, varlığın parça buçuğudur; yokluğa perdedir... bir şeyi örtüsü olduğu halde apaçık göstermeyeyse imkân yoktur; kabul edilmez böyle şey.

Sen ne reddedilenden kaçıyorsun, ne kabul edilenden kurtuluyorsun; bırak şu işi, ne bahse sığar, ne nağmeye gelir.

Sen bırakırsın ama o bırakmaz ki seni... Can, şu temel meseleden ne ayakta durmakla kaçıp kurtulabilir, ne oturmakla,

4150 Can oturur; o tutar, ayağa kaldırır canı... Can ayağa kalkar, o tutar, secdeye çeker canı.

* Şu bir, iki değildir ki ondan kurtulasın... Can selâmla, teşehhüdle görüşten kurtulamaz ki.

* Ne ilk tekbirle gelir o; ne son selâmla gider... Ne tekbirle bağlanır, ne selâmla açılır.

Can sineği, sona dek şu ayranın içine düşmüştür bir kere... Müslüman olsun, Hıristiyan olsun; ateşe tapsın, çıfıt kesilsin; herkes aynı burda.

Hele söyleyedur; bu sineğin kanat çırpmasıdır söz... Fakat ayranın dibine doğru gitti mi, kanat çırpmak da kalmaz artık.

Kanat çırpmak olsa bile bir başka çeşit olur; gök kubbenin üstünde bir başka, bir görülmemiş oyun oynama vardır sana.

LI

İn kebûter-beçe hem ezm-i hevâ kerd-o perîd
Çün safiriyy-o nidâyî zi su-yi geyb şenîd

Şu güvercin yavrusu, gizlilik âleminden bir ıslık duydu, bir ses işitti de havalandı, uçtu gitti.

Bütün âlemin dileği, isteği, yanımıza gel diye elçi gönderirse nasıl uçmaz müridin canı.

Öylesine bir kanat buldu mu, yücelere uçar... Öylesine bir mektup geldi mi, beden elbisesini yırtar.

Ne kementtir ki şu canları çeker durur... Ne yoldur bu gizli yol ki o yoldan çeker canları.

4160 Acıyışı, o daracık kafeste canın çok çırpındı, dön, buraya gel diye mektup gönderdi.

Fakat şu kapısız evde sen kanatsız bir kuşa benzersin; havadaki kuş uçar; sense sıçradın mı düşer gidersin.

Kuşun kararsızlığı, sonunda rahmet kapısını açar; sen de kapıya, tavana çarp kendini; anahtar budur.

Seni çağırmazsak dönüp gelmeyi bilemezsin; çağırırız da geri dönmek o vakit aklına gelir.

Yücelere ağan, eskise bile yenilenir; fakat buraya gelen yeni bile zamanla kurur gider.

Hadi, gayb âlemine salına salına yürü, ardına bakma... Tanrı'ya emanet; sağ esen yürü; orda her şey kârdır; çoğaldıkça çoğalır.

Hele sus da varlık sâkîsinin bulunduğu yana git... Odur şu pis kadehin içinde tertemiz şarabı sana sunan.

LII

Sofra-i köhne kocâ der hor-ı nân-ı tu boved
Her-meges hem zi kocâ sâhib-i hân-ı tu boved

Eski sofra nerden senin ekmeğine lâyık olacak? Atsineği nerden sofra yayacak, nimet döşeyecek?

Kimsiniz sizler dediğin zaman nerde o dil ki sorularına cevap verecek?

Yüzü karaysa bile senin Zenci'ndir, senin Hintli'n... Karalık senden olunca ne gam.

1170 * Alırsın, küpüne daldırırsın; hepsini de bir renge boyarsın... Hepsi de can kesildi mi senin ışığını verir, senin izini gösterir.

İhsana başladığın, herkese aman verdiğin durakta, kes korkunun başını, vur ululanmanın boynunu.

Hepimiz de yol başındayız; dünyaysa bir geçit yeri... soluğu aydın göz, senin dünyanı gören gözdür.

Gönül dayandı durdu da bir edepsizlik ettiyse darılma; bu savaşta sana yardımcı olmayı ummuştu da ondan dayanmıştı.

Köpek her yana hırlar ama senin bulunduğun yere doğru havlar... Olur ya, belki bir ziyanı dokunur sana; arslan say onu.

Hadi, sabah şarabı içilecek çağ... şarap ver, hepimiz de mahmuruz; şarap ver de can bir solukcağız sarhoşun olsun.

Kadehe bile baksan sana tezce bir ferahlık verir... Kurt, Ashab-ı Kehf'in köpeğini görünce çobanın olur senin.

Herkes uyudu; burda uyanık iki mahmur kaldı... Gizlediğin küpleri seyret hele.

Baş da sarhoş olur, ayak da... Ne istersen sen, o olur... Şarap gelmiş gelmemiş, hepsi de senden.

Hele yoksul, içmene bak; büyük bir sağrak sunuluyor; zaman senin zamanın olduktan sonra sarhoş olmak da nedir ki?

Hele bugün, ta geceye dek işrete daldık; senin anlatışın varken şarap mı eksilir, çalgı mı?

Her şeyin başına toprak saç; bu devletin eteğine yapış; şu toprağa bir oturdun mu, her şey senindir artık.

Onun şarabını iç, tümden o ol; altı yana kulak verip durma; iki üç tavşanın seni sürüyüp çekmesini dileme.

LIII

Heberet hest ki der şehr şeker erzan şod
Heberet hest ki dey gom şod-o tâbestan şod

Haberin var mı? Şehirde şeker ucuzladı... Haberin var mı? Karakış kayboldu gitti, yaz geldi.

Haberin var mı? Bahçede fesleğenle karanfil, iş kolaylaştı diye dudak altından gülüyorlar.

Haberin var mı? Bülbül yolculuktan döndü, geri geldi; şakımaya, çilemeye koyuldu, bütün kuşlara usta oldu.

Haberin var mı? Bahçede, ağacın dalı yeni bir müjde duydu gülden; ellerini sallayıp oynamaya başladı.

Haberin var mı? Can, bahar kadehiyle sarhoş oldu; sarhoş bir halde oynaya oynaya padişahın haremine girdi.

Haberin var mı? Lâle, yüzü kanlara bulanmış bir halde geldi... Haberin var mı? Gül, dîvânın sahipceğizi oldu.

Haberin var mı? Baharın adalet şahnesi geldi de hırsız deli kış gizlendi gitti.

O güzeller dîvândan geçiş için izin buyruğu aldılar da yeryüzü yeşerdi; gelişti mi gelişti.

Bıldır kaybolup giden yeşillik güzelleri, kıyamet koptu da dirildiler; bu yıl her biri yüz kat daha güzelleşti de geldi.

Gül yüzlüler yokluk yurdundan döne oynaya geldiler; gökyüzü ayaklarına yıldızlar serpti.

İşten uzaklaştırılan nerkis, mülke nazır oldu; gonca çocuğu İsa gibi akıllı fikirli bir hale geldi, yazıyı okumaya koyuldu.

O işret edenlerin meclisi bir kere daha bezendi; gene seher yeli bağa bahçeye şarap sunmaya başladı.

Gönül perdesinin ardında gizli şekiller vardı; bağlar bahçeler gönüllerdeki sırlara ayna kesildi.

Ne görüyorsan gönülde ara, aynada değil; ayna da bir şekildir, gösterir ama canı yoktur o şeklin.

Yeşillik ölüleri Tanrı çağrısıyla dirildiler; bütün küfürleri Tanrı rahmetiyle iman oldu.

Hepsi de oynadı, kalktı; ötekilerse mezarlarında; dirilemeyen, zindana rehin oldu gitti.

Sus dedi, ben bundan daha iyi anlatırım. Ağzımı yumdum; çünkü o geldi, oturdu.

4200 Padişah dudağını açar, hepsini över; sizin özetini verirken bir bucakta gizlediklerinizi de söyler.

LIV

Yâ Reb in bûy ki ez revze-i can mîâyed
Yâ nesîmest k'ez on sûy-yı cihan mîâyed

Yarabbi, bu güzel koku, can bahçesinden mi geliyor? Yoksa o yandan dünyaya esen bir güzel yel mi bu?

Yarabbi, bu abıhayat hangi yurttan coşmada? Yarabbi, bu sıfatların ışığı ne yerden ışımada?

Acaba şu gürültü göktekilerden mi kopuyor? Acaba bu kahkahayı cennet hurileri mi atıyor?

Ne çalgıdır, ne âhenktir bu ki canı oynatmada? Ne ıslıktır bu ki gönül kanat çırparak uçmada?

Ne gelindir, ne nikâhtır ki gökyüzü sanki bu geline duvak. Ay da şu altın dolu tabağı almış; saçmaya geliyor.

Ne avdır bu ki kaza oku uçuyor. İş böyle değilse ne diye yay çekilişinin sesi geliyor kulağıma?

Müjde, müjde a âşıklar, hepiniz de el çırpın... o elden çıkan güzel, ellerini çırpa çırpa geliyor.

Gök kalesinden aman sesi duyulmada; denizden bunca büyük dalgalar coşmada.

Devlet gözü devletinizi görmüş de mahmurlaşmış. Bu da bir delil; apaçık bir gözden, ezelî var olandan, var edenden geliyor bu devlet.

İki üç somun için kılıç, mızrak yaraları alınırdı hani; işte o kıtlık dünyasından kurtuldunuz.

Candan tatlı ne var? Gidecekmiş, korkma, varsın gitsin. Gideceğinden ne diye gam yiyorsun? Ondan daha iyisi geliyor.

Herkes şaşıyor ya; ben de şuna şaşıyorum: Yana bele sığmayan nasıl olur da yana bele geliyor, kucağımıza doğuyor?

İşaretle söylüyorum ama yeter; gene de anlatmayayım; zâti anlatmayı ne yapacaksın? Anlatışın canı geliyor.

LV

İşretî hest derin gûşe genîmet dârîd
Dovletî hest herîfan ser-i dovlet hârîd

Bu bucakta bir zevk var, bir işret var; ganimet bilin fırsatı. A kişiler, bir devlettir gelmiş çatmış; kaşıyın devletin başını.

Şeker gibi bir gönüllü olun, karışın şu süte. Çünkü naziksiniz, güzelsiniz; kadriniz de yüce.

Tohum dermek de adamlık mıdır? Yüzlerce harmanın beyisiniz, yüzlerce ambarınız var.

Böylesine bir lâle yüzlüden ne diye canınıza can katmazsınız? Böylesine cibre sıkılacak bir kapta ne diye koruk sıkmazsınız?

Birçok renk gördünüz, şekil seyrettiniz; ne canları var, ne yaşıyorlar. Peki, neden bizim güzellere Ay kesilen sevgilimizi de böyle sanırsınız?

Onun güle, fesleğene benzeyen eteğine el atın, sarılın... o gül bahçesinde karılmadı mı mayanız; orda yetişip gelişmediniz mi siz?

4220 Nasıl olur da evin yolunu bilmezsiniz? Kavuşmanın oğlusunuz: siz. Nasıl olur da geçer akçeyle kalpı bilmezsiniz? Bu pazardansınız siz.

Mısır sizinle övünmede; siz de Yusuf gibi yorun rüyayı. Vefalı tatlı dudaklar gibi hepiniz de şekerkamışları emmedesiniz.

Bugün yoksulcasına böyle ağlayıp inliyorsunuz ama maya bakımından ta önceden meleksiniz, meleklerin oğullarısınız siz.

Sâkîler, ellerinde şarap kadehleri... şarap içecekseniz meyhaneye gelin diye kulaklarınızı burmada.

Herkes ayıptan kurtulma peşinde, herkes bir hünerin avcısı olmuş. Can meclisinde ayıksanız baştan başa ayıpsınız zâti.

Tebrizli Şems geldi, özür kalmadı artık... zevkin can gözünü ona verin gitsin.

LVI

Hest mestî ki merâ cânib-i meyhâne bered
Cânib-i sâkı-i gol-çehre-i dor-dâne bered

Bir varlık var ki bizi tutmuş, meyhaneye götürüyor; inci tanesi, gül yüzlü sâkînin bulunduğu yere çekiyor bizi.

Bir el var; dostça elimizi tutmuş, bizi çekmede... böylece kapı yanından başköşeye götürmede.

Nal ona derler ki toprak boyuna öpsün dursun onu; lâ'l ona derler ki adamı tutsun, şaraba, meyhaneye götürsün.

Canlar verelim de o can şarabma el uzatalım; aklınız masallara karışmadan alalım o şarabı, içelim.

4230 Böylesine bir saçın düğümlerini neden tarak açıyor diye o güzelim saçlarının renginden gönül diş diş olmuş gitmiş.

LVII

Âh k'on tûti-i dil bî şekeristan çi koned
Âh k'on bolbol-i can bî gol-o bustan çi koned

Ah, o gönül dudusu, şekerkamışlığından ayrı, ne hallere düşecek? Ah, o can bülbülü, bağsız bahçesiz ne yapacak?

Bugün seninle kavuşmadan bir arpa bile elde edemeyen, yarın soru-hesap çağında, terazinin başında ne yapacak ki?

Denizinin çerçöp gibi sürüp bir yana attığı kişide iman incisi ararlarsa ne yapacak o kişi?

Hamamdaki resim, hamamdan ne tat alabilir? Can seyir yerinde cansız resim ne yapabilir?

İyinin, kötünün iyiliğiyle, kötülüğüyle bir işimiz yok. Yalnız susamış, dudakları kurumuş gönlüm ayrılık gecesi ne yapacak? Onu düşünüyorum.

Gönlümün eli de, ayağı da; kolu da, kanadı da bekliyor... Bakalım aşkı ne yapacak? Fakat aşk lûtuftan başka ne yapar ki?

Eli olmayan kişi, saçı gününde ne alabilir ki? Ayağı olmayan kalkılacağı zaman ne yapabilir ki?

* Gönlü Uşşak perdesine Zengüle olmayan (gönlü âşıklara, boyna asılan bir çan gibi takılmayan) kişi, Irak makamıyla Isfahan makamının zîr perdelerini ne yapsın?

Başı, kulağı can şarabıyla kızışmayan kişinin, soğuk, donmuş, buz kesilmiş bir halde sarhoşlar safında ne işi var?

Arslan gibi kendi kurt huyundan kurtulmayan, Ken'an Yusuf'unun ceylanları yıkan gözlerini seyredip de ne anlayacak?

* Firavun, sakalına inciler dizdirmiş ama İmranoğlu Mûsa'nın inci gibi sözlerinden ne haberi var?

Ham tamahla hırs lokmasına düşen kişinin, İsa'nın soluğuyla, Lokman'ın hikmetiyle ne işi olur?

Yeter, derlen, toplan, dağınık sözler söyleme artık. Gönül topluluğu olmadıktan sonra iki üç dağınık sözden ne çıkar?

Tebrizli Şems de sensin, şekerler dağıtan sabah da sen. Gündüze âşık olan geceleyin kıblesi gizlenince ne hallere gelir?

LVIII

Ez dilem sûret-i on hob-ı Hoten mînereved
Çâşni-i şeker-i o zi dehen mînereved

O Huten güzelinin hayali gitmiyor gönlümden, şekerinin tadı eksilmiyor ağzımdan.

And olsun Tanrı'ya, her solukta coşar, köpürürsem ayıplama beni; senin gönlünden çıktıysa benim gönlümden çıkmıyor.

Hasan'ın babası Hasan'a, bu evden git dedi... Hasan'ın babası düştü yıkıldı da Hasan hâlâ gitmiyor.

Yoksul pervanenin canı, mumun alevi peşinde. Kolu kanadı yanmadıkça leğenden gitmiyor.

Bütün kuşlar çayırlıktan çimenlikten her yana uçar giderler. Fakat bülbül gülden ayrılmıyor, yeşillikten gitmiyor.

4250 Can kuşu her solukta uçup gitmek için kanat açmada. Fakat dost belki bir bakar, görür ümidiyledir ki bedenden gitmiyor.

Sana bir zarar geldi mi, karın bile soğur senden; fakat adam senin yüzünü gördü mü, karısına bile meyletmez.

Mansûr'un canına senin aşkın yüzünden darağacı kurdular ya; boynunu ipe taktı; bir türlü o ipten vazgeçmiyor.

Can bir deri, sen Süheyl yıldızısın, havan da Yemen. Onu terbiye edesin diye Yemen'den gitmiyor can.

Saçlarındaki kıvrımların, büklümlerin hayali gönlümde... bu kırık gönlüm, o kıvrımların, büklümlerin sevdasından ayrılamıyor.

Testi kırılsa bile testideki su kırılır mı hiç? Âşıkın canı mezara, kefene gitmez de gitmez.

Hilelerim, düzenlerim, tersine oyunlarım var; fakat can senden utanıyor da hileye, düzene başvurmuyor.*

Bu gazel XLIII. gazelin tıpkısı. Birinci beyitle ikinci beyit aynı. Üçüncü beyit XLIII. gazelin beşinci beytinin aynı. Dördüncü beyit, pek az bir değişiklikle aynı gazelin dördüncü beyti. Beşinci beyti, gene aynı gazelin üçüncü beyti; pek az bir değişiklik var. Altıncı beyit, gene pek az bir farkla aynı gazelin yedinci beyti. Sekizinci beyit, aynı gazelin altıncı beytinin değişik bir şeklinden başka bir şey değil, öbür beyitler XLIII. gazelde yok. Açıkça anlaşılıyor ki bir gazel söylenirken zapt edenlerin yanlışlığı yüzünden iki gazel olmuş; karşılaştırınız.

LIX

Ger nehosbî zi tevâzu şebekî can çi şeved
Ver nekûbî bedoroştî der-i hicran çi şeved

Gönül alçaklığı etsen de bir gececik uyumasan n'olur a benim canım? Hoyratlıkla ayrılık kapısını çalmasan ne çıkar a benim rûhum?

Dostların ateşlerle dolu gönülleri için bir gececeğiz dostluk etsen, keremler buyursan da gündüzü bulsak n'olur?

Şeytanın yıkanmamış yüzünün inadına, gözü kör olsun diye gözlerimiz seni seyrederek aydınlansa ne çıkar yâni?

Bütün dünya senin baharlarınla, senin nev-rûzunla güllerle bezense, bütün dünyayı fesleğenler, çiçekler kaplasa n'olur ki?

Gizli olan, o karanlıklarda bulunan abıhayatla bütün şehir, dağlar, ovalar, çöller dolsa, her yan sulansa ne çıkar ki?

Şu kullar köleler, şu arıklar, senin gibi bir padişahtan yeni elbiseler elde etseler de giyinip kuşansalar n'olur?

Ata binsen, sürsen de meydana gelsen; her gönlün köşesi bucağı genişlese, meydana dönse ne çıkar?

Gönlümüz darmadağın, kapkara bedenimizse toplu... arı duru gönül toplu bir hale gelse de kapkara beden dağılsa n'olur?

Ay bizimle değil de o yüzden arıklamışım, terazide hafif gelmedeyim... hatırınız için Ay, Terazi burcuna gitse ne çıkar?

* Bir solukta Uzeyr'e de can bağışladı, eşeğine de... nefis eşeği de eşip yelmeye, gezip tozmaya lâyık olsa n'olur?

* Gam mahallesinin başında bir manastırımız var... isterse Lübnan dağının tepesindeki manastır kadar eski olmasın; ne çıkar?

Kendine gel, sus artık, o kıskanç canı düşün de bir derlen, toplan. Darmadağın sözler olmasa n'olur yâni.*

Bu gazel bir kere de "Remel Müseddes Mahbûn" da geçer. O bahirde her iki gazelin, daha doğrusu bir gazelin iki şeklinin farkları gösterilecektir.

— R —

LX

Ehteranrâ şeb-i veslest-o nesârest-o nesâr
Çün suy-i çerh erûsîst zi mâh-ı deh-o çhâr

Buluşma gecesi; yıldızların serpilip saçılacağı çağ... gökyüzünde Ay'ın on dördü gibi bir gelin var.

4270 Hani bülbül ilkbaharda gülün yüzünden sarhoş olur ya, tıpkı onun gibi Zühre de güzelim nağmelerle derisine sığamıyor.

Oğlak'a bak hele, göz ucuyla Arslan'a bakıyor... Balık'ı seyret, denizden nasıl da toz koparıyor.

Müşteri, atını koşturarak kocalmış Zühal'e gidiyor da müjdemi ver diyor; yeni baştan gençleşiyorsun.

Eli kılıcının kabzasında kanlara bulanan Mirrîh, canlar bağışlamakta, izi kutlu güneşe dönmüş.

Gökyüzünün Kova'sı, o abıhayatla doldu ya... Artık o kurumuş Başak, bu suyla gelişir, inci taneleriyle dolar.

İçi dolu ceviz, ne kırılmaktan ürker, ne Terazi'yle tartılmaktan. Kuzu, anasından tiksinir de kaçar mı hiç?

* Bakış Ok'u, Ay'ın gönlünden atıldı da Tay'ın gönlüne saplandı ya. Akrep de bunu gördü, heveslendi de gece yolculuğuna kalkıştı.

A eğri büğrü yürüyen, Yengeç gibi ayağın balçığa saplanmışsa böylesine bir bayramda yürü, gökyüzü Öküz'ünü kurban et gitsin.

Şu gökyüzü sanki bir usturlap; gerçek olansa aşk. Ne diyorsak söze bakma da anlama aç kulağını.

A Tebrizli Şems, hangi sabah doğar, parlarsan ay yüzünden karanlık gece aydın gündüze döner.

LXI

Hele zîrek hele zîrek hele zîrek zo ter
Hele k'ez conbiş-i tu kâr-ı heme nîkûter

4280 Hele biraz daha aşağıdan, biraz daha aşağıdan, biraz daha aşağıdan; daha çabuk... hele senin oynayışın yüzünden herkesin işi gücü daha iyi bir hale geldi, daha düzene girdi.

Koştur erlerin arkasından; bak sağa sola. Taştan bir kıvılcım sıçramış ki Ay'dan daha da aydın bir ay.

Yerinden kalktın mı, hepsi de birer birer kapına gelirler; kamış gibi hizmet kemerini kuşanmışlardır; şekerden daha tatlıdır huyları.

Aşk, Davud olur da demiri yumuşatır. Arslan, ceylan olur; ceylandan da daha yumuşak bir hale döner.

Aşk içerden gül bahçesinin tapısını açar; gül gibi görünür aşk, taze gülden daha da güzeldir kokusu.

Her bir zerre İsa kesilir; İsa nefesli olur. Ölüm canlar bağışlar; gönül candan fazla arar onu.

O arada Ay gelir de senin dudaklarını öperse yanımızdan kalk, peşine düş, o yana doğru gidedur.

Ağzımı yumdum ama gönlüm sözlerle dolu; bizden daha iyi söyleyen bir akıl bunu söylesin, anlatsın diye sustum ben.

LXII

Bedeh on bâde be mâ bâde be mâ ovlîter
Her çi hâhî bekonî leyk vefâ ovlîter

Sun o şarabı bize; şarap daha iyi bizce; ne istersen onu yap; fakat vefa etmek daha yaraşır sana.

Erlerin başları, sana karşı secdeye kapanmaktan daha güzel ne iş yapabilir? Can İsa'sının mescidine gökyüzü tavanı daha lâyık.

4290 A güzel, bir afsun oku da deli gönüle üfür; çocuklara benzeyen goncalara seher yeli daha uygun değil mi?

Yüzünü görmeyen, aklı kıble edinir. Körün elinde kandil olmadansa sopa bulunması daha doğrudur.

Sen bağışlarda bulun; gökten de ses geliyor; denizle güneşin bağışta bulunması daha yerinde deniyor.

Bugün lûtuflarda bulundun, o lûtufları iki kat çoğalt... değil mi ki çenge el attın, onun iki kat olması yeğ.

Güneş doğunca kış kaçar gider. Kış yüzünden sırtı, başı donmuş kişiye güneş daha iyidir.

Yeşilliği gördüm de sudan, ottan kesildim; suyu, otu daha yeğ bulanlar hayvandır.

Söz şekli hoştur ama arılığı giderir; oysa aynanın yüzünde resim olmasından daha iyidir arılığı.

Varlığın şekli de sensin, aynası da sen; aynada bir güzel yüz görünürse elbette bu daha hoştur.

Sus, şu davulu çalma; şimdi savaş vakti; kılıç vur; davul orduya arka olur ama savaş daha doğru.

LXIII

Ne ki mihmân-ı garîbem tu merâ yâr megîr
Ne ki fellâh-ı tuem server-o sâlâr megîr

İstersen dost sayma beni; garip bir konuğun değil miyim? Baş, başbuğ tutma beni; fakat senin ekincin değil miyim ben?

Yoldaş sayma, esirgeyici bulma, dert ortağı tutma; fakat lûtuf ihsan gölgenin komşusu da mı değilim?

Tut ki susamamışım, susuzluk illetine tutulmamışım, hasta değilim; fakat senin acıyış şerbetiyle dolu kadehin dönüp durmaz mı, herkese sunulmaz mı?

Tut ki beklemiyorum seni, buluşma özlemiyle ölmemişim; fakat her taşın güneşten bir payı yok mu?

Tövbe etmemiş, suçları örtenden yargılanma dilememişim say beni; ama lûtfun her suçlunun suçunu yakmaz mı ki?

Beni Ca'fer-i Tayyar sayma; tut ki bir serçeyim; her kuş senin kolun kanadınla uçmaz mı ki?

Böylesine bir tuzağa tutulmamışım say; ama yüzlerce kanat olsa sen yardım etmedikçe uçulabilir mi hiç?

Beni uyuyor say; tut ki kapında değilim, uyanmamışım; ama uyuyanlara da gizli bir seyir seyran bağışlamaz mısın sen?

Gözyaşlarımı görme; yüzüm tut ki sararıp solmamış; ama yanmış, kavrulmuş ciğer kokusu gelmiyor mu benden?

Mecnun senin yüzünden akıldan olup da bir bağ bahçe bulmadı mı? Delilikten hoşlanıp da akıl yaylasının yolunu tutmayın demeye başlamadı mı?

Senin verdiğin delilikle hoşum, aklı fikri ne yapacağım; tut ki döşek pek düzgün değil, benimle sen yatmıyor musun; bu yeter bana.

4310 Tut ki yüzüm Ay'a benzemez, rengim nar renginde değil; sarhoş gözlerindir herkesin gönlünü alan, aklını yıkıp yerlere seren.

Çene topağın, tutalım ki eşsiz değil, saçların zünnâra benzemiyor; ama selvi boyundur boyumuzu iki büklüm eden.

Coşup köpüren, kabarıp coşan uçsuz bucaksız bir denize benzeyen aşkı şekilsiz sayma; şu resimler, şu şekiller, zâti hep aşkın resimleri, aşkın şekilleri.

Beni şu dönen gök kubbeye eş sayma; ama öylesine bir toprak harmanıyım ki Ay bile çevremde döner benim.

Senin civarında hoşum, yık gitsin evimi; senin kokunla hoşum, Tatar ülkesinin miskiyle hoşum sanma.

Şu başım meyhanedir; söyle, kırsın sağrağı o; yüzüm altına dönmüş, eşek yükleriyle altına bakma artık.

Âzer'e söyle, put yonmasın; gönlüm puthane oldu. Başım cibre sıkılan tekneye döndü; meyhanecinin yurduna gitme artık.

Kâfirlikle müslümanlık daha şimdi meydana geldi; aşkınsa önüne ön yok... Aşkın öldürdüğü kâfiri kâfirlerden sayma sen.

A gönül, bülbül sesini dinle, eşeğin anırmasına kulak asma. A göz, gül bahçesine bak, dikenin ardına düşme.

Yeter, davul çalma; söz, başkaları içindir; bense kendime de yabancıyım, yabancıların eteğine yapışma.

LXIV

Senemâ in çi kemânest-o foro-dest-o hekıyr
Tâ bedin hed mekon-o cân-ı merâ hâr megîr

4120 A güzel, bu ne değersiz, bu ne çabuk çekilir bir yay. Bu kadar da etme, bu kadar da değersiz tutma bizi.

Kaza-kader insanın gözüne dağı saman çöpü gösterir, saman çöpünü dağ; bu kolaydır Tanrı'ya.

Ne mutlu o göze ki inciyle boncuğu tanır, ayırt eder; ne mutlu o kervana ki ücretini dost verir.

Buyruğun yürür; adımı ne takarsan tak, razıyım; tertemiz adına and olsun ki can şükreder durur sana.

Ay'a Habeş adını taksan sana secde eder; selviye çember desen hiç tiksinmez.

Senin sövüşün padişahların övüşünden de iyidir; nerde köpeklerin havlaması, nerde yürekli arslanın kükremesi?

Senin işsiz güçsüzün, bütün işe güce koyulanlardan daha hoştur... senden başka her şey yoktan-yokluktan ibarettir; biz de o yüzden yokuz-yoksuluz.

* Altınla bezenmiş tacı ver de o sevgilinin sillesini satın al; fakat bu sözü birisi işitmez, dinlemezse aldırma, "Sen ancak korkutucusun."

Kafanda sevgilinin sillesinin izi varsa, gönül güzelleri başını öperler senin.

Dünya adamı yoku, yokluğu varlık sanır, mal mülk bilir; can gözü açık olan kişi, ömrünü yoka harcar mı hiç a dostum?

4130 Adamın biri, bir hekime gitti de karın ağrısından şikâyet etti. Hekim, ne yedin ki bu mide dolgunluğuna uğradın dedi ona.

Gelen derdin çoğu boğazdan gelir çünkü. Adam, mayalanmamış somunun ardından yanmış ekmek yedim dedi.

Hekim, Sungur dedi, o kadri yüce sürmeyi getir bana. Adam, hadi be ulu kişi dedi, karın ağrısıyla sürmenin ne münasebeti var?

Hekim, gözün her yanmış şeyi görseydi dedi, yanmış ekmek yemezdin a yarı kör.

Sen de gözünün karaltısı yüzünden yoku var sandın; gözün padişahın kapısının toprağıyla iyileşir, aydınlaşır.

Hele ey gönüllerin hallerini anlatan, gazeli sen aç, sen anlat. Ben anlatırsam beyin gönlü gene incinir.

LXV

Ser foro kon be seher k'ez ser-i bâzâr nezer
Tebleî kâlobed averdeem âhar beneger

Seher çağı başını eğ de pazar başından bir bak. Bir tabla dolusu beden getirmişim; gör de seyret.

Mahallenin başında, tablamın üstünde omuzlar, saçlar, nefis yağlar var; bir bak da satın al.

Gamın gecem, geceliğim; melhemin yağım... tarağım da o fitnelerle, şerlerle dolu saçların.

Ayrılığından öldüm; hayalin otum, yiyeceğim oldu benim; çünkü gönlümde öküz açlığıyla dolu bir karın peydahlandı.

Ne biçim bir insanım, bilmiyorum; yalnız şekerini pek özledim a şekerinin zevkiyle sineklerin bile şeker kesildiği güzel.

Seher yeli, o güzelim kaftanı aç, savur; perdeyi kaldır da o gümüş beden yüzünden bütün işim gücüm altın kesilsin.

Niceye bir elini yu ondan, bir dost ara kendine diyeceksin? İki dünyada da ondan başka bir dost yoktur bana.

A hoca, bırak beni; nasıl olur da akıl kalır, gönül kalır bende? İnsan şeklinde Ay'la Güneş'i kim görmüştür?

A Tebrizli Şems, benim canımdasın, gözlerimde oturmuşsun sen. Peki, iş böyleyken nasıl oluyor da yollara düşmüş bulunuyorsun?

LXVI

Hin ki âmed be ser-i kûy-ı tu Mecnûn-ı deger
Hin ki âmed be temâşâ-yı tu dil-hûn-ı deger

İşte bak, mahallenin başına bir başka Mecnun geldi; seni seyretmeye gönlü kan olmuş bir başkası geldi çattı.

Senin yüzüne âşık olan kişiyi, şu dönüp duran gök kubbe çekemez; meğerki ona bir başka göğün üstünde bir yer veresin.

Âşıkın kimseciklerin hilesine, afsununa kanmaz; sen ona bir başka afsun oku da üfle.

Yüzünün aşkı cihanın altı yönüne de tuzak kurmuştur; çünkü kimsecikler öyle gül renkli bir yüz görmemiştir.

Tuzağa düşen kuşa sen acı; çünkü senin gibi neliksiz-niteliksiz bir başka padişahlar padişahı yoktur onun.

4350 Nerde şu evde yanıp yakılmış bir düşkün ki geceleri başka bir düşkünün feryadını duysun, dinlesin.

Senin şekerkamışın için atlas gibi kanlı gözyaşları yağdırmadayım; bu atlasa benzeyen, bu ağır kumaşlara bedel gözyaşlarımı dökmekten başka bir çarem yoktur.

— Ş —

LXVII

Men tuem tu meni ey dost merov ez ber-i hîş
Hîşrâ geyr meyengâr-o meran ez der-i hîş

Dostum, ben senim, sen de bensin... Kendini bırakıp da gitme kendinden; kendini başkası sanma; sürme kapından.

Sonu gelmez fitnelerinle başını, ayağını yitirme de şaşkınlar gibi cefa ayağını kendi başıma basayım.

Gölge gibi senden hiç ayrılmayan biri varsa o da benim; dostum, kendi gölgene çekme kendi hançerini.

A ağaç, her yana binlerce gölgen serilmiş; okşa gölgeleri, ayırma aslından onları.

Gölgelerin hepsini gizle, ışığında yok et; parlak güneşe benzeyen yüzünü aç, göster.

Gönül ülkesi senin iki gönüllüğünün yüzünden perişan olmuş; çık tahta, minberinden ayak çekme.

* Akıl taçtır; Ali temsil yoluyla böyle demiştir; sen de kendi incinle, kendi özünle taca bir başka güzellik ver, yeni bir parlaklık bağışla.

LXVIII

On ki meh gaaşiye-i zeyn çü golâman keşedeş
Bo ki in himmet-i mâ cânib-i bostan keşedeş

Eyer örtüsünü kullar köleler gibi Ay'ın taşıdığı o güzeli, belki himmetimiz bağa bahçeye doğru çeker, getirir.

4360 Canda bu güç kuvvet yoktur, onda bu küstahlık olamaz ama belki bu işi sevgilinin yardımı sayesinde yapabilir.

Can, dudaklarını anar da her solukta dudaklarını yalar; fakat yalan yanlış bir şey de duyarsa onu tutar, ta dişinin dibinden çeker, çıkarır.

Ulular varlarını yoklarını yokluk diyarına doğru çekerler de varlık da lûtfeder, onları kendine doğru çeker.

Nice canlar Yakub gibi boyuna zehir tadarlar da sonunda can Yusuf'u tutar, şekerkamışlığından çeker onları.

Kim akıl terazisiyle kendini tartar da övünürse, Ay gibi olsa da felek gene onu Mîzân'a çeker, tartar.

Kim âşıkların gözlerinde gözbebeği olursa, o bakış tezce onu alır, insanın özüne doğru çeker, götürür.

O kâfir saçlar kimin yolunu keser, kimi yoldan çıkarırsa, âdeta kâfirlik gelir de onu alır, imana doğru çeker.

Tebrizli Şems, aşkın sarhoş etti bizi, şarap içen kişiyi bu hale getirir şarap.

LXIX

Ger leb-i o şekened nerh-i şeker mîresedeş
Ver roheş te'ne zened ber gol-i ter mîresedeş

Dudakları şekerin narhını düşürürse de değer; yüzü terütaze gülü kınarsa da değer.

Gökyüzü, kapısına secde ederse yeridir; ay değirmisinden rehin alır da âleme ışık verirse değer.

11/0 Bütün âlemin kulu kölesi kesildiği akıl padişahı, ona hizmet için kapısında kemer kuşanırsa revâdır.

Gece Zenci'sine kılıç vuran padişah, güneş, onun varlığı, dirliği uğrunda kalkanını yerlere atarsa da değer.

Utarid, onun değirmisinin, onun güzellik noktasının çevresinde pergel gibi başı yerde döner durursa değer.

Meleklerin bile mahrem olamadıkları o güzellik, insanlara meyletmezse, insanları özlemezse yeridir.

Meleklerin işleri güçleri üst olmuş ama onlara o yüceliği verse de yeridir, vermese de.

Bu çeşit sayıp döküyordum da felekten duydum; diyordu ki: Geç bunları, bir başka şeye de değer o.

LXX

Ber melik nîst nihan hâl-i dil-o nîk-o bedeş
Nefs eger ser bekeşed gûş-keşon mîkeşedeş

Gönlümün hali, iyiliği-kötülüğü padişaha gizli değildir. Nefis baş çekerse kulağını tutar da sürüye sürüye çeker onu.

Can da, gönül de, gönlün aslı da onun bir lûtfudur; cana, gönüle can vermese kim yardım edebilir cana, gönüle?

Gönül onun derdinden ne zevklere dalmıştır, ne hoşluklar elde etmiştir. O keremi, o sayısız bağışını hiç sayıp dökmeye kalkma.

Tanrı aşkının gamı hangi kervanın yolunu vurduysa, o kervan iki dünyanın kârını öylesine elde etmiştir ki dile gelmez, söze sığmaz.

4380 Onun ölümsüz yaşayış gerdanlığıyla yüceldiğim günden beri ölüm meleği gönlümden ümit kesti.

Süsen onun lûtfundan dil buldu da onu övmeye başladı; selvi hürriyeti ondan elde etti; çünkü boyu bosu o bağışladı ona.

Bülbül onu över durur; o dil öğretti bülbüle; gül onun yüzünden elbisesini yırtar; çünkü yanağını o yalımlattı gülün.

Kimdir ki bu toprağa ümit tohumu ekmiştir de onun bahar keremi bire yüz bağışlamamıştır ona?

Acı, tatlı meyvenin ham tamahı var ama senin kerem güneşin onu kızdırır, oldurur.

Güneş her akşam ona secde eder; ne ziyan görür bu secde yüzünden o padişahtan? Ziyan görmek şöyle dursun, bedeni can olmuş gitmiştir.

Her gece secdeler ederek gider; seher çağı ona öylesine bir yüz bağışlar ki gökyüzü hasedinden ölür.

Kim bu gök özlemini kökten çeker çıkarırsa, her vazgeçtiği özlem, mezarında bir huri olur, ona eş dost kesilir.

Kim azgınlık yoluna at koşturursa at çifteler atar ona; çiftelerinden perişan olur gider.

Sen gazeli yarım bırak da ezele dal, şaşır kal... Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan tamamlasın, anlatsın onu.

LXXI

Be şeker hende eger mîbebered con resedeş
Ve ger ez gemze-i câdû bered îmon resedeş

Şeker gibi gülüşleriyle can bile alsa değer; büyücü bakışlarıyla imanı bile alıp götürse revâdır.

Dev, peri orduları hep buyruğuna uymuştur; bu yücelikle, bu üstünlükle Süleyman saltanatını elde etse yerindedir.

Yüz binlerce Yakub'un hüzünlere dalmış gönlü onunla diridir; artık Ken'an Yusuf'unun güzelliğine, sultanlığına sahip olsa hakkıdır bu.

İsa huylu dudakları bir üfürükle ölüyü diriltir; can kanadıyla tutsa da Zühal yıldızına doğru uçsa yeridir.

Vaktin Nuh'udur, ölümsüz aşk da gemisi; artık tufanla dünyayı altüst etse de eder ya.

Aşkı, yokluk denizinden toz kopardı; yed-i beyzâ da ona lâyık, yılan olan sopa da.

Gönülleri susamışların hepsi de ondan gıdalanırlar; böylesine bir lokmayla Lokman'ın hikmetini versen yeridir.

— L —

LXXII

Tu merâ mey bedeh-o mest behâbân-o behel
Çün resed novbet-i hedmet neşovem hîç hecel

Bana şarap sun, sarhoş olarak yatır, uyut; bırak beni; hizmet vakti geldi mi, hiç de gaflete düşmem, utanmam ben.

Onunla buluşmada horoz gibi tezim, vakti tanır, bilirim... ötüşü buluşmayı kesen, koparan kuzgun değilim ben.

Padişaha hizmet etme vakti geldi mi, tanırım o vakti... Dostum, balçıktan yaratılmışım ama ayağım balçığa saplanmamış.

Onun güzelim sırlarından bir iki söz söyleyeceğim; a gönül, gıllığışsız gönlünü bana tut.

Güzellerin aşkındaki tadı, şaşırıp kalanlardan arama; yalancı sabah bu kervanın yolunu azıtır gider.

A can, kanımı döksen helâl ettim gitti; fakat dökmezsen helâl etmem hakkımı, zulmedersin bana.

Derken ne dile gelebilen, ne yazıya sığan sözleri, sustum da gözümle, kaşımla söyledim.

Anlamadın ama kızdın; hele hele kızgınlığını arttır; ne diye az bir çabada bulunmadasın?

Soğukluk gölgede meydana gelir; güneşse hem aydındır, hem kızgın... a selvi, gölge gibi o güneşin yüzüne karşı yok ol gitsin.

O Çiğil mumu, sarhoş bir halde ibadet yurdumun kapısından girinceye dek onun yüzünden kaç tane kandil kırdım ben.

A Tebrizli Şems, güneş, hakkını bilmemiş olmalı ki böyle bir ince hastalığa uğramış.

LXXIII

Şotoron mest şodestend-o bebin reks-i cemel
Z'oştor-i mest ki cûyed edeb-i ilm-o emel

Develer esridiler, artık deve oyununu bir seyret. Esrik deveden kim bilgiden doğan edebi umabilir; kim doğru düzen hareket edişi bekleyebilir?

Bilgimiz onun vergisi, yolumuz onun anayolu; ısılığımız da onun kereminden; Koç burcundaki Güneş'ten değil.

1410 "Rûhumdan rûh üfürdüm" günü, soluğu can verir sana... İşi gücü, "Ol" deyip oldurmaktır; yaratışı sebeplere, araçlara bağlı değil.

Bu yolda ağustosgülüyle karanfil çiğneriz; balçık çiğneyen bayağı develerden değiliz biz.

Balçık çiğneyen develer, şu balçığa bağlanmış kalmışlardır; canımızın, gönlümüzün balçıkla ne ilgisi var?

* Din mucizesini göstermek için dağın belinden, Salih'in duasıyla Allah devesi doğmuş.

Kendinize gelin, kendinize... Tanrı devesiyiz; ilişmeyin bize de ecel kılıcı başlarınızı kesmesin.

Biz doğu tarafına da gitmeyiz, batı tarafına da; adımlar atarak boyuna ezel güneşine doğru gider dururuz.

Hele otur da evet diyerek başını salla. Tebrizli Şems, gazelin sırlarını göstersin sana.

LXXIV

Raşau'l-ışkı habîbî laşarûdun va mudıll
Küllu kalbin li hevâhu vacad's-sabra yasıl

Sevgili, kötülüklere düşenlere, yollarını azıtanlara sanki bir ceylan yavrusu; fakat onun aşkına düşüp de dayanan gönüller elbette ulaşırlar ona.

Buluşma, kavuşma yılı kısadır, tezdir, geçer gidiverir; fakat ayrılık yılı uzundur, dolgundur, uzar gider.

Sevgilim, hekimim, kadehi doldurmuş, döküp saçmada... feilün müfteilün, ya feilâtün ve feal.

4420 Kadehi doldurur; hiç çekinmeden geceleri apaçık sunar; zâti kapında öldürülen de suçtan korkmaz ya.*

* Bu gazel Arapçadır.

— M —

LXXV

Der forobend ki mâ âşık-ı in encomenîm
Tâ ki bâ yâr-ı şeker-leb nefesî dem bezenîm

Kapıyı ört; bu topluluğa âşıkız biz... kapıyı ört de şeker dudaklı sâkî ile bir solukcağız nefes alalım, konuşup sevişelim.

Biz bu mecliste oldukça ne diye şarapla meze eksilecekmiş. Biz yeşillikteyken selviyle ağustosgülü eksik olur mu hiç?

Sunduğun kadeh elimizde, havan başımızda... Hasan'ın da yort savuluna boş vermişiz, Hasan'ın babasının da.

Meşalemiz sen oldukça gökyüzünün mumuyuz biz; değil mi ki seçilmiş sâkîmiz sensin; biz de zamanın seçkin erleriyiz.

Tuzağının ipi bizi kuyudan kurtardı kurtaralı iple oynamaya düştük, ipe eş dost kesildik.

Aklın da aklısın, gönlün de gönlü; üstesine yüzlerce de cansın sen... Artık bize de bedenin ipini örmemek gerek.

Mademki gökyüzü damına bizim için çadır kurdular; eşeklerin yayıldığı şu yerden ne diye çadırımızı sökmeyelim?

Zümrüdüanka'ya benzeyen duayız sanki; gökyüzüne uçalım... Kaza, kader çavuşuna benziyoruz; orduları kıralım, birbirine geçirelim.

Sele benziyoruz, sense denizsin; uzak düşmüşüz senden; bu yüzden başımızı ayak yapmışız; koşa koşa, yüzümüzü yerlere süre sürüye yurdumuza yönelmişiz.

Bu yolda sel gibi naralar atmadayız; yüzüstü akmadayız; kendi çevresinde dönen kokmuş su gibi kendimize rehin olmamışız biz.

Hadi, tez o koca sağrağı sun bana; fazla söyleme... Söyleyeceksen bile nimetlere gark olmuşuz de, bu sözü söyle.

Tebrizli Şems, lâ'l, akıyk sermayesidir; biz de o yüzden Bedahşan lâ'liyiz, Yemen akıykıyız.

LXXVI

Der forobend ki mâ âşık-ı in meykedeîm
Derdeh on bâde-i conrâ ki sebuk-dil şodeîm

Kapıyı ört, bu meyhaneye âşıkız biz; tez canlı olmuşuz; sunuver o can şarabını bize.

Sıçra, kalk a çevik sâkî, sık belini... and olsun Tanrı'ya ki pek uzun bir yoldan gelmişiz, pek ırak bir yolculuktan.

Zevk tulumunu aç senin elinin gayretini biliriz; Zühre yüzlerce kez yalvardı, yakardı ama onun elinden bir kadehceğiz bile almadık.

Ört kapıyı da rahmetinden bir gizli kapı aç; şarap hepimizi de vurmuş, kırmış geçirmiş; koca bir sağrak sunmanın çaresine bak.

Ta başlangıçta eştik, dosttuk; o dostluk hakkı için şu testideki şarapla bana vesveselerimden bir kıyamet guslü ver.

Hepimiz de uyumuştuk; bize birkaç tekme vurdun, sıçradık, sarhoşça kalktık da birbirimize girdik; o yüzden bu kavgaya, bu gürültüye düşmüşüz.

İstemeye istemeye şarap sunman temelli bir töre değildir; aklını başına al; böylesine törenin ölüm meleğiyiz biz.

1440 Filozof bizi de o bozuk düzen sebeplerden türemiş sanır; fakat bu şaraptan bir içti mi, felsefesi gark olur gider.

Öylesine bir timsahız ki deniz bir kadeh sucağızdır bize; biz tirit, mercimek, aş erleri değiliz.

Hele sus artık; faydayı, üstünlüğü bırak... kadehinin artığından faydanın da faydası kesildik biz.

LXXVII

Hele reftîm-o gerânî zi cemâlet bordîm
Cehet-i toşe-i reh zikr-i visâlet bordîm

Hele gittik, gittik ama güzelliğinin paha biçilmez hâtırasını da aldık, götürdük; yol azığı olarak seninle buluşmanın, sana kavuşmanın anısını bağrımıza bastık da yola düştük.

Sana da bir anış sebebi olsun, bana da; bu yüzden yaralı gönlü sana verdik, hayalini aldık gittik.

O hayalini götürdük hani, Ay bile ona kuldur köledir, yeniaya benzeyen eğri kaşlarının hayalini.

O şeker gibi gülüşünü hani, şeker bile kuldur köledir o gülüşe... o gülüşün hayalini bütün huylarının şekerliğinden aldık, götürdük.

Güvercin gibi uçar gidersek, döner gene sana geliriz; çünkü bu kanatları senin kanadından elde etmişiz.

Parça buçuk nereye uçarsa uçsun, döner, temeline gelir... Varımız yoğumuz, nemiz varsa hepsini de senin yüceliğinden elde etmişizdir, senin ululuğundan.

A Tebrizli Şems, selâmımızı seher yelinden işit... İster seher yeli olsun, ister güney yeli; onu da senin yelinden elde ettik biz.

LXXVIII

Coz zi fettân-ı du çeşmet zi ki mefton bâşîm
Coz zi zencîr-i du zolfet zi ki mecnon bâşîm

Fitneci gözlerinden başka neye vurulalım; ikiye ayrılmış, zincire benzeyen saçlarından başka neye deli divane olalım?

Ay bile o ay yüzünü aramakta; ondan başka neyin uğrunda, kimin için gökyüzü gibi dönüp duralım?

Gülen narın, a güzelim, ağlattı bizi; bâri biz de gamından nar gibi gönlümüzü kanla dolduralım.

Sarhoş gözlerin başımıza kadehlerle şarap döküyor; artık ne diye içkiye düşelim, afyonu bekleyip duralım?

Güller saçan yüzün bir harman gül bağışlıyor; artık ne diye baharı bekleyelim, gül renkli şaraba bağlanalım?

Mûsa gibi, senin ağacının yüzünden nura eş dost olmuşuz... neden Karun'un malına mülküne, altınına âşık olalım?

Aşk her zaman gelir, a kişiler, nasılsınız der... onun nasılsın demesinden kendimizden geçeriz; neliksiz-niteliksiz bir hale geliriz.

O denizden doğmuşuz, o denizde yetişmiş, gelişmişiz... biz de arı duru olalım, ölümsüz kalalım, eşsiz, gizlenmiş inci gibi bir hoş hale gelelim.

Mademki güneşin yüzünden eser var bizde; Ay gibi tez yürüyelim, çabuk olalım, ölçülü gidelim.

Nuh'a benzeyen hayalin dualar etmede, bir tufan istemede... o yüzücü için biz de gözlerimizi ırmaklara benzetelim, Ceyhun gibi gözyaşları dökelim.

Aşk gibi her sevdalının gönlündeyiz... fakat gene de aşk gibi hepsinin de vehminden dışarıda olalım.

Değil mi ki gönül mutfağında yemekler tabak tabak... peki, ne diye her aşağılık kişinin mutfağına kâse tutacakmışız?

* Başımızın kâsesini şu şaraba vakfettik; böylece de Serî'ye, Şiblî'ye, Zün-Nûn'a eşit olacağız biz.

A Tebrizli Şems, dünyadaki zerrelerden daha artık olalım diye senin ışığına zerre kesildik gitti.

LXXIX

Akl gûyed ki men orâ be zebon befrîbem
Işk gûyed tu hamuş bâş be con befrîbem

Akıl der ki: Ben onu dille kandırırım. Aşk der ki: Sen sus; ben onu canla, gönülle aldatırım.

Can gönüle, yürü git de beni de gülünç etme, kendine de güldürme der; ne var ki onun olmasın da ben onu o şeyle kandırayım?

Gamlı düşüncelere dalmış, kendinden geçmeyi arar, diler biri değil ki onu şarapla, koca sağrakla aldatayım.

Bakış okunun yaya ihtiyacı yok ki oka benzeyen bakışını yayla kandırayım.

Dünyaya hapsolmamış, şu topraktan yaratılmış âleme bağlı değil ki onu altınla, dünya saltanatıyla aldatayım.

O, görünüşte insan ama gerçekte bir melek; şehveti yok ki kadınlarla kandırabileyim.

4470 Öylesine bir ev ki oradaki nakşı, bezentiyi görse, melek bile ürküp kaçar; peki, ben onu hangi bezentiyle, hangi nakışla aldatabilirim?

At sürüsüne ihtiyacı yok; çünkü kanatla uçar. Yediği, içtiği nur; onu nasıl olur da ekmekle kandırırım?

Dünya pazarının taciri, alıcı satıcısı değil ki onu olur olmaz kârla, ziyanla aldatayım.

Hiçbir şey ondan gizli değil ki kendimi hasta göstereyim; ah ah deyip feryat ederek onu kandırayım.

Başımı bağlayayım, çatayım, sirkeli bez bağlayayım başıma, elden çıktım diyeyim; hastalıkla, hafakanla merhamete getireyim onu.

Kıldan kıla benim eğriliğimi, ne yapar edersem hepsini görür; nedir ondan gizli olan ki, onunla aldatayım onu?

Şöhret peşinde koşan, şâirlere düşkün olan bir padişah değil ki onu beyitle, gazelle, akıp giden şiirle aldatayım.

Gayb sûretinin yüceliği, onu merhamete getirerek, yahut ona cennetleri vaad ederek kandırılmaktan çok yücedir.

Tebrizli Şems, onun seçilmişidir, sevgilisidir; onu olsa olsa o zamanın kutbuyla kandırabilirim.

LXXX

Dil çi hordest eceb dûş ki men mehmorem
Yâ nemek-dân-ı ki dîdest ki men der şorem

Acaba gönül, dün gece ne içti ki mahmurum bugün... yahut kimin tuzlasını gördü ki böyle acılıklar içindeyim, darmadağın olmuş, coşmuş gitmişim.

4480 Bugün neyi döker, kırarsam suçum yok... bugün ne söyler, ne edersem mazurum.

Her solukta dudaklarımdan, ağzımdan can kokusu geliyor; bu da canın candan uzağım diye şikâyet etmemesi için hani.

Dudaklarını dudaklarıma korsan sarhoş olur gidersin; istersen sına da gör, üzüm şarabından da aşağı değilim ya.

Sâkî, beni boğazıma dek suya daldır; çünkü düşünce arıya benziyor, bense çırçıplağım.

Geceleyin uyku vakti şu hırkadan soyunuyorum; sabahleyin uyanınca gene o hırkayla haşroluyorum.

Hadi, Deccâl geldi, aç Mesîh'in yolunu; hadi, kıyamet günü geldi çattı, çal Sûr'umu.

Aklın aklı başındaysa ciğerini kan et... gönlüm paramparça değilse satırımı al, parala.

Şarap beni boş yere yele vermeye, sâkî de yapılı bedenimi yıkmaya geldi.

Gece gündüz doluyum; görsen kadeh dersin bana... sıçrayıp kalkmışım, kemer olmadığı halde belimi bağlamış, sıkmışım; görsen karınca dersin bana.

Sağrak, beni iyileştir diye küpün yanına gelmiş... küp de hastayım ben diye başını tutmuş.

4490 Biz bütün perdeleri yırtmışız, şarap aramadayız... şarapsa küpün dibine oturmuş, ben örtünmüşüm, ırz ehliyim diyor.

Pislikle sarhoş olmuşsun sen; uzaklaş bizim meclisimizden... Sonra gönlünü dünyadan soğuturum; kâfurum ben.

Mezarın toprağı, bir yudumcuk su gibi toprağımı içti mi, can, ben beden değilim, ışığım diye gökyüzünün yücesine ağar.

* O padişah değilim ki tahttan ineyim de tabuta bineyim... "Ölümsüz olarak yaşarlar" yazısı yazılmış yarlığıma benim.

Bir şeyle kırılmışsam feraha karılmış, katılmışım... asılmışsam Mansûr'un ipiyle asılmışım.

Firavun'un kadehini almam; ağzı kokutur o... Tur Dağı'na benzeyen bedenimde Mûsa canı var.

Hele sus; sarhoşa susmak daha iyi... feryadı ne yapacağım ki; dudaklarından ayrılmış değilim ki ben.

Tebrizli Şems, güneşten de daha tanınmış... Şems'in komşusuyum, o yüzden ben de Ay gibi tanınmışım.

LXXXI

Ger tu hâhî ki turâ bîkes-o tenhâ nekonem
Vâmık'et bâşem her lehze vo Azrâ nekonem

Seni kimsesiz, yapayalnız bırakmamamı istiyorsan; her solukta sana Vâmık olayım, ama seni Azrâ yerine koymayayım, o hale gelmeyesin; bunu istiyorsan,

Bu, sana bağlı bir nesne; ipin ucunu elinden koyuverme; eğri oynama a eğri oyunlu eğri kişi de ben de eğri oynamayayım seninle.

1500 Can veririm dedin, arpa ekmeği bile vermiyorsun... ettiklerine karşı bir şeyler yapmazsam sanıyorsun ki haberim yok; böyle biliyorsun beni.

Kulağını çekmezsem, burmazsam gözün açılmaz; cezanı veririm diye korkuturum ama vermem.

Ölümden sonra bedenin dağılır gider; sen de parça buçukları artık toplayamam sanırsın.

Gecenin, gündüzün yazısını yazan benim; yok olurlar, var ederim... Peki, ne diye senin gününü de sonunda gene meydana getirmeyeyim?

Her solukta sıkıntıdan genişliğe varan bir haşir var sana; peki, ne diye sabrını şekerler çiğneyen bir şükür haline getirmeyeyim?

Herkes benim dileğimle bir iş arar, bir iş peşine düşer; peki, ceza vermemi ne diye aratmayayım sana?

Bir çocuk gibi seni dünya rahminden çekip çıkarmadıkça, akıl fikir dünyasında yer vermem sana.

Akıl fikir gül bahçesi güllerle, fesleğenlerle dolu bir zevk dünyasıdır; fakat sen inada girişmişsin de seyretmeyeceğim diye gözünü yummuşsun.

Padişahın doğanları çağıran davulunu çalanım ben; a doğan, ben şu dünyadan gitmeden, gazeller, şiirler söylemeyi bırakmadan şu sese gelmeye bak.

LXXXII

Ger tu mestî ber-i mâ ây ki mâ mestânîm
Verne mâ işve-vo nâmûs-ı kesî nestânîm

Sarhoşsan yanımıza gel; biz de sarhoşuz... Sarhoş değilsek şunu bil ki kimsenin işvesini, çalımını satın almayız biz.

4510 Dertlerle dopdolu gönüllere derman olan Yusuflar var; fakat sarhoşluklarından dertlere derman olduğumuzu bilmiyorlar.

Bilseler kendilerine değer vermezler; çünkü bize karşı derman bile başını tutar da bunaldık kaldık der.

Yıkılmışız; meyhane de bizim yüzümüzden darmadağın olmuş; bir zamancağız şu yıkık yerdeyiz ama aşk definesiyiz biz.

Meyhanedeyiz, kâhyamız sâkî ancak... kâhyamız da o, sahibimiz de; onu biliyoruz ancak.

Sarhoşun gamla, düşünceyle, tedbirle ne işi var? Başköşeye mi lâyığız, kapıcı mıyız; böyle bir düşünceye kapılır mı sarhoş?

Başköşeden haberi olan kapıcıdır... bizimse canımızdan bile haberimiz yok da o yüzden sevgilinin kucağındayız.

İçimiz ney gibi bomboş; sâkî üflüyor da söylüyoruz; yoksa söz söylemeyi istemeyiz biz.

Ne hoştur o gümüş bedenli güzel ki kim olduğunu bilmez, haberi yoktur kendinden... yükümüzü çeker durur, bizse boyuna incitiriz onu.

Sevgilimiz, kendinin kim olduğunu bilmesine bilir; fakat bilmez görünür, değersiz sayar kendini... parasız pulsuz görünür, pek değersiziz, ucuzuz biz der.

Lûtfundan, kereminden yaş ağaç gibi başını aşağı eğer... bizse yaprak gibi ayrılığının korkusuyla titrer dururuz.

4520 Bir zamancağız beni bırak ey can; susarak söylemek hoş. Biz de sustuğumuz halde söz söyleyeniz; teraziye benziyoruz.

Yolları anlatmak da temellerdendir, gerektir ama yeter, sus artık; temeller zâti biziz; ne diye temellerle uğraşacakmışız?

LXXXIII

Ey hoşâ rûz ki pîş-i çü tu sultan mîrem
Pîş-i kân-ı şeker-i tu şeker-efşan mîrem

Senin gibi bir padişahın tapısında öleceğim gün, ne mutlu bir gündür... senin şeker madeninin kapısında şekerler saçarak can vereceğim gün, ne kutlu gündür.

O gül bahçesinin selvisinin gölgesinde ölürsem toprağımdan yüz binlerce sadberk gülü biter.

Senin ayağının ucunda el çırparak ölürsem yaşayışa haris olan nice kişi ellerini ısırır.

Kadehime ölüm şerbetini dökersen kadehi öperim de sarhoş bir halde, salına salına ölüme doğru gider, can veririm.

Senin bir güzelim elma kokuna can verdi Mûsa; benim de senin cana benzer elmanın yüzünden ölmeme şaşılmaz.

Ölüm haberinden güz gibi sararıp solarım ama bahara benzeyen, gülüp duran dudaklarının yüzünden de güle güle can veririm.

Kaç kez öldüm, senin soluğunla gene dirildim... senin yüzünden yüz kez ölsem gene o çeşit ölürüm ben.

Dağınıktım, topraktım; derlendim, toplandım... senin topluluğuna karşı dağınık ölmem yaraşmaz.

4530 Anasının kucağında ölen çocuk gibi ben de Rahman'ın rahmet kucağında, bağışlayış kucağında öleceğim.

Bu da ne biçim söz? Âşıka ölüm mü olurmuş? Abıhayatın kaynağında ölmeme imkân mı var?

A Tebrizli Şems, seninle diri olmayanlar var ya... İşte onların yanında ölürüm de senin yanında dirilirim ben.

LXXXIV

Sâkıyâ erbede kerdîm ki der ceng şevîm
Mey-i gol-reng bedeh tû heme yek-reng şevîm

A sâkî, savaşa girişelim diye kavgaya gürültüye koyulduk. Gül renkli şarabı sun da hepimiz bir renge boyanalım.

Allah suvarır sözündeki lûtuf, şekle bürünmüş; sen olmuşsun... İki dünyada da bu böyle. Şarap renkli yüzünü göster de hepimiz şaşırıp kalalım.

Şarap huyuyla huylandık mı şarabın değeri kalmaz... hepimiz esrar olduk mu esrara değer bile verilmez.

Hadi, hadi, düşünceyle gam, yanı başımızda ev tutmuş; şarap sun da ondan iki fersah uzaklaşalım.

Çalgıcı, Allah için olsun, sarhoşça mızrap vur; vur da güzel mızrabının yüzünden çeng gibi biz de düzene girelim.

Rum kayserinin meclisi bu... gönlü cilâla da can aynası gibi biz de tozdan, pastan kurtulalım.

Bir dünya dolusu gönlü daralmış kişi... bizse sevincin verdiği genişlikle bir solukcağız gönlümüzün daralmasına âşık olmuşuz.

4540 Böyle bir akıl düşmanını kim görmüştür ki onunla karılma, ona katılma yüzünden hepimiz de akıl, hepimiz de bilgi, hepimiz de hüner kesilmişiz?

Tebrizli Şems, arılık duruluk bağından yüz gösterdi; çabuk, hepimiz de onun aşk boynuna sarılalım, salkıma dönelim.

LXXXV

"Tercî-i Bend"

Hele derdeh mey-ı begzîde ki mihmân-ı tuem
Zi perîşâni-i zolf-ı tu perîşân-ı tuem

Hele o seçilmiş şarabı sun; konuğunum senin... dağınık saçlarının yüzünden darmadağın bir âşıkınım senin.

Acı olsun, tatlı olsun, dudağımıza bir şey tattır da haremden çıkar bizi... Bugün ver, bugün, veresiye istemem; senin cüzdanına bir Abbas kesilmişim ben.

Şarap iki dünyayı da toz gibi yele verir... o zaman görünür, bilinir ki senin yüzünden sana aydın bir Ay kesilmişim ben.

Derken cana benzer kadehi sunar da al der; canına sinsin... canın değilsem bile sevgilinle ilgim yok mu?

Kadeh büyük bir doğandır, bineği de eldir... çünkü avcıyım ben; senin kuşlarının tam fitnesiyim.

O doğan elden çıkar da beyne doğru uçar; senin sayvanının seçkin bir meşalesiyim, o sayvanın parlaklığı benim der.

Ay gibi güzellerin ekmek, su yüzünden yüzlerinin suları döküldü gitti... müjde a sarhoş, senin suyun da benim, ekmeğin de.

Denizi kim avcuna almıştır ki? Sen al bir kez bâri de inci gibi dişlerinim senin diye bir güzelce gülüver.

Sana önce üç öğüt vereyim; bizim üzerlik tohumumuz ol... Halil'sin, yanımızdasın; ben de senin buhurdanın.

* Mahallendeyim, hele aç kapıyı... caize hikâyeleri oku; senin sofranda değil miyim?

Hadi, gazelimi tercîe döndür de söyle... deli olmadıysan bile deli hikâyesi anlat.

Ateşe benzer suyundan beynim kaynadı; çabuk ey meşale yüzlü, gümüş bedenli güzel, söyle.*

Sabahleyin erkenden denize benzer kadehi elimize aldık; gönül dalgasını söyleyen inciyi sen anlat.

Coşup da köpüren deniz o eşsiz, o tek inciye laladır sanki... bir güzel köpür de o güzelim inciyi söyle.

Herkesin gönlünde bir başka istek var; sen isteğin doğduğu o kaynağı, o pınar başını anlat.

Bütün dağınık istekleri şarapla derle, topla... isteklerden gizli kalan o isteği dile getir.

Can doğusunun ardından doğan, ışığıyla ben-biz gölgesi yok olup giden o güneşten bahset.

Altı yön de, insanlarla periler de o sırra mahrem değildir... Yersizlik yönüne başını çevirme; o sırrı olduğun yerde söyle.

1560 Şu karnın ne vakte dek hamurla dolacak? A hamurcu, bir soluk da arı duru şaraptan söz aç.

Ne vakte dek kuzgun gibi her pislikten gıdalanıp duracaksın? Şekerler yiyen duduya benzer candan haber ver.

Geç bundan da o rûhanî şarap kadehini sun; o yüce kadehin parıltısını anlat.

Yaşlıyı da sarhoş et, genci de; ondan sonra sen sarhoş ol; sarhoş olarak çık dışarıya; sürdüğün zevki, gördüğün âlemi söyle.

Hele tercî beytini söyle... Öyle bir haldeyiz ki şarabı kadehten, başımızı ayağımızdan fark edemiyoruz.

*

Elimizde kadeh, hepimiz de sâkîyi gözlüyoruz; her kâra, her ziyana boş vermişiz.

Dün gece akıl, meclisimizden yalınayak kaçtı; zâti aklın, zannın sınırını çoktan aşmışız.

Bu bendin matla'ı yoktur.

Meclisin beyi sensin; bizim hepimiz de senin okuna bağlanmışız; o bakışa bağlıyız; o oka, o yaya bağlanmışız hep.

Zühre, Ay meclisinde şarapla bizi işten güçten etti; yoksa Yengeç gibi hepimiz de ne diye eğri büğrü yürüyelim?

Bağdat'ın o tek, o görülmemiş güzeli aklımızı kaptı; Hemedan'da olduğumuzu bilmeyelim diye götürdü gitti.

Sâkî, varınızı yoğunuzu tümden yağmaya vereceğim dedi; hele a benim canım, öyleyiz işte; dediğini yap gitsin.

O adsız sansız inciyi elde etmek için hepimiz de dalgıçlar gibi o adsız sansız denize dalmış gitmişiz.

İşret çağında şarap kadehinden de daha neşeliyiz, daha çok neşe veririz... savaş safındaysa hepimiz de sanki kılıcız.

Âşıklara göre bağlarla bahçeleriz, yeşilliklerle dolu baharız... her inkârcıya karşı da hepimiz güze benzeriz; donmuş, buz kesmişiz.

Tümden dil kesilmişiz gibi bir zanna düşmeyesin diye gönlümün yalımından bir başka yalım çakmada.

Sâkî, tedbirlere düşmüşüz; şarap sun bize... çünkü senin aşk şarabından başka hiçbir şeyle kendimizden geçemiyoruz.

LXXXVI

Sâkıyâ mâ zi Süreyyâ be zemîn oftâdîm
Gûş-ı hod ber dem-i şeş-tây-ı tereb benhâdîm

Sâkî, biz Ülker burcundan yeryüzüne düştük; kulağımızı altı telli zevk sazının nağmelerine verdik.

Hasta gönlün tamburla bir başka nağmesi var; yüz parça olmuş gönlü onun havasına verdik biz.

Meyhanedeyiz, bu yüzden sarhoşuz... başka bir mahalle tanımıyoruz; bu mahallede doğduk.

Sâkî, bütün bunlardan geç de şarap sun bize; şu tek kişilerin arasındayız; hepimizi de bir kişi haline getir.

4580 Herkesi boğ, şu sayılardan kurtar... sayıların tadına düşmüşüz; başka bir tat ver bize.

Gönlümüz bu yelden şaşılacak bir koku duydu; sözün kısası, bu yelin soluğuyla pek güzel evrâdımız var.

Görünüşte sevgilinin hastasıyız; içyüzdeyse sevgiliden bitmiş, gelişmişiz... hasılı sarhoşuz; çalıp çağırmadayız, neşeliyiz; hem de yapımız sağlam mı sağlam.

Hepimiz de sarhoşuz, yokuz, yıkılmışız dostun yoluna... yokluk meyhanesinde varlık düzeni kurmadayız.

Hele sus, dinlen... bir gelinimiz var; hepimiz de damadız diye gerdeğe girmeğe hazırlanmış, oturmuşuz.*

"Gerdek" kelimesi, aynen beyitte geçmededir.

LXXXVII

Dîde ez helk bebestem çü cemâleş dîdem
Mest-i behşayiş-i o geştem-o con behşîdem

Yüzünü gördüm göreli halktan gözümü yumdum; onun bağışlarıyla sarhoş oldum, can verdim.

Süleyman'ın mührü için bütün bedenimi mum ettim; yumuşatmak için de mumumu ellerimle ovdum.

Onun tedbirini gördüm, kendi eğri büğrü tedbirimi fırlattım attım; onun neyi oldum, onun dudağında feryada başladım.

Elimi o tutmuş, ben körcesine elini aradım... ben elindeyim onun, haberi olmayanlardan sordum onu.

Sâftım, gönlümde bir şeycikler yoktu; ya sarhoştum, ya deli... korka korka kendi altınlarımdan kendim çalar dururdum.

4590 Duvarın yarığından hırsızlar gibi kendi bağıma girdim; kendi gülbahçemden hırsızlar gibi yaseminler devşirdim.

Yeter, sırrımı parmağının ucuyla gösterme... çünkü senin pençende hayli kıvrandım durdum ben.

Ay'ın ışığı da Tebrizli Şems'tir, bütün yıldızların ışığı da... onun gamından ağlar inlersem bayram ayına dönerim ben.

LXXXVIII

Menem on dozd ki şeb bekb zedem bebrîdem
Ser-i senduk goşâdem goherî dozdîdem

O hırsızım ben ki geceleyin duvarı deldim, içeri girdim; sandığı açtım da bir inci çaldım.

Haremdeki Zelihâ'nın gece çarşafını kaptım; fakat Yusuf'un yüzünü de görünce ellerimi doğradım.

Birinin sevdası başıma kastetti... o yanda gördüğüm o kişinin elinden hiç baş mı kurtarılır?

Başımı götürmeyeyim, vermeyeyim dedim de başım, âmin dedi... gamı beni kökümden söktü, attı da ondan sonra bittim, geliştim.

Bu ne Ay'dır ki gönüllerde, canlarda döner dolaşır; ben de onun dönmesi yüzünden gökyüzü gibi çok döndüm.

Tertemiz kardeşlerin canıdır o; onu arama yüzünden dünyanın bütün tortusunu tuttum, başına çaldım.

Şu dünya kuyusunda bir güzellik Yusuf'u gizli; o yüzden ipe sarılır gibi şu gökyüzüne sarıldım ben.

1600 Hele ey aşk, gel; iki dünyada da sevgilimsin benim; bütün halktan kesildim de sana yapıştım.*

Kadehinle sarhoşum da o yüzden genişlik içindeyim böyle; seni seçmişim de o yüzden Tanrı seçmiştir beni.

Ne de töresi güzel bir bağ ki bütün halktan gizli... yeşilliğinde gül gibi elbisemi yırttım ben.

O bağda gönüller kapan öylesine yüce boylu bir ağaç var ki... ağaçtan yaprak dökülür gibi ayaklarına döküldüm saçıldım.

Konya nüshasında bu beyit yok.

Susayım, yeter artık... zâti o kulağıma söyle dedi de söyledim; ört, söyleme deyince de örttüm, söylemiyorum.

Her yan, Tebrizli Şems'in yüzünden ışıklarla dolmuş... ben de gölge gibi onun peşine düştüm, her yana dolaşmadayım.

LXXXIX

Ger merâ hâr zened on gol-i re'nâ bekeşem
Ver lebeş cevr koned ez bon-i dendon bekeşem

O gülen gül, beni dikenle sançsa dayanırım... dudakları cefa ederse dişlerimi sıkar, sabrederim.

Üzerlik gibi yoksul gönlümü ateşlere yaksa ayaklarımı vura vura oynarım, o yanışa dayanırım.

Çevgene benzeyen saçları beni uzaklara atsa, böylece secdeler ederek meydana kadar yuvarlanırım.

Lâ'l dağda bulunur, inci acı denizde; lâ'li, inciyi elde etmek için onu deler, aşarım, bunuysa içer, sömürürüm.

Boş bir ümide kapılayım da yoldan inciyi alayım, Bedahşan lâ'lini bırakayım... bu ne olmuştur, ne de olur.

Yüzüm belki yüz kere ciğerimin kanıyla boyanmış atlaslara bürünürdü... yanlışlıkla padişahın elbisesini giysem ne olur ki?

O darmadağın saçların gölgesinde derli toplu bir hale geliyorum; artık darmadağınık bir yol tutmak gerekmez bana.

Yol arkadaşlarımın hepsi de gönül penceresine gitti... yolumu açın da ben de onlara ulaşayım.

Birisi çıkar da Mecnun'un yükünü ben çekerim derse, gönül ben iki katını çekerim diye içimden nara atar.

Yusuf'um, beni suçsuz olarak zindana korsa, Yusuf gibi girerim zindana, çekerim yalnızlık kahrını.

Gönül, derdinden baş çekerse, can, kahrına doyarsa; can da varsın gitsin, gönül de; gönülsüz, cansız çekerim derdini de, kahrını da.

Senin miskler kokan eteğini gizlice tutar, çekersem miskten, amberden iki dünyaya da dertler yağar, belâlar yayılır.

XC

Ez but-ı bâ heber-i men heberî mîresedem
Vez leb-i çün şeker-i o şekerî mîresedem

Her şeyden haberi olan güzelimden bir haberdir geliyor bana; şeker gibi dudaklarından bir şekerdir ulaşıyor bana.

Her solukta onun gül bahçesinden görülmemiş bir gül koparıyorum; her zaman terütaze bir fidandan terütaze bir gül geliyor bana.

4620 Şeker mi şekersin; şeker mi şeker... ağzımda bir şeker var; bir başka şeker geliyor bana.

Aşkıyla şaşkınım; ona çektiğim özlem yüzünden her solukta başı dönmüş, şaşkın, yanmış yakılmış bir âşık geliyor bana.

Birisi solmuş sararmış; onun ateşini söndüren benim... bir başkası da var ki ondan bir bakışa uğrayıp durmadayım.

Başka biri evinin kapısına oturmuş, yüzüme açılmasa da kulağıma kapının açılış sesi gelir ya diyor.

Başka biri de başçağızını toprağa koymuş; toprağından bir canlılık huyu kaparım elbet demede.

XCI

Rûz-ı şâdîst beyâ tâ hemegon yâr şevim
Dest bâ hem bedehîm-o ber-i dildâr şevim

Sevinç günü; gel de hepimiz dost olalım; el ele verelim, sevgiliye gidelim.

Ona dalalım da şaşırıp kalalım; hepimiz bir renge boyanalım; böylece güle oynaya pazara yönelelim.

Bugün o gün ki güzeller bağda çadır kurdular; biz de onları seyretmek için gül bahçesine varalım.

Bugün o gün ki güzellerin hepsi de oynamaya koyuldu... biz de dükkânları kapayalım; hepimiz de işi gücü bırakalım.

Bugün o gün ki canlar yeni elbiseler giyinecek; biz de Tanrı'ya konuk olalım, sırlara erelim.*

Bu beyit Konya nüshasında yok.

XCII

Hoş benûşem tu eger zehr nehî der câmem
Pohte vo hâm-ı turâ ger nepezîrem hâmem

Kadehime zehir bile koysan bir güzelce içerim... Senden gelen pişmişi, hamı kabul etmezsem hamım ben.

Armağana âşık değilim, o eline âşıkım ben... tohuma aldanan sungur değilim; tuzağın bağının aybeyiyim ben.*

Çanağından köpeklere verilir gibi kan verilse bana, onu en güzel bir kadeh bilmezsem aşağılık kişiyim.

* Yeryüzü gibi senin goncana da dadılık edeyim, dikenine de... böylece a benim canım, adımı "Duyduk da uyduk" takıver gitsin.

Buyruk çekirgelerin tarlamı biçerse, ekinimi senin için elden çıkarmazsam hayvanların otu olayım.**

A sabır sâkîsi, gel, koca bir sağrak sun bana; sun da kum gibi onu birden içivereyim.

Boyuna kıvranıp duruyorsun, sivrisinek gibi durup dinlenmek yok diyorsun... gönlümün kararı sevgilimi bulmadıkça neyle karar edeyim ben?

Hırsızlar gibi bütün gece bekçinin derdinden kıvranıyorum; güneşe tapanlar gibi seher çağları damın başındayım.

Senden başkasının sevgisi gönlümde bir sapıklık mührüdür... ağzımda senden başkasının şekeri varsa sersemim.

Senin şekerkamışlığını dilimle anmasam da ister istemez onun tadı damağımda.

Kıskançlığın, gözyaşları döktürür bana; hem de taklitle değil; çünkü gözden verir o kıskançlık haberini bana.

"Sungur" ve "aybek" Türkçe olarak geçiyor.

Konya nüshasında "yetimlerin otu – elef-i eytâmem", Firûzanfer basımında "günlerin otu – elef-i eyyâmem", (IV; 1339 şemsî hicrî, s. 16; 5. beyit) "hayvanların otu elef-i en'âmem" daha doğru olsa gerek.

XCIII

Mâ ser-o pençe-vo kudret ne ezin con dârîm
Mâ ker-o ferr-o seâdet ne zi Keyvon dârîm

Başımız, elimiz; gücümüz kuvvetimiz şu candan değil... kutluluk debdebesini Zühal yıldızından elde etmemişiz.

Ateşimiz, devletimiz güneşten de değil, esirden de değil... parıl parıl parlayan yüzümüzün ışıltısı, noksan sıfatlardan arı Tanrı'dan.

İliğimiz, damarımız yok; o Dicle'de kan gibi coşup köpürüyoruz... elimiz ayağımız yok; o savaşta dönüp duruyoruz.

Yedi deniz, bizce bir katrede boğulmuş gitmiş; çünkü elimizde insanlık incisinin parıltısı var.

Başımız olmasa ne eksilir ki? Baştan başa canız biz... altınımız yokmuş, ne gam; madenden yardım görmedeyiz.

* Ebû Hurayra huyluyuz; alışverişte gönlümüz, ezeldeki dostluğa bağlı; elimizi dağarcığa atarız biz.

* Ehrimen de, dev de, peri de hepsi bize âşık; çünkü Tanrı aşkında Süleyman ülkesi elimizde bizim.

Dünya kuyusundayız; dünya hapishanesinde; bir kovaya ümit bağlamışız... fakat Zühal yıldızında, yedinci kat gökte nice Yakub gibi âşıklarımız var.

Tebrizli Şems, bütün erlerin padişahlar padişahı... O dünya kutbundan delilimiz var, bürhanımız var.

XCIV

Men çü der gûr-ı deron hofte hemîfersâyem
Çün beyayî be ziyâret sere bîron âyem

4650 İçimin mezarlığına gömülmüşüm de boyuna çürüyorum sanki... Fakat sen ziyaretime geldin mi, başımı çıkarır, mezardan çıkarım.

Sûr'un üfürülmesi de sensin bana, mahşerim de sensin benim... Ne yapayım? İster ölü olayım, ister diri, nerdeysen ordayım ben.

Cansız bir kamış gibiyim, dudakların olmadı mı susarım; fakat neyime bir üfürdün mü, o solukta ne sesler çıkarırım, ne nağmeler veririm.

Senin yoksul kamışın, şeker gibi dudaklara alışmıştır; bu yoksulu an da seni ölümsüz bir hale getireyim.

Ay yüzünü görmedim mi başımı bağlarım... Tatlı dudaklarını bulmadım mı elimi dişlerim.

XCV

Ey dırîgaaki şeb âmed heme ez hem beberîm
Meclis âhır şod-o mâ teşne vo mehmûr-serîm

Yazıklar olsun, gece geldi; artık birbirimizden ayrılalım... Meclis bitti, bizse hâlâ susuzuz, başımızda mahmurluk var.

Şu uzun gün geçti gitti; duygu kapısı yücelere ağdı... bizse günün başlangıcında bile mahmurduk; gecemizse gündüzümüzden beter.

İçimiz gökyüzü gibi sona dek susuz, susuzluk illetine tutulmuş... İki üç günceğiz insan şekline bürünmüşüz ama bu böyle işte.

Gönül midesinin yolunu öküz midesi tutmuş... yoksa biz ölümsüzlük yaylasında öküz açlığına mı tutulmuşuz?

* A kardeş, Tanrı katında ne sabah var, ne akşam... bir başka şey var ki işte biz o başka şeye uymuşuz.

4660 Dünya zindanı güzellerle, resimlerle dopdolu... hepimiz de puta benzer şekillere, resimlere hapsolmuşuz.

Sen şekilleri testiler bil, zehir de düşünce şerbeti... testi gibi hepimiz de her solukta hem boşuz, hem dolu.

Bir solukta çalgıyla, raksla doluyoruz; bir solukta kavgayla gürültüyle... bir solukta hiçbir şeye aldırış ettiğimiz yok, bir solukta fayda, zarar kaydına düşüyoruz.

Şerbet testinin içinde kendi kendine olmaz ya; bir başka yerdendir o... bizim de tıpkı testi gibi şerbetin nerden geldiğinden haberimiz yok.

Bakış, bakışı, görüşü vereni bilmez; perde ardındadır... neden mi? Biz bakışı, görüşü verene dalmışızdır da ondan.

Bir şeyden aşırı uzak olan, o şeyi göremez... bizse aşırı yakınlık yüzündendir ki göremiyoruz.

Kimi oluyor, cansızlara karışıyoruz da buz gibi donup gidiyoruz; kimi de şeker gibi o sütün içinde eriyoruz.

Şu buz erimiyorsa güneşten kaçıyor da ondandır... o ay, bize gelmiyorsa eyere bağlanmışız da ondan gelmiyor.*

Gönül görünüşte sevgiliyle buluşamamış; bu yüzden de ciğerinde su yok ama dostun keremiyle birleşmişiz, suyla ciğer gibiyiz biz.

Mühendis, can için gizli bir ev yaptı; içyüzde mühendisle o evin hesaplarını sayıp duruyoruz.

4670 Süleyman gibi bizim başımıza da taç korsa, biz de karınca gibi ona şükretmek için kemer kuşanırız.

Güneş bize zekât yolladı; bu yüzden de Ay mıyız Ay, Ay mıyız Ay.

O deniz bir buluttur yolladı bize; o yüzden de inci miyiz inci, inci miyiz inci.

Ardında güz olmayan ilkbahar yüzünden hepimiz de yeşermişiz, boy atmadayız, büyümedeyiz; tıpkı selvi gibi, ağaçlar gibi hani.

Can gündüze benzer, bedenimizse gecedir... biz ikisinin ortasındayız; gündüzle gece yüzünden seher çağına dönmüşüz.

Hoca, ben sustum; fakat sakın sarhoş olarak bize bakma; çünkü "iki büyük nesnenin biriyiz" biz.

Eyer sözü, böylece "eger" olarak kullanılmıştır.

XCVI

Mâderem beht bodest-o pederem cûd-o kerem
Fereh ibni'l fereh ibni'l fereh ibni'l ferhem

Anam baht, babamsa cömertlik, bağış... genişlik oğlu genişliğin oğlu genişliğin oğlu genişliğim ben.

Şimdicek neşe beylerbeyi kutlulukla gelir çatar. Bu şehir de, bu ova da orduyla, davulla, bayrakla doldu.*

Bir kurda rastlasam ay yüzlü Yusuf olur... bir kuyuya girsem İrem bağı kesilir.

Nekeslikten gönlü demire, taşa dönen kişi, benim kapımda cömertlikte, bağışta vaktin Hâtem'i olur.

4680 Toprak bile avcumda altın oluyor, ham gümüşe dönüyor... artık altın, gümüş fitnecisi nasıl vurabilir yolumu?

Öyle bir güzelim var ki güzel kokusundan duyuluveriyor... zâti put taştan bile olsa, güzelse can kabul eder gider.

Başın sağ olsun; onun genişliği yüzünden gam öldü gitti; öyle bir kılıç nasıl olur da gamın boynunu vurmaz?

O sitemle dilediğinin gönlünü alır... böylesine zulmün, bu çeşit sitemin kulu kölesi olsun adaletler.

O ne bendir ki yüzde bir göründü mü hemencecik dayı amcaya yabancı olur gider.

Yeter bulur da susmak istersem tamamını sen söyler, sen anlatır mısın dedim; evet dedi.

"Beklerbek" sözü Türkçe olarak kullanılmıştır.

XCVII

"Tercî-i Bend"

Hele reftîm-o gerânî zi cemâlet bordîm
Rûy ezincâ be cihânî ecebî âverdîm

Hele gittik, senin güzelliğinden de değerli bir hâtıra aldık, götürdük. Yüzümüzü burdan bir şaşılacak dünyaya çevirdik.

Dost zehirle dolu bir kadeh sundu; zehir, değil mi ki onun elinden geliyor, neşeyle içiverdik.

Gönlümü hoş tut dedi; sana bundan başka yüz can bağışlarım; biz boş yere kimi incittik ki?

A canım dedim, mademki bedenimizden can isteyen sensin? Onu verirken kıvranırsam adam değilim.

4690 Fidanlarız, topraktayız ama büyümedeyiz, boy atmadayız... yüzümüz sarıysa korkacak mıyız? Padişah bizimle.

İçyüzde göğün üstündeyiz; beden bakımından yerin altında... görünüşte öldük ama gerçekte dirilmişiz biz.

Dünyadaki derman dert arar, hasta arar... bizse dermandan kesilmişiz de dertle dost olmuşuz.

Can arı duru bir ayna, beden o aynada bir toz... güzelliğimizi gösteremiyor; çünkü tozun altındayız.

İki evdir şu, iki konak; ikisi de onun mülkü... Ona hizmet et, hizmet ettik diye bu hizmetle övün.

Yüzün (ruhun) gönül atına bindi mi, şah kesiliriz; kadehin geldi mi, tortuluysak bile sâf bir hale geliriz.

Şarap sunan sen olduktan sonra bütün sarhoşlar bizimle övünsün... Besleyen sen olduktan sonra arık olsak bile semiririz.

Hadi, tercî beytiyle kuşdili söyle... dille söylemezsen can yolundan anlat.

Dünyaya geldi de iki günceğiz bize yüz gösterdi; bu dünyadan öylesine çabuk gitti ki kimdi, bilemedim ben.

Tanrı için a aziz yüce konuk dedim; sana inananları ne de çabuk Tanrı'ya emanet edip gidiyorsun.

Şu dünyada dedi, kim bir ak gün görmüştür ki gök kubbeden kara su yağmasın üstüne.

Bizi çekmek, bizi yola salmak için o varlığın temelinden çavuş üstüne çavuş gelip durmada.

Bedenine, gönlüne gelen her gam, her zahmet vade verilen zamanı hatırlatmak için kulaklarınızı çeker, burar.

* Yarı ömrün şikâyetle geçer, yarı ömrün şükürle... övüşü, sövüşü bırak da Makaam-ı Mahmud'a yüz tut.

Ne olmayacak şeyle uğraşıp durursun; bu geldi, şu gitti dersin; işe iş katman pişmanlıktan başka bir şeyi arttırmaz.

Akıl bahçesine ayak bas da eminlik ara, kurtuluş dile; armut ağaçlarının altına geç, başını koy, ayağını uzat.

Sen silkmeden de yel düşürür armutları, kim ağzını açarsa ağzına düşer hem de.

Vefalı kerem sahibinin verdiği rızık budur işte; hem de elinden, ağzından kimsecikler alamaz o rızkı.

Öldü gitti; ayakta duruşu ne kısa da, secdeye kapanışı ne uzun demesinler diye ayakta durmadayım, ölmemişim.

Zulümden de, acıtıştan da arı olan bu rızkı anlamak için kulağını aç da tercî beytini dinle.

*

Gül gibi gülerek düştük fidandan; can bağışlayan padişaha da canımızı feda ettik.

* İnsan, yaratılış rahminden iki kere doğar... biz de dünya anasından doğduk ya; işte bu ikinci doğuşumuz.

Sen daha ana rahmindesin; bizi göremezsin... nereye düştüğümüzü gören, anasından doğmuş olandır.

Ağlayıp bağırmak, yakınların dertlerine düşmek, hep bu rahmin verdiği zahmetlerdir; bu zahmetlere uğrayan kişi ölmediğimizi, üstelik de yaratılıp doğmakta olduğumuzu ne bilecek?

Zindanda olan, dünya nedir, ne bilsin? Hemedan (her şeyi bilen), bu Bağdat'dan olduğumuzu bilir ancak.

Bizi ansan da gene bir hayale bakarsın; bir hayal görürsün sen... Bizse ne hayaliz, ne şekliz, ne de anılmaya zebunuz.

Fakat bizi ararsan neşeler, sevinçler yanında ara... çünkü biz sevinç dünyasının hoşluk şehrinde yer yurt edinmişiz, konaklamışız.

Neşe sanatını Tanrı'dan öğrenmişiz; bu sanata Tanrı düşürmüş bizi... O görülmemiş afsunda da Mesîh gibi ustayız biz.

Ölmek de bizim harcımız, dirilmek de... İkisi de güzel bir yurdumuz bizim; acemice korkmayız; hoşuz, râm olmuşuz.

* "Aralarında merhametlilerdir" âyeti geldi mi, suya benzeriz, "Küfür ehline karşı da çetindir onlar" dendi mi de demiriz.

4720 Birden bine dek; hangi hayali yonarsan yon, sayıya sığar; şunu bil ki biz sayıdan, hesaptan dışarıyız.

* Hangi isteğin peşine düşersen padişahtan bir karşılık vardır sana... Aksırık gibi hani; aksırdın mı, ardından Tanrı rahmet etsin sözü gelir.

Sağlık, esenlik arayan akıl, acı şerbeti bile içer... artık tatlı bir ilaç olan şerbete ne dersin?

Âşıklar sevgililerinden yüzlerce cefa çekerler... ya sevgili güzel olursa, iyi huylu olursa iş ne hale gelir?

Öylesine bir ayrana düştün ki sonu yok... ardına bakma da iki dünyadan da el yu.

* Bu kadir gecesi o kadar uzun ki sabahı bir türlü ağarmıyor... Sana verilen beratın adı da "Erler var, gerçekleldiler" âyeti.

Mademki bu denizden dışarı çıkmana ümit kalmadı; bundan sonra küp, testi aramak ahmaklıktır.

Bu baht gökten gelir, topraktan yapılmış dünyadan değil... bu baht işi, yıldız yüceliği; pazı gücüyle olacak iş değil bu.

Böyle bir yüzü gördün mü, gözün aydın oldu gitti... gözün yüzünden ardını da görür, tanır.

İşin sonunda ödülü alan kişi, önden de coşkundur, sevdalara düşmeyi arar durur.

4730 Bir sedef var, inci havasıyla döner durur; fakat göğsü bir yarıldı mı, görür ki inci kendisindeymiş.

Kıvırcık saçlarını görünce külâhından vazgeçer güzel... evini bulan, artık nerde, nerde demez.

Akılsız bile olsa akıl dertdeş olur ona... cevizler pek güzel; herhalde içleri dolu olmalı.*

Kır da içini çıkar, tercî beytini oku... yüzü yoktur ama kale burcundan geçmiş gitmiştir o.

Bu bend "V" kafiyelidir, bu beyitse "D" kafiyesini taşıyan bir matla'dır. Bundan sonraki beyit gene "V" kafiyesinde. Bu bakımdan "D" kafiyeli beytin, tercî beyti olması gerekirse de Konya nüshasında böyle yazılmıştır. Anlam bakımından da bu tarz doğru. Şu halde her hususta hürriyet âşıkı olan Mevlânâ, tercî beytini bendin son beytinden evvel söyleyivermiştir; ama o beytin mısra'larında da kafiye kaydına düşmemiştir.

XCVIII

"Tercî-i Bend"

Hele hîzîd ki tâ hîş zi hod dûr konîm
Nefesî der nezer-i hoş-nemekon şûr konîm

Hele kalkın da kendimizi kendimizden uzaklaştıralım... bir solukcağız tatlı tuzlu, alımlı güzellerin tapısında bulunalım da tatlı tuzlu olalım.

Hele kalkın da sarhoş, hoş bir halde el çırpalım; gamı da, gamın hayalini de tümden mezara gömelim.

Vehim yol arayanları hasta eder gider; bizse bir kavgaya girişelim, bir gürültü koparalım da vehmi hasta edelim.

Koruklar üzüm oldu; şimdi hep üzüm yiyelim... herkesin benzini de, tutalım, üzüm şarabı haline getirelim.

* Balarısına gelen vahiy dünyayı tatlılaştırdı; bize Fetih sûresi geldi; düğün edelim.

Kılavuzlar düzenle genişliğin yolunu vurmadalar, biz onları tutalım, yollarını vuralım da hepsini çırçıplak soyalım.

4740 Kışın kırıp geçirdiği kişilerin canlarına güneş hararetini verelim... İzin alalım da dünyalar bağışlayan padişahın işine gücüne koyulalım.

Şu güzel, hileyle, düzenle öldürdü bizi; bundan böyle onun gibi yüzlercesini yaralayalım, eşinden dostundan ayıralım.

Şimdiye dek bekçiydi, hırsızlığını gösterelim ona... beydi, onu kul köle edelim, buyruk altına alalım.

Herkes onun sitem pençesiyle ağlayıp inledi; onun kemiklerini berbat yapalım, tambur haline sokalım.

Kimya geldi, gamların hepsi neşe oldu; biz de bundan böyle gölge gibi o ışığın hizmetinde bulunalım.

Ordunun azıksızlarının hepsini de padişah yapalım; bütün kara şeytanları melek haline getirelim, huri şekline sokalım.

Her solukta ateşe nur elbisesi bağışlayalım; dağların hepsini de Tur'a döndürelim.

Dünya padişahının buyruğu şöyle yazılmış: Bundan böyle her gazele bir tercî sebep olmalı.

*

Kalk, hepimiz de el çırparak oyuna girelim... erlikle hepimiz de karıların ellerinden kurtulduk.

Dünya padişahının bağını bahçesini açtılar; haydin, gelin... her yanda güzellerin cefası, her yan elmalık.

4750 Zehrin şeker olduğu yerde şeker ne gerekir? Koyunun çobanlık ettiği yerde çobana ne ihtiyaç var?

Herkes semirmede, yetişip gelişmede, büyüyüp boy atmada... çünkü iki yaşını doldurmuş erkek deve yavrusu, o arslanın başına dudaklarını koydu.

* Dünya padişahının konuğuna mahsus bu nimet; ye... ne beyin ıktâındandır, ne filânın vergisi.

Bir güneştir bu ki her pencereden girdi, her dama vurdu... artık aşağılara inip gizlice suç işlemek gerekmez.

Neden korkalım? Güneş değersiz bir askeri onun; kalkanı da ışıktandır, kılıcı da.

Bunların hepsi de geçti gitti; yüzünün yalımları var olsun... çünkü senin yüzünü görende baş, can kaydı kalmaz.

O ateşten canımda bir alev var ki o alevin kökündendir şu dilim benim.

Fakat her ikisi de senin ayrılığınla yanıp kavrulmada, kıvranıp durmada... bana inanmıyorsan gel de aman seslerini kendin duy.

Sütü tatmadıysan nasıl gelişip yetişiyor; bir seyret... oku görmediysen yay sesini işit.

Göz, bakmakla ona benzer bir şekil göremez... zâti padişahın şeklini, resmini kimsecikler görmemiştir ki.

Fakat gene göz dayanamaz, onu görmek ister; gökten balığa dek her yana bakar, her yanda dolaşır durur.

Hele; hangi Güneş, hangi Ay var ki senin Güneş'inden, senin ay yüzünden iyi olsun; Güneş de neymiş, Ay da ne? Sen noksan sıfatlardan münezzeh Tanrı kapısından şarap al da halka sun.

Kulluğumu, hizmetimi çabuk unuttun... vefasız değilsin; gitme a yeşilliğin canı.

Bir gün olsun, benim bir dostum vardı demedin... dostum, adımı anmadan, benden söz açmadan pek çabuk ağzını yumdun.

Sütle şeker gibi sözler söylemiştin; şarapla süt bahane olmuştu; eş dost olmuştuk.

Senin yüzünden sarhoş olup da bir kadeh kırdıysam ne çıkar? Keremde, güzel huyda bal denizi değil misin sen?

Bir ipe benzeyen saçların şu tuzağa düşmüştür ama o ipi uzatan elin, beş parmağının her büklümüyle yüzlerce canı, yüzlerce gönlü kırar geçirir.

Kerem yelin esmedikçe can açamaz... Yakub'un gözü gömleği gözler durur.

Yusuf gibi bir kuyuya düşmesem o kuyunun dibine bir ip uzatmaktan âciz değilsin ya.

Sen bir güneş değil miydin; bense gündüz yıldızına benzemez miydim? Tıpkı bir mum değil miydin sen; bense âdeta bir leğen değil miydim sana?

Ey abıhayat, ey seher yeli, sen olmadıkça gül bahçesinin ağzı güler mi, yaseminin yanağı tazeleşir mi hiç?

Tanrı soluklarıyla Rûhullah üfürülmezse Meryem'e benzeyen şekerkamışları gebe kalmaz.

Yolun bir mezara uğrarsa, ayağın bir mezara bassa, ölü hemencecik kefenini yırtar da ayağına kapanır; bu değil misin sen?

* Altı yüz yıldır canlara sâkîlik etmez misin? Beden zahmeti olmaksızın hep senin çenginin ten-ten nağmeleri gelip durmaz mı?

Şiirin özü olan birkaç beyit kaldı; fakat büyüklüğü yüzünden ağza sığmıyor; bu sözleri sen söyle.

Hele ben aşk çalgıcısıyım; başkalarıysa altın çalgıcısı; benim tefim aşk defteri; onların tefleriyse ıslak tef.

XCIX

Rûz-ı onest ki mâ hîş ber on yâr zenîm
Nezerî sîr ber on rûy-ı çu gol-nâr zenîm

O güzel sevgiliye sarılacağımız gün, tam bugün... O nar çiçeğine benzeyen yüzünü bir doya doya seyredelim.

Müşteri gibi, ay yüzlümüzün saçlarını tutalım; bütün çarşıya pazara bir gürültüdür salalım.

Seher yeli gibi o gül bahçesine bir düşelim de bütün güllerin yenlerini, yakalarını açalım, yaseminlerin saçlarını okşayalım.

Bir soluk, testiyi kıralım; bir soluk, kâseyi başımıza dikelim... testi gibi hepimiz de meyhanecinin küpünün başına konalım.

4780 Kadeh sunuluyor diye niceye bir mektup okuyup duracağız? Mektubu sarığımızın arasına sokalım artık.

Devlet çengi, yüzünün ışığıyla düzeldi; artık uda bir iki mızrap vurmamız nasip oldu.

Köpürüp coşma çağı geldi; durup bekleme, gözetleme zamanı geçti; sarhoşuz biz, ne biliriz ne kadar coştuğumuzu, ne biçim köpürdüğümüzü?

Tertemiz kardeşlerin avcunda toprak bile altın oluyor... artık şu gaddar dünyanın gözüne toprak saçalım.

İplerle bağlamışlar da sağ yana çekiyorlar bizi... Biz de artık varalım, sırlar ülkesinde zevk çadırını kuralım.

Dünya ateş yüzlü birinin yüzünden aydınlandı, hoş bir hale geldi; kalk, artık kazancı da ateşlere verelim, işi gücü de.

Gönlümüzden bir şimşek çaktırırsak, dağa, bayıra bir yıldırım düşürürsek dağ da Tur Dağı gibi paramparça olur da dirilir, bayır da.

Geri kalanını sen söyle; çünkü senin gibi biri varken söz halkasını vurmamız hem soğuk bir iştir, hem yazık doğrusu.

C

Çend hosbîm sebûhest selâ berhîzîm
Âb-ı rehmet hesetânîm-o ber âteş rizîm

Ne vakte dek uyuyacağız? Sabah şarabı içme çağı, haydin, kalkın... Rahmet suyunu alalım da ateşe serpelim.

O gökleri dolaşan yelesi, kuyruğu kara, doru Arap atına gem vurmamızın, eyer takmamızın tam çağı; ne diye tutmuyoruz onu.

4790 Tutalım da kara arslanların bulunduğu ormana doğru bir hoş sürelim; arslan avcısı kesilelim; korkmayalım kara arslanlardan.

Yiğitlik gösterelim de dünya zindanının kapısını koparalım... aşk şahnesi bizimle beraber; kimden çekinecekmişiz?

Gam gecesinin Zencilerini darağacına çekelim... savaşa girdik de ayak diredik mi Zenci kimmiş, Rum kim oluyormuş?

Kafatasından başka bir şeyi kadeh diye kullanmayalım... her kazanın çevresinde dolaşmayalım; kepçe değiliz ya.

Öküz'ü ahırdan çıkaralım, Arslan burcuna doğru sürelim... değil mi ki bu bostandayız; çare yok, eşek kafası da bulunacak.

Kafdağı'na vuran şu gerçekler dalgaları bizde coşar, kabarır da ta oraya dek varır; ark biziz çünkü.

Yeniay gibi inceciğiz ama dolunay bizim; şu dehlizdeyiz ama başköşe bizim.

Biz yüz gösterdik mi, gül yüzlüler de yüz gösterirler... o bahçe de ilkbaharız biz, güz değiliz.

Nazlanır da nesiniz siz deriz; her şey secdeye kapanır, hepsi de sana karşı hiçbir şey değiliz der.

Gül yüzlüyüz ama sizin güzelim yüzünüze karşı yüzü yunmamış pis, hiçbir şey anlamaz, iyiyi kötüden ayırt etmez biriyiz derler.

Tibet ceylanları yayılmak için geldiler; çünkü bugün tümden misk kesilmişiz, amberler damlatmadayız.

Arılık kadehini sundu mu, herkese saçalım, dökelim... Belâ mıhını çaktı mı, eşekler gibi ayak diremeyelim, inada kalkışmayalım.

Ezel güneşinin ışığı başımızda parlıyor, başımıza kuvvetle vuruyor; o yüzden başımız dik.

Talihimizin yıldızı güneş; artık yıldız da kim oluyor? Gece gündüz Tanrı Şems'inin gözü önündeyiz biz.

CI

Vakt-ı on şod ki be zencîr-i tu dîvâne şevîm
Bendrâ berguselîm ez heme bigâne şevîm

Zincirinle deli divane olacağımız çağ geldi çattı... bağları koparalım, herkese yabancı olalım.

Can bağışlayalım; bundan böyle bu çeşit canın ayıbını yüklenelim... evi yakalım da ateş gibi meyhaneye koşalım.

Coşup köpürmedikçe şu dünya küpünden dışarı çıkamayız... artık o sağrağın, o kadehin dudağına nasıl eş dost oluruz biz?

Doğru sözü deliden duy: Ölmedikçe er olduğumuzu sanma sakın.

Büklüm büklüm kutluluk saçlarında başımızın tarağın başından da daha aşağıda olması gerekir.

Şu yokluk yolunda tohum gibi yerlere dökülüp saçılırsak, bağ da bahçede ağaç gibi boy atar, kol kanat açarız.

4810 Taşız ama mührünün uğrunda yumuşar, muma döneriz... mumuz ama ışığın için pervane kesiliriz.

Şahız ama senin için ruh gibi düz yürürüz de şu satranç tahtasında ferzin gibi akıl fikir ıssı oluruz.

Aşk aynasının yüzüne varlık soluğumuzu vermeyelim... değil mi ki yıkık bir yer haline geldik, definene mahrem olalım bâri.

Gönül masalı gibi elsiz-ayaksız kalalım da masal gibi âşıkların gönüllerinde yer yurt edinelim, gönüllerde konaklayalım.

O mürit olursa biz de muradımıza erişiriz; anahtarımız o olursa baştan başa diş kesiliriz.

Mustafâ, gönlümüzü yol etmez, gönlümüzde olmaz, gönlümüze dayanmazsa, feryat etsek de, Hannâne direğine dönsek yeridir.

Hayır... Sus; çünkü geceleyin köşke yöneldik mi, bekçiye susarak yol vermemiz gerekir.

CII

Dem be dem ez reh-i dil peyk-i heyâleş resedem
Tâbeşî nov be nov ez hosn-o cemâleş resedem

Soluktan soluğa gönül yolundan hayal çavuşun gelip çatıyor bana... yeniden yeniye güzelliğinden bir parıltıdır geliyor bana...

Yarabbi, bu zevk, bu neşe kokusu cennetten mi geliyor; yoksa buluşma, kavuşma gününden esip gelen bir yel mi?

Neşeden aklımı fikrimi şaşırttı; aşktan mı geliyor bu; yoksa ululuğunun şarabıyla dolu bir kadeh midir bana sunulan?

4820 Aşktan uçup gelen bir doğan mı, yoksa onun kanatlarıyla uçup bana ulaşan güvercin yavruları mı?

Baş çekenler, gizliliğin alanından geliyorlar bana; bütün bu yardımlar ona bağışladığı halin tadından geliyor bana.

— N —

CIII

Mekon ey dost zi covr in dilem âvâre mekon
Cân-o ser kesd-i ser-i in dil-i gem-hâre mekon

Etme dostum, cefalar ederek başıboş, yersiz yurtsuz bırakma şu gönlümü... armağan olarak canımı al, ciğerimi paramparça etme benim.

Sana gönül vermiş, gamlar yiyen âşık pek çoktur... canın için, başın için, şu gamlar yiyen gönlüme kastetme.

Bana, çaresizliğime bir acıyış gözüyle bak... Senden başka çaremi bulan biri varsa bırak beni, çaremi bulmaya uğraşma.

Gönül senin ateş tapınağının karşısında bir şişecidir; gönlünü benim sırça bir şişeye dönmüş gönlüme karşı sert bir hale sokma.

Her solukta cefacı ayrılığın soluk soluk ayrılıklar üfürüyor bana... korkusuzca üfle ama cefa etme.

Boğum boğum bedenim beşiğe benziyor, gönülse tıpkı çocuk... Kucağına al, boyuna beşikte bırakma onu.

Canımı güneş yüzünün karşısında zerre gibi oynat; gece gibi canımı her yıldıza bağlama.

Gaddar dünyanın hileden, düzenden iki yüz başı var; başımı şu gaddar dünyaya bağlama benim.

4830 Hârût, Mârût gibi yüzlercesi, büyüsüyle bağlanmış kalmış... beni şu büyücü cadıya bağlatma.

Şu nefsin bir günlük şarabının sonsuz bir mahmurluğu var... kendine gel de beni bu hain meyhanecinin şarabına susatma.

İlk oyunda mat ettin beni; çoğaltma oyunu bâri... bir uğurdan mat oldum gitti, on kez mat etmeye kalkışma beni.

Nâsût âlemindeki bütün düzenbazlıklar senin Lâhût âleminden... Artık bu düzenbaz kâfire yardım etme.

CIV

Heme hordend-o behoftend-o tehî geşt veten
Vekt-i on şod ki derâyîm herâman be çemen

Hepsi de içti, sızıp uyudu; yurt bomboş kaldı... Salına salına çayırlığa çimenliğe dalmanın tam çağı.

Herkes içti, gitti; biz sağ olalım... zâti zamanın gönlüyüz, canıyız, zamanın kumandanı.

Abıhayat sen olduktan sonra kimdir ölümsüz kalmayan? Güzelim put sen olduktan sonra herkes şaman kesilir.*

Aşk alnımıza eziyetler, mihnetler yazdı; sevgi, fitneler üstüne fitneler takdir etti bize.

Genişlik geldi de dünya işkillerinden kurtulduk... salt can, artık lûtuflar, ihsanlar gül bahçesine uçar gider.

A devem, gel, ıh buraya; güzel bir konak yeri burası... sulak, verimli, bolluk, tam deve yatağı.

4840 * "Rızklanırlar, genişlerler," biz de içelim o şarabı, yiyelim o mezeyi... "Gerçeklik konağı" âşıklara konak oldu, yurt oldu.

Elmanın eteğini tutalım da şeftaliye doğru çekelim... gonca gülden birkaç söz duyalım da yasemine götürelim.

* Bana şarap sundun mu, edebe uymamı hiç isteme; şeriat bile sarhoşa had vurmaz; sen de vurma bana.

Edebe uymak da elimde değil, edepsizlik de; ne yapayım? Sarhoş deveci ipimi tutmuş, deve gibi çekiyor beni.

Bülbül aşkla gülden bir öpücük umdu da dedi ki: Şekerkamışını kır da gönlümü kırma benim, ne olur?

Beyitteki şaman sözü, kafiye dolayısıyla "şemen" tarzında kullanılmıştır.

Gül, benim sırrım çocukların harcı değil dedi; çocuğa "ebced, hevvez, huttî, kelemen" gerek.

Bülbül, öpücük vermezsen dedi, bâri aşk şarabını sun... gül, onu da vermeyeceğim dedi, hadi var git, hüzünlere dal.

Bülbül, öyleyse dedi, ben de seni tenenen ten-tenenen tentenenen ten-tenenen diye tefle, berbatla âleme yayayım da gör.

* Gül, geceleyin tas çalma; herkes uyanır... Ay mı tutuldu ki gürültüye patırtıya kalkışıyorsun dedi.

Bülbül, tas çalmasam da dedi, fitne dokuz aylık... çaresiz fitneler doğacak, gece gebe.

4850 Dal da, yaprak da titriyor, gönlüm de... yaprağın titreyişi yelden; gönlümün titreyişi Huten güzelinin yüzünden.

Gülle lâlenin yüzleri haber veriyor bana... şu leğenin altında bir mum gizli.

Çalış, çabala da bilgisizlik leğenini gönlünden kaldır; kaldır da can doğusundan aydın gün belirsin, ışısın.

A Tebrizli Şems, can doğusundan doğ; çünkü senin güneşin can; bütün dünyaysa beden.*

Bu gazelin dördüncü ve altıncı beyitleri Arapçadır.

CV

Cân-ı heyvan ki nedîdest be coz kâh-o eten
Şod zi tebdîl-i Hodâ lâyık-ı golzâr-ı feten

Samandan, yayladan başka bir şey görmeyen hayvan canı, Tanrı değiştirmesiyle akıl fikir gül bahçesine lâyık oldu.

Tanrı'nın bu bahar mevsiminden başka bir baharı var ki orda ne ölü var, ne puta tapan, ne de put.

O baharın yeliyle kuzgun, akdoğana döner; o baharın soluğuyla dişi çaylak arslandan daha iyi, daha yiğit bir hale gelir.

Herkes dirildi, şükretmek için ağzını açtı... öpüşler bile ağızlardan gelen zevk, neşe kokusuyla sarhoş oldu gitti.

Seher yelinin öyküler, masallar söyleyen eli, güzel kokulu şeylerin bulunduğu kabı çalkadı da çimen çocuklarına güzel huylar öğretti.

Sanki yel Cebrâil'dir de ağaçlar Meryem... öylesine bir el oyununa giriştiler ki sanki birisi karı, öbürü koca.

4860 Bulut duvak altında güzeller bulunduğunu gördü de Aden incileri, mücevherler saçtı.

Kızıl gül neşeden yenini, yakasını yırttı; Yakub'a gömleğin getirilmesi çağı geldi çattı.

* Güzelin akıykına benzeyen dudakları güldü, açıldı... Muhammed'e Yemen tarafından Rahman kokusu gelir artık.

O Huten güzelinin dağınık saçlarından başka bir şeyle gönül huzur bulmadı; bir hayli dağınık sözler söyledik ama bir karara varmadı.

A Tebrizli Şems, doğ, güneş gibi kılıç vur; kalkana benzeyen cana ancak güneşin kılıcı ışık verebilir.

CVI

Çi şeker dâd eceb Yusuf-ı hobî be lebon
Ki şod İdriseş Kaymâz-o Suleymon Balabon

* Güzellik Yusuf'u dudaklara ne şeker verdi ki Kaymaz'ı İdris oldu; Balaban'ı da Süleyman kesildi?

Şeker dudaklılar onun şekerkamışlığına başlarını ayak yaptılar da gittiler, şaşırıp kalanların hepsi de büsbütün şaşırdı, kalakaldı.

Bir kurdun Yusuf'a tamah ettiğini duydular da utançlarından bütün kurtlar çoban kesildi.

Gamının derdinde ne hoşluklar, ne tatlar gizli ki derman arayanların hepsi de ilaçtan kaçmaya koyuldu?

Her yok olana öz olarak onun varlığı yeter... her edepten çıkana onun sarhoşluğu özür getirir gider.

4870 Arifi sebeplere sarılmaktan vazgeçti sanma; sebepsizlere sebep olarak o sebepsizlik yeter zâti.

Kalk, bugün neşelilerden, zevklilerden zevk üstüne zevk geldi, neşe üstüne neşe... devlet günü, kutluluk günü bugün.

Kızgın gönlümde, kızgın canımda geceleri de, gündüzleri de aşkı övmek, söylemek dileği vardı, bunu kuruyordum.

Tebrizli Şems, dün gece sus dedi bana; mademki dudağımıza âşıksın, yum dudağını.

CVII

Hûy bâ mâ kon-o bâ bîheberon hûy mekon
Dom-ı her mâde-herîrâ çü heron bûy mekon

Bize alış, hiçbir şeyden haberi olmayanlara değil... eşekler gibi her dişi eşeğin kuyruğunu koklama.

Önün de ezelî aşktır, sonun da o olacaktır... artık orospu karılar gibi her gece başka bir kocanın koynuna girme.

Öyle bir hevese gönül ver ki gönlünü almayasın ondan... a arslan er, gönlünü her mahalle köpeğine verme.

Hani bir yan var, derdi de ordan istersin, devâyı da... gözünü, gönlünü o yana vakfet, her yana bakma, her yana gönül verme.

Deve gibi her dikenin dibine koşma... şu bağı bahçeyi, şu baharı, yeşilliği, şu arkı, dereyi bırakma.

Kendine gel, hakan padişahlara lâyık bir meclis kurmuş... Tanrı için olsun, şu çöplükte toy verme.*

4880 Top-çevgen oyunumuzun beyi meydana geldi; atının peşinde gönlünü de top yap, canını da.

Yüzünü iyice yu da aynayı ayıplama... paran geçer akçe olsun da teraziye kusur bulma.

Sana dudak verenden başkasına dudak açma... az-çok, sana lûtufta bulunandan başkasına yelip yortma.

Güzellerin yüzlerini, kaşlarını, gözlerini yalan bil de ay yüzlü, zıh kaşlı gibi adlar takma.

Kerpice verilen yüz de iğretidir, göz de, dudak da... körün karşısında göz kaş cilvelerine kalkışma.

"Toy", Türkçe geçiyor.

Aşkın boyu bosu, ölümsüz çalgı çağanak, ölümsüz semâ' diye salâ verdi... onun boyunun bosunun önünden başka bir yerde semâ' etme.

Soluk alma, söz söyleme; söylersen bile dudak altından, yavaşça söyle... söz perdedir, hiç olmazsa bir kat olsun perde, yüz kata çıkarma.

CVIII

Hîç bâşed ki reşed on şeker-o peste be men
Nokl sâzed cehet-i in ceger-i heste-i men

Acaba o benim şekerim, o benim fıstığım gelecek de bu ciğeri yaralıya meze düzecek mi?

A benim yavaşça vurduğum mızrapla damarı, iliği kopan dostum; bütün gücümle nasıl dokunabilirim senin teline diyecek mi acaba?

Sağraksız sunduğum şaraptan başı ağırlaşanım; safran gibi sararıp solan lâlem diyecek mi?

4890 A benim gönlümü aldırmış, ayağı bağlı garibim, hele nasılsın diye lûtfedip, kerem buyurup eliyle başımı sıvazlayacak mı?

O yok olmayan abıhayatla bedenim nasıl cana dönmez; o fışkırıp boy atmış güzelimin yüzünden gönlüm nasıl sıçramaz, yüreğim nasıl çırpınmaz?

Ne kadar safları kırdın geçirdin; fakat benim kırık dökük safım gibi bir saf gördün mü hiç?

Lâlelik de onun malı mülküdür, çayırlık çimenlik de... fakat benim gül demetime hevesini, özlemini bir bak da gör.

Değil mi ki boyuna söylememi istiyor; dudaklarını yum da aşk hikâyelerini kulağına söyle onun.

CIX

Be Hodâ gol zi tu âmûht şeker hendîhen
Be Hodâ kûh zi tu âmûht kemer bendîden

And olsun Tanrı'ya, gül, şeker gibi gülmeyi senden öğrendi... and olsun Tanrı'ya, dağ kemer kuşanmayı senden belledi.

And olsun Tanrı'ya, benim gördüğümü gökyüzü de görmüştür; görmemişse ne diye başının üstünde dönüp duruyor?

A ney dedim, niçin böyle feryat etmedesin? Dedi ki: Soluğunu yedim, feryat etmem şart.

A yeniay dedim, böyle eriyip gitmen nedir? Semirmem, serpilmem için ot veriyor bana dedi.

Semirmenin faydası arıklaşıp erirken görülür... kazanç için çalışmak, harcamak içindir.

4900 Pervanenin kanadı, mumun yalımını bulmaya yarar... onu buldu mu ne kanat ister, ne uçmak.

Varlıkların faydaları yoklukta görünür... öyleyse belâdan ağlayıp inlemek gerekmez.

Yeter, sus... yaylarından ok yiyedur... çünkü hüner azalmandadır, elbette çoğalırsın da.

CX

Cennetî kerd cihanrâ zi şeker hendîden
On ki âmuht merâ hemçü serer hendîden

Bana kıvılcım gibi gülmeyi öğreten, şeker gibi gülüşüyle dünyayı cennete çevirdi.

Yokluktan da gönlü hoş bir halde gülerek doğdum ama, aşk bir başka çeşit gülmeyi öğretti bana.

Herkese gamsız, mihnetsiz gülüşü göstereyim diye, padişah bana güneş gibi gamsız, pussuz bir gönül verdi.

Beni kırsalar bile sedefe benzerim, güler de gülerim... zâti bir genişliğe, bir üstünlüğe ulaşınca gülmek ham kişilerin harcıdır.

O her sabahın, her seher çağının canı, bir gece odama geldi de seher gibi gülmeyi öğretti bana.

Bulut gibi yüzüm ekşi ama içimden gülüyorum... yağmur yağarken gülmek şimşeğin âdetidir.

Potayı ocağa vurdun mu, kızıl altını seyret de ateşte taşın nasıl güldüğünü gör.

4910 Altın ateşte güler de sana der ki: Kalp değilsen zarar ettiğin vakit gül.

Ecel beyiysen iğreti padişaha, taca, kemere gülüşü var da, ecelden öğren şimdi.

İsa huyluysan a hoca, var da şehvet gamına, erkeğe, dişiye gülmeyi ondan öğren.

Ümmî Ahmed'in medresesini bir soluk gördüysen yürü, helâldir sana üstünlüğe, hünere gülmek.

A yıldız bilgini, Ay'ın bölündüğüne inandıysan kendine de gülmen gerek, Güneş'e, Ay'a da gülmen.

Gonca gibi gizli gül; bitkiler çiçek verdiği zaman dalın üstünde gülerler ya, onlar gibi değil.

CXI

Her kirâ geşt ser ez gaayet-i bergerdîden
Sâkinânra heme ser-geşte tevâned dîden

Kimin başı döner, baş dönmesi de son kertesini bulursa, oturanların hepsini de dönüyor görür.

Kim az görür de yaklaşır, adamların yüzlerine bakarsa, onun şaşı gözlerine gülmek farzdır.

Kimin safrası fazlaysa şeker yerken bile ağzı acı duyar.

Akıl onun meydanında topal bir eşektir ancak; ama bir olan Tanrı'nın Burâk'ının topalladığını kim görmüştür?

A olaylar yüzünden pisliğe düşüp giden, mademki böylesin sen, kıpırdamak lâyık değildir sana.

Önce ayağını pislikten çekip çıkarmak, ondan sonra da boyuna göre bir zıbın biçmek gerek.

* Delik delmeyi biliyorsan padişahın sarayını del... bir evden bir şey çalacağın vakit de bâri inci çal.

İncinin alâmetlerini söyledim ama ne yapayım? Köstebek bakıp seçmeyi bilmiyor ki.

CXII

Înek on encom-i roşen ki felek çâker-i şon
Înek on perdegeyânîki hıred çâder-i şon

İşte buracıkta gökyüzünün kendilerine kul köle kesildiği yıldızlar; işte buracıkta aklı çadır edinen perde altına girmiş erler.

Düşünce gibi her gönül, konaklarıdır, yurtlarıdır... güneş gibi onların orduları da her eve girer.

İlk bakışları dünyayı diriltir; ondan sonraki bakışları zâti hiçbir bakışa sığmaz.

Hey gidi hey... nice geceler var ki onların ateşi yüzünden nara atarak, oynaya oynaya üzerlik gibi yanmış yakılmışım, kapılarında sabahı etmişim gitmiş.

Onlardan bir koku atamıyorsan benim cüzlerimi kokla... gönlüm de onların amber kokusunu veriyor, canım da.

Beynin pek kuru da koku alamıyorsan baş koy yere de onların terütaze düşüncelerini elde et, onların lûtfuna eriş.

4930 Zâti canlılarla bitkilerin yaşı, kurusu da nedir ki? Bitkiyi de bırak, hayvanı da; anaları olan yeryüzünü de.

Bütün dünya, denizin ancak bir katresine dalmış, boğulup gitmiştir... bir sinek onların şekerkamışlığından ne kadar şeker yiyebilir ki?

CXIII

Bişnov ez bu'l-heveson kısse-i mîr-i eseson
Rindi ez helke-i mâ geşt derin kûy nehon

A hevesliler, istekliler, asesbaşının hikâyesini duyun: Bu mahallede halkamızdan bir rint kaçtı, kayboldu gitti.

Bir zamandır onu araya araya yandık yakıldık... gece gündüz her yanda yenimizi, yakamızı yırttık.

Gene bu mahallede birisi, ansızın izini buldu onun... gelin de görün; bunlar onun kanlara bulanmış elbisesi işte.

Zâti âşıkların kanları kurumaz, herdem tazedir... kan da yeni olunca kimin kanıdır, bilirsiniz.

Bütün kanlar eskileşir, kararır, kurur... âşıkların kanlarıysa ta sona dek yenidir, gönülden coşar durur.

Bu eski bir kan dâvası diye savma başından... âşıkların kanları dünyada ne uyumuştur, ne de uyur.

Ancak senin kanlı bakışındır bu bucakta kan döken... nerkis gözlerindir sâkî; koca sağrağı onlardır sunan.

Senin bakışındır; sarhoş gelir, gönüller çalar... o katı yürekli, o katı yaylı gelir de canlara kasteder.

İhsan buna derler: Ya o kaybolanı tekrar verirsin; yahut da değil mi ki o kayboldu gitti, sen meydana çıkarsın.

Şekerler beyinden bir lûtfa erdin mi, şükret a gönül, şeker gibi şekerlerle eri gitsin.

Böyle öldürülürsen ölümsüz diri olur gidersin... böylesine öldürülenin canından Tebriz'e selâm götür.

CXIV

Çün heyâl-i tu derâyed be dilem reks-konon
Çi heyâlât-ı deger mest derâyed be meyon

Hayalin oynaya güle gönlüme gelince, sarhoş olarak daha ne hayaller ortaya çıkagelir.

Hayalin Ay gibi ortada çark urur; öbür hayallerin hepsi de çevre çevre onun etrafında oyuna dalar.

O sırada sana çarpan hayal, güneş vurunca parıl parıl parlayan aynaya döner.

Sözüm, belki yüz kere gönlümden ağzıma gelen, söyleyemediğim için gene ağzımdan gönlüme giden bir sıfat yüzünden sarhoş olur gider.

Sözüm sarhoş, gönlüm sarhoş, hayallerin sarhoş... hepsi de birbirine düşmüş, birbirine bakmada.

Nice zamandır hepsi de birbirine ağız sürmede... oysa feryadıyla hayalleri birbirine vurmada, kırıp geçirmede.

Hepsi de sanki üzüm tanesi, gönlümse cibre sıkılacak tekneye benzer... hepsi de gülsuyu çıkarılan gül yaprağı; gönlümse dükkân.

Gönül ve din salâhından altın alırım, altın döverim... Can gözü açık olanın gözü aydın olsun, gönlü genişlesin derim.

CXV

Tu sebeb-sâzi-vo dânâyi-i on sultan bin
On çi mumkin neboved der kef-i o imkân bin

O padişahın sebepler yaradışını seyret, bilginliğini gör... Mümkün olmayan bile onun elinde, onun avcunda nasıl mümkün oluyor; bir bak.

Bak da gör; demir onun avcunda mumdan da yumuşak... Bak da seyret, yıldızlar onun yüzünün ışığına karşı gizlenmiş gitmişler.

A ıslacık düşünce, gel de düşünce denizine bak... gökyüzünün şeklini gördün; bir de gel, canı seyret.

Böyle bir müşteriye can satmadın hâ a eşek? Var da onun gam pazarına git, ot pahasına ucuz ucuz satılan canları gör.

Donup buz kesenin oynayışı güçtür; birazcık ısın da kolayca hareket etmeye bak.

Bahse giriştin, delil aramaya koyuldun da beynin kurudu, aklın dağıldı... Düşünceyi at hele de kesin delil parıltılarını gör.

Sana yardım eden bir terazi var, her şeyi onunla tartmadasın... hele bırak teraziyi de tartıya gelmez, teraziye sığmaz altınları seyret.

Bir solukta daracık bir yerdesin; bir solukta geniş bir yerde... Can şarabını iç de ondan sonra her tarafı meydan gör.

Şeytan sana büyü yapmış; "Kul eûzü" okuyadur... değil mi ki yeşerdin, tümden gül ol, reyhan kesil.

4960 Değil mi ki sen yeşerdin, bütün dünya da yemyeşil olur artık... bedenlerle arazlar arasındaki şaşılacak birleşmeyi seyret hele.

Bir soluk çark ursun da başın dönerse gökyüzüne bak da, onu da başın gibi dönüyor gör.

* Dünyanın parça buçuğusun, o yüzden de tüme benzersin; sıfatın yenilenince de onu erkândan bil.

Erkân elbiseye benzer, yaptıkları şeyse bedendir sanki... niceye bir elbiseye aldanacaksın, insanın bedenini seyret.

İnancın yüzünü ibadet aynasında seyret; perdeyi kaldır da imanın parıltısına bak.

Âşık olmuşsan güzellik ara, lûtuf, ihsan değil... Yok, zamanın Abbas'ıysan otur da lûtuf bekle, ihsan gözet.

Padişahıma yalvardım, bundan böyle o söyleyecek artık... denizi bir coştu, köpürdü mü, sonu gelmez incileri seyret.

CXVI

Ey zi hicrân-ı tu morden tereb-o râhet-i men
Merk ber men şode bî tu mesel-i şehd-o leben

A benim güzelim, senin ayrılığınla ölmek zevktir, neşedir bana... Sen olmadıktan sonra ölüm süttür, baldır bence.

Susuz kalmış balık, zayıf cancağızı bedeninden ayrılıncaya dek kupkuru kumun üstünde çırpınır durur.

Acı su deniz hayvanlarına abıhayattır; kuru şekerse mezardan, kefenden beterdir onlara.

4970 Parça buçuğun çekilip tümüne gitmesi oyun değil... nice peygamber yer yurt için ağladı durdu.

Yurdunu, doğduğu yeri bilmeyen çocuk dadı ister ancak... ona ha İstanbul* olmuş, ha Yemen.

Yıldızların yayım yeri gökyüzü olmuş... hayvan da selvi gibi, yasemin gibi toprağa tapar.

Şu feryattan ağzımı yummadayım ama suyun içinde ağzını kapamak da mümkün değil.

Kurbağanın canı sudandır, havadan değil... deniz hayvanlarının hepsinin de işi gücü budur.

O ışık denizinde gizlenmiş olan ariflerin solukları da ışıktandır, karanlıkları yok eder gider.

Buraya varınca kalem de kırıldı, kâğıt da yırtıldı... Lûtuf sahibi Rabbi anladı mı, dağ bile paramparça olur.

Metinde "Sutenbûl".

CXVII

Heme hordend-o behoftend-o tehî geşt veten
Vekt-i on şod ki derâyîm herâmon be çemen

Hepsi de içti, sızıp uyudu; yurt boş kaldı... Salına salına çayırlığa çimenliğe dalmanın tam çağı.

Elmanın eteğini tutalım da şeftaliye doğru çekelim... Terütaze gülden birkaç söz duyalım da yasemine götürelim.

Bitki şehitleri dirilip kefenlerinden çıksınlar diye ilkbahar Mesîh gibi afsun okuyor.

4980 O güzeller şükretmek için ağızlarını açtılar... Can öylesine sarhoş oldu ki öpmeye bile gücü yok.

Gülle lâlenin yüzleri haber veriyor bana; şu leğenin altında bir mum gizli.

Dal da, yaprak da titriyor, gönlüm de... yaprağın titreyişi yelden; gönlümün titreyişi Huten güzelinin yüzünden.

Seher yelinin hikâyeler, masallar söyleyen eli, güzel kokulu şeylerin bulunduğu kabı çalkadı da çimen çocuklarına güzel huylar öğretti.

Yel Rûhü'l-Kudüs oldu, ağaçlarsa Meryem... el oyunlarına bak hele; sanki biri karı, öbürü koca.

Bulut duvak altında güzeller bulunduğunu gördü de Aden incileri, mücevherler saçtı.

Kızıl gül neşeden yenini, yakasını yırttı; Yakub'a gömleğin getirilmesi çağı geldi çattı.

Güzelin Yemen akıykına benzeyen dudakları güldü, açıldı. Muhammed'e Yemen tarafından Rahman kokusu gelir artık.

Zamane padişahının dağınık saçlarından başka bir şeyle gönül huzur bulmadı; bir hayli dağınık sözler söyledik ama bir karara varmadı.*

Bu gazel CIV. ve CV. gazellerin bâzı beyitlerinden meydana gelmiştir. Birinci beyti, CIV. gazelin birinci beytinin aynıdır. İkinci beyti, aynı gazelin sekizinci beytidir. Dördüncü beyti. CV. gazelin dördüncü beytine pek benziyor, pek az bir değişiklik var. Beşinci beyti, aynı gazelin beşinci beyti. Altıncı beyti, CIV. gazelin on yedinci beyti. Yedinci beyti, CV. gazelin beşinci beyti. Sekizinci beyti, pek az bir değişiklikle aynı gazelin altıncı beyti. Yedinci beyti, gene aynı gazelin yedinci beyti. Sekizinci, dokuzuncu beyitleri, aynı gazelin sekizinci ve dokuzuncu beyitleri. Son beyti de aynı gazelin onuncu beyti. Anlaşılıyor ki iki gazel, yazıcıların elinde üç gazel haline gelmiş. Belki de bir tek gazel zapt edenlerin bâzı hatalarıyla üç gazel olmuş.

CXVIII

Dem deh-o işve deh ey bilber-i sîmin-ber-i men
Ki demem bî dem-i tu çün ecel âmed ber-i men

A benim gümüş bedenlim, gül, cilvelen... senin soluğun olmadıkça soluğum ecel gibi gelir bana.

İncin parladı mı gönlüm denize döner... başımı kaşıdın mı da başım göğe erer.

Ne mutlu andır o an ki bana lâ'l renkli şarabı sunarsın da altın gibi sararmış yüzüm, kıvılcımlarıyla parıl parıl parlar.

Senin meyhanenin vakıflarındanım da o yüzden yıkılıp gitmişim; benim yapılmam zâti yıkılmamdadır.

Can güzeli içinden şahâdet getirdi mi, kâfir aklım da hemencecik parmağını kaldırır da şahâdet getirir.

A topluluğun sâkîsi, herkese sunmadan o sağrağı bana sun; hepsinden daha susuzum ben.

Buyruğuna kulum; hele kalk, gel de penceremden bak diye emredersen büsbütün kulum köleyim buyruğa.

Hadi, Mûsa'nın ateşiyle gönlümü parlat da gözüm boyuna parlasın dursun.

Sustum, ırmağına attım kendimi; zâti şiirimin parlaklığı da senin ırmağından gelmede.

— V —

CXIX

Ten mezen ey poser-i hoş-dem-o ho -kâm begû
Behr-i ârâm-ı dilem nâm-ı dil-ârâm begû

Susma a sözü soluğu, a dili damağı güzel oğul, söyle... gönlümün huzura ermesi için canımın gönlümün huzuru olan güzelimin adını an.

Perdemi yırtma, ihsan kapısını aç... gönül sırçasını kırma; o kadehin hikâyesini anlat.

5000 Lûtuf kapısını kapadınsa ümit kapısını kapama... damın üstüne çık da damda söyle.

Sözünde de coşkunluklar var huyunda da, şu kıvılcımlar içen daralmış gönlümün huyunu anlat.

Değil mi ki cennetin Rıdvan'ısın; salâ ver, çağır halkı cennete... değil mi ki aşk peygamberisin; getirdiğin haberi söyle.

Şu dama tutulanların, zindana düşenlerin ahlarını çok duyduk... şu tuzaktan kurtulan kuşun halini de bir söyle.

Bağdan, ilgiden bahsetme de şekeri söyle... yoldan söz açma da baştan geçeni anlat.

Günlerden, yıllardan uzun olan, zamana sığmayan o denizden, bütün canların dönüp ulaşacağı, dökülüp kaynaşacağı denizden söz aç.

Tandırın kızdıysa, duan kabul olduysa, sınamalara düşmüş, yanmış yakılmış ham kişilerin gamlarından bahset.

* Onun lûtuf kapısından elde ettiğimiz şeylere, fırsat bulursan, Behrâm yıldızının üstüne çık da şükret.

Sözü, anlamayan aşağılık kişilerden korkuyor da açık söylemiyorsan, anlayışlı, ileri fikirli kişilere söylenecek sözü aşağılık kişilere söylenen sözler arasına kat da öyle söyle.

Bundan da korkuyorsan yeşillikteki kuş gibi soluktan soluğa, elifsiz, lâmsız bir nağme tuttur da öyle söyle.

5010 Hani düşünce gibi... bir sen bilirsin, bir de için bilir; onun gibi noktasız, metsiz, idgamsız söz söyle.

CXX

Hele ey şâh mepîçan ser-o destâr merov
Hele ey mâh ki negzet roh-o rohsâr merov

Padişahım, başını sallama, sarığını sarma, gitme... hele ey yüzü, gözü güzel Ay; gitme.

Bütün yeryüzünde kimin gözü, gönlü açık ki? Etme, incitme; yabancılara gitme.

Dosttan ayrılma, sırlar evini yakma... gülü, gül bahçesini bırakıp da her dikene gitme.

Dostum, inat etme, düzene kalkma, savaş arama... hani o vakit gitmiştin, bâri bu kez gitme.

Senin kulun kölenim, sen yetiştirmiş, değiştirmişsin beni... a çaresiz kalanın gönlü, dini imanı, güzelim yaşayışı; gitme.

Senin zurnanım, senin nağmelerinle sarhoşum... neşe çengini kırma, teli koparma, gitme.

Mahmursun da ne diye bir başka mahmurun yanına gidersin? Küpün dibine otur, meyhanecinin kucağından kalkıp bir yere gitme.

A sadakaları yaşayış olan, a canlar bağışlayan... bundan daha iyi bir hayır olamaz; gidip de bu işten başka bir işe sarılma.

Güzellikte, alımda Hâtem'sin a zamanın Yusuf'u; cefacı kardeşlerin yanına gitme.

5020 Sevgilinin yüzünü bırakma; düşünceye, hayale dalma... apaçık ortada duranı bırakıp izlerin peşine düşme.

A zamanın Mûsa'sı denizden toz kopar; Firavun'un gönlünü arama, inkâra doğru yönelme.

A sahip-kıran İsa, a ağır hastaların sağlığı, esenliği; iki üç Hıristiyan'ın hatırı için zünnâr kuşanmaya gitme.

A can güzeli, a padişahların canlarının ısısı, cilvelen; dudağını ısır; çeneni sık; fakat gitme.

Zamanın Sıddıyk'ısın; elbette vefalı olacaksın... Seçilmiş Ahmed'in yanından başka bir yere gitme.

Kerem Cebrâil'isin, Sidre konağındır, yurdundur; yeryüzünün kuşları gibi dağlara, ormanlara gitme.

Şunu iyice bil ki can sensiz bir soluk bile dirilmez... ihsan kapısını aç, duvarın ardına gitme.

Gazelin geri kalanını padişahlar padişahından ara... tümden kulak kesil, artık söze dalma.

CXXI

Ser-i Osmân-ı tû mestest ber o rîz kedû
Çün Ömer muhtesibî dâd-konî incâ kû

Osman'ının başı dönmüş, sarhoş, başında mahmurluk var... kabağı al da dök başına. Fakat Ömer gibi yardım eden, adalet gösteren bir muhtesip nerde burda?

Bu ne sözdür ki Ömer'im, Osman'dan da daha sarhoş derler... O baş olanıysa söylemeyeyim, sen söyle.

Böylesine sarhoş gördün mü? Açılıp saçılmış; bütün çiçekleri inci, akıyk... nerde o şarap ki Üveys-i Karanî'nin kokusunu versin?

Nice incelmiş, kıla dönmüş düşünceler var... fakat sevgilinin saçlarıyla kıl kadar bile ilgisi yok.

Düşünce sarhoşu başkadır, şarap sarhoşu başka... bunun bir katresinin yaptığını iki testi şarap yapamaz.

Sus artık da, söz defterini şu ırmağa at gitsin... düzen ırmağının kıyısına tahta koyma, orda elbise yıkamaya kalkışma.

CXXII

Ser-o pâ gom koned on kes ki şeved dil-hoş ezo
Dil ki bâşed ki negerded hemegî âteş ezo

Onun yüzünden gönlü hoş olan, ona gönül veren kişi, başını da kaybeder, ayağını da... Gönül de kim oluyor ki onun yüzünden tümden ateş kesilmesin?

Âşık olmuşsun, o havuzun çevresinde dönüp duruyorsun... şekere daldın mı yürü, bütün bedeninle tat o şekeri.

O aşkta, o çekişmede testin kırılırsa çeşmenin lülesine ağzını daya, bir güzelce içmeye bak.

Altı yönde de olmayan o küpten öyle bir bal coşar ki altı yön de o bala parmak banar, hepsi de beş parmağını yalar.

Nasıl bir sudur ki ateşlerle, yellerle dolu âşık, o suya özlemler çeker de yeryüzü gibi toprak olur, yerlere döşenir.

Âşıkın ahı gökyüzü duvağını neden yakar? Çünkü o ateş de ondan yanar, o ah da ondan kopar.

Can, Tebrizli Şems'in özlemiyle ağlayıp durur ya... o da onun yüzünden güzelleşmiştir, onun yüzünden bezenmiştir, latîf, güzel bir hale gelmiştir.

CXXIII

Çehre-i zerd-i merâ bîn-o merâ hîç megû
Derd-i bî hed beneger behr-i Hodâ hîç megû

Sararmış solmuş yüzümü gör de hiçbir şey söyleme bana... Sayıya, sınıra sığmayan dertleri seyret de Tanrı için olsun, hiçbir şey söyleme.

Kanlı gözlerime bak, ırmağa dönmüş gözyaşlarıma bak... ne görürsen geç hepsinden; neymiş, nasılmış deme.

Dün hayalin gönül evinin kapısına geldi de kapıyı çaldı, gel dedi, kapıyı aç, hiç tınma.

Gamından feryat diye elimi dişledim... elini dişleme, hiçbir şey deme, seninim ben dedi.

Dedi ki: Sen zurnamsın benim; dudağım olmadıkça feryat etme... çeng gibi nağmeler vermezsem sana, nağmeden hiç bahsetme.

Şu canı niceye bir dünyanın çevresinde döndürüp duracaksın dedim; nereye çekersem dedi, tez gel, hiç ses çıkarma.

Dedim ki: Hiçbir şey söylemezsem bunu revâ görürmüsün sen? Bir ateştir yaktın, alevledin de hiçbir söz söyleme, gir içine diyorsun.

Gül gibi güldü de gir ateşe dedi, gir de bütün ateşi yasemin, yaprak, çayır çimen gör; hiç söz söyleme.

Bütün ateş, söz söyler gül kesildi de bize diyor ki: Sevgilimizin lûtfundan, kereminden başka bir söz söyleme hiç.

CXXIV

Men golâm-ı kamerem geyr-ı kamer hîç megû
Pîş-i men coz suhen-i şem'-o şeker hîç megû

Ayın kuluyum aydan başka bir şey söyleme bana... benim yanımda mumdan, şekerden başka bir şeyden söz açma.

Zahmet sözünü söyleme, defineden başka bir şeyin sözünü etme... Bundan haberin yoksa zahmet etme bize; başka bir şey söyleme.

Dün deli divane oldum da aşk beni gördü, dedi ki: Nara atma, elbiseni yırtma, hiç tınma, geldim ben.

A aşk dedim; başka bir şeyden korkuyorum ben... O başka şey yok dedi; hiç söz açma ondan.

Kulağına gizli sözler söyleyeceğim; fakat yalnız, peki, evet diye başını salla; başka hiçbir söz söyleme.

Gönül yolunda can huylu bir Ay beliriverdi... gönül yolunda sefer ne de güzel; hiç söz etme bundan.

A gönül dedim, ne biçim Ay bu? Gönül, bu senin anlayacağın gibi değil, geç bundan, hiç lâf etme diye işaret etti bana.

Bu dedim, melek mi, yoksa insan mı acaba? Bu dedi, melekten de başka bir şey, insandan da başka... hiç söz etme.

Bu nedir dedim, söyle; kendimden geçtim, altüst oluyorum... altüst oladur, fakat söz açma hiç dedi.

A şu şekillerle, hayallerle dopdolu evde oturup kalan, kalk, şu evden çık; pılını pırtını taşı, hiçbir söz söyleme.

A gönül dedim, babalık et bana; bu, Tanrı huyu değil mi? Evet dedi, öyle ama a babasının canı, hiçbir söz söyleme sen.

CXXV

Honok on dem ki neşînîm be eyvan men-o tu
Be du nekş-o be du sûret be yekî con men-o tu

Ne mutlu zamandır, seninle sayvanda oturduğum zaman... İki beden, iki şekil; fakat seninle canım bir.

Seninle bağa bahçeye gittim mi, bağın bahçenin verdiği neşe, kuşların ötüşleri, cana can katar, insana abıhayat sunar.

Gökteki yıldızlar bizi seyre gelirler... seninle ben de kendi ay yüzümüzü gösteririz onlara.

Gel, o darmadağın hurafelere aldırmayalım da senliksizbenliksiz, zevkle baş başa verelim, oturalım.

Sen, ben oracıkta o çeşit gülmeye koyulduk mu, gökte duduların hepsi de şeker yemeye koyulur.

Bu daha da şaşılacak bir şey; senle ben hem burda, bir bucaktayız; hem de şu solukta Irak'tayız, Horasan'dayız.

Hem şu şekilde, bu toprağın üstündeyiz; hem de bir başka şekilde seninle ben ölümsüz cennetteyiz, şekerkamışlığındayız.

CXXVI

Ger reved dîde vo ekl-o hered-o con tu merov
Ki merâ dîden-i tu behter ezîşon tu merov

Göz de, akıl da, can da giderse gitsin; sen gitme... seni görmek onlara sahip olmaktan da iyidir bence; sen gitme.

Güneş de, gök de senin gölgene sığınmıştır... şu gökyüzüyle yıldızlar gitse bile sen gitme.

5070 A tortulu sözü, arı duru tabiattan da daha sâf olan, şu sözler bilen, sözler anlayan tabiatın arılığı duruluğu gitse bile sen gitme.

İman ehlinin hepsi de son solukta imandan ayrılmadan korkar... a iman padişahı, benim korkumsa senin gitmendendir; sen gitme.

Sen gitme, gidersen benim canımı da götür; yok, beni kendinle beraber götürmeyeceksen şu sofradan kalkma, gitme.

Seninle oldum mu, bütün dünya bağdır, bahçedir... güz mevsiminde bağın, bahçenin parlaklığı geçse bile sen gitme.

Ayrılığını gösterme bana, pek taş yüreklidir ayrılığın... a yüzünden taşın bile Bedahşan lâ'li olduğu güzel, sen gitme.

Zerre de kim oluyor ki ey güneş, gitme desin... kul da kim oluyor ki padişahım, gitme demeye gücü yetsin.

Fakat sen abıhayatın ta kendisisin, bütün halksa balık... keremin boldur, ihsanına son yoktur; merhamet et, kerem buyur da gitme.

Gönül tomarıma baştan ta sona dek, ebed uzunluğunca, gitme-gitme yazısı yazılmıştır.

Usanacağından korkmasam yüzden de, binlerce on sekiz binden de güzel, gitme-gitme konusunda yüz beyit daha söylerim.

CXXVII

Honok on con ki reved mest-o herâmon ber-i û
Berehed ez her-i ten der sefer-i mesder-i û

Ne mutlu o cana ki sarhoş bir halde sallana sallana ona doğru gider... yolculuğunda da beden eşeğinden kurtulur gider.

5080 * İki nalınını da çıkarır; dünyadan da vazgeçer, kendinden de... Mûsa gibi gerçeklik ayağını onun kapısına basar.

* Circîs gibi yüz kere onun aşkıyla şehit olur; yahut da İshak gibi onun hançeriyle kesilir gider.

Dertlerle, ağrılarla dopdolu olan bu baştan başka, bir başka baş elde eder; yarlıganma, kendi miğferini onun başına kor.

* Mîkâil, onun rızık kilesini kırarsa yerine kimi zaman ölümsüzlük cenneti verilir ona, kimi zaman Kevser sunulur.

Babası, anası, yakınları, onu toprağa kodular mı, balık kesilir, anası da deniz olur artık, babası da.

Aşk bir yaşayış denizidir ki dibi yoktur... ona sunulan en değersiz şey ölümsüz bir yaşayıştır.

Güneş'le Ay her gece batış mezarına giderler... incisinin parlaklığı onlara yepyeni bir parlaklık verir.

Onun mahşerinden haberi olan, onun mahşerini gören canı, ölüm meleği yüzlerce nazla-niyazla alır.

Halkın gözünde bedenimiz, o toprakta uyumuş gitmiştir ama canımız onun yeşilliğinde salına salına yürüyen selvi gibi yürür durur.

* Bedenimiz, görünüşte kanla hıltların madeni değil mi? Fakat bu alın yazısından cana bir hastalık gelir mi hiç?

5090 Böylesine bir çöplükte cana binlerce bağ bahçe var. Peki, iş böyleyse can ne diye onun mezarından korkar?

Arı duru şarap gibi kanı cana gıda edenin ışıklarla dopdolu bedenine, kıpkızıl yüzüne bak hele.

A sevgili, bakınma da bunun geri kalanını sen söyle... söyle de mermerinden yüzlerce kaynak fışkırsın, aksın.

CXXVIII

Heme hordend-o bereftend-o bemandem men-o tû
Çü merâ yâfteî sohbet-i her hâm mecû

Hepsi de içti, geçti gitti; bir ben kaldım, bir sen... beni buldun ya, artık her ham kişinin sohbetini arayıp durma.

Canının bütün yeşilliği, gençliği, gönül devletindendir... hele hele sen de çimen gibi, söğüt gibi şu ırmağın kıyısında kaladur, gitme.

Gönül evi güzelim ay yüzlülerle doludur... bir bölüğü Zelîhâ'ya benzer; bir bölüğü Yusuf yüzlüdür.

Hepsi de çevresinde halka halka el çırparak oynar... her biri el çırpıp usûl tutarak onun kuluyum ben diye bağırır durur.

O padişah kimin gönlüne gelir de şeref verirse o gönlün her yanı bağ bahçe kesilir; her yanında bir meclis kurulur, bir toy düzülür.*

Ne diye olmayacak ümitlere düşer de dört bucakta da bir gürültüdür koparırsın... dağılıp gitmişsin, yarım günceğiz olsun toplanmamışsın.

Hele ey aşk, ben kulunum kölenim, çırağınım senin... pek güzel, pek iyi huylusun; huyun da güzel, yüzün de.

5100 Meclisin sıcaklığısın, herkesin abıhayatısın... herkes gönül kesilmiştir; alt yana da boş vermiş gitmiş, boğaza da.

Hele ey gönül, senin gözün benimkinden çok keskin; acaba o sokak başında Güneş'e, Ay'a benzeyen de kim?

Ay gibi, gök gibi yüzlercesi, onun yüzünden depremlere uğramış... Yüzlerce zincire benzeyen saç onun zincirine vurulmuş.

"Toy", kafiye yüzünden "to" olarak geçiyor.

Yedi denize daha da denizler katsalar da yetmişe ulaşsa o geçmeye kalkıştı mı, ancak dizinin aşağısına çıkar.

* Yoksa o aşk mı? İnsa a da benzemiyor zâti... padişahlar bile onun kapısına Eyaz olmuş, Kutlu kesilmiş.*

Gök de ondan parıltı çalar, güneş de, yıldız da... Yusuf da ondan güzelleşmiş, güzel kokulara bürünmüş, gömleği de.

Bütün arslanlar onun saldırışına karşı topal eşeğe dönmüş... bütün Türkler onun güzelliğine karşı Hintli olmuş gitmiş.

Dudaklarını yum da lâ'l dudakları pek övme... Onun dudaklarına karşı hepsi de hiçtir, hiç tınma.

"Kutlu", Türkçe ve böyle geçiyor.

— H —

CXXIX

Sed homârest-o tereb der nezer-i on dîde
Ki der on rûy nezer kerdeboved dozdîde

O gözün bakışında yüzlerce mahmurluk var, yüzlerce fitne var; olsa olsa o yüze hırsızlamaca bir bakmış olacak.

O sarhoşluğun başında yüzlerce neşe var, yüzlerce heves... olsa olsa kendi eliyle kendi yüzünü sıvazlamış olacak.

Zamanenin ne işvesini görüyor, ne düzenine aldanıyor; çünkü o sevgilinin dudaklarından çıkan selâmı işitmiş.

A zamanın iyisine, kötüsüne yapışıp kıvranan kişi, o büklüm büklüm saçları görmedin; yürü var, mazursun sen.

Bir ney yapan var ki kamışa bir şekil veriyor; bir soluk olmadan feryat eden bir ney gördün mü sen?

Boy atıp büyüyen kamış kimin dudağına eş dost olacak; bunu bir bilseydi kesilmekten korkar mıydı hiç?

Seninle yabancının arasında ne fark var diye sorsalar bize, deriz ki bu fark yeter; sen başımızı okşamadasın bizim.

* "Ol deyince olur" yudumunu o toprağın üstüne döktü de dünya âşıklarının dudakları o yüzden toprağını yalar durur.

CXXX

Ey Hodâvend yekî yâr-ı cefâdâreş deh
Dilber-i işve-deh-i ser-keş-o hon-hâreş deh

Yarabbi, ona cefacı bir sevgili ver; işveli, serkeş, kanlar içen bir güzele düşür onu.

Düşür de gecelerimiz nasıl geçiyormuş, bir bilsin; aşk gamı ver, aşk ver ona, hem de çok çok ver.

Birkaç günceğiz hasta et onu da hastalık neymiş, denesin... düzenci bir hekime düşür işini.

Çöllere sür onu da susat; sonra da taş yürekli bir sâkîyi sataştır ona.

Yolunu yitirt, şehirden yana doğru bir yol bulamasın; boşuna yürüyen eğri bir kılavuza rastlat onu.

O Ay'ın baş çekmesi yüzünden bütün dünyanın başı dönüyor... bir zamancağız da şu dönüp duran gök kubbenin çevresinde döndür onu.

Bıldır bizim gönlümüzü fırıl fırıl döndüren o avcıyı bir taş yürekliye düşür; ona seven, sevgiye doymayan bir gönül ver.

Sevgiyi, sevgiliyi inkâr ediyor, bana bir sevgili kalmadı diyor; inkârını gider de bir ikrar soluğu ver ona.

Filân gelirse bana haber ver demiştin ya kapıcıya; işte o sözü söylüyorum, o nişanı bildiriyorum sana.

Hoca beni yukardan tutmak istiyor dedi; yürü var, kendin gibi bir aptal ara sen.

Yeter artık a sâkî, şarap sunduğun kişiyi sarhoş etme; bu kadar sarhoş edeceksen bâri doğru yolu göster ona.

CXXXI

Bedeh on bâde-i canî ki çonânîm heme
Ki mey ez câm-o ser ez pây nedânîm heme

Sun o can şarabını; hepimiz de öyleyiz gene... Şarabı kadehten, başımızı ayağımızdan ayırt edemiyoruz.

Hepimiz de yeşermişiz; süsenden, gül fidanından daha tazeyiz... Salt can kesilmişiz, hepimiz de parıl parıl can gibi parlamadayız.

Herkes isteğe kuldur; istekse bizim kulumuz... Çünkü şu zamandan, şu zamanın dönüşünden çıkmış gitmişiz biz.

5130 Sevgilinin dudaklarına şükrediyor, zurna gibi coşup duruyoruz... hepimiz de maden kesilmişiz de dükkânımızı satmışız gitmiş.

Doğunun parıltısı gölge gibi yuttu bizi; görünüşteyse oluşa benzemedeyiz; yeriz yurduz sanki.

Yeşilliğin, lâleliğin eşi dostuyuz; fakat kötü gözden çekindiğimizden yüzümüz safran gibi sararmış solmuş.

Mushaf getirelim de senin elinden, avcundan başka bir elden bir avuçtan şarap içmeyeceğiz diye sâkîye and içelim.

Canı olan, can gül bahçesinden koku alır elbet... ona sahip olan da anlar ki tümden o'yuz biz.

O koca sağrak yüzünden öylesine tez canlı olmuşuz ki gönlümüz kuş gönlü gibi sanki bedenimizin dışında çırpınmada.

Melekler bile yolumuza aşkla altın taçlar verir... çünkü genç bahttan daha da fazla kemerler bağışlarız biz.

Canımızı savaşta ilk safta ara; çünkü önde gitmede hepimiz de okuz, kılıcız.

İnsan karaltılarının perdesinin ardında oturmayız; seher ışığı gibi perdeleri yırtar gideriz biz.

Geceydik, dünya güneşinin ışığıyla sabah kesildik... kurttuk, şimdi tanınmış çobanız.

Tebrizli Şems, canı bezeyen yüzünü gösterdi de rûh gibi hepimiz de canla, gönülle ona doğru akıp gidiyoruz.

— Y —

CXXXII

Nîstî âşık ey cân-ı şikem-hâr gedây
Der forobend-o hemon gende küsanrâ mîgây

A yoksul, a karnına düşkün can, âşık değilsin sen... Kapıyı kapa da o alt yanı kokmuşlarla düş kalk.

Marangozluk maymunun harcı değil... asılsız dâvaya kalkışma, saçma söz söyleme; herzeler geveleme.

Aşk dâvasına kalkışıyorsun; senin harcın mı aşk? A orospu karılı köpek, Tanrı'dan utan hiç olmazsa.

CXXXIII

Hest der helke-i mâ helke-robâyî ecebî
Kamerî bâ heberî derd devâyî ecebî

Halkamızda şaşılacak bir halka çalan var; her şeyden haberi olan bir Ay, şaşılacak bir dert, şaşılacak bir devâ var.

Safımızda öylesine bir saf yaran var ki bakışından şaşılacak bir ışık vurmada, gönül penceresinden içeriye girmede.

Bu nasıl bir kadeh ki ölümsüzlük kaynağından fışkırıp akıyor; ta canıma dek şaşılacak bir sestir geliyor; var olsun, var olsun.

Kimin gönlünde gam karanlığından bir düğüm varsa onun devletiyle şaşılacak bir düğüm çözücü bulur.

Bu ne büyüdür ki halk onu görmekten mahrum kalmada... yahut bu ne buluttur ki o şaşılacak ay yüzlünün yüzünü örtmede.

Öylesine bir Ay şu kalıbımda nerden doğdu, parladı da gönül yerinden fırladı gitti; hem de şaşılacak bir yere gitti.

5150 Gönül olaylardan doğan vehim evinden dışarı çıktı; bir tek inci içinde şaşılacak bir saray gördü.

Sarayın kapısında, duvarında parıl parıl ışıklar parlamada; cana canlar katan bir tek güzelden sekiz cennet görünmede.

A Tebrizli Şems, bizi şu korkudan, şu ümitten kurtar da yokluktan şaşılacak bir korku, bir ümit belirsin.

CXXXIV

Hest ender gam-ı tu dil-şode dânişmendî
Hemçü nokrest der âteşkede dânişmendî

Gamına düşmüş, perperişan olmuş bir bilgin var; potaya konmuş, ateşe vurulmuş bir gümüşe benziyor o bilgin.

Senin keremine, merhametine, bağışına ümit bağlamış, uzak bir yoldan gelmiş o bilgin.

Aşk yolunda senin hayal leventlerinin yüzünden yaralanmış, darmadağın olmuş... yolu vurulmuş o bilginin.

Bir bilgin böylesine bir yemekten rızıklanırsa güzelliğine ne ziyan gelir ki?

Böylesine bir çılgınlık kadehini sen döndürüp sundukça nasıl olur da töreye uyar, yol yordam gözetir o bilgin?

İnsafın, adamlığın, bir bilginin gamla, boş yere öldürülmesini nasıl revâ görür?

Herkese hararet bağışlayan Tanrı güneşi, bir bilginin buzlar içinde donup kalmasını nasıl hoş görür?

5160 Lûtfun, dersinden bir fayda görsün diye bir bilgini tutmuştur da aşk medresesine çekmiştir.

Unsurların kutsuz terbîi, onu tutmuş, hapsetmiş... acı da bir bilgin şu tuzakta ışıklansın.

Daha çok sözü var ama usanırsın diye korkuyor da şu tapınakta bir bilgin dudağını yumuyor.

CXXXV

Der dilet çîst eceb ki çü şeker mîhendî
Dûş şeb bâ ki bodî ki çü şeker mîhendî

Gönlünde ne var ki şeker gibi gülüyorsun? Dün gece kiminleydin ki seher çağı gibi gülüyorsun bugün.

A bahar, dünya dudaklarının yüzünden gülmede... yaseminlikte açılmışsın, çiçek açmış ağaç gibi gülüyorsun.

Yüzünden puta da, puthaneye de bir ateştir vurmuşsun... ateşin içine girmiş, oturmuşsun da altın gibi gülüyorsun.

Sarhoş bir halde güle oynaya Tanrı meyhanesinden geliyorsun kıvılcım gibi dünyanın hayrına da gülüyorsun, şerrine de.

Tanrı senin de gül gibi göbeğini gülerek kesmiş... fakat a Ay bugün bir başka şekilde gülüyorsun sen.

Bağ bahçe bütün ağaçlarıyla güzün kurur gider... sen hangi bağın, hangi bahçenin gülüsün ki gül goncası gibi gülüyorsun?

Sen nasıl bir Ay'sın ki düşman sana ok attı mı Ay gibi gökyüzünden o oka da gülüp duruyorsun, o kalkana da.

5170 Bir misk kokususun, doru hava atına binmişsin, koşturuyor da koşturuyorsun; bir güneşsin, ay değirmisine gülüyor da gülüyorsun.

Sen tam inançsın, tümden apaçık ortadasın, görünmedesin; artık zanna da gül, taklide de; tamamıyla görüşsün sen; rivayete de gülüyorsun, habere de.

Ölümsüzlük tapısında gören de sensin, görünen de... yola da gülüyorsun, yolcuya da; göçe de gülüyorsun, sefere de.

Yoklukla yok oluş arasından baş çıkarıyorsun da başa da gülüyorsun, taca da, kemere de.

Bütün halk aç köpek gibi ağzını açmış... sense o arslansın ki öküz açlığına gülüp durmadasın.

Soluğundan ceylanların ciğerlerindeki kan misk kesilmiş... sense o ciğer kanına gülüp duruyorsun; bu da bir merhamet.

A tuzağa, a oyuncunun, düzencinin soluğuna, afsununa gülen, avlanırken ceylanları gökte bile tutarsın sen.

A altüst olmuş gönüle gülüp duran, iki üç beyit kaldı; onları da sarhoşçasına sen söyle artık.

CXXXVI

Rov rov ey cân-ı sebuk-hîz garîb-i seferî
Su-yı deryâ-yı meânî ki gerânî goherî

Git, git a tez can, yolculukta bir garipsin sen. Git, git anlamlar denizine; pek değerli bir incisin sen.

Çok konaklar aştın; hatırındaysa inat etme, bu tavladan da geçip gideceksin.

Yıka kanatlarını, arın şu balçıktan, tez ol... ne diye uçup giden dostların peşinden uçup gitmiyorsun? Ne yapıyorsun sen?

Hadi, testiyi kır, derede ak a abıhayat... her testi kıranın önünde ne vakte dek kâsecilik yapacaksın?

Şu mahallenin başından sel gibi ak, denize yürü... bu dağın belinden kimse kemer kuşanamaz.

Yeter, ne batarken bahset Şems'ten, ne doğarken... Zâti onun yüzünden kimi yeniay gibisin, kimi dolunay gibi.

CXXXVII

Ey derîgaa der-i in hâne demî bugşodî
Mûnis-i hîş bedîdî dil-i her movcûdî

Yazık yazık; bir solukcağız şu evin kapışım açsaydın her varın, her varlığın gönlünü kendine eş dost görürdün.

Yakub'un gözü oğlunun yüzüne açılırdı; buluşma sâkîsi tek Tanrı'nın şarabını sunardı o vakit.

Seni gören, seni seven benim, korkma; kârı gördün ya, ziyanı hiç düşünme diye o güzel, yüzünü gösterirdi sana.

Hiç kimse filân üst oldu diye kıskanmazdı... herkes can çayırlığında muradına erer, esenleşirdi.

Gece ordusunun gelip yağmaladığı bir gün bile kalmazdı; ne altın para kalırdı, ne gümüş para, ne de sayma hevesi.

Eski neşeyi hatırlaman hiç de gerekmezdi; cennet bahçesinde armut gamı mı çekilir hiç?

5190 Gönlümüzde yüzlerce düğüm var... Kereminden bir su nasip olsaydı açılır giderdi.

Olmayacak hayaller yolumuzu bağladı; çünkü güneşe benzeyen yüzü bir kalkan altında gizlenmiş.

Herkesi isteyen odur, istenen takmış adını... Herkese tapan o, adı tapılan.

Şu beden mescidinin kayyumu da canınızdır, müezzini de... secde ediş, secde ediliş sıfatında gizlenmiş.

A gönlün de Eyaz'ı Tebrizli Şemseddin, canın da... İki dünyada da senin gibi Mahmud bir padişah yoktur.

CXXXVIII

Seherî kerd nidâyî eceb on reşk-i perî
Ger gerîzîd zi hod der çemen-i bî heberî

Seher çağında, o perilerin bile kıskandıkları güzel, şaşılacak bir sesle bağırdı; habersizlik çayırlığında kendinizden kaçıyorsunuz dedi.

Yüzümü gönlüme çevirdim de ne de hoş bir müjde dedim; gamlara, düşüncelere dalmış, perperişan olmuş, toprağa bile can veriyor.

Bütün kutlu canlar seni beklemede... sen neden can olmuyorsun, sevgiliye uçmuyorsun?

Öyle bir padişahın sana baktığı konakta o yana, bu yana bakmak küfürdür.

Sivrisinek gibi her yelle dağılır giderken kendini devlet kuşu sayman yakışık almaz.

5200 Aşağılık kişilerin korkutmasından gönlün ürkmesin, aşağılık kişilerin tümü bir çöpe bile alınmaya değmez.

Gönlüm gamından baş kurtarmak için düzene girişti; a ahmak dedim, başını kurtarsan bile sırrını saklayamazsın ki.

A Tebrizli Şems, hayalin benden yana ters baktı; elden çıktım da ne de güzel bakışın var dedim.

CXXXIX

Şekenî şîşe-i merdom gerov ez men gîrî
Heme şeb ehd konî rûz şekesten gîrî

Benden rehin alır, halkın şişelerini kırarsın... bütün gece kırmamaya ahdedersin, gündüzün kırmaya başlarsın.

Arslansın, arslanları bile yenersin; tavşana kin gütme... arslanı yıkmaya, Tehemten'i tutmaya gücün yeter senin.

A Süleyman, dev de buyruğundadır, peri de... ne diye harman başında suçsuz karıncayı tutarsın?

Ne bir zengini görürsün, ne bir çıplağı; ne aç dersin, ne açık... Bir hoşça yakasına yapışırsın, eteğinin ucunu çeker durursun.

A gönül, sığınılacak eminlik yurdu orası; gönlüne ürküntü verme; aklını başına al; akıllıysan o eminlik yurdunda eğleşirsin.

Katreden vazgeçersen denizde balık olursun... habbeyi bırakırsan ülke olur, mahzen kesilirsin.

Tümden o olmadıkça yağ gibi suyla beraber bile olsan sudan uzaksın; fakat o oldun mu, artık tutar, yağdan su çıkarırsın.

5210 O mızrak çeker de sana saldırırsa, ona doğru gitmez de zırha sığınırsan erlerin ayıbısın, yüz karasısın.

CXL

Nî tu şekl-i degerî seng nebâsî tu zerî
Seng hem bûy bered nîz ki zîbâ hoherî

Sen bir başka şekilde, başka kıbâlde değil misin? Taş değilsin, altınsın sen... taş bile bir koku alır senden; çünkü pek güzel bir incisin sen.

Gönül verdim şuna, sana bitişik bir ev kurayım diyorum; çünkü pek eşi bulunmaz, yemyeşil, yüce mi yüce bir ağaçsın sen.

Yeşilliklerin tümü senin yeşilliğinin sayesinde sana döner... ne söyleyeyim ben? Senin nemin bir başka neme benzemiyor ki.

Süt gibi, bal gibi bizimle karışmışsın ama bizimkilerden, bizden olduğunu bir türlü akıl kabul etmiyor.

CXLI

Morg-ı endîşe ki ender heme dilhâ beperî
Be Hodâ k'ez dil-o ez dilber-i mâ nî eserî

A bütün gönüllerde uçan düşünce kuşu; and olsun Tanrı'ya ki bizim sevgilimizden haberin bile yok, ondan bir belirti bile elde edememişsin.

Her pencereye vuran, her delikten giren bir güneşsin ama o bakışın, o görüşün aslını göremiyorsun.

A geceleyin esen yel, haber çavuşu gibi haberler getiriyorsun; fakat neden o haberler denizinden haberin yok?

A gözcü, hani sana akıl diyorlar, fikir diyorlar... hani beyin tavanında yurt edinmişsin; bakışa, görüşe bir mum olmuşsun.

Dama çıkmışsın da yeniayı aramadasın, gözetmedesin... fakat yeniay nerde a yoksul, sense nereye bakmadasın?

A korkak gönül, aşktan kaçıyorsun ama aşkın elinden canını kurtarırsan, canını kurtarmamış olursun.

Her adımda işveler satan, cilveler yapan yol kesiciler var; bir işvecilerden işve alırsan, bu cilvelere kapılırsan vah sana, eyvah sana.

A Ay, bekçisin ama elbise soyanlardan sakın... gümüş kemerin var ama külâhını kaparlar senin.

A Ay, topluluğuna aldanma; şuna dikkat et: Ordun var, topluluğun var ama bütün gece korkundan kaçıp duruyorsun.

Kaçıp duruyorsun ama aşkın elinden canını kurtaramıyorsun... bütün bedenin kalkan ama gene de sana bir ok gelip saplanıyor.

Bütün bedenin kalkan, gizli bir yoldan gitmedesin... fakat kanadın ister iki olsun, ister üç; gene de o tuzağa tutulmuşsun sen.

Gözbebeğisin; gözbebeği, halkı seninle görür; görüş ıssısın ama gönüle baktığın bile yok; görmüyorsun onu.

Göz karaltısının karanlıkları içinde abıhayat gibi yurt edinmiş, gizlenmişsin.

Göz içine ev kurmuşsun; sana kimsecik dost olmamış... onun kaynağından coşan suya göz dikmişsin.

Şekerin, aşkın tadından haberi olsaydı utancından erir, su kesilirdi; şekerlik satmaya kalkışmazdı.

5230 Kıskançlık gözü, haset yüzünden şekerin kulağını sağır etti gitti... şekerin kulağını sağır eden gözden kork.

Gökyüzünün arslanısın sen; bütün arslan yürekliler yürek pekliğini, safları kırıp geçirmeyi, ayak diremeyi, dayanmayı hep senden beklerler.

Yüreklilerin yürekleri üstünlük suyunu senin elinden içerler; fakat gönül ıssı erlerin gönüllerinin pusu yerinde senin de yüreğin yufkadır, senin de gücün yoktur.

Arslan, ateşten pek ürker de kaçar mı kaçar... gönül de ateş tapınağıdır; ateşin kıvılcımına, alevine atılmak için pervane gibi can gerek.

Pervanenin kanadını gönül pervanesinden başkası yakamaz; ateşin yalımından bir kanadı on kanat kesilir onun.

Hilim padişahısın; boşluktan uç, gönül pervanesinin kanadının altına gir de insanlara da, perilere de bilgi bağışlayan Tanrı sana da bilgi bağışlasın.

Yürü, Mirrîh'e de ki: Gönlün kavuşmasını seyret de hançerini bırak, artık baş kesmeden vazgeç.

Kestiğin başın yerine bir başka baş vermeye gücün varsa baş kesmen değer; çünkü buyruğun yürür, başlar vericisin sen.

Baş, başlığı senden buldu; kanat, kanat oluşu senden çaldı; kanat olmayı senden öğrendi; senden altınlar aldı, getirdi.

Bir üfürmesiyle yüzlerce kadeh yapan, sağrak düzen şişeci, bir kadeh kırarsa kınanıp işten alınmaz.

Müşteriye ben gümüş alacağım, alıp götüreceğim demek düşmez; çünkü gümüş alıp götüren gümüş bedenli ne gelmiştir, ne de gelir.

Zelîhâ Ken'an diyarına Ay olana Müşteri olmuştu; Ken'anlı güzel gümüş bedenliydi; onun uğruna gümüşleri saymak da değerli elbet.

A mızrap vuran Zühre, artık gönül mızrabını duy; gençliğe aldanma; sonunda gençlik çeng gibi senin de belini büker.

Niceye dek gönül çengi, şu çengin, şu tefin, şu neyin yüzünden kırılıp gidecek? Gönül babalık etmezse vay ananın haline.

A Utarid, bundan böyle şu kâğıtla, şu kalemle, mürekkeple büyüdün, semirdin; ululuklarla, hünerlerle dopdolusun.

Fakat kaplan olsan bir yelle fare kesilirsin; arslan olsan bir saldırışla kediden beter olursun.

Kalem gibi başını ayak yap da gönlün izine düş, yürü... çünkü yoklukta, şekilsizlikte izlenecek izler vardır.

CXLII

Be degel key begozîned dil-i yârem yârî
Key ferîbed şeh-i terrâr-ı merâ terrârî

Sevgilimin gönlü düzenle bir sevgili mi seçer? Yankesici padişahımı bir yankesici aldatır da kandırabilir mi hiç?

Benimle o sevgilimin arasına kıl mı sığar hiç? O gül bağında, o gül bahçesinde yılan mı uyur hiç?

* Örümcek bir ağ gerse bile yabancılara perde olur... bense onunla gene de bir mağarada olurum; hani Sıddıyk'la Muhammed gibi.

5250 Sadberk gülü, onun yüzünü kıskandı da elbisesini yırttı... gülün hali bu olursa dikenin hali ne olur ki?

İki üç beyit daha söyleyeyim; hem de öyle beyitler ki başını da bilmezsin, ayağını da... fakat sen de gönlüm için olsun, n'olur, evet diye sakalını oynatıver.

Nice hekim vardır ki delinin aklını başına getirir; bu benim hekimimse iki dünyada da bir tek akıllı komadı gitti.

Günyüzünün kılıçlarını her şeye vuralım; ondan başka ne varsa kıralım geçirelim... zâti onun yüzünden başka bir gelir istemiyoruz biz.

Mademki güneşe tapıyoruz, dama çıkalım da güneş bir duvarla yüzünü örtmesin bizden.

Güneş kimdir? Söyle: Tebrizli Tanrı Şems'i... Öylesine bir güneş ki onu övüş söz sahifelerine sığmaz da sığmaz.

CXLIII

Hele tâ zen neberî k'ez kef-i men begrîzî
Hîle kem kon negozârem ki be fen begrîzî

Hele sanma ki benim elimden kaçıp kurtulacaksın... Düzene az başvur; hileyle, düzenle kaçıp kurtulmaya bırakmam seni.

Tatlı canın elimdedir; avcumda... istersen bedenden kaç; bedensiz can ne yapabilir ki?

Tüm zehir bile olsam alışmalısın bana; leğenden kaçıyorsan pervane değilsin demek.

Boğazını sıktım, bağladım; fakat kabak gibi haberin bile yok bundan... bağladım, çekip durmadayım seni, nasıl kaçıp kurtulacaksın?

Bülbüller de yeşillikten memnun, kuşlar da; hepsi de hoş... sen tutar da yeşillikten kaçarsan kuzgunsun, baykuşsun, pislik böceğisin.

Değil mi ki seni tutmuşum, hile, düzen düşünme... ölmen, güzelim huylara kaçıp kavuşman daha iyi.

Saman çöpü gibi yerinden uçup gitsen n'olur ki? Kafdağı değilsin ya... kırılmadan korkup da kaçsan ne çıkar? Altın değilsin ya.

Huten güzelinden bir ahlâksız gibi korkar, kaçarsan bütün erlerin canı senden bezer gider.

Değil mi ki resimsin, ezel ressamının elinden kurtulamazsın... değil mi ki putsun, seni yapan, yonan kalemden, sana tapan şamandan nasıl kurtulabilirsin?

Ben seni Ay saydım ya; Güneş'sin halbuki... bu burçtan, bu bedenden kaçmazsan tutulur kalırsın.

Süleyman'dan ürkersen devden kurtulamazsın... vatandan kaçarsan gariplikten kurtulamazsın.

Hayır... Sus, çünkü seninle binlerce işim var; zâti de Süheyl, Yemen'den kaçmaya bırakmaz seni.

CXLIV

Ey ki tu çeşme-i lıeyvân-o behâr-ı çemenî
Çü menî tu hod-ı hodrâ ki begûyed çü menî

A sevgili, abıhayat kaynağısın, ilkbaharsın, yeşilliksin sen... tıpkı bensin sen; kim kendi kendine tıpkı bensin sen der?

Geceyim ben, dolunaysın sen; gecenden kaçma... hattâ Ay da kim oluyor? Yüzlerce topluluğun güneşisin sen.

5270 Şu gök damında Ay, kapının bekçisidir; "Gerçeklik makamında oturmuşsun" ama vatanda padişahsın sen.

Ay ömrün kadehidir; kimi dopdoludur, kimi yarı dolu... zamanın ömrü değil misin sen? Kadehe sığmazsın.

Senin buyruğunun yürüdüğü zamanda birisi tutar da zamanın cefasından şikâyet ederse, cefa papucuyla ağzına vursan yeri var.

Çünkü şu zaman tıpkı bedendir; sense onda cansın sanki... değil mi ki senin gibi bir can, bedenin canıdır; beden de artık beden olmaz; can kesilir, can.

Melekler, Âdem'in bedenine hemencecik secde ettiler; çünkü o yüce, o kutsal bedende senin can ışığını gördüler.

Şeytan, o bedeni balçıktan yapılmış gördü de başını secdeye eğmedi; yürü git, şeytansın sen diye reddediş çomağı kafasına indi gitti.

CXLV

Her ki ez nîsti âyed be sû-yı o heberî
Ender o ez beşeriyyet benemâned eserî

Kime yokluk dünyasından bir haber gelirse onda insanlıktan bir iz kalmaz artık.

Yücelerden ta aşağılara dek her yanı illet kaplasa onun himmeti illetlere göz ucuyla bile bakmaya tenezzül etmez.

Kim darmadağın olur, varlığından, benliğinden çıkar, yok olur giderse, gerçek gözüyle onun bulunduğu yana o bakabilir.

Güzelim elbiselere bürünmüş arı duru bir cevher görür; canlı bir bedende oturup durmada.

5280 Görünüşteki şekliyle, kılığıyla görüşüp konuşmayı ne diye yeter buluyorsun? Yürü, bir başka hale gir; çünkü o da bir başka hale girmiş.

Ona şükretmeyi benden duy, benden işit... canına, başına and olsun ki o tatlılıkta bir şekeri ne tatmışımdır, ne görmüşümdür.

CXLVI

Hele hüş dâr ki bâ bî heberan nestîzî
Pîş-i meston-ı çonon retl-ı geran nestîzî

Aklını başına al da hiçbir şeyden haberi olmayanlarla savaşma... Öylesine koca bir sağrakla sarhoş olanlara karşı ayak direme.

Yay gibi, ta sona dek eğri kalmayı istemiyorsan, seni kendilerine doğru çektiler mi, inada kalkma, teslim ol onlara.

Dileğe uyuş kurduna paralanmak istemiyorsan, çoban seni yanına çağırdı mı, inat etme; git.

Bilmez gibi padişahlara, bunlar da kim deme... Sana bir şekil, bir iz gösterdiler mi, inada kalkışma.

Canınla gönlünün arasından bir baş çıkardılar mı, inat etme; bu lûtfun şükrü olarak canını ortaya koy.

Açıktan açığa "Duyduk da, uyduk da" dedin mi, içinden inat etmezsen bu o vakit açığa çıkar.

Gideceğin yerde de zannın, işkilin var, geldiğin yerde de... apaçık görenlerle savaşmazsan bu zan, bu işkil kalkar; gerçek apaçık belirir.

Koca dağ gibi ayak diremez de zerreye dönersen iki dünya da zerreler gibi görünür sana.

5290 Mekân gibi inat etmez de zaman gibi kendinden geçer gidersen, zamandan da kurtulursun, mekândan da.

Dolap gibi akarsuyla savaşmazsan gökyüzü gibi kendiliğinden dönmeye koyulursun, işe girişirsin.

Dünya bile padişaha inat edemez; Tanrı için olsun, Tanrı için, sakın padişaha karşı inada kalkışma.

* Yola düşer de, Hemedan'da ayak diremezsen (her şeyi bilirim dâvasından vazgeçersen), Bağdat'a ulaşırsın, Halife'nin yüzünü görürsün.

Kükremiş arslanla savaşa kalkışmazsan hilen, düzenin de işe yarar, şiven, cilven de rast gelir.

Dille söz söylemede inat etmez de tümden gönül olursan, aynaya dönersin de susarak sözler söylersin.

CXLVII

Ber yekî bûse hekastet ki çonon mîlerzî
Z'on ki conest-o pey-i dâden-i con mîlerzi

Bir öpücük için böyle titreyişin gerçektir, yerindedir; çünkü candır o öpücük, can vereceğim diye tir tir titriyorsun.

Sözden, soluktan bulanır, buğulanır ayna... ayna için, ayna sahibinin üstüne titriyorsun sen.

Şu dünya gece gündüz korkuyla, ümitle titreyip duruyor... sen de dünyanın canısın; onun için can gibi titriyorsun.

Bütün kumaşların pazarcıda; kâr-ziyan yüzünden tir tir titresen de değer.

5300 Avın senin korkundan nasıl titriyor... sen avcısın, yayın, okun var ama o titredikçe sen de titriyorsun işte.

Görünüşte Ay'sın ama bir dikkatli bakılsa Mirrîh'sin sen... halkı öldürmeye kastetmişsin; kılıç gibi titriyorsun.

Fitneler peşinde şarap küpü gibi coşup köpürüyorsun; öfkelenmiş kişinin âzası gibi kaynamada, titremedesin.

Halk yapraklara benziyor, sense yelsin; herkes senin yüzünden titriyor... görünüşte saflar yarmadasın; fakat gizlice titriyorsun.

Gönül, güneşe benzeyen yüzünün ardına düşmüş, tıknefes olmuş, tutulup kalmış... fakat sen ne diye hafakanlara tutulmuşsun, ne diye gönül gibi titreyip durmadasın?

Lûtufta ilkbaharın da canısın, bağın bahçenin yeşerip gelişmesisin... böyle olduğu halde gene de güz yelinden yaprak gibi titriyorsun.

Şükür köşküsün, sana her ulaşan şükreder... sabır tavanısın, ağır yükten titremedesin.

Kafdağı gerçekten de oturamaklıdır, hiç titremez... yoksa zanlara mı düşmüşsün ki zan gibi titreyip duruyorsun.

A zanlara düşen, onları söyleyen, hele soluğunu kes, sus... karıların fal bakıp üfürmelerinden karılar gibi titriyorsun sen.

CXLVIII

Çend rûzest ki şetrenc-i eceb mîbâzî
Dâne-i bü'l eceb-o dâm-ı eceb mîsâzî

Kaç gündür şaşılacak bir satranç oyununa dalmışsın, bir acayip oyun oynamadasın... şaşılacak yemler saçmadasın; şaşılacak tuzaklar kurmadasın.

Gönlünü katılaştırdın mı, kim canını kurtarır senden? Bu çeşit işe bir giriştin mi, başını kim kurtarır elinden?

Buyruğun şehitlerin kanlarında oynuyor... ölüm bir fare ama kediyle oynuyor sanki.

Âşık kötü zanlara düşer; oysaki bunlardan uzaksın sen; tüm lûtufsun, yeni baştan tutar, bir başka lûtfa girişirsin.

Neye benziyorum; hem dudağının tadını tatmadayım, hem ağlayıp inlemede... kimsecikler benimle eş olmak ümidine düşmesin diye de soluğumu kesmedeyim.

Ney feryat eder ama ondan dudağının kokusu gelir; beyne, akla vurur, gammazlık eder; o feryat, dudağının sırlarını söyler.

Düzenbazlık için değilse sen de feryat edip duruyorsun... boş yere mi böyle soluğun güzel, sesin hoş?

Her ses tanık olmaz, haber getirmez; bu haberi o sese solukdaş kesilenden duy da anla.

A gönül, kendinden de boşal, düşüncelerden de... ney bomboş bir hale geldi de o yüzden onunla solukdaş oldu.

CXLIX

Vekt-i on şod ki bedo rûh-fezâ âmîzî
Morg-ı zeyrek şeviy-o hoş be du pâ âvîzî

O cana canlar katan güzele sarılmanın çağı geldi... akıllı, çevik bir kuş olup iki ayağınla o dala yapışmanın tam vakti erişti.

Ağaçlar gibi aç bahar yeline göğsünü... çünkü kış yeli; güz yeli zehirdir sana.

Anlam âleminin şeker gibi gülüşüyle tüm şeker kesil... a hoca, ne diye ekşi huyluluğa sarılır kalırsın?

Sen varlık duvarının altında inci definesisin... sen ortadan kalkarsan define meydana çıkar.

O ezelî altın kesintileri beden toprağındadır; bir elersen kesintiler kalburunun dibinde kalır gider.

A kardeş, bedeninin kınından can kılıcını sıyır... öylesine keskin bir kılıçtır o ki ay değirmisini bile ikiye böler.

* Sonsuzluk meydanında al ele kılıcı, kara donlu bir atsın sen, koş; geceden de dışarıya çık, gündüzden de.

Kaynaktan gönlüne çek abıhayatı; çünkü can yaradılışına bakılırsa bir arka benzersin sen.

Bunu başaramazsan padişah Şemseddin'in yanına kaç... çünkü o, can bakımından Arş'tandır, beden bakımındansa Tebriz'den.

CL

Be şeker-hande eger mîbebered con zi kesî
Mîdehed cân-ı hoşî por terebî por hevesî

Şeker gibi gülüşüyle birisinin canını alırsa, karşılık olarak pek güzel, pek neşeli, pek hevesli bir can verir ona.

Seher çağında herkese, her şeye güneş gibi saldırır... gece vakti bekçi gibi herkesin gönlünün, canının çevresinde dolanır durur.

Kimi vakit saçı saçmak için tutar, bir yük şekerkamışı getirir... kimi vakit de sinek gibi o kamışları emer, dudu kesilir.

5330 * Kimi vakit müderris olur, başköşeye geçer, ders okutur; Sadr-ı Cihan'ın derecesi yok olur gider.

Kimi bir solukta Meryem'i gebe eder, İsa'yı yaratır; böylece de İsa, soluğuyla onun soluğuna tanıklık eder.

Kimi tutar, bir çöpü göze can sürmesi yapar da çeker... kimi de olur, iki dünyayı da gözüne bir çöp gibi gösterir.

Zamanla bağlı bir görüşün var; önüne ne gelirse ona yamanıp kalıyorsun; önüne, ardına baktığın bile yok.

Oysaki Salih o, iki dünya da bir deve... bizse çan gibi nara atıp duruyoruz.

CLI

Be şeker-hande eger mîbebered con zi kesî
Mîdehed der evezeş cân-ı hoşî bu'l-hevesî

Şeker gibi gülüşüyle birisinin canını alırsa, karşılık olarak pek güzel, pek neşeli bir can verir ona.

Seher çağı güneşi herkese, her şeye saldırır; gece vakti bekçi gibi herkesin gönlünün, canının çevresinde dolanır durur.

Kimi vakit, sakın der, satranç padişahıyım ben; sen benden bir beydak alırsan ben senden bir at alırım.

Öylesine dudular var ki onun şekerine bir eşek sineği yol buldu mu, kıskançlıktan kendilerini öldürürler.

Aşağılık biri o şekerden bir parçacık alıp gitse, yoksul dudu, kendini paramparça eder gider.

5340 Sevgili, düşmanımın yüzüne baktı, şimşek gibi güldü de, şu gönlüm bulut gibi ağladı da ağladı.

Seni anlayanın gönlünde iki dünya da kaybolur gider... fakat seni bir çöp gibi gören gözlere nasıl girebilir ki?

Öyle bir kişiyim ki bir solukla İsa soluklu birisini yaratır giderim diye Meryem'in koynuna üfürür de anlam bakımından gebe bırakır onu.

Canların toplandığı yer sensin, can sana gelmek ister... çünkü sen denizsin; hepsi de seldir, Fırat'tır, Aras'tır.

Sen Salih'sin, şu iki dünya da sanki bir deve... bizse çan gibi nara atıp duruyoruz.

Çanın narası devenin oynayışındandır... onu tundan tuna götüren devedir.

Yanmayan mumdan ışık isteme... Mûsa'nın ışığını istiyorsan yürü, köz alınacak ateşe git.

Yeter, şu söz bir hayaldir, hayale saplanıp kalma... çünkü gerçek âleminde gözün, görüşün de var, elini tutan da var.

A Tanrı ışığı, üstünlükler ıssı Husâmeddin, gönül hekimliğini bilirsin ama ne nabız tutarsın sen, ne hekimlik okumuşsundur.*

Bu gazelin ilk beyti, bir kelime farkıyla CL. gazelin ilk beytinin aynı. İkinci beyti de gene bir kelime farkıyla tıpkı o gazelin ikinci beyti. Dördüncü ve beşinci beyitler aynı gazelin üçüncü beytindeki mazmundan meydana gelmiş. Sekizinci beyit aynı gazelin beşinci beytine pek benziyor. Onuncu beyit gene aynı gazelin son beytinin hemen hemen aynı. Bu iki gazelin de bir gazelin zapt ediliş farkından meydana gelen bir gazel olduğu kanaatindeyiz.

CLII

Neng-i her kaafile der şeş-dere-i İblîsî
Tu beher niyyet-i hod mesher-i İblîsî

* Şeytan'ın altı kapılı tuzağına tutulmuşsun; her kervana ayıp, âr kesilmişsin... neyi kurarsan kur, şeytana maskara olmuş gitmişsin.

Şeytana ot vermek için bedenine kurban olmuşsun; ya şeytanın kuzususun sen, yahut da keçisi.

A herif, neden pişman olmuşsun; boynunu eğ... şu sille yemede şeytana uymuş gitmişsin zâti.

A pişmiş şalgam, o terelikten ümidini kes... çünkü ekmek peşine düşmüşsün, şeytan teresi olmuş gitmişsin sen.

Ekmeği görüyor, ahlâksızca üstüne düşüyorsun... devlerin erlik suyuna âşıksın, şeytanın erkeğine gönül vermişsin.

Oruç tutmaya niyet ediyorsun da torba, a eşek diyor sana, başını sok torbaya; sen şeytanın torbasısın zâti.

Ne olacak, nasıl olacak... gerçekten haberin bile yok. O bilgiyle, o hünerle şeytanın ardısın sen.

Etini semirtme kaygısıyla arıklaştın gitti... Şeytanın gırtlağı kesildin, feryat edip duruyorsun.

Küfür olsun, iman olsun, yiyedur; sonra da köpekler gibi sus... Çünkü sen şeytana inanmış bir kâfir karı olmuş gitmişsin.

Ölüm çağına, hırıltı vaktine dek sirkeye dönmüşsün sen... Şeytanın hırıltısı gibi ekşisin, kokmuşsun.

Kıyamete dek sinek gibi o dolayın, o sofranın çevresinde uçadur; şeytanın dolayındansın zâti.

CLIII

Be şeker-hende botâ nerh-ı şeker mîşekenî
Çi zened pîş-i du le'l-i tu akıyk-ı Yemenî

5360 A güzel, şeker gibi bir gülüşle şekerin narhını kırıyorsun... senin lâ'le benzer dudaklarına karşı Yemen akıykı ne diyebilir, ne yapabilir ki?

A gül yanaklı, iki üç hafta gül bahçesine gitme de yeşillikteki kızıl gül utanıp da dökülmesin.

Gül de kim oluyor ki? Başını kaldırsan da bir gökyüzüne baksan gökten Zühre'yi de baş aşağı yere düşürürsün, Ay'ı da.

Tanrı seni fitne koparmak, yeryüzünü birbirine katmak için yaratmış... kıyamet fitnelerini koparmaz, Arasât günü gibi âlemi birbirine katmaz da ne yaparsın?

Ateş gibi yüzü gönüller yakasın diye verdi sana... kıvrım kıvrım saçları gönüller kırasın diye verdi sana.

Gönüllerimiz ateş tapınakları, yüzün oralarda şaman. Her put, her güzel, sen benimsin diye yüzünü şamana tutmuş.*

Gönlünü alma benden; çünkü cefaya kalkışırsan, gönül Kafdağı bile olsa onu tutar, kökünden söker, atarsın.

Bir kuyuya benzer çene topağında eşi bulunmaz bir su var; hangi kuyuya düşersem düşeyim, bir ip gösteriyor bana.

Eşsiz güzeller, gamında yollarını da yitirdiler, dinlerini de... çünkü güzellerin en güzellerinden de güzelsin sen.

Keskin fikirlileri, şu mecliste ne düzen kuruyorsun, bilmesinler diye, yüzün boyuna sarhoş eder durur.

Beyitte "şaman" iki kere "şemen" tarzında geçiyor.

5370 A gönül, ondan başkasına gönül verirsen kâfirsin... kâfirsin a beden, ondan başkasının aşkına sataşırsan.

And olsun Tanrı'ya, onsuz göklere bile çıksan mezardasın... onun elbisesinden başka ne giyersen kefene bürünmüş sayılırsın.

A Tebrizli Şems, canda yurt edinmişsin sen... sana vatan canların canıdır; çünkü vatanda cansın sen.

CLIV

Ger tu mârâ be cefâ-yi senemon tersânî
Şikem-i gorsinegonrâ tu be non tersânî

Bizi güzellerin cefasıyla korkutuyorsun ama karnı acıkanları da ekmekle korkutuyorsun sanki.

Sevgilimin sövüp saymasıyla gelir, beni ürkütürsün ya; ölüleri de dikekor da canla korkutursun.

Mecnun'a Leylâ'nın dudaklarından kötü bir söz söylersin ama mahmur gibi onu da koca sağrakla korkutursun.

Ateş üstündeki tencere gibi onun ısısıyla dudaklarım kurumuş... fakat o tatlı dille korkuttuğundan daha az korkutursun ümidindeyim; kulağım onda.

Ayrılık kurdunu peşime taktı da daralttı beni... fakat çobanla korkutursan ben korkmam, kurt korkar.

Onun acılığıyla korkutuyorsan beni şarapsın sen... sinekleri sofrayla, yemekle korkutuyorsan pek sâfsın sen.

Burda toplananların hepsi de kumarbazdır, varlarını yoklarını oynarlar, yutulup giderler; onları ziyanla korkutuyorsun ama tacir değil ki onlar.

Lâtif hayallere benzerler; onlara ok atasın, yahut yayla korkutasın; mümkünü yok... ne kanları vardır onların, ne etleri.

CLV

Çi herîsî ki merâ bî hor-o bî hâb konî
Derkeşî rûy-o merâ rûy be mihrâb konî

Ne de hırsın var; beni yemeksiz, uykusuz bırakırsın; yüzünü benden çevirirsin de yüzümü mihraba yöneltirsin.

Suyu ağzımda zehirden de acı bir hale getirirsin... Ödümü koparırsın, ciğerimi derdinle eritir, su edersin.

Beni hacca sürersin; çölde keser gidersin de, devemi de, varımı yoğumu da Araplara pay edersin.

Kimi kuraklık verir, meyvemi, ekinimi kurutursun; kimi yağmur yağdırır, hepsini de sellere verir, siler süpürürsün.

Damından kaçsam okla vurursun beni; dama çıksam elini mızraba atar, nağmelerle indirirsin aşağıya beni.

Edepli bir hal takınsam, yürü dersin, sarhoş değilsin sen... Edepsizlik etsem, edebe ait hikâyeler anlatmaya koyulursun.

Kerem yağmuru gibi damıma yağsan iki gözümü de gözyaşlarıyla oluğa döndürürsün.

Herkesten kesildim, bir bucağa çekildim mi, keşişe döndün dersin... Sohbet etmeye koyundum mu, dostlara düşman edersin beni.

* Keten gibi gönlümü derdine sarsam, derdinle bükülüp dokunsam, keten gibi ay ışığıyla eritirsin, kökten yok eder gidersin beni.

Sana dayanıp güvensem, sebebe yapışmak yolumuzdur yordamımızdır dersin... sebeplere sarılsam, onları yok etmeye, onlarda iş yok demeye kalkarsın.

Can doğanını avlar, tırnaklarını kırarsın... beden talimli köpek olur; onu tutar, güçsüz kuvvetsiz bir hale sokarsın.

Yüzümüzün renk kuyumcusu, tutar da bir dükkân açarsa, kuyumcumuza kalp satıyor der, adını kötüye çıkarırsın.

Ben kim oluyorum? Senin kapında gerçek sabah bile, olur ya, beni yalancı çıkarır diye tir tir titrer.

Her şeyi yok edersin, sonra tutar, yok ettiğinin yüzlerce fazlasını verirsin... kışı yollar, ardından ilkbaharı verir, yeryüzünü yeşertirsin.

Güneş kılıcıyla yıldızların boyunlarını kesersin; sonra gene onlara unnab gibi bir yüz verir, bir parıltı bağışlarsın.

Adam sustu mu, söyle dersin; söyledi mi, yeter dersin, sus; ne diye böyle bir kapıyı açıyorsun?

CLVI

Tıygrâ ger tu çü horşîd demî tende zenî
Ber ser-o soblet-i in hende-zenon hende zenî

Kılıcı, bir soluk, güneş gibi sıyırıp çaldın mı, şu gülenlerin başlarına da gülersin, bıyıklarına da.

Padişahlık elbisesinden soyundun da yamalı hırka giydin... o yüzden de gönlümüzü ona benzettin, paramparça ettin.

O büklüm büklüm saçlarınla bir kulu bağışladın mı, şu balçığa bağlanmış bile olsa kurtulur gider.

O lâ'l renkli şarabı şu utangaç adamlara bir sundun mu, akıl nerde kalır a sâkî, edep, hayâ ne yana gider?

Parıl parıl parlayıp her yanı ışıtan Ay'a yüzünden bir yalım vursa, Ay büyür de büyür, gökyüzüne sığmaz olur.

Ay, Zühre'ye der ki: Benim sarhoş olduğum şaraptan sen de bir içseydin sarhoş olurdun da darmadağın mızraplar vururdun.

Ay'dan balığa dek bütün varlık, can sâkîsinden sarhoş olmuş... peşini al, ne diye gelecekten lâf eder durursun?

Kalk, bugün kutlu, mutlu, iyi bir gün... hele bir de gözün o kutlu yüzü görürse...

Doğanın başında külâh, ayağında da halka var da bundan dertliyse şu halkaya bir külüng vurdun mu, ayağı kurtulur gider.

Hele a doğan, külâhını çıkar, kanadını aç... uçup o sonsuz devlete ulaşmanın çağı geldi; söz söyleme.

Şu söz söylemeyi Mansûr gibi darağacına çek... kadınlar gibi niceye dek pamuk yumağıyla oyalanıp duracaksın?

CLVII

Be hak-o hormet-i on ki hemegonrâ canî
Kedehî por kon ez'on ki sıfeteş mîdânî

Herkese cansın ya; onun hakkı için, onun yüzü suyu hürmetine huyunu suyunu bildiğin o şaraptan bir kadeh sun.

Herkesi, her şeyi altüst et; ne alt bırak, ne üst... böylece de bugün şu meydanda senin bulunduğunu herkes bilsin.

Utanıp arlanmanın ta köküne dök o ateş gibi şarabı... zâti sarhoşların gönüllerini, o gizli neşeyle, o gizli çalıp çağırmayla almış gitmişsin.

Kaçıp giden gönlü geri getirmenin, akılları güvercin yavruları gibi sürüp uçurmanın çağı geldi çattı.

Yıkılıp gitmiş sarhoşların halkasında nükteler söylemedesin... evet, yıkık yerde definenin parlaması hoştur.

Coşup köpüren şarabı döndür, sun şu yanıp yakılanlara... o kalyayı, o boraniyi de hamların önüne koy.

Dudakların, değil mi ki kolayca söz söylüyor; ne oldum, sen söyle... ne bileyim ne olduğumu, ne hale girdiğimi ben.

CLVIII

Hele on bih ki horî in mey-o ez dest revî
Tâ be her câ ki revî hoş-dil-o sermest revî

Şu şarabı içip elden çıkman daha iyi... Nereye gidersen, gönlün hoş, kendin sarhoş gidersin.

Dönen gökyüzü, senin yüzünden döner; çünkü onun suyu sensin... Gökyüzünde Ay'sın sen; alçaktan gidersen ne zararı var.

Balıksın ama deniz öylesine sarhoş ki oltaya tutulup gitsen o da ardından gider senin.

Bütün padişahların sadakaları yoka, yoksula gider... fakat sen vara yüz tuttun mu, onlar da vara yönelirler, vara giderler.

Şu iki üç ayağı bağlıya uymuş, ağır aksak gidiyorsun ama şu upuzun yolda tez yürür, gidersin, herkesi geçersin sen.

5420 Ölümsüz bir zevk kazanmayı Tebrizli Şems'ten öğren de cennetlerin bulunduğu o zevk, o işret meclisine var git.

CLIX

Eger imşeb ber-i men bâşiy-o hâne nerevî
Yâ Alî şîr-i Hodâ bâşiy-o yâhod Alevî

* Bu gece benimle kalır da eve gitmezsen ya Tanrı arslanı Ali olursun, yahut da Alevî kesilirsin.

Soluğumla yavaş yavaş, azar azar deliliğe divaneliğe doğru yol alırsın da akıldan kurtulursun; ansızın deli divane olur gidersin.

Kocaldın, ihtiyar oldun... kaç şu ihtiyar akıldan da ilkbaharın yepyeni güller versin, gül bahçeleri belirtsin.

Bir hayale kapılır da bana gelirsin; bir hayale kapılır da kalkar gidersin... Bu ne rezillik, bu ne ayıp şey, bu ne kuvvetli bağ.

Ondan da beteri var: Altına yol verirler, gelir çatar sana; fakat yanlıştır; çünkü bir arpa kadar altına bile değmezsin; gene o arpa tanesisin sen.

Çavuş elbette koşar, kır at da onunla koşar... fakat dur bakalım; senin olgunluğun boş yere koşmada değil ki.

Bir şey elde etmek için koş da ölüm korkusundan koşma... a benim canım, Kâbe'ye varmak için koş, Bedevi'nin korkusundan koşma.

Geceleri seher çağına dek benimle bulun da gecenin birinde Ay doğuversin... doğsun da yoldan da kurtul, kötü yoldaştan da.

Uzaktan herkes görür Ay'ın yüzünü; fakat ne mutlu o kişiye ki Ay'ın koltuğundakini rehin alsın.

5430 Ay da başlangıçta, burdan çekilip gitmezsen başını keserim diye Güneş gibi boyuna kılıç çeker.

Çeker ama başını alıp gitmediğini görünce adama, ermişsin, güzelmişsin, benim harcımmışsın der.

Der ki: Ben senim; sen değilsem bile gece gündüz dostunum; düpedüz babanım, ananım, hısmınım senin.

Seninle ben sensiz-bensiz bir araya gelsek, tek olsak, bir olsak ne olur? Biz bir olalım da kör olsun biri iki görenin gözü.

CLX

Der roh-ı ışk neger tâ be sıfat merd şevî
Nezd-i serdan meneşin k'ez dem-i son serd şevî

Aşkın yüzüne bak da huy bakımından da er ol... soğuk soluklularla düşüp kalkma; buz kesersin, soğuk olursun yoksa.

Aşkın yüzünden de bakıştan, görüşten başka bir şey dileme... iş, aşkla dertdeş olmandadır.

Kerpiç gibi oldukça havalanamazsın, uçamazsın; fakat kırılır, yuvarlanır, zerre haline gelirsen havalanırsın, uçarsın.

Sen kendi kendini kırmazsan seni yoğurup yapan kırar döker... fakat ölüm kırarsa seni, nasıl olur da tek bir inci haline gelirsin?

Yaprak sarardı mı, ıslak kök gene yeşertir onu... Aşk yüzünden sararıp solarsan, ne diye yeşermeden ümidin kesiliyor?

CLXI

Berov ey ışk ki tâ şehne-i hoban şodeî
Tovbe vo tovbe-konanrâ heme gerden zedeî

Var yürü ey aşk, güzellere şahne oldun olalı tövbenin de boynunu vurmuşsun, tövbe edenlerin de.

5440 Böyle bir yıldırımsın, nasıl söz edilebilir sana? Tüm kavgasın, savaşsın; nasıl eş dost olunur seninle?

Sana ne yeryüzünün gücü yeter, ne gökyüzünün... Sen şu altı yönden de değilsin; peki, nerden gelmişsin sen?

Ne de güzel yüzün var; sekiz cennet de âşık sana... Ne biçim bir ateş tapınağısın, yedi cehennem de senden tir tir titremede.

Cehennem sana der ki: Geç git, sana dayanamam ben... Cennetin cennetisin, cehenneme de cehennem kesilmişsin.

Âşıkların gözleri senin güzelim gözlerinin yüzünden yaşlı, etekleri ıslak bir halde... erkek olsun, kadın olsun, her zahidin fitnesisin, yol kesicisi.

Sensiz ibadet yurduna çekilmek kuru bir sevdadan başka bir şey değil... çünkü ibadet yurdunun da yaşayışı sensin, ibadetin de.

A aşk kadısı, yanmış yıkılmış gönlüme insaf et... yıkılmış gönül köyümden haraç almadasın sen.

A benim bön gönlüm, kimden insaf istemedesin sen? Buralıysan bilirsin ki aşka kan dökmek mubahtır.

Âşıkların kan pahası, zâti can ölçüsünden de dışarıdır; sense olmayacak düşünceye dalmışsın, temelsiz vesveselere düşmüşsün.

Gerçekten de meleklerin huyları bile aşka mahrem olamaz; sense eşek şeytanın, eşek cinin huylarına tutulmuş kalmışsın.

Yeter, sus; büyü yapmaya kalkışma; önce kendini kurtar... çünkü büyücülüğe, oyun, düzen yapmaya tutsaksın sen.

CLXII

Bedeli ey keff-ı turâ kaaide lûtf-efzâyî
Keff-i deryâ çi koned hâce be coz deryâyî

Avcunun yolu yordamı, lûtuf üstüne lûtuflarda bulunmaktır... ver, a hoca, denizin avcu, köpüğü, denizlikten başka ne yapabilir ki?

Şeker çiğnemeyi istersen yanlış yol tutarsın... öfkelenir de bileğini dişler, elini geveler durursun.

A güzelim, aldatmaca işleri bırak, yarına deme; bayrağın dibi sensin; bugün her şey elinde; pek yüce bir kadehin var.

Acı sözler söyledin ama şeker mi şeker bence... senin sonsuz, sayısız şekerine karşı, balla şeker sirkelikten başka ne işe yarar?

Yüzüm ekşi ama sirke küpü değilim... her yere giderim ama hercai değilim ben.

Güzelsin ama güzelim yüzünün aynası benim... yüzüne karşı tut beni; dünyaları bezemedesin çünkü.

Hayır, yanlış söyledim; sarhoştum, büyük bir dâvaya giriştim... oysaki yüzüne karşı aynanın ne değeri olabilir?

A gören göz, bilen bakış, yepyeni bir afsunum var, hem pek şaşılacak bir afsun... daha yakın gel de kulağına üfüreyim onu.

CLXIII

Ger gerîzî be melûlî zi men-i sovdâyî
Rû-keşon dest-gezon cânib-i con bâz âyî

Usanır da bu sevdalı âşıktan kaçarsan, gene yüzünü çevirir ellerini çırpa çırpa döner, canın bulunduğu yere gelirsen sen.

Seni çeken şu hayalden el çek... ondan el çekmezsen pişman olur, ellerini dişler durursun.

Ona yüzünü döndür de hoca de, nereye çekiyorsun beni? Gökyüzü bile bu güzellikte bir Ay görmemiştir çünkü.

Bedavaca yüzünü gösterdi de yanıldın sen... dayan, onu arayıp istemekte yel yöpür, bütün dünyayı gez, dolaş.

Dünya kokmuş bir kocakarıdır, yeni çarşaf giyinmiş... dıştan cilveler, nazlar, edalar gösterir; fakat içi rezil mi rezil.

O kocakarıya yüz tuttun mu, genç bahtın sana der ki: Eşek başı, köpeğin midesinin harcı; yürü, ona lâyıksın sen.

Ters düşüncelere kapılıp heveslere düşüş, aldatmasın sakın seni... nice köşkler var ki aykırı düşünceler, ters hevesler yüzünden yıkıldı gitti.

Sana öğüt vermek isterim ama dilim kilitlendi; artık ben susarak gizlice öğüt veriyorum sana.*

Bütün bu korku, bu ikiyüzlülük, bu iki gönüllülük de ne? Şu efendinin gölgesinde değil misin, devletine kul olmadın mı?

Bunları korkun gitsin diye yapmada... sevgili, boyuna şekerler çiğneyesin diye seni ısırmada.

Tebrizli Şems, öylesine bir güneş değil ki gece olunca yitsin gitsin... Ne diye yarını bekliyorsun?

Bu ve bundan önceki beyit Arapçadır.

CLXIV

Suhen-i telh megû ey leb-i tu helvâyî
Ser foro kon be kerem ey ki berin bâlâyî

A dudakları helva satan güzel, acı söz söyleme... a bu yüceliğe ulaşmış dilber, kerem et de eğ başını.

Acı olsun, tatlı olsun, ne söylersen hoş... gözün de, gönlün de ışığısın, canısın, cana canlar katarsın sen.

Ne yücelerdensin, ne aşağılardasın, ne de altı yöne sığar bir cansın... altı yönü de ne edecekmişim? Kanlar sızan gönüldesin sen.

Başını eğ... yüzünü gördüğüm günden beri gönül de sarhoş oldu, can da... akıl da sevdalara düştü, çıldırıp gitti, fikir de.

Bedene âşık olan, candan mahrumdur... şeker, safra illetine tutulanın ağzına acı gelir.

A güzelim, güneş her akşam secde eder sana; n'olur güneşin gönlünden bir dışarı çıksan.

Bir güneşsin ki her zerreden doğarsın; zerre haline getirmek için dağları ovar, un ufak edersin.

Ne de lâtifsin; fakat ta başlangıçtan beri öylesine zorlusun, öylesine sınıkları onarırsın ki... ne de gizlisin; fakat şaşılacak şey şu ki bu kavgaya da girişmiş gitmişsin.

Yanlış söylediysem ters anlama, darmadağın sayma... lûtfeder, elimi tutarsan bana yeni bir baht verirsin, devletime devletler katarsın.

Aşkın ta kendisisin sen; bizse gölgeniz senin... bir soluk çirkinleştirirsin beni, bir soluk da bezersin, güzelleştirirsin.

Öyle görünüyor, sanırım, dün gece rüyada gördüm seni; bugün dünyalara sığamıyorum çünkü.

A kervanbaşı, develeri burda ıhtırıp uyutma; konak değil burası... Yoldaşlar ilerlediler; ne diye eğleşip kalıyorsun?

Kendine gel; sus; çünkü solukla gönül ateşi daha da yalımlanır... Şu anda yalım soluk almada, yücelip durmada, sen ne buyuruyorsun ki?

CLXV

Terkebunne tabakan an tabakın mevlâyî
Ente k'er-rûhı va nahnu leke k'el-a'zâî

* A efendim, "Birbiri üstüne konmuş tabakalar..." Sanki cansın sen de biz, organlarız sana.

Bir gönüle aşk geldi, kondu mu, akıl fikir nasıl kalır ki? Susuzluk illetine tutulan ciğerde su mu bulunur hiç?

Ahdimizde durmadık gitti; nice sözler verdik de durmadık sözümüzde... Müflis borcunu vermek için düzene başvururs da faydasız.

Zaman zararlara, kötülüklere düşürdü de, ne güzel terbiye etmeye kalkıştı beni; fakat hiçbir faydası olmadı; tuttuğumdan vazgeçemedim gitti.

Seher çağında, yücelikler tan yerinden görünen o Ay'a bedenimin her zerresi vuruldu, âşık oldu.

Bizden ayrıldı da gizlendi mi, kınama beni feryat etsem de... a ışıkları yakıp yandıran Ay, gökyüzünde sana benzer bir başka Ay yok.

Sabrımın azlığı seni övmeye sürüyor beni; ama biliyorum, suçluyum... Hiçbir şeye benzemeyeni bir şeye benzetmek imkânı var mıdır ki?

5490 Hâlis Araplar bile överken dilleri dolaşıyor da, hiç mi hiç Arap olmayan bir âşık, şiirle övmeye kalkışıyor seni.

Tek, çifte üst oldu... evet, bir şey şaşının gözüne iki görünür ama doğru gören onu birleştirir, bir görür.*

---

* Bu şiir Arapçadır.

Mevlânâ Celâleddin Rumî (?1207-1273):
Harezm başkenti Belh'te doğdu. Saygın bir âlim olan babasının siyasi anlaşmazlıklar ve yaklaşan Moğol istilası yüzünden göç etmesiyle Selçuklu Anadolusu'na geldi. Alaaddin Keykubat'ın davetiyle başkent Konya'ya yerleşti. Babasının vefatıyla, onun makamını ve görevlerini devraldı. Dokuz yıl Tırmızlı Seyid Burhanettin'e öğrencilik yaptı. 1240'lı yıllarda Tebrizli Şems ile tanıştı.
Hocası Seyid Burhanettin'in öngörmüş olduğu gibi, Şems'in etkisiyle kal (söz) adamlığından hal (gönül ve ruh) adamlığına yol aldı. Hayatının son dönemlerinde Mesnevi'*sini yazdı.* Divan-ı Kebir *ise, yıllar boyunca söylediği, çoğunluğu Farsça, yer yer Arapça, Türkçe ve Rumca şiirlerin katibü'l-esrar denen yazıcılar tarafından kayda geçirilmesiyle ortaya çıkmıştır.*

Abdülbâki Gölpınarlı (1900-1982); 20. yüzyılda ülkemizin yetiştirdiği en önemli edebiyat tarihçilerinden ve (şarkiyat) doğubilimcilerindendir. Hasan Âli Yücel'in MEB Klasikleri'nden 1980'lere, dîvan, tasavvuf ve halk edebiyatımızdan yaptığı temel yapıt çevirileri ve incelemeleriyle de kültür hayatımızda unutulmaz bir iz bırakan Gölpınarlı'nın sayısız eseri arasında, Mevlâna Külliyatı, Fuzulî, Nedim ve Yunus Emre dîvanları da vardır.

Tamamı bir defada ticari dolaşıma giren ve birbirini takip eden nüsha ve materyallere tespit edilmiş ayrılmaz bir bütün arz eden eserler için tek bir bandrol alınabilir. Bu durumda, söz konusu nüsha ve materyaller birbirinden ayrı satılamaz.

9 789944 882316

(Sekiz Cilt)